CURSUS
THEOLOGICUS
P. DOMINICI VIVA
SOCIETATIS JESU.

PARS SEPTIMA

DE SACRAMENTIS IN GENERE,

AC DE

EUCHARISTIA.

CURSUS THEOLOGICUS
Ad usum Tyronum elucubratus,
Et in Quotidianis Prælectionibus

A P. DOMINICO VIVA
SOCIETATIS JESU
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE
Suis Auditoribus Traditus
In Palæstra Collegii Neapolitani ejusdem Societatis,
Cupientibus, atque instantibus Theologiæ Candidatis,
IN LUCEM PUBLICAM EDITUS
A D. IGNATIO VIVA
AUCTORIS NEPOTE,
AC DICATUS
EXCELLENTISSIMO DOMINO
BARTHOLOMÆO V.
DE CAPUA
MAGNO ALTAVILLÆ COMITI XIX.
Principi Ariciæ, Biccari Comiti, Duci Aerolanorum, Comiti Montis Auri, & Rotelli, Marchioni Arpadii, Utili Domino Civitatis Nicoteræ, Baroni Vallis Majoris, Plancatellæ, & Arnoni, &c. Ex Magnatibus Hispaniæ, Domino Domus Capuæ.

PARS SEPTIMA
DE SACRAMENTIS IN GENERE,
AC DE
EUCHARISTIA.

PATAVII, Ex Typographia Seminarii, M.DCC.XIX.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permissu, ac PRIVILEGIO.

NOI REFFORMATORI
Dello Studio di Padoa

HAvendo veduto per la Fede di Revisione, & Approbatione del *P.F. Ambrosio Lisotti Inquisitore di Padoa* nel Libro intitolato *Cursus Theologicus ad usum Tyronum Elucubratus &c. a P. Dominico Viva Soc. Jesu Sacræ Theologiæ Professore* non v' esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Prencipi, & buoni costumi, concedemo Licenza a *Gio: Manfrè Stampatore*, che possi esser stampato, osservando gl' ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padova.

Dat. 3. Decembre 1711.

(Ferigo Marcello Proc. Ref.
(Girolamo Venier Kav. Proc. Ref.
(

Agostino Gadaldini Segret.

INDEX
QUÆSTIONUM
De Sacramentis in genere, ac de Euchariſtia in ſpecie.

DISPUTATIO IV.

QUÆSTIO I.

DISPUTATIO V.

QUÆSTIO I.

CUR-

CURSUS THEOLOGICUS

Ad Usum Tyronum elucubratus.

PARS SEPTIMA

DE SACRAMENTIS IN GENERE, AC DE EUCHARISTIA.

PROOEMIUM.

EXplicato quoad ejus fieri potest Incarnationis Mysterio, disputat Angelicus de Sacramentis, quibus Christi Domini merita nobis applicantur, & Gratia infunditur: Ea quippe sunt, ut loquitur Augustinus l. 17. de Civitate cap. 20., septem columnæ ab Increata Sapientia excisæ, super quibus Ecclesiæ ædificium basilice extructum est: ea septem stellæ mysticæ, quas in manu tornatili munificentissimi Redemptoris vidit Joannes Apocalyp. 1. ea septem divini fontes, quibus Hortus sponsi cœlestis manu sua consitus, & excultus perpetuo irrigatur, ac fœcundatur, ut de iis dixerit Isaias: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Nobis hoc anno, ut moris est, agendum de Sacramentis in genere, ac in specie de Eucharistia, anno deinde insequenti de Pœnitentia, omissis aliis, quę moralis potius sunt, quā scholastici instituti. Primo itaque disputabimus de physica, ac metaphysica Sacramentorum quidditate. Secundo de eorundem causalitate, & effectu. Tertio de Causis Sacramentorum, nempe de Institutore, de Ministro, de Subjecto. Quarto de Eucharistia ut Sacramento. Quinto de eadem ut Sacrificio.

DISPUTATIO I.

De Physica, ac Metaphysica Quidditate Sacramentorum.

SAcramentum tum in Sacris Bibliis, tum apud Ecclesiasticos Scriptores idem sonat, ac Mysterium; propterea, ut notat Bellarminus, trifariam sumitur. Primo pro re arcana, & occultanda, ut cum dicitur Sapientiæ 7. *Nescierunt Sacramenta Dei*; & Tobiæ 12. *Sacramentum Regis abscondere bonum est.* Secundo pro signo rei arcanæ, ut cum dicitur Danielis 2. *Mihi Sacramentum hoc revelatum est*, videlicet quid significaret statua Nabucodonosor: Hinc Apostolus 1. ad Ephesios Conjugium primorum Parentum vocavit *Sacramentum Magnum*, hoc est signum conjunctionis Christi cum Ecclesia: & Ambros. l. 2. de Sacramentis c. 4. Manna, & transitum Judæorum per mare rubrum, necnon alias veteris testamenti figuras vocavit *Sacramenta*; quippe quæ præsignabant, quæ in novo testamento futurum erat ut contingerent, tanquam istorum umbræ. Tertio Sacramentum pressius sumitur pro signo quodam sensibili insensibilem, occultamq; gratiam significante, quod Græci *Mysterium Sacrum*, & *Mysticum symbolum* appellant. De Sacramentis in hac stricta acceptione quærimus physicam, ac metaphysicam quidditatem.

QUÆSTIO I.

De Physica Sacramentorum Novæ Legis Constitutione.

SAcramentorum metaphysica quidditas consistit in eorum definitione, de qua quæstione sequenti; physica vero quidditas consistit in eorum constitutivis. Primo in hac quæstione præmittimus, quænam fuerint Sacramenta antiqua, & quare nova sint septem? Secundo utrum omnia Sacramenta novæ legis constent rebus ut materia, verbis ut forma. Tertio, an intentio ministri Sacramentum constituat? Quarto, an res, & verba constituentia Sacramentum novæ Legis fuerint a Christo Domino determinata? Denique quænam mutatio

tio in rebus, & verbis invalidet Sacramentū.

ARTICULUS I.

De Sacramentis Antiquæ, & novæ Legis.

I. MUltiplex naturæ humanæ status a Theologis in de Gratia consideratur; Primo status naturæ puræ, qui importat naturam humanam cum perfectionibus suis solum naturalibus: Secundo status naturæ integræ, qui importat naturam humanam cum subjectione appetitus sensitivi erga rationalem: Tertio status justitiæ originalis, seu Innocentiæ, importans immunitatem a morte, & mortis vestigiis, seu aliis pœnalitatibus: Quarto status naturæ elevatæ, videlicet ad Gratiam, & gloriam: Quinto status naturæ lapsæ, hoc est lapsæ a statu naturæ integræ, & a justitia originali per peccatum Adæ: Sexto status naturæ reparatæ per Christum.

In præsenti tamen triplex naturæ status a Theologis consideratur ante legem Euangelicam. Primus dicitur status Innocentiæ; in quo scilicet fuerunt Adam, & Eva ante peccatum creati cum integritate naturæ, & cum Justitia originali. Secundus dicitur status naturæ importans naturam humanam, prout duravit a lapsu Adæ usque ad circumcisionem Abrahæ per bis mille circiter annos. Tertius dicitur status Legis scriptæ, qui duravit usque ad Christum Dominum, per alios bis mille circiter annos. quamvis enim lex scripta in tabulis lapideis tradita fuerit Moysi quadringentis annis post institutionem circumcisionis præceptæ Abrahamo, nihilominus dicitur status legis scriptæ incepisse ab institutione circumcisionis, quia ea principaliter instituta fuit, ut Filii Abraham, populus a Deo electus, ea protestatione in Christum venturum a reliquis populis discernerentur; &, ut notat D. Thom. idcirco circumcisio fiebat in ea corporis parte, tum ut ostenderetur, Christum nasciturum ex semine Abrahæ; tum quia instituta fuit ad remittendum originale, quod per generationem transmittitur in posteros; tum demum quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiscentiæ, quæ præcipue in ea parte viget. Pro fœminis tamen, & pro pueris decedentibus ante octavum diem, quo debebant circumcidi, ex D. Th. qu. 70. art. 4. perseveravit remedium, quod habebatur in statu naturæ relate ad tollendum originale, de quo mox erit sermo.

II. Dico nunc primo: In statu Innocentiæ nulla prorsus fuerunt Sacramenta. Ita communiter.

Prob. tum quia de iis nullum habetur vestigium; tum quia ea fuissent superflua, cum integritas naturæ (seu subjectio appetitus sensitivi ad rationalem) & Justitia originalis (seu immunitas a morte, & mortis vestigiis) abunde præstaret quicquid præstitissent Sacramenta.

Neque dicas, in eo statu fuisse Matrimonium Adæ cum Eva, quod ab Apostolo ad Ephes. vocatur *Sacramentum magnum*. Nam Matrimonium illud non fuit Sacramentum stricte dictum, seu signum conferens aliquam Sanctitatem, sed solum fuit Sacramentum late, hoc est Mysterium, & figura Incarnationis; sicuti Lignum vitæ ab Augustino dictum etiam fuit Sacramentum. Utrum autem perseverante statu Innocentiæ futura fuissent Sacramenta ad majorem gratiam conferendam? Suarius disp. 3. sect. 3. dicit, esse incertum. poterat enim absque illis homo facile gratiam & conservare, & augere.

III. Dico secundo: In statu naturæ, hoc est post Lapsum Adæ usque ad Abraham, fuerunt aliqua Sacramenta. Ita etiam communiter.

Prob. 1. ex Gregorio 4. moralium 2. ubi habet: *Quod apud nos valet aqua Baptismalis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides* (videlicet parentum) *vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro iis, qui ex Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium circumcisionis*: & ex August. lib. 5. contra Julianum cap. 9. ubi habet: *Neque ideo credendum est, ante datam circumcisionem famulos Dei (quandoquidem eis inerat fides mediatoris in carne venturi) nullo Sacramento opitulatos fuisse, quamvis, quod illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit.*

Prob. 2. ratione, quia non est verisimile, Deum, adeo erga homines benignum, quos ita dilexit, ut filium suum unigenitum daret, eos reliquisse absque ullo remedio adversus originale usque ad annum 2125. ab orbe condito, quando instituta fuit Circumcisio; ergo non defuerunt Sacramenta in statu naturæ.

Communiter autem DD. docent, duo tunc fuisse Sacramenta, alterum pro parvulis in remedium peccati originalis, consistens in protestatione externa facta a Parentibus, quod homines per Christi adventum essent salvandi, ut notant Augustinus, Beda, & alii; & ideo parvuli dicebantur sal-

salvari in fide Parentum, quia non poterant ipsi sibi hoc remedium applicare: Alterum vero pro Adultis in remedium peccatorum actualium; & hujusmodi congruenter dicitur fuisse Sacrificium, quod Sacramentum simul erat, & sacrificium, ut nunc est Eucharistia. quatenus enim per illud remittebantur peccata in virtute Christi venturi, dicebatur Sacramentum: quatenus vero per illud colebatur Deus ut author vitæ, & necis, dicebatur Sacrificium: propterea Job dicitur obtulisse Sacrificia pro peccatis filiorum.

Objic. Infantes, qui de facto decedunt in utero matris, de facto carent remedio ad salutem; ergo idem dici posset de infantibus in lege naturæ.

Resp. distinguo antecedens: carent per se, & ex Divina voluntate nolente applicari baptismum iis infantibus voluntate antecedente ad omnem culpam parentum, nego; carent per accidens, & quia Deus vult eos carere remedio, posita culpa Parentum, quorum curæ commissi sunt, concedo antecedens, & nego consequentiam, ut fuse in de Gratia explicavimus disp. 1. qu. 6.

IV. Dico 3. in statu legis scriptæ plura fuerunt Sacramenta.

Prob. ex Scripturis. Fuit enim circumcisio Gen. 17. cui successit in lege Gratiæ Baptismus; Fuit Agnus Paschalis, & aliæ oblationes, victimæ, & panes propositionis Levitici 23. quibus successit Eucharistia: fuit consecratio Sacerdotis, & Pontificis, Exodi 28. cui successit Sacramentum Ordinis. Fuerunt variæ purificationes, & lustrationes, quibus homines ab immunditiis legalibus emundabantur, Levitici 4. 5. 11. &c. & Numerorum 19. de quibus D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 5. quibus successit Sacramentum Pœnitentiæ. Confirmatio vero est Sacramentum proprium novæ legis, quia est Sacramentum plenitudinis Gratiæ; sicut etiam Extrema unctio, quæ est immediata præparatio ad introitum gloriæ. Matrimonium in lege veteri non erat Sacramentum, quia nondum facta erat unio inter Humanitatem, & Verbum, cujus Matrimonium est figura.

V. Dico ult. Dantur in Lege Gratiæ Sacramenta, ut docet Fides, eaque congruenter sunt septem, quæ enumerantur a Tridentino sess. 7.

Prob. ex D. Thom. 3. p. qu. 65. art. 1. quia cum homo in vita corporali, Primo generetur, Secundo nutriatur, Tertio augeatur, Quarto curetur ab Infirmitatibus, Quinto curetur a reliquiis morbi, & armetur ad prælium in sui defensionem, Sexto constituatur in dignitate ad homines gubernandos, Septimo navet operam propagationi humanæ ad Rempublicam conservandam; ideo congruenter instituta sunt septem Sacramenta, ad hoc ut homo in vita spirituali, Primo regeneretur per Baptismum, Secundo nutriatur, ac roboretur per Confirmationem, Tertio crescat, & augeatur per Eucharistiam, Quarto curetur a morbis per Pœnitentiam, Quinto curetur a morbi reliquiis, & armetur ad prælium mortis per Externam unctionem, Sexto constituatur in statu honorifico per ordinem ad alios dirigendos, Septimo licite intendat propagationi per Matrimonium. Baptismus autem dicitur Janua reliquorum, quia sine illo invalide reliqua suscipiuntur, etiamsi præmittatur contritio, quæ dicitur Baptismus flaminis. De his Sacramentis Augustinus contra Faustum cap. 13. habet: *Sacramenta Legis novæ dicuntur virtute majora, utilitate meliora, actu facillora, numero pauciora*. & infra addit, *Significatione præstantiora*.

Inter Sacramenta Baptismus præstat reliquis quoad vim remittendi peccata, quia remittit etiam originale, & pœnas peccatis debitas. Confirmatio præstat quoad effectum gratiæ actualis, ut patet in Apostolis, qui post Baptismum, & Eucharistiam susceptam erant timidissimi, adeo ut in Passione omnes fugerent; post confirmationem vero fuerunt robustissimi. Sacramentum Pœnitentiæ præstat omnibus quoad necessitatem post Baptismum. Extrema unctio aliqualiter Pœnitentiam superat, eo quod conferat gratiam copiosiorem. Ordo præcellit cæteris, quatenus constituit hominem in statu sublimiori, reddens illum ex domestico Christi Dispensatorem, & Ministrum. Matrimonium præstat significatione, cum significet unionem Christi cum Ecclesia, unde ab Apostolo vocatur Magnum Sacramentum. Denique Eucharistia præstat quoad substantiam Sacramenti. nam ut loquitur D. Th. artic. 3. continet substantialiter fontem ipsum Sanctitatis, & omnium Sacramentorum, quæ ad illum tanquam ad finem ordinantur. Baptismus enim ordinatur ad Eucharistiam suscipiendam, & Confirmatio ad publice illam frequentandam sine timore, Pœnitentia, & Extrema unctio ad dignam ejus susceptionem, Ordo ad Eucharistiæ consecrationem, & Matrimonium ipsum ad Eucharistiam ordi-

di-

dinatur, quatenus significat Christi cum Ecclesia conjunctionem, quam perficit Eucharistia.

ARTICULUS II.

Utrum omnia novæ Legis Sacramenta constent rebus tanquam Materia, Verbis tanquam Forma?

VI. NOmine materiæ venit pars determinabilis, & perfectibilis; nomine formæ pars perfectiva, & determinativa; Ideo in Baptismo v. g. res, seu ablutio dicitur materia, & verba illa, *Ego te baptizo*, &c. dicuntur forma, quia expressius significatur emundatio interna sordium per ea verba, quam per ablutionem. Dividitur materia Sacramentalis in proximam, seu ex qua, & remotam, seu circa quam. Proxima dicitur illa, ex qua Sacramentum conficitur, ut est ablutio in baptismo, species panis, & vini in Eucharistia, contritio, confessio, satisfactio, & Absolutio in pœnitentia, &c. materia vero remota dicitur illa, circa quam versatur materia proxima; ut est Aqua in Baptismo, substantia panis, & vini in Eucharistia, Peccatum in Pœnitentia, &c.

Præter hujusmodi materiam, & formam sensibilem datur in quolibet Sacramento alia compositio ex materia, & forma, videlicet ex integro Sacramento, & sacramentalitate, seu ex signo sensibili, & institutione Christi Domini. sicuti enim in composito accidentali, v. gr. in Albo præter compositionem ex materia, & forma substantiali datur compositio ex materia secunda, & forma Albedinis, & in composito artificiali, puta in statua aurea, præter formam auri datur forma statuæ; ita in Sacramento Baptismi v. gr. præter materiam, & formam consistentem in ablutione, & verbis datur alia compositio, videlicet ex complexo ablutionis, & Verborum, tanquam ex materia, & ex vi significandi gratiam identificata cum institutione Divina, tanquam ex forma extrinseca. Hinc sicut paries denominatur cognitus v. g. a cognitione tanquam a forma extrinseca, ita Sacramentum ab institutione Divina, tanquam a forma extrinseca denominatur institutum ad significandam, vel causandam gratiam; eo prorsus modo, quo vox humana habet vim significativam ab institutione hominum.

Præsens Quæstio non tam est de compositione ex Sacramento, & Sacramentalitate, quæ competit cuilibet Sacramento etiam antiquæ Legis, quam de compositione ex materia, & forma sensibili, Num scilicet cuilibet Sacramento novæ Legis ea competat? & an necessario?

VII. Dico 1. omnia novæ Legis Sacramenta constant essentialiter materia, & forma sensibili, seu rebus tanquam materia, verbis tanquam forma. Ita communius apud Martinon. disp. 19. & alios passim.

Prob. ex Florentino dicente, Tribus perfici Sacramenta, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri. Quamvis autem Concilium dicat, ea perfici, non vero constare materia, & forma; nihilominus universim materia, & forma spectant ad constitutiva essentialia compositi; & ideo relate ad materiam, & formam idem est perfici, ac constare, seu essentialiter iis constitui.

Confirm. tum ex celebri effato D. Augustini: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*: tum etiam inductione. Et ratio congruentiæ, propter quam Deus ita voluit instituere Sacramenta novæ Legis, ex D. Thom. qu. 5. art. 6. est, quia Sacramenta novæ Legis debent clare, & expresse significare perfectam Sanctitatem, quam causant; quod optime fit rebus, & verbis tanquam signis symbolicis, (hoc est habentibus similitudinem cum re significata) Verba enim rebus adjuncta clarissimam habent significationem.

Dico 2. Sacramenta novæ Legis non componuntur necessario rebus, & verbis, sed ex arbitraria Christi Domini institutione, qui poterat illa instituere ita, ut vel solis verbis, vel solis rebus constarent: Componuntur tamen necessario compositione Sacramentali, videlicet ex signo sensibili, & institutione Divina tanquam forma extrinseca, seu ex Sacramento, & Sacramentalitate.

Prob. prima pars, quia de ratione Sacramenti solum est, quod sit signum sensibile; sed hoc haberi posset, etiamsi vel solis verbis, vel solis rebus constarent; ergo non constant necessario rebus, & verbis, seu non componuntur necessario compositione materiali. Major probatur, quia Sacramenta Legis antiquæ non componebantur ex rebus, & verbis: Ubi enim fit mentio Circumcisionis Geneseos 17. non fit mentio verborum; nec ubi præscribitur ritus Agni Paschalis. Et ratio congruentiæ ex Angelico est, quia sicut status Legis ve-

te-

teris fuit imperfectior statu Legis novæ, ita conveniens fuit, ut Fides in eo statu, & quæ ad fidem pertinebant, præsertim Sacramenta, essent obscuriora.

Secunda pars patet ex illo principio: Illud est constitutivum, quo præcise sublato tollitur constitutum; sed præcise sublata institutione Christi Domini, tollitur Sacramentum; ergo institutio Divina tanquam forma extrinseca constituit Sacramentum; non secus ac cognitio constituit denominationem cogniti. Propterea Vasquez docet, Sacramentum importare Ens rationis, quia putat, omnem denominationem extrinsecam esse Ens rationis Logicum; quod tamen communiter cum Suario negant, cum denominatio extrinseca importet tantum entitates reales, sed lis est de voce.

VIII. Objic. 1. contra primam conclusionem. Sacramentum Matrimonii aliquando fit solis nutibus; ergo non omnia Sacramenta novæ Legis constant rebus, & verbis.

Confirm. 1. quando Matrimonium celebratur verbis utriusque contrahentis, tunc dantur solum verba, non res; ergo &c. Neque dici potest, quod verba unius contrahentis habeant rationem materiæ, & verba alterius rationem formæ. Nam non est major ratio de his, quam de illis, si simul proferantur.

Confirm. 2. Sacramentum pænitentiæ solum constat verbis, nempe Confessione, & Absolutione, non vero rebus; cum contritio requisita non sit sensibilis, atque adeo non constituat Sacramentum, quod essentialiter est signum sensibile; ergo ut supra.

Confirm. 3. quia ex Soto apud Suarium tota essentia Baptismi habetur in ablutione; & ex Scoto apud eundem Suarium, tota essentia pœnitentiæ habetur in sola absolutione; & ex Bellarmino, Vasquez, Conink, Verba non constituunt Sacramentum Eucharistiæ; ergo ut prius.

Resp. Sacramentum Matrimonii regulariter constare verbis: potest autem aliquando solis nutibus (quæ sunt æquivalenter verba) constitui, quod aliis Sacramentis non competit. Et ratio est, quia Christus Dominus non immutavit contractum civilem matrimonii, quando illud elevavit ad rationem Sacramenti; Cum autem ad perficiendum hunc civilem contractum sufficiat quodvis signum exprimens consensum contrahentium, ideo quodvis hujusmodi signum, sive sit verbum formaliter, sive æquivalenter, Sacramentum Matrimonii constituit.

Ad primam confirmationem alii aliter apud Martinonium. Equidem dico cum Lugo, & Haunoldo n. 517. quod verba utriusque contrahentis, quatenus habent rationem traditionis, seu exhibitionis, habeant rationem materiæ; quatenus vero habent rationem acceptationis, qua contractus matrimonialis perficitur, & completur, habeant rationem formæ: hinc fit, utrunque conjugem esse hujus Sacramenti Ministrum, forma enim Sacramenti a Ministro proferri debet.

Ad secundam: ex Tridentino sess. 14. *sunt quasi materia Sacramenti Pænitentiæ Contritio, Confessio, & Satisfactio*. sicut enim Florentinum dixit, Sacramenta constare ex rebus tanquam materia; ita Tridentinum dicit, eos actus pœnitentis esse *quasi materiam*, quia scilicet imitantur rationem materiæ. Verum quidem est, quod contritio non sit sensibilis immediate; fit tamen sensibilis per confessionem; ut in matrimonio consensus internus fit sensibilis per voces, aut nutus; & in Eucharistia Corpus Christi Domini fit sensibile per species Eucharisticas.

Ad tertiam. Vasquez disp. 119. ostendit, neque Sotum, neque Scotum recessisse a communi sententia, quod scilicet & Baptismus constituatur etiam per verba, & Sacramentum pœnitentiæ etiam per tres actus pœnitentis enumeratos: Eucharistiam etiam non solum perfici, sed etiam constare verbis, dicemus infra disp. 4. qu. 1. ar. 2. cum communiori contra nonnullos putantes, verba consecratoria esse necessaria ad causandum Christi Corpus sub speciebus, non vero ad constituendum Sacramentum.

IX. Objic. 2. contra secundam conclusionem. Si Sacramenta necessario constarent Divina institutione tanquam forma extrinseca, Institutio Divina deberet Sacramentum constituere; hoc est falsum; ergo. Probatur minor: Primo, quia si constitueret Sacramentum, deberet Sacramentum dici aliquid Increatum, & ab æterno; sicut est Divina institutio: Secundo, quia universim concretum accidentale constituitur solum per subjectum connotans formam accidentalem; non per ipsam formam: v. g. Album non constituitur per Albedinem, sed per subjectum connotans albedinem; ergo Sacramentum constituitur solum per signum sensibile connotans Divinam institu-

tu-

tutionem. Antecedens probatur, quia si Album v. gr. constitueretur etiam per Albedinem, sicuti potest dici, quod in lacte v.g. Album sit dulce, ita dici posset, quod Albedo constituens Album sit dulcis.

Resp. concreta accidentalia constitui non solum per subjectum, sed etiam per formam accidentalem, quæ solet explicari in obliquo; sicuti homo non solum constituitur per animam, & corpus, sed etiam per unionem explicatam in obliquo, dum dicitur homo esse Anima, & Corpus unita, hoc est habentia unionem. Ex hoc autem, quod aliquid explicetur in obliquo, non fit quominus possit esse simul constitutivum denominationis (dummodo non veniat in obliquo tanquam terminus relationis transcendentalis; ut venit Antichristus in denominatione cognoscentis Antichristum) Universim enim illud dicitur constitutivum, quo præcise sublato tollitur constitutum; Atqui sublata præcise unione tollitur homo, sublata præcise albedine tollitur Album, sublata præcise institutione Divina tollitur Sacramentum; ergo hæc omnia sunt constitutiva. Verum tamen est, quod si constitutivum alicujus denominationis veniat in obliquo, tunc prædicatum, quod competit recto, non debeat toti denominationi competere: v. gr. solum dici potest de Albo, quod sit dulce, quin possit dici, quod sit dulcis Albedo, quæ concipitur in obliquo in denominatione Albi: sic Anima unita corpori est immortalis, quin possit dici, quod homo sit immortalis: & eodem modo dici potest, quod Sacramentum sit Creatum, quamvis non sit quid Creatum institutio Divina, quæ constituit Sacramentum, quia venit in obliquo; sic etiam pœna æqualis culpæ dicitur bona, quamvis non sit bona culpa constituens hanc æqualitatem.

In forma nego minorem. Ad primam probationem nego sequelam. Institutio enim Divina, quæ est actus divinus, venit in obliquo, & ideo non potest dici, quod Sacramentum sit Increatum. Ad secundam nego antecedens; ad cujus probationem nego pariter sequelam.

ARTICULUS III.

Utrum Intentio Ministri Sacramentum constituat?

X. Dubitatur, Num sicut Intentio suscipientis Sacramentum in omnium sententia est merum requisitum ad habendum Sacramentum, ita pariter Intentio ministri; an vero hæc Sacramentum constituat, sicut constituitur ab Institutione Christi Domini? Illud interest inter requisitum essentiale, & constitutivum, quod constitutivum sit id ex quo, requisitum vero id sine quo, quatenus sine requisito non habetur constitutum, quamvis ex illo non componatur: propterea constitutivum est id, quo præcise sublato, vel non intellecto, tollitur, vel non intelligitur constitutum; requisitum vero est id, quo sublato, idcirco tollitur constitutum, quia præter requisitum tollitur aliquid aliud, ex quo constitutum componitur: ex. gr. Anima, Corpus, Unio dicuntur constitutiva hominis, quia aliquo ex his præcise sublato tollitur homo: Deus vero, decretum Dei de ponendo homine, Ubicatio, & Duratio hominis dicuntur requisita essentialia, quia aliquo ex iis per possibile, vel per Impossibile sublato, aut non intellecto, idcirco tollitur homo, quia præter illud tollitur vel anima, vel corpus, vel unio, quæ hominem constituunt. Sic institutio Christi constituit Sacramentum, quia ea præcise sublata Sacramentum tollitur, ut diximus articulo superiore; Intentio vero suscipientis Sacramentum dicitur requisitum essentiale, quia Sacramentum non tollitur ea præcise sublata, sed quia ea sublata tollitur etiam institutio Christi, quæ constituit Sacramentum. Noluit enim Christus Dominus, quod signum sensibile significet, & causet gratiam, nisi posita intentione suscipientis, tanquam essentiali requisito. Similiter character Baptismalis dicitur essentiale requisitum in ordinante, ut possit valide ordines conferre, & in Ordinando, ut possit valide Sacramentum Ordinis, vel quodvis aliud Sacramentum suscipere: Contra vero intentio contrahendi dicitur constitutivum Sacramenti Matrimonii, & Intentio proferendi verba juxta hominum Institutionem, dicitur constituere verbum humanum in quantum humanum, & non psyttaco modo prolatum.

Quæritur nunc, an pariter Intentio ministri de efficiendo Sacramento, seu de faciendo quod Christus instituit, & quod facit Ecclesia, sit etiam constitutiva Sacramenti, & constituat verbum humanum in ratione verbi sacramentalis, adeo ut ea præcise sublata Sacramentum tollatur? De hac quæstione magnum silentium apud Antiquos, sed apud Recentiores magnum dissidium,

dium, & concertatio. Cardinalis de Lugo disp. 2. sect. 5. primus docuit, Intentionem ministri esse partem intrinsecam Sacramenti, quem subsecuti sunt non pauci, nec ignobiles Theologi cum Arriaga disp. 3. Esparza, &c. Suarius vero, Vasquez, Martinonius putant esse requisitum essentiale.

XI. Dico primo: potuit Christus Dominus ita Sacramenta instituere, ut Intentio Ministri esset merum requisitum. Ita communiter.

Prob. tum negative, tum quia de facto ita instituit Sacramenta, ut Intentio suscipientis esset merum requisitum; ergo idem poterat velle de Intentione Ministri. Præterea quamvis de facto Christus Dominus elevaverit contractum matrimonialem ad rationem Sacramenti; ita ut non solum signa externa, sed etiam Intentio contrahendi constitueret Sacramentum Matrimonii, ut omnes docent, teste Lugo n. 131. contra Maurum qu. 56. poterat tamen Sacramentum Matrimonii ita instituere, ut solum signa externa constituerent Sacramentum, hoc est significarent, & causarent gratiam; Intentio vero contrahendi esset merum requisitum; ergo pariter poterat velle, quod intentio Ministri esset merum requisitum in omnibus Sacramentis; sicut est persona Ministri.

Hæc omnia ita dilucide explicantur: Christus Dominus prævidens per visionem beatificam, aut per scientiam infusam omnes materias, & formas Sacramentorum futuras, de facto illas voluit elevare ad rationem Sacramenti, seu ad significandam, & causandam gratiam, quas prævidit conjungendas cum intentione suscipientis Sacramentum, & cum aliis requisitis; ergo poterat etiam eas velle elevare, quas prævidebat conjungendas cum intentione Ministri tanquam cum requisito; unde fieret, quod intentione Ministri sublata, tolleretur Sacramentum, quia præter illam tolleretur etiam institutio Christi constitutiva Sacramenti: sicut dicimus omnes, quod intentione suscipientis Sacramentum sublata, Sacramentum tollitur, non quia ipsa præcise sublata non habetur Sacramentum (aliter non esset requisitum, sed constitutivum Sacramenti) sed quia ipsa sublata tollitur institutio Christi Domini, quæ Sacramentum constituit.

XII. Dico secundo; de facto intentio Ministri constituit Sacramenta. Ita Lugo, Arriaga, Esparza contra laudatos DD.

Prob. ex Lugo disp. 2. nu. 133. Actiones Sacramentales, puta Ablutio, Absolutio; &c. quæ constituunt materiam, & formam Sacramentorum, sunt actiones ministeriales, hoc est positæ a Ministro Christi dispensante Gratiam ex potestate sibi ad id delegata; sed hujusmodi actiones Ministeriales, & dispensatoriæ constituuntur per intentionem Ministri; ergo de facto Intentio Ministri constituit materiam, & formam Sacramentorum, atque adeo ipsa Sacramenta. Major probatur, tum ex Tridentino sess. 14. can. 9. ubi absolutio Sacramentalis dicitur esse *Actus Judicialis*, non vero nudum ministerium declarandi remissa esse peccata pœnitentis; tum etiam quia passim in Scripturis Ministri Sacramentorum vocantur Ministri Christi, & dispensatores Gratiæ: Prima ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Prima Petri 4. *Sicut boni dispensatores multiformis Gratiæ Dei*. Ad Titum 4. *Oportet Episcopum esse sine crimine, sicut Dei dispensatorem*; ergo actiones sacramentales sunt ministeriales, & dispensatoriæ. Minor vero constat, quia universim actio Ministri, seu Procuratoris qua talis constituitur per intentionem operandi nomine principalis, ut patet in contractu per procuratorem celebrato; ergo etiam in hoc contractu gratuito (hoc est in donatione, & dispensatione Gratiæ, quæ fit a Ministro Christi in Sacramentis) actio ministerialis, puta Ablutio, Absolutio, constituitur per intentionem utendi potestate delegata a Christo Domino, & operandi nomine Christi.

Confirm. primo, quia Sacramentum Matrimonii ex communissima sententia constituitur per intentionem contrahendi, seu per mutuum consensum internum, & non per sola signa externa; ergo pariter omnia Sacramenta constituuntur per intentionem Ministri operandi nomine Christi. Probatur consequentia: Ideo Intentio contrahendi constituit Sacramentum Matrimonii, quia materia hujus Sacramenti est contractus, qui constituitur per mutuam illam intentionem: Sed etiam materia, & forma omnium Scramentorum est actio ministerialis, puta ablutio, absolutio posita a Ministro Christi qua tali, & hujusmodi actio essentialiter constituitur per intentionem Ministri; ergo omnia Sacramenta per hanc intentionem constituuntur, quod enim constituit materiam, & formam Sacramenti, constituit ipsum Sacramentum, quia causa causæ est causa causati: quod est verum

tum

tum in causis extrinsecis, tum in causis intrinsecis constituentibus effectum.

Confirm. 2. quia forma Sacramentorum constituitur a verbis humanis, & verba humana in quantum humana, & non psyttaco modo prolata constituuntur per intentionem adhibendi illa ut significativa juxta hominum institutionem; idcirco hujusmodi Intentio constituit ipsum Sacramentum; ergo quia materia, & forma Sacramentorum constituitur ab actionibus ministerialibus, quæ constituuntur per intentionem Ministri, idcirco etiam intentio Ministri constituit ipsum Sacramentum.

Ratio a priori ex Lugo videtur esse, quia Minister Sacramentorum operatur tanquam instrumentum morale Christi Domini, dispensans gratiam nomine ipsius, non vero tanquam instrumentum physicum (sicut v. g. canis defert eleemosynam pauperi) Atqui instrumentum morale non causat effectum, nisi per causalitatem moralem, seu per hoc quod utatur potestate sibi delegata, atque adeo per hoc quod intendat operari nomine principalis; ergo intentio operandi nomine Christi constituit actiones Sacramentales, quæ causant Gratiam, non solum tanquam instrumenta obedientialia Dei physice illam causantis, sed etiam tanquam instrumenta moralia Christi Domini volentis gratiam conferre per Ministros suos, ut dicemus disputatione sequenti ex Tridentino.

XIII. Objic. 1. Absolutio Sacramentalis non minus est actio habentis intentionem absolvendi nomine Christi, quam sit actio habentis characterem Baptismalem, & Sacerdotalem; sed hujusmodi characteres sunt requisita; ergo etiam illa intentio.

Confirm. Potuit Christus Dominus ita instituere Sacramenta, ut intentio Ministri esset merum requisitum; Atqui etiam in tali hypothesi absolutio esset actus ministerialis, & judicialis; ergo quamvis nunc absolutio sit actus ministerialis, adhuc intentio est requisitum; cum non constet ex revelatis, quod intentio Ministri sit elevata ad rationem Sacramenti.

Resp. 1. per instantiam: Sacramentum Matrimonii non minus est actio habentis intentionem contrahendi, quam habentis characterem Baptismalem; sed character est requisitum; ergo etiam intentio contrahendi. Secundo directe nego consequentiam. Disparitas est, quia sicut contractus, qui est materia Sacramenti Matrimonii, formaliter constituitur per intentionem contrahendi, ita actus Judicialis, qui est forma Sacramenti Pœnitentiæ, formaliter constituitur per intentionem utendi potestate delegata ad judicandum; ergo in utroque casu intentio constituit Sacramentum, quia ea præcise sublata tollitur materia, vel forma instituta a Christo Domino: Character vero est merum requisitum, quia eo præcise sublato non tollitur constitutivum Sacramenti, nempe materia, vel forma, sed quia præter illum tollitur etiam institutio Christi, quæ Sacramentum constituit; & ideo eo sublato, solum mediate tollitur Sacramentum.

Ad confirm. nego minorem: sicuti si in Sacramento Matrimonii Christus Dominus non elevasset intentionem contrahendi, tunc materia Sacramenti Matrimonii non esset contractus, sed essent signa externa, supposito, tanquam requisito, contractu interno; ita si non elevasset intentionem Ministri, tunc forma Sacramenti Pœnitentiæ non esset actus Judicialis, & Ministerialis, sed esset ipsum verbum externum *Absolvo*, supposita intentione Ministri, tanquam requisito; ergo cum ex Tridentino absolutio Sacramentalis sit actus Judicialis, & Ministerialis, qui formaliter constituitur per intentionem Ministri, idcirco de facto forma Sacramenti Pœnitentiæ per hanc intentionem constituitur; atque adeo per illam constituitur Sacramentum Pœnitentiæ: unde pariter omnia Sacramenta per intentionem Ministri constituuntur.

XIV. Objic. 2. ex Martinonio disp. 19. n. 35. Actio Sacramentalis, nempe ablutio, Absolutio, est ipsum Sacramentum, seu res dispensata; ergo non constituitur per intentionem dispensandi, licet eam supponat; sicuti eleemosyna, quæ dispensatur, licet supponat in dispensante intentionem dispensandi, non constituitur tamen per hujusmodi intentionem.

Confirm. quia dispensatio gratiæ, quæ habetur per Sacramentum, non est donatio, sed est datio, seu collatio gratiæ: ergo sicut potest quis dispensare Lucem v. gr. mere applicando lucernam causativam lucis, ita potest Minister Sacramentorum dispensare Gratiam applicando materiam, & formam causantes illam, ut proinde intentio sit solum prærequisitum.

Adde, posse famulum valide dispensare eleemosynam nomine principalis, quamvis hic, & nunc non habeat intentionem dispensandi, immo quamvis hic, & nunc sit ebrius; ergo intentio non requiritur

ritur ad gratiam in Sacramentis dispensandam.

Resp. quod sicut per intentionem Oeconomi dispensantis pecuniam nomine principalis constituitur ipsa actio dispensatoria externa in ratione actionis ministerialis, ita per intentionem Ministri dispensantis gratiam nomine Christi Domini constituitur actio externa dispensatoria gratiæ in ratione actionis ministeralis; sed actio ministerialis, puta Ablutio, Absolutio, constituit Sacramentum; ergo etiam intentio Ministri, quæ constituit actionem ministerialem, constituit ipsum Sacramentum.

Verum quidem est, quod Minister Sacramentorum immediate dispenset Sacramentum, & mediate Gratiam; dispensare autem Sacramentum nihil aliud fert, quam ponere actiones Sacramentales], seu materiam, & formam nomine Christi; dispensare vero Gratiam est illam nomine Christi donare; sed Gratiam donare, seu dispensare nomine Christi habetur formaliter per intentionem dispensandi nomine principalis; ergo actio ista ministerialis, seu materia, & forma Sacramentorum habetur per hujusmodi intentionem.

In forma distinguo antecedens: actio Sacramentalis v.gr. Absolutio, est ipsum Sacramentum dispensatum, hoc est constituit inadæquate Sacramentum, quod dispensatur immediate, & per quod dispensatur Gratia, concedo; est adæquate Sacramentum, nego antecedens, & consequentiam. Ad paritatem: quamvis eleemosyna non constituatur per intentionem dispensandi, dispensatio tamen eleemosynæ per hanc intentionem constituitur; ergo etiam dispensatio Gratiæ in Sacramentis; atqui dispensatio gratiæ nomine Christi, nempe actio ista ministerialis, constituit Sacramentum; ergo intentio dispensandi gratiam nomine Christi Sacramentum inadæquate constituit.

Ad confirm. dispensatio Gratiæ per Sacramenta non est qualiscunque collatio, sed est collatio Gratiæ per Ministrum Christi operantem nomine illius: hujusmodi autem collatio constituitur per intentionem; ergo &c. Dispensatio Lucis ideo potest haberi citra intentionem dispensandi, per meram applicationem Lucernæ causantis lucem, quia hujusmodi dispensatio non est actio ministerialis, nec fit per instrumentum morale causæ principalis, ut est dispensatio Gratiæ.

Ad id quod additur, duplex datur in moralibus instrumentum, aliud mere executivum, aliud rationale, & liberum: ut famulus sit instrumentum mere executivum, non requiritur, quod habeat intentionem ullam. sicut enim potest Canis v. gr. deferre pauperi eleemosynam datam a Domino, ita potest famulus Ebrius: At ut famulus sit instrumentum rationale, & operetur libere nomine principalis, requiritur Intentio dispensandi nomine illius; sicut in Procuratore contrahente Matrimonium nomine principalis requiritur consimilis intentio. In casu nostro Ministri Christi sunt instrumenta rationalia, & libera; ergo debent Gratiam dispensare cum intentione operandi nomine Christi.

XV. Objic. 3. apud Lugo n. 140. Sacramentum Ordinis non constituitur per potestatem, & characterem Episcopalem, quamvis actio Episcopi conferentis Ordinem debeat esse actio habentis illam potestatem, & characterem; ergo neque Sacramentum Baptismi constituitur per intentionem Ministri, quamvis actio Baptizantis debeat esse actio habentis potestatem delegatam baptizandi nomine Christi.

Confirm. 1. quia ex Florentino tribus perficitur Sacramentum, materia, forma, & persona Ministri; & tamen persona Ministri est merum requisitum; ergo etiam intentio.

Confirm. 2. Sacramenta constituuntur materia, forma, seu rebus, & verbis, non vero actionibus Ministri; ergo quamvis ad actionem Ministri requiratur intentio tanquam ejus constitutivum, non tamen ad habendam materiam, & formam Sacramenti.

Resp. nego consequentiam. Disparitas est, quia actio collativa Ordinis est actio habentis illam potestatem, & characterem, solum materialiter, posito quod non constet ea constituere Sacramentum: Contra vero actio Baptizantis est actio formaliter ministerialis, hoc est non solum habentis, sed etiam utentis potestate delegata ad baptizandum; hujusmodi autem actio formaliter constituitur per intentionem utendi ea potestate; ergo actio baptismalis formaliter constituitur per intentionem Ministri. Hinc sublato charactere, idcirco tollitur Sacramentum, quia præter illum tollitur Institutio Divina constituens Sacramentum: Contra vero præcise sublata intentione Ministri, tollitur actio ministerialis constitutiva Sacramenti, & ideo character est requisitum, Intentio vero constitutivum, quod

quod iterum confirmabimus disp. 4. qu. 1. num. 11.

Ad 1. confirm. nego consequentiam: sicut actio procuratoria supponit essentialiter personam procuratoris, constituitur tamen per solam intentionem operandi nomine principalis, ita in casu nostro.

Ad 2. nego antecedens. Ideo a Florentino dicuntur omnia Sacramenta constare rebus, & verbis, seu materia, & forma, & non dicuntur constare actionibus Ministri, quia licet omnia Sacramenta importent actionem aliquam ministerialem, ex qua constituuntur, nihilominus non qualibet materia, & forma est actio ministerialis. nam materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ v. gr. & materia proxima Eucharistiæ non est actio Ministri; prout est Absolutio, Consecratio, Ablutio, Unctio, quæ præstantur nomine Christi, cum dicat Sacerdos, *Ego te Absolvo: Hoc est Corpus meum*: &c. Ipsum etiam Sacramentum Matrimonii, quod non constituitur Intentione suscipiendi illud, constituitur intentione efficiendi quod Christus instituit, quia hæc Intentio pertinet ad actionem ministerialem, quam exercent Conjuges, qui sunt ministri hujus Sacramenti.

XVI. Objic. 4. apud eundem Lugo num. 135. Si intentio Ministri Sacramentum constitueret, posset constituere Sacramentum aliqua actio peccaminosa, nempe intentio Ministri sacrilega: quod videtur absurdum.

Confirm. 1. si Eucharistia constitueretur per intentionem consecrandi, revocata hac intentione deberet deficere hoc Sacramentum ex defectu constitutivi, quod non amplius moraliter perseverat post retractationem.

Confirm. 2. quia Intentio Ministri causat Sacramentum efficienter; ergo non constituit illud formaliter; cum causa efficiens non sit causa formalis.

Confirm. 3. Intentio Ministri vult Sacramentum, & non vult seipsam; ergo Sacramentum distinguitur ab Intentione Ministri, & ab ea non constituitur. Antecedens probatur, quia objectum actuum voluntatis, & Intellectus distinguitur ab ipsis actibus.

Resp. Argumentum solvendum ab Adversariis, qui non negant, Sacramentum Matrimonii constitui a mutuo consensu conjugum: Hic autem consensus potest esse sacrilegus, si scilicet velint Matrimonium contrahere ad malum finem, vel supposito aliquo impedimento impediente, puta Voto simplici castitatis.

Directe dico, posse Sacramentum constitui per actionem aliquam peccaminosam, quæ tamen non moveat Deum ad Gratiam conferendam, prout est mala, & ab indigno Ministro posita, sed prout est actio Christi bona, & laudabilis: sicuti collatio eleemosynæ facta ab Oeconomo ob finem malum non movet Deum ad conferendum præmium Domino, prout est mala, & procedens ab Oeconomo malo, sed prout est actio bona procedens a Domino illam imperante. Ratio a priori est, quia sufficit, quod actio illa Sacramentalis sit bona formaliter, prout intendit facere, quod Christus instituit, licet sit mala, & sacrilega materialiter, quatenus intendit finem malum.

Ad 1. confirm. dicemus infra disp. 4. q. 1. art. 2. Eucharistiam constitui verbis cum debita intentione prolatis, quæ virtualiter permaneant cum speciebus Eucharisticis, & Corpore Christi Domini: Propterea hoc Sacramentum in fieri constituitur a verbis physice existentibus; in facto esse constituitur ab iisdem verbis moraliter existentibus in suo effectu, quatenus semper verum est significatum illorum verborum, *Hoc est Corpus meum*, donec species panis corrumpantur: sic etiam Rex, seu Pontifex in fieri constituitur ab electione physice existente; perseverat tamen ejus dignitas per eandem electionem existentem moraliter, quatenus semper verum est, Hic est Rex, quem elegimus. In Eucharistia retractatio intentionis consecrandi est juridice invalida, & habetur pro nulla; sicut retractatio contractus matrimonialis de facto est juridice nulla, ita ut ab ea matrimonium non rescindatur: retractationem autem esse juridice nullam, est ex lege superiori irritari; sicut contractus pupilli sine auctoritate tutoris dicitur juridice nullus, quia lege civili irritatur.

Ad 2. Potest aliquid requiri in genere causæ efficientis relate ad aliquam partem denominationis, & simul in genere causæ formalis denominationem constituere: sicut intentio contrahendi Matrimonium causat signa externa, & constituit contractum sensibilem, atque adeo Sacramentum Matrimonii: sic in Eucharistia verba consecratoria causant partialiter Sacramentum, & illud constituunt: sic actio externa denominatur bona, vel mala moraliter ab actu interno bono, vel malo, a quo causatur efficienter; ergo etiam Intentio Ministri potest

cau-

causare efficienter signa externa, atque adeo partem Sacramenti, & illud formaliter constituere: quod pariter dicendum de Intentione proferendi verba humano modo.

Hinc tamen non sequitur, quod pariter Persona, vel voluntas Ministri; seu potestas Judiciaria, aut actus Intellectus prærequisitus ad judicandum causent partialiter actum Ministerialem, & Judicialem, illumque formaliter constituant. Ideo enim Intentio Ministri causat partialiter Sacramentum, illudque formaliter constituit, quia præcise sublata intentione Ministri, signa sensibilia, puta verbum illud, *Absolvo*, non est actus judicialis: Contra vero sublata persona, vel voluntate Ministri per locum intrinsecum non tollitur actus judicialis; sicut non tollitur contractus Matrimonialis præcise sublata voluntate contrahentium; ergo hæc non constituunt, sed sunt prærequisita ad Sacramentum.

Ad 3. Argumentum solvendum ab Adversariis. Nam qui vult aliquid, non solum vult constitutiva, sed etiam omnia requisita ad illud; ergo si intentio esset merum requisitum ad Sacramentum, adhuc volens Sacramentum deberet ipsam intentionem velle. Solvendum etiam in institutione Divina, quæ volendo Sacramentum, vellet pariter se ipsam.

Directe dico, quod possunt actus intellectus, & voluntatis habere pro objecto reflexo, & inadæquato se ipsos: sic dum quis cognoscit confuse Ens, atque adeo omnia entia, talis cognitio habet pro objecto inadæquato se ipsam: & qui vult donare, seu dare jus alteri v. gr. in librum, vult reflexe ipsam donationem, per quam tale jus inadæquate constituitur; idemque dicendum cum de objecto condonationis peccati.

Denique dici potest, quod Intentio ponendi Sacramentum sit intentio ponendi reliqua constitutiva; & sic intentio non habet pro objecto reflexo se ipsam. Plura hac de re dicemus, cum de objecto condonationis extrinsecæ, disp. 2. de Pœnit. qu. 5. num. 8.

XVII. Objic. ult. In tantum intentio Ministri constituit Sacramentum, in quantum illa præcise sublata tollitur actio Ministerialis, quæ Sacramentum constituit; sed quamvis sublata intentione Ministri, tollatur & actio Ministerialis, & Sacramentum, at non tollitur Sacramentum per locum intrinsecum, ea præcise sublata; sicut non tollitur Sacramentum præcise sublata intentione suscipientis, per locum intrinsecum; quamvis per locum extrinsecum sublata intentione suscipientis, Sacramentum tollatur, eo quod tollatur etiam institutio Christi constituens Sacramentum: ad eum modum, quo sublato Sole tollitur denominatio lucidi per locum extrinsecum, quia sublato Sole tollitur etiam lux, quæ constituit denominationem lucidi; ergo intentio Ministri Sacramentum non constituit. Probatur minor, quia dici potest, quod sublata intentione Ministri tollatur ordo, respectus, & habitudo ad illam intentionem; ut proinde non intentio Ministri, sed habitudo ad talem intentionem constituat Sacramentum, & actionem Ministerialem; sicut non constituit Sacramentum intentio illud suscipiendi, sed ordo, seu habitudo ad talem intentionem; nec constituit denominationem cognoscentis Antichristum ipse Antichristus, sed ordo ad Antichristum imbibitus in cognitione Antichristi; ergo sublata intentione Ministri, non tollitur per locum intrinsecum actio Ministerialis, nec Sacramentum; atque adeo illud non constituit.

Resp. argumentum probare nimis. probaret enim, quod neque anima constituat hominem v. gr. sed ordo, seu habitudo ad animam; & idem dicas de aliis constitutivis cujuslibet constituti. Quare ad discernenda constitutiva ut condistincta a meris requisitis, illa debet esse regula generalis, quod si A præcise sublato tollitur aliqua denominatio, seu aliquod totum, A dicatur intrinsece constituere talem denominationem, seu totum; quin possit dici, quod non A, sed ordo ad A illud constituat, quoties ordo ad A non est essentialis, & transcendentalis, sed accidentalis, & prædicamentalis: ex. gr. quia anima præcise sublata tollitur homo, & anima non dicit transcendentalem respectum ad hominem; (siquidem potest dari anima, quin detur homo) hinc hominem constituit anima, non vero ordo, seu habitudo ad animam; etenim isthæc habitudo distincta ab ipsa anima est omnino superflua, & chimerica. In casu nostro præcise sublata intentione Ministri, tollitur actio ministerialis, & Sacramentum; ergo hæc intentio, non vero ordo, seu habitudo ad talem intentionem, constituit actionem Ministerialem, & Sacramentum. isthæc enim habitudo ad intentionem Ministri, vel est adæquate distincta a tali intentione; & est essentialiter superflua; vel distinguitur ina-

adæquate (ut relatio similitudinis inadæquate identificatur cum utroque extremo, & inadæquate ab utroque distinguitur) & consequenter intentio Ministri, sicut inadæquate identificatur cum tali habitudine contingenti, ita inadæquate identificatur cum ipso Sacramento. Et hinc apparet, quare denominatio v. g. cognoscentis Antichristum non constituatur per ipsum Antichristum, sed per habitudinem ad Antichristum identificatam cum ipsa cognitione. Ratio est, quia isthæc habitudo ad Antichristum non est prædicamentalis, & contingens, sed transcendentalis, nec distincta ullatenus a tali cognitione, nec per illam ponitur aliquid essentialiter superfluum. Præterquamquod etiam Antichristo sublato, si detur cognitio Antichristi, adhuc habetur denominatio cognoscentis Antichristum; unde falsum est, quod Antichristo præcise sublato, tollatur denominatio ista cognoscentis Antichristum: & idcirco ea non constituitur per ipsum Antichristum, sed per habitudinem ad illum.

Ad paritatem de intentione suscipientis Sacramentum, quæ Sacramentum non constituit, est manifesta disparitas ex hactenus dictis. Etenim cum non constet ex revelatis, quod intentioni suscipientis Sacramentum competat vis significativa, & productiva gratiæ, omnino gratis assereremus, quod ea Sacramentum constituat; ac proinde dicimus, quod tollatur quidem Sacramentum ea sublata, non tamen per locum intrinsecum, nec illa præcise sublata; tollitur quippe Sacramentum ea deficiente, non quia deficit aliquis ordo, seu habitudo ad illam, a qua Sacramentum constituatur, (quia hujusmodi habitudo superaddita esset omnino superflua, & omnino gratis illi appingeretur, quod Sacramentum constituat) sed quia illa deficiente deficit institutio Christi Domini, ut supra explicavimus: Contra vero deficiente intentione Ministri, dumtaxat deficeret actio ministerialis, a qua Sacramentum constituitur, ut ostendimus ex Scripturis, & Conciliis; ergo ea deficiente deficeret Sacramentum per locum intrinsecum, seu quia deficit ejus constitutivum; non vero per locum extrinsecum, quia scilicet deficit aliquid aliud præter ipsam, nempe institutio Christi Domini; quamvis etiam ista tunc deficeret. Ex quibus constat, ea omnia, & sola Sacramentum constituere, quæ aut sunt materia, & forma a Christo instituta, aut illas constituunt.

ARTICULUS IV.

An Res, & Verba constituentia Sacramentum fuerint a Christo Domino determinata; & quomodo?

XVIII. Certum est, materiam, & formam Sacramentorum novæ Legis non debuisse necessario a Christo Domino determinari. Ratio est, quia poterat Deus instituere, quod homines uterentur aliquo signo sensibili ab ipsis ad arbitrium assumpto ad significandam, & causandam Gratiam: eo pacto, quo probabiliter Deus instituit in Lege naturæ remedium ad tollendum Originale, ut notat Martinonius; siquidem solam Circumcisionem legimus in Scripturis fuisse determinatam a Deo, non vero Sacramenta in Lege naturæ; Atqui hujusmodi signum assumptum, ac determinatum ab hominibus, sive esset res, sive verba, sive utrunque simul, vere fuisset Sacramentum: ergo materia, & forma Sacramentorum novæ Legis non sunt necessario a Christo determinata. Dubitatur itaque, an de facto ea Christus determinaverit; & Utrum ea determinaverit solum in genere, an vero usque ad speciem infimam?

Dico equidem, Res, & verba, quę sunt materia, & forma Sacramentorum novæ Legis, de facto determinata esse a Christo Domino eadem pro quovis tempore, & loco; quamvis non omnia determinata sint eodem modo, sed aliqua in specie, aliqua solum in genere, determinanda deinde in specie ab Ecclesia. Ita communiter cum Angelico hic art. 7.

Prima pars, quod scilicet ea determinata sint a Christo Domino eadem pro quovis tempore, & loco, constat ex citatis Patribus, traditione, & usu perpetuo Ecclesiæ, ut videre est apud Martinonium disp. 19. Tridentinum sess. 1. cap. 2. docet, posse quidem Ecclesiam in Sacramentorum dispensatione ea mutare, quæ suscipientium utilitati, vel ipsorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaverit pro rerum, temporum, ac locorum varietate, *Salva tamen eorum substantia*; hoc est salva semper materia, & forma a Christo Domino instituta, ac determinata. Et ratio est, quia ad Sacramentorum dignitatem decuit, quod eorum partes essentiales a Christo determinarentur: & ad unitatem Ecclesiæ multum confert, quod iis-

dem

dem ritibus substantialibus ea utatur pro quovis tempore, & loco.

Secunda pars conclusionis, quod scilicet non eodem modo Christus Dominus materiam, & formam singulorum Sacramentorum determinarit, patet a posteriori. nam in Sacramento Baptismi determinavit materiam & formam usque ad speciem infimam, nempe ablutionem aquæ naturalis, & verba cum invocatione expressa Trium Personarum: sic determinavit oleum in Extrema unctione, Chrisma in Confirmatione, &c. Contra vero in aliis Sacramentis determinavit materiam, & formam solum in genere, v. gr. in Sacramento Pœnitentiæ materia est dolor in genere, sive sit contritio, sive attritio; nec requiritur forma verborum determinata, ut requiritur in Baptismo. Sic in Eucharistia sufficit panis ad validitatem, sive fermentatus, sive azymus: In Sacramento Ordinis determinatum fuit a Christo Domino aliquod signum sensibile potestatis traditæ in genere, determinandum in specie ab Ecclesia; proinde diversum est hujusmodi signum in Ecclesia Græca, ac in Latina: Sic etiam in Sacramento Matrimonii sufficit contractus, sive exprimatur per verba, sive per nutus; sive lege humana istæ, sive illæ conditiones requirantur; propterea ante Tridentinum sufficiebat contractus clandestinus, nunc non sufficit.

XIX. Objic. 1. Si materia, & forma Sacramentorum eadem determinata esset a Christo pro quovis tempore, & loco, sequeretur, quod Sacramentum Ordinis eandem materiam, & formam haberet in tota Ecclesia, & quod Ecclesia non posset eam mutare; sed Ecclesia non utitur ubique eadem materia, & forma in Sacramento Ordinis: ergo non est eadem materia, & forma determinata a Christo pro quovis loco. Minor patet. nam Ecclesia Græca in Sacris Ordinibus adhibet pro materia solam manus Episcopalis impositionem, & pro forma verba illa: *Divina Gratia, quæ infirma sanat, & quæ desunt supplet, promovet hunc in Subdiaconum, vel in Diaconum, vel in Presbyterum*. Contra vero Ecclesia Latina ex Florentino pro materia Subdiaconatus adhibet traditionem Calicis cum patena vacua, & pro forma illa verba, *Videte cujusmodi vobis traditur*, &c. & probabiliter ex Amico Filliutio apud Dianam p. 3. tract. 4. resol. 189. est etiam materia partialis Subdiaconatus traditio libri Epistolarum, & forma partalis verba illa; *Accipe librum Epistolarum, & potestatem eas legendi in Ecclesia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis*. Pro materia Diaconatus adhibet manus dexteræ Episcopi super caput ordinandi impositionem, & traditionem libri Euangeliorum, ac pro forma: *Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis*. Et pro materia Presbyteratus adhibet calicis cum vino, ac patenæ cum hostia traditionem, cum forma, qua traditur potestas consecrandi, ac præterea impositionem manus Episcopi post consecrationem, addita forma, qua traditur potestas remittendi peccata.

Confirm. Ecclesia Græca pro materia Diaconatus adhibet solam manuum impositionem, absque traditione libri Euangeliorum; in Ecclesia autem Latina non solum illicite, sed etiam invalide confertur Diaconatus per solam impositionem manus Episcopalis sine traditione libri Euangeliorum; ergo falsum est, quod materia Sacramentorum, quæ in aliquo loco, aut tempore sufficit ad valorem Sacramenti, sufficiat ubicunque, & quandocunque.

Resp. cum Martinonio ex Lugo, quod sicut Christus Dominus instituit pro materia Eucharistiæ panem usualem in genere, & Ecclesia Græca utitur fermentato, Latina azymo, ita tamen ut valide, sed illicite Græcus utatur azymo, & Latinus fermentato; ita pro materia Ordinum instituit in genere aliquod signum sensibile, quo significatur potestas, quæ per singulos ordines traditur, ac deinde Ecclesia Græca utitur cæremoniis suis, & Latina suis; ita tamen ut valide, sed illicite conferantur Ordines ab Episcopis Latinis ritu Græco, & e contra; Ex Bulla enim Clementis VIII. an. 1595. ritus Græcorum in conferendis ordinibus declaratur validus: & ideo Bellarminus lib. de Sacramento Ordinis cap. 9. hæc habet: *Credibile est, Dominum instituisse materias ordinum, non quidem in particulari, sed generatim, monendo Apostolos, ut ordines conferrent cæremoniis instrumentorum, quibus significaretur eorum potestas*.

In forma, concedo sequelam, & distinguo minorem: Ecclesia non utitur in Sacramento Ordinis ubique eadem materia, & forma, quoad substantialia, & quoad ea quæ spectant ad validitatem Ordinis, nego; quoad accidentalia, & quoad ea, quæ spectant ad usum licitum, concedo minorem, & nego consequentiam. Sic Ec-

clesia Græca baptizat cum hac forma, *Baptizetur servus Christi:* Latina vero, *Ego te Baptizo*, utraque forma in genere instituta est a Christo Domino, & ob particulares fines eo pacto determinata fuit ab Ecclesia pro Græcis, & hoc pacto pro Latinis; ita tamen ut diversitas ista specifica sit accidentalis, non essentialis; Unde valide, sed illicite Latinus baptizat ritu Græco; non secus ac valide, sed illicite consecraret quis calicem sine admixtione aquæ præcepta ab Ecclesia, posito quod Christus pro materia calicis determinarit in genere vinum usuale, sive purum, sive dilutum.

Ratio horum omnium à priori est, quia Christus voluit unam esse Ecclesiam, sicut una est Fides Catholica: & ideo voluit, ut eadem essent Sacramenta pro tota Ecclesia universali, & pro singulis Ecclesiis particularibus; quod innuit Apostolus dicens: *Unus Deus, una Fides, unum Baptisma*; ergo quamvis illicite conferantur Sacramenta contra consuetudines, & leges cujuscunque Ecclesiæ particularis, valide tamen conferuntur pro tota Ecclesia quæcunque Sacramenta in aliqua Ecclesia particulari sunt valida.

Ad confirm. dico cum Dicastillo disp. 1. de Sacramentis dub. 20. impositionem manuum factam ab Episcopo diverso modo spectare ad valorem Diaconatus in Ecclesia Græca, ac in Latina; & idcirco nisi talis manuum impositio fiat in Ecclesia Latina eo modo, quo spectat ad valorem Sacramenti in Ecclesia Græca, nil mirum, quod apud Latinos hæc sola manuum impositio ad valorem Diaconatus non sufficiat. Itaque apud Græcos materia Diaconatus non est nuda isthæc impositio manus Episcopalis, sed est impositio manuum sub tali verborum forma, quæ abunde exprimat in particulari Ordinem Diaconatus, videlicet: *Divina Gratia, quæ semper infirma sanat, & quæ desunt supplet, creat, seu promovet N. venerabilem Subdiaconum in Diaconum. Oremus igitur pro eo*, &c. Quod si Latinus adhiberet manuum impositionem sub tali forma, valide etiam, quamvis illicite, Diaconatum conferret. Contra vero apud Latinos adhibetur manuum impositio sub verbis illis generalibus, quæ non exprimunt in particulari Ordinem Diaconatus, videlicet: *Accipe Spiritum Sanctum ad resistendum diabolo, & tentationibus ejus in nomine Domini*: & idcirco ad valide conferendum hunc Ordinem requiritur alia materia partialis sub sua peculiari forma, nempe traditio libri Euangeliorum sub illa forma: *Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei*, &c. Quod si Græcus utramque hanc partialem materiam cum suis verborum formis adhiberet, valide pariter, quamvis illicite, Diconatum conferret. Quare ad argumentum, distinguo primam partem antecedentis: Ecclesia Græca pro materia Diaconatus adhibet solam manuum impositionem, eodem modo ac in Ecclesia Latina, seu sub eadem forma verborum, sub qua illam adhibet Ecclesia Latina, nego; diversimode, concedo primam partem antecedentis; & distinguo pariter secundam: Ecclesia Latina invalide confert Diaconatum sine traditione libri Euangeliorum, si adhibeat manuum impositionem, prout adhibetur in Ecclesia Græca, seu sub illa verborum forma, nego; si aliter adhibeatur, seu sub forma substantialiter diversa, sicut de facto contingit, concedo secundam partem antecedentis, & distinguo similiter consequens: falsum est, quod materia Sacramentorum, quæ alicubi, & aliquando sufficit ad valorem Sacramenti, sufficiat ubicunque, & quandocunque, si ubicunque, & quandocunque adhibeatur diverso modo, ac sufficit alicubi, & aliquando, concedo; si adhibeatur eodem modo, nego consequentiam.

Nonnemo ut ab hac molesta difficultate se extricaret, docuit, Christum Dominum statuisse pro materia Diaconatus signum aliquod in genere, quo significaretur potestas spiritualis, quæ per illum confertur sub sua verborum forma; ac deinde Ecclesiam aliud signum in specie determinasse ad valorem Diaconatus apud Græcos, & aliud apud Latinos; ut proinde Latinus invalide utatur materia, quæ sufficit ad valorem Sacramenti apud Græcos, & Græcus invalide utatur materia, quæ est valida apud Latinos: Non secus ac invalidum est Sacramentum Matrimonii, ubi est receptum Tridentinum, si pro materia adhibeatur contractus clandestinus; secus vero ubi Tridentinum non est receptum.

Verum hæc responsio non consonat communissimæ doctrinæ Theologorum contendentium, non posse Ecclesiam quicquam statuere in iis, quæ spectant ad substantiam, atque adeo ad valorem Sacramentorum; ut videre est apud Gonetum disp. 1. ar. 9. & apud Martinonium disp. 19. de Sacram. n. 45. ubi advertit, Innocentium, Felinum, & alios Canonistas falli, dum putant, Latinos non valide baptizare forma Græcorum,

rum, nec valide consecrare in fermentato; & eadem est ratio, si non conferrent valide Diaconatum per materiam, & formam, quas adhibent Græci. Et ratio horum omnium est eadem, quia scilicet nihil potest Ecclesia decernere in iis, quæ spectant ad substantiam, seu ad valorem Sacramentorum; quod constat tum ex verbis Tridentini laudati sess. 21. cap. 2. tum ex unanimi Doctorum sensu; tum demum inductione in omnibus Sacramentis, in quibus variatio facta ab Ecclesia est accidentalis, non substantialis; ut proinde materia, & forma, quæ alicubi valet, valeat ubicunque, etsi non sit licita ubicunque. Ad id quod dicitur de contractu clandestino in Sacramento Matrimonii, mox dilucide fiet satis.

XX. Objic. 2. Sacramentum Matrimonii ante Tridentinum, & ubi Tridentinum non est receptum, valide confertur per contractum clandestinum, secus vero post Tridentinum; ergo Ecclesia determinare potest, ac mutare materiam Sacramentorum; atque adeo constitutiva Sacramentorum non fuerunt a Christo determinata eadem pro quovis tempore, ac loco.

Confirm. quia tempore Apostolorum valide baptizabatur in nomine Jesu Christi. dicitur enim Actorum 8. *In nomine Jesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres*; nunc autem baptismus est invalidus, nisi forma contineat invocationem expressam Trinitatis; ergo ut prius.

Resp. Christum pro materia Sacramenti Matrimonii instituisse in genere mutuum consensum conjugum signis externis expressum, & cum iis solemnitatibus celebratum, quæ ad validitatem talis contractus ab Ecclesia determinarentur. Propterea Ecclesia non potest efficere, quod posito hoc mutuo consensu cum solemnitatibus requisitis ad humanum contractum, non habeatur Sacramentum Matrimonii; sed solum efficere potest, quod istæ, vel illæ solemnitates requirantur, ut hic contractus civilis sit validus. Et hoc pacto post Tridentinum Ecclesia requirit, quod contractus fiat coram Parocho, & testibus, aliter sit irritus; unde Sacramentum Matrimonii non ponatur ex defectu materiæ a Christo institutæ: Ad eum prorsus modum quo Christus instituit, quod Baptismus conferatur per verba significantia ablutionem, relinquendo humanæ Reipublicæ potestatem determinandi, quod hæc, vel illa verba ablutionem significent: hinc si Respublica decerneret, quod verbum Doceo, significet deinceps ablutionem, & verbum Baptizo, non significet amplius ablutionem, sed doctrinam, in tali casu Baptismus solum conferretur valide dicendo, *Ego te doceo*, non vero dicendo, *Ego te baptizo*; nec per hoc diceretur immutata institutio Baptismi facta a Christo.

In forma nego consequentiam: Ecclesia non potest mutare materiam, & formam a Christo institutam; sed sicut potest quis v. gr. corrumpere vinum, & sic efficere, quod non sit amplius materia Eucharistiæ, ita potuit Ecclesia reddere invalidum, & veluti corrumpere contractum matrimonialem clandestinum, & sic efficere, quod non sit amplius materia Sacramenti.

Ad confirm. nonnulli docent ex D. Dionysio, Clemente, Cypriano, & aliis PP. apud Suarium, & Vasquez, quod Apostoli baptizabant in nomine Christi, hoc est in fide, & auctoritate Christi, & Baptismo instituto a Christo, non vero Baptismo Joannis Baptistæ. Expresse enim negat Divus Cyprianus epist. 73. Apostolos umquam baptizasse in solo Christi nomine. Alii docent, quod baptizabant in nomine Christi, quia addebant formæ nomen hoc venerandum dicendo, *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii Jesu Christi, & Spiritus Sancti*: Alii demum cum Angelico qu. 66. art. 6. ex Athanasio, Ambrosio, Augustino apud Platel. n. 133. docent, Apostolos baptizasse invocando tantum nomen Jesu Christi ex speciali dispensatione Dei, ut nomen illud tunc temporis summopere exosum, *Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitia* (ut loquitur Apostolus 1. ad Corint. 1.) redderetur venerabile, & gloriosum; cum ad ejus invocationem daretur fidelibus Spiritus Sanctus. Similiter per specialem dispensationem Apostoli ministrabant Sacramentum Confirmationis sola manuum impositione. Forte enim non erant in promptu, quæ necessaria sunt pro materia hujus Sacramenti, quod a paucis Apostolis dispensandum erat innumeris credentibus.

ARTICULUS V.

Quænam mutatio in materia, & forma Sacramentorum reddat ea irrita?

XXI. Certum est, aliquando a mutatione materiæ, vel formæ Sacramenta irritari: ex Concilio enim Niceno Canone 11. irritus erat Baptismus Hæreticorum mutantium essentialiter formam hujus Sacramenti: Aliquando vero non irritari. Zacharias enim Papa Epist. 1. ad Bonifacium definit, validum esse Baptismum collatum ab imperito his verbis, *Ego te baptizo in nomina Patria, Filia, & Spiritua Sancta*. Ratio est, quia in hoc casu mutatio est accidentalis, in primo essentialis. Dubitatur nunc, Quænam mutatio dici debeat essentialis invalidans Sacramentum, quænam vero accidentalis, & non invalidans?

Dicendum cum communi, Materiam Sacramentorum tunc mutari essentialiter, & Sacramentum irritare, quando juxta communem æstimationem non convenit cum materia instituta a Christo, & usitata ab Ecclesia, adeo ut diverso nomine appelletur; Formam vero mutari essentialiter, seu substantialiter, quando ejus sensus, & significatio mutatur; secus vero mutationem materiæ, & formæ esse accidentalem, & non irritare Sacramentum.

Prob. Si materia Sacramenti non convenit secundum communem æstimationem, & secundum nomen cum materia a Christo instituta, tunc in morali æstimatione censetur specie differre in rigore theologico a materia instituta a Christo. Similiter si verborum significatio (quæ est veluti anima verborum) mutetur, tunc verba in morali æstimatione censentur specie differre a verbis institutis a Christo: Atqui quoties materia, & forma specie differt a materia, & forma instituta a Christo, tunc differt essentialiter, & Sacramentum irritat; secus vero differt accidentaliter, & non irritat Sacramentum; ergo, &c.

Hinc fit 1. quod cum materia Baptismi sit aqua naturalis, si mutatio sit tanta, ut non possit amplius concipi, aut dici ablutio aquæ naturalis, mutatio erit theologice substantialis; ut si quis ablueret aqua rosacea, vel alchimica, sputo, sudore, lacrymis, phlegmate, &c. vel si aspergeret tantum guttam aquæ, quia non dicitur communiter hujusmodi esse ablutio: Contra vero si quis baptizet aqua lutulenta, fœtida, sulphurea, aut ex luto, & glacie, & secundum aliquos etiam ex sale expressa, licet cum indecentia, & culpa baptizaret, conficeret tamen Sacramentum.

Fit 2. aliquando solam mutationem accidentium physicorum mutare substantialiter in rigore theologico materiam Sacramenti. Ratio est, quia aliquando sola accidentium mutatio mutat moraliter conceptum, & nomen materiæ institutæ a Christo; sic Farina ex aqua subacta forte solis accidentibus physicis differt a pane usuali, ut notat Platel. num. 10. quia tamen non habet moraliter conceptum, & nomen panis, ideo non est materia idonea in Sacramento Eucharistiæ: Contra vero vinum Gallicum forte specie physica differt ab Hispano, & tamen utrunque valide potest consecrari. diversitas quippe substantialis apud Theologos non tam attenditur secundum speciem physicam, quam secundum moralem.

Fit 3. Formam Sacramenti esse invalidam, si quid illi addatur, quod tollat verum sensum formæ a Christo institutæ; secus vero si illum relinquat integrum: v. gr. invalida est hæc forma, Hoc est corpus meum æthereum, (videlicet ex aere assumptum) vel quod fuit ab æterno, vel quod non est natum de Virgine: contra vero valida est hæc forma, Hoc est corpus meum crucifixum. Prior enim forma, utpote falsa mutaret substantialiter sensum formæ a Christo institutæ, secus vero posterior. Quamvis enim illud verbum *Æthereum* proferatur post alia verba, profertur tamen ut pertinens ad illa, & ut modificans, ac determinans eorum significationem; & ideo mutat sensum priorum verborum.

Utrum autem valida sit hæc forma, *Hoc est corpus meum, quod est Æthereum?* Negat Vasquez; Affirmat Lugo. Equidem cum Haunoldo distinguendum puto: Valida enim videtur, si faciat sensum copulativum, & æquipolleat duplici propositioni, quarum prior sit vera; sicut cum dicitur: Accepi literas tuas, quæ mihi fuerunt charissimæ; secus videtur invalida, si non faciat meram copulationem, sed addat aliquam determinationem prædicato prioris propositionis; sicut quando dicitur, Accepi literas, quas mihi misisti. Sicut enim per hoc relativum *quas mihi misisti*, determinatur prædicatum prioris propositionis; non secus ac determinatur, quando dicitur, Accepi literas tuas

lon-

longissimas; ita in hac propositione, Hoc est corpus meum, quod est æthereum, determinari potest prædicatum, non secus ac cum dicitur, Hoc est corpus meum æthereum; atque adeo sicut hæc forma est invalida, utpote falsa, ita & illa.

Fit 4. quid dicendum de hac forma æquivoca: *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. *& Beatæ Virginis*; &c. si enim tò *Beatæ Virginis* ponatur ad significandum, quod Baptismus conferatur nomine B. Virginis tanquam virtute sua sanctificantis, forma est falsa, & invalida; secus vero si apponatur ad significandum, quod Baptismus conferatur in nomine Trinitatis tanquam sanctificantis virtute propria, & in nomine B. Virginis tanquam intercedentis, & precibus suis adjuvantis baptizatum. Universim enim omnis propositio æquivoca determinatur ex mente proferentis.

Fit 5. irritum esse Sacramentum, si adeo verba interrumpantur, ut ex verbis antecedentibus, & consequentibus non censeatur unam orationem componi: contra vero Sacramentum esse ratum, etiamsi in recitatione formæ aliquod verbum interponatur, dummodo judicio prudentum non censeatur sublata orationis continuatio, ut advertit Cajetanus qu. 60. art. 8. v. gr. si dicatur, Ego te baptizo, & interponatur, Recede hinc, & statim addatur, in nomine Patris, &c.

Fit 6. ex Suario disp. 2. sect. 6. quod mutans formam accidentaliter vere conficiat Sacramentum, etiamsi credat mutationem illam esse substantialem, dummodo habeat intentionem faciendi quidquid potest. Ratio est, quia in tali casu habetur materia, forma, & intentio requisita. Idemque dicas ob eandem rationem ex Suario, & Vasquio contra Richardum, & Hadrianum, si quis mutet materiam, vel formam tantum accidentaliter, intendens introducere novum ritum; dummodo habeat intentionem faciendi quidquid potest; Sic validus est Baptismus Græcorum sub ea forma, *Baptizetur Servus Christi*, &c. etiamsi velint illi eum ritum servandum esse in Ecclesia, & quamvis erronee putent, formam Latinorum non esse bonam.

Fit ult. irritum esse Sacramentum, non solum si forma mutetur substantialiter, sed etiam si forma sit æquivoca, & proferatur in sensu falso, aut substantialiter diverso a sensu intento a Christo Domino; v. gr. si quis in consecratione calicis pronomen *hic* accipiat pro adverbio locali, volens tantum significare ibi esse præsentiam localem Christi. Ratio est, quia significatio est veluti anima verborum, & ea in propositionibus æquivocis determinatur ab intentione proferentis. Valide tamen consecrat qui cum hoc errore, quod scilicet pronomen *hic* significet præsentiam localem, habeat intentionem generalem, & absolutam faciendi, quod facit Ecclesia, & quod Christus instituit. Ratio est, quia per hanc intentionem generalem, & absolutam revocatur illa intentio particularis, quæ est veluti conditionata, hoc est ex suppositione, quod non repugnet intentioni generali faciendi, quod Christus instituit. universim enim quando in Ministro Sacramenti habentur duæ intentiones oppositæ, seu duæ voluntates contrariæ, illa prævalet, & habet effectum suum, quæ magis absolute vult suum objectum, & appretiative est major; ut explicabimus disp. 3. qu. 2. num. 16.

QUÆSTIO II.

De Metaphysica Sacramenti Quidditate.

Discutiemus primo Sacramenti definitionem: Deinde, An ratio Sacramenti univoce conveniat tam Sacramentis novæ Legis, quam Sacramentis antiquis?

ARTICULUS I.

An, & quomodo rite definiatur Sacramentum?

I. Magister in 3. disp. 1. definit Sacramentum ex Hugone, quod sit invisibilis Gratiæ visibilis forma, ejusdem Gratiæ similitudinem gerens, & causa existens. D. Thom. ex Augustino dicit, Sacramentum esse signum rei Sacræ, quatenus sanctificat homines. Alii cum Suario disp. 1. sect. 4. esse signum sensibile ad sanctificationem aliquam conferendam, & ad veram animæ sanctitatem institutum. Ex quibus omnibus fit, Sacramentum esse signum ad placitum, sensibile, sacrum, permanens, ac practicum, atque adeo esse signum simul, ac causam alicujus sanctitatis.

Primo quidem Sacramentum essentialiter est *signum*, ut constat ex Florentino, & Tridentino, a quibus tam antiqua, quam

nova

nova Sacramenta vocantur signa Gratiæ. illa enim erant signa gratiæ futuræ, quam per Christum dandam præfigurabant; ista sunt signa gratiæ præsentis, quam actu causando significant. Et ratio a priori est, quia Sacramentum ex fine suo continet instructionem, & eruditionem; unde August. lib. 19. contra Faustum cap. 16. dicitur esse quoddam verbum sensibile; ergo Sacramentum debuit esse signum, de cujus ratione est, ex eodem Augustino, præter sui, alterius etiam cognitionem ingerere. Significant autem Sacramenta per symbola perfecta sanctitatem, nempe Gratiam ex Christi meritis homini collatam, aut conferendam; v. g. Baptismus per ablutionem externam significat ablutionem internam sordium; Confirmatio per unctionem olei significat robur spirituale ad fidem tuendam; Eucharistia refectionem spiritualem, &c.

Secundo ad rationem Sacramenti spectat esse signum non quidem naturale, sed *ad placitum*. Ratio est, quia ex sola Divina institutione potest sanctitatem animæ significare. Cum enim solius Dei sit conferre gratiam principaliter, solius Dei est instituere signa ejus collationem infallibiliter significantia: Et quamvis de facto omnia Sacramenta sint signa symbolica, hoc est similitudinem aliquam præseferentia cum effectu, quem causant; poterant tamen aliter institui per signa non symbolica, v. gr. Baptismus non per ablutionem, sed per verberationem.

Tertio debuit esse signum *sensibile*. cum enim institutum sit ad hominum utilitatem, debuit esse signum hominum cognitioni accommodatum. Hinc Chrysostomus hom. 60. ait: *Si incorporeus esses, incorporea dedisset ipse tibi dona; nunc autem quia conjuncta est corpori anima tua, sub sensibilibus tibi intelligenda tradidit*. Præterea cum homo constet anima, & corpore, debuit Deum colere non solum actibus internis, sed etiam externis: sicut quando peccat, actibus etiam externis Deum offendit; ergo pariter debuit non solum anima, sed etiam corpus sanctificari; per res externas habentes vim sanctificationis spiritualis, ut docuit Nyssenus de Baptismo dicens: *Compositus est homo, & idcirco cognata, similiaque medicamenta ei ad curationem destinata sunt*.

Quarto Sacramentum debuit esse Signum *Sacrum*, tum ex parte Dei institutoris, tum ex parte gratiæ significatæ, tum demum ex parte sua, quatenus est cæremonia ad Dei cultum pertinens.

Quinto debuit esse signum *Stabile*, *ac permanens*. nam ex August. loc. cit. cap. 11. Sacramenta sunt quædam cæremoniæ Sacræ, quibus populus Dei in unam religionem, & Dei cultum coalescit, & ab aliis distinguitur; & consequenter tandiu durare debent, quandiu perseverat forma Religionis, ob quam instituta sunt. Hinc non fuerunt Sacramenta linguæ illæ ignitæ, quæ apparuerunt die Pentecostes; neque verba illa, quæ Christus Dominus dixit Magdalenæ Lucæ 17. *Remittuntur tibi peccata tua*; neque cum Christus (Joan. 2.) *Insufflavit in eis, & dixit: Accipite Spiritum Sanctum*. Ratio est, quia non fuerunt signa stabilia sanctificationis internæ. Neque dicas, durationem rei non pertinere ad rei essentiam. Nam licet non pertineat ad rei essentiam physicam, potest tamen pertinere ad essentiam moralem: Sic iussio Regis non est Lex, nisi sit stabilis, & perpetua. Quamvis autem pleraque Sacramenta consistant in actione aliqua transeunte, puta in ablutione, unctione, &c. unde solum Eucharistiæ Sacramentum appellatur permanens; omnia tamen Sacramenta sunt permanentia, quatenus simili semper ritu conferuntur.

Sexto Sacramentum est Signum *Practicum*, seu causativum sanctitatis. cum enim Sacramentum ordinetur ad homines non solum erudiendos, sed etiam sanctificandos, debuit esse signum simul, & causa alicujus Sanctitatis saltem imperfectæ, & legalis, quæ ex D. Thoma 1. 2. qu. 104. ar. 5. consistit in hoc, quod suscipiens Sacramentum dedicetur, & ordinetur speciali quodam modo ad Dei cultum; & ex Vasquez disp. 128. cap. 5. consistit in quadam munditie corporis, & remotione alicujus irregularitatis secundum legem. Sic per circumcisionem homines initiabantur, & in Dei populum annumerabantur, eoque signo a sectantibus falsas Religiones distinguebantur, ut habetur Genes. 17. Per consecrationem Sacerdotalem Divino cultui dicabantur, & consecrabantur in Dei Ministros, Exodi 18. & per aquæ aspersionem aliasque sacras lotiones emundabantur a quibusdam exterioribus maculis, quæ homines tanquam irregulares a Divino cultu prohibebant. Hinc frequentissime Sacramenta in Lege veteri dicuntur consecrare, expiare, sanctificare; quamvis, ut loquitur Apostolus ad Galatas 4. ea essent *elementa*

inf-

infirma, & egena; quippe quæ nullatenus gratiam, seu sanctitatem perfectam continebant, sed solum illam præfigurabant, ut expresse habetur in Florentino discriminante Sacramenta antiqua a novis: *Illa enim*, ait, *non causabant gratiam, sed eam solum esse dandam per passionem Christi significabant; hæc autem nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt*; quod etiam docuit Tridentinum sess. 7. can. 6. ubi habet: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, anathema sit*.

Ex quibus fit 1. Sacramenta antiqua fuisse signa practica sanctitatis imperfectæ, & prognostica sanctitatis perfectæ, nempe gratiæ; nova vero esse signa practica perfectæ sanctitatis: propterea illa Sacramenta significabant sanctitatem perfectam, & causabant imperfectam; ista vero sanctitatem perfectam & significant, & causant; unde dicuntur causare quod significant, & significare quod causant.

Fit 2. non fuisse Sacramenta, nec Serpentem æneum in deserto elevatum, quamvis fuerit signum Christi Domini in Cruce exaltandi; nec Manna, licet præfiguraverit gratiam in Eucharistia recipiendam; nec transitum Maris rubri, licet fuerit signum sensibile liberationis spiritualis a peccatis faciendæ per baptismum; nec sacrificium, qua tale, dicitur Sacramentum. Ratio horum omnium est, quia non solum in plurimis deficit perpetuitas, sed etiam quia non sunt signa sacra causantia aliquam sanctitatem, nec signa saltem prognostica gratiæ per Christi passionem conferendæ.

Fit 3. Tonsuram Clericorum de facto non esse Sacramentum; quia quamvis sit cæremonia sacra, qua Clericus quodammodo consecratur, & ad Dei cultum deputatur; in ea tamen consecratione non habetur significatio gratiæ, prout habebatur in Sacramentis antiquis. Idem dicas de benedictione Abbatum, de Consecratione, seu Unctione Regum, & Pontificum, de Professione Religiosa, de Absolutione a Censuris, &c. Neque est Sacramentum aspersio aquæ lustralis; quia, ut notat D. Thomas qu. 87. art. 3. non sanctificat delendo veniale, sed solum impetrando ex precibus præviis Ecclesiæ divinum auxilium, quo homo excitetur, & adjuvetur ad pœnitentiam. Idemque dicendum de reliquis Sacramentalibus. His præmissis

II. Dico 1. Sacramentum potest rigorose definiri. Ita communiter cum D. Thom. neque dissentiunt Scotus, Gabriel, Okam, ut ostendit Vasquez disp. 128.

Prob. quamvis Sacramentum constet multis rebus inter se diversis, v. gr. aqua, verbis, institutione Christi, &c. nihilominus ea omnia constituunt unum quid veluti morale, quod habet genus, & differentiam; ergo definiri potest; non secus ac definiri potest injuria ex Philosopho 5. Eth. 8. Respublica, Domus, Rex, Episcopus, & alia hujusmodi, quæ ex pluribus conflantur.

III. Dico 2. Sacramentum apte definitur, Signum sensibile, permanens, ac practicum ad sanctificationem aliquam conferendam, & veram animæ sanctitatem significandam institutum. Ita Suarius disp. 1. sect. 4. ex D. Tho.

Prob. Hæc definitio convenit omnibus Sacramentis, & nulli alii a Sacramento: etenim per priora prædicata generica convenit Sacramentum cum Sacrificio, prima tonsura, Absolutione a censuris, &c. per postrema ab omnibus disconvenit; ergo sic apte Sacramentum definitur.

IV. Objic. 1. contra primam conclusionem: Sacramentum est quoddam Ens, seu relatio rationis; ergo definiri non potest. Antecedens probatur, quia Sacramentum est signum sensibile, puta aqua, oleum, &c. quod dicit ordinem ad Gratiam; sed hæc relatio aquæ ad Gratiam non est realis, sed rationis; ergo Sacramentum est Ens, seu relatio rationis. Consequentia patet, quia cum Ens rationis non habeat esse reale, non habet essentiam, atque adeo nequit habere definitionem, quæ est Oratio explicans essentiam rei.

Confirm. 1. quia concretum accidentale, seu Ens per accidens definiri non potest juxta commune effatum, ob rationem adductam; sed Sacramentum est concretum accidentale, compositum v. gr. ex aqua, verbis, institutione Christi; ergo definiri non potest: Definitio enim explicare debet substantiam rei, & concretum accidentale, puta Album, explicat solum qualitatem subjecti, non vero quid illud sit.

Confirm. 2. Non possunt plura una definitione definiri, nisi faciant unum per se: sed concretum accidentale non facit unum per se; ergo. Major probatur: Nisi faciant unum per se, eo ipso essentiæ sunt plures, & sic definitio non potest esse una.

Resp. Sacramentum non esse merum Ens, seu relationem rationis, sicut nec Domus, nec Respublica, nec Rex dicuntur entia ra-

rationis. quamvis enim aqua v. gr. non dicat relationem realem ad Gratiam natura sua; at sub institutione Christi elevantis aquam in Sacramentum, dicit relationem realem ad Gratiam, & illam causat. Quare sicut simile, æquale, &c. constituuntur per utrumque album, vel æquale, non vero per relationem rationis, quamvis iis positis intellectus habeat fundamentum referendi unum ad aliud; ita Sacramentum Baptismi constituitur per aquam, verba, & institutionem, quibus positis causatur Gratia, & intellectus habet fundamentum referendi aquam ad gratiam.

In forma nego antecedens. Ad probationem distinguo minorem: relatio aquæ ad Gratiam non est realis, non posita institutione Christi, concedo; ea posita, nego minorem, & consequentiam.

Ad primam confirmationem, cum Vasquez ex Philosopho distinguo majorem: nequit definiri definitione primaria, seu explicante quidditatem subjecti, concedo; definitione secundaria explicante quidditatem concreti, nego majorem, & consequentiam. Quamvis concretum accidentale explicet quale sit subjectum, definitio tamen concreti accidentalis explicantis qualitatem subjecti explicat quid sit ipsum concretum.

Ad secundam nego majorem: Ad probationem, quamvis concretum accidentale constituatur pluribus entitatibus inter se diversis, possunt tamen ea omnia explicari unica definitione constante ex genere, & differentia secundum illum conceptum, sub quo adunantur ad faciendum unum per accidens: sic duo alba constituunt simile, & sub hoc conceptu possunt definiri, dicendo: *Similia sunt, quorum qualitas est una.*

V. Objic. 2. contra secundam conclusionem. Definitio tradita Sacramenti, competit etiam Sacrificiis antiquæ Legis, quæ erant signum sensibile permanens, ac practicum sanctificans Dei cultores, saltem sanctitate imperfecta, seu legali, & significans gratiam conferendam per Christum, ut patet in Agno Paschali, qui significabat gratiam conferendam per Eucharistiam; ergo ea definitio non est apta.

Confirm. quia saltem Sacramento Eucharistiæ competunt omnia prædicata Sacramenti, etiam quatenus sacrificium est; ergo ut prius.

Resp. nego antecedens. Sacrificium qua tale respicit Dei cultum, ejusque excellentiam, ac dominium in vitam, & mortem protestatur, quin habeat de se aut sanctificare Sacrificantes, aut figurare gratiam; quamvis Sacrificia antiqua figurarent Sacrificium præstantissimum in ara Crucis offerendum. Agnus Paschalis fuit etiam figura Sacramenti Eucharistici, & Gratiæ per Eucharistiam conferendæ, & ideo fuit Sacrificium simul, & Sacramentum; quatenus erat Sacrificium, solum figurabat Sacrificium novæ Legis, & non sanctificabat legaliter; quatenus vero erat Sacramentum, & legaliter sanctificabat, & figurabat Gratiam in Eucharistia conferendam.

Ad confirm. nego antecedens. Eucharistia quatenus est Sacrificium, nullo modo sanctificat illum, cui applicatur, ne legaliter quidem, seu quoad liberationem a pœna peccatis debita; tum quia solum justus, cui Sacrificium applicatur, participat hunc effectum, ut docent communissime cum D. Thom. qu. 79. art. 3. tum etiam quia hujusmodi effectus non causatur a Sacrificio formaliter, ut a Sacramentis antiquis, sed in genere causæ efficientis, movendo Deum, ut liberet a pœna eum, pro quo Sacrificium offertur; sicut propter Sacrificium Taurorum, & Arietum conjunctum cum precibus Job condonavit Deus pœnas peccati Eliphaz Themanitæ, & duobus sociis ejus.

VI. Objic. ult. Definitio tradita Sacramenti convenit etiam Martyrio, vi cujus confertur Gratia tanquam per Baptismum sanguinis, ut patet in SS. Innocentibus, & in Adultis, in quibus ex communiori opinione sufficit attritio, ut per martyrium justificentur: & tamen martyrium non est Sacramentum. omnia enim Ecclesiæ Sacramenta ex definitione Eugenii IV. in Florentino tribus perficiuntur, rebus, verbis, & intentione Ministri, quæ in martyrio non habentur; cum non requiratur ad martyrium intentio Ministri faciendi quod instituit Christus, sed intentio Tyranni intendentis operari in odium Fidei; ergo definitio tradita non subsistit.

Confirm. Contritio peccatoris, & Amor Dei super omnia causant ex Divina Misericordia Gratiam, & tamen non sunt Sacramenta; ergo ut supra.

Resp. Definitionem traditam Sacramenti non competere Martyrio. Sacramentum enim est signum a Deo institutum, & per se intentum; Martyrium vero, cum supponat essentialiter peccatum Tyranni, non potest a Deo intendi per se, & absolute,

sed

ſed per accidens, & ex ſuppoſitione peccati; ſicut pœnitentia non poteſt a Deo intendi per ſe, niſi ex ſuppoſitione culpæ. Hinc Deus dicitur author Sacramentorum; non poteſt tamen dici author martyrii; quia quamvis martyrium, quatenus eſt paſſio, ſit res honeſta, & laudabilis; quatenus tamen eſt actio Tyranni, eſt inhoneſta, & execrabilis; unde non eſt ſimpliciter Deo volente (quod requiritur, ut illius dici poſſit author Deus, ex Auguſtino dicente: *Illo authore cum dicimus, illo volente dicimus*) ſed potius Deo nolente illud ſimpliciter, & ſolum volente ex ſuppoſitione.

Inſtabis, qui animo occidendi infantem immergit illum in aquam cum intentione prius illum baptizandi, ponit actionem peccaminoſam, & tamen ea actio eſt Sacramentalis; ergo etiam actio Tyranni peccaminoſa poterit eſſe Sacramentalis; atque adeo martyrio competit definitio Sacramenti.

Reſp. actionem immergendi puerum, & baptizandi de ſe non eſſe malam; & ſolum eſt mala, quatenus per accidens ex pravitate operantis conjungitur cum voluntate occidendi puerum, ſeu non extrahendi illum ex aqua; & ideo poteſt ea actio formaliter qua baptizativa, a Deo intendi, & ſic in Sacramenti conſtitutionem inſtitui: Contra vero actio occidendi Innocentem in odium Fidei de ſe eſt mala, & peccaminoſa; ergo non poteſt a Deo intendi in conſtitutionem Sacramenti. Quinimmo ſi poſſet per accidens hujuſmodi actio eſſe aliquando bona (ut ſi quis invincibiliter putaret, eam eſſe licitam, ſicut mendacium per accidens eſt bonum, quando invincibiliter putatur licitum, v. gr. ad ſalvandam vitam Innocentis) non fuit tamen congruum, quod ea actio, utpote de ſe mala, & ſolum per accidens bona, inſtitueretur ad Sacramentum conſtituendum.

Ad confirm. contritio, & alii actus virtutum non ſunt Sacramenta, non ſolum quia non ſunt ſigna ſenſibilia, ſed etiam quia vivificant ſolum ex opere operantis, non ex inſtitutione Divina extrinſece adjuvante naturam humanam per Sacramenta, tanquam per medicamenta ad morbos animæ expellendos.

ARTICULUS II.

Num Ratio Sacramenti univoce dicatur de Sacramentis antiquæ Legis, & novæ?

VII. Utraque Sacramenta conveniunt in hoc, quod ſint ſignum ſenſibile, permanens, ac practicum alicujus Sanctitatis, & quod gratiam, ſeu perfectam Sanctitatem ſignificent; differunt tamen in ratione ſigni: Antiqua enim ſignificabant gratiam prognoſtice, & promiſſorie, ut dandam ſcilicet per Sacramenta novæ Legis; nova vero ſignificant gratiam demonſtrative, ac præſentialiter. Differunt etiam in ratione cauſæ, quia illa cauſabant Sanctitatem Legalem, & imperfectam; iſta vero perfectam. Differebant etiam antiqua a noſtris, Primo, quia erant difficiliora, ut Circumciſio præ Baptiſmo; Secundo, quia erant noſtrorum umbræ, & imagines; Tertio, quia non conferebant gratiam ex opere operato tanquam actiones Chriſti Domini, ſed erant tantum conditiones, quibus poſitis Deus Gratiam conferebat; & ideo ad Galatas 4. vocantur elementa infirma, & egena; Quarto, quia non introducebant poſt mortem ad gloriam, ut nunc Baptiſmus; Quinto, quia non habebant determinatam formam verborum; cum ea aſſignari non poſſit; Sexto, quia non faciebant ex attrito contritum, ut docent communiſſime apud Bonacinam.

Dubitatur nunc, An Sacramenta antiqua cum novis univocentur in aliqua ratione communi? Magiſter in 4. diſt. 1. negat in ulla ratione univocari; Scotus putat univocari ſolum in ratione ſigni, non vero in ratione cauſæ: ſententia communior docet, in utraque ratione univocari.

VIII. Dico equidem cum hac tertia ſententia, utraque Sacramenta univocari tum in ratione ſigni, tum in ratione cauſæ. Ita Bellarm., Amicus, Conink, Dicaſtillus, Vaſquez ex D. Thom.

Prob. tum ratio ſigni, tum ratio cauſæ importata per nomen Sacramenti uniformiter competit omnibus Sacramentis tam antiquæ, quam novæ Legis; ergo ſimpliciter univocantur. Probatur antecedens: utraque Sacramenta ſignificant eandem gratiam, quamvis non eodem modo conferendam; antiqua enim ſignificabant illam prognoſtice, nova demonſtrative; ergo uniformiter competit utriſque ratio ſigni. Sicut enim eadem eſt Sanctitas futura, & Sanctitas præſens, & ratio Sanctitatis univoce dicitur de Sanctitate futura, & de præſenti; ita ratio ſigni univoce dicitur de Sacramentis antiquis ſignificantibus gratiam futuram, & de novis ſignificantibus præſentem. Præterea utraque cauſant aliquam Sanctitatem; ergo etiam uniformiter utriſque competit ratio cauſæ. Sicut enim æque

que competit igni, & aquæ ratio naturæ, seu principii motus, & quietis, quamvis ignis exigat, & quiescat in calore, aqua in frigore; ita æque competit utrisque Sacramentis ratio causantis aliquam Sanctitatem, quamvis antiqua causarent Sanctitatem imperfectam, & nova perfectam.

Confirm. ex Conink. Religio veteris Legis, & novæ convenit univoce in ratione Religionis, licet illa fuerit imperfectior, & figura hujus; idemque dicas de Sacrificiis utriusque Legis, quæ univoce conveniunt in ratione Sacrificii; ergo idem dicendum de Sacramentis utriusque Legis.

IX. Objic. 1. Sacramenta antiqua significabant Sanctitatem perfectam dependenter a Sacramentis novæ Legis conferendam; nova vero eandem significant ut a se causandam; ergo differunt in ratione signi. Præterea illa causabant Sanctitatem legalem moraliter, hæc causant gratiam juxta probabiliorem sententiam physice; ergo differunt etiam in ratione causæ.

Confirm. Sacramenta antiqua erant Imagines novorum; dicitur enim 1. ad Corinth. 2. *Omnia in figura contingebant illis*; sed Imago non convenit univoce cum prototypo, nec homo pictus cum vero; ergo Sacramenta antiqua, & nova non conveniunt univoce in ratione Sacramenti.

Resp. cum Amico, antiqua Sacramenta non habuisse dependentiam a novis in significando. utraque enim significant immediate gratiam; solum differunt, quod antiqua significabant gratiam conferendam per nova, & hæc conferendam per se ipsa: quia tamen Sacramentum, qua tale, præscindit ab hoc prædicato differentiali, ideo omnia Sacramenta in ratione signi univoce conveniunt; sicut univoce conveniunt equus, & homo in ratione animalis, quamvis homo suas sensationes habeat ab anima spirituali, & equus a materiali. stat enim bene, ut notat Dicastillo, quod termini differant inter se, & ordo ad tales terminos sit univocus.

Pariter conveniunt in ratione causæ, etiam dato, quod Sacramenta nova causent gratiam physice, & vetera sanctitatem legalem moraliter, quia utraque causa physica, & moralis univoce convenit in ratione causæ.

Ad confirm. Sacramenta antiqua ita figurabant nova, ut simul essent vera Sacramenta. Circumcisio enim non erat nuda figura Baptismi, sed etiam erat collativa Sanctitatis legalis, aggregando homines populo Dei; ideo Bellarminus lib. 1. cap. 13. ait: *Sacramenta vetera non debent conferri cum nostris, ut imago picta cum suo prototypo, sed ut filii parvuli cum suis parentibus.* Quare sicut filii sunt imagines Patris, & simul conveniunt univoce cum Parentibus in ratione hominis, ita Sacramenta antiqua sunt nostrorum imagines, & simul conveniunt univoce in ratione Sacramenti.

X. Objic. 2. Sacramenta nova, ut notat Toletus ex D. Thom. hic art. 3. sunt signa rememorativa passionis Christi, demonstrativa gratiæ, quam causant, & prognostica gloriæ; hoc non habetur in Sacramentis antiquis; ergo differunt in ratione signi. Præterea Sacramenta nova causant gratiam; vetera gratiam non causabant, sed solum significabant; ergo differunt etiam in ratione causæ.

Resp. Sacramenta nova significare immediate Sanctitatem, & solum mediate passionem Christi, vi cujus Gratia causatur, nec non gloriam, quæ causatur a Gratia. unumquodque enim necessario significat & suam causam præcisam, & suum effectum necessarium; ergo Sacramenta nova, in eo quod significant immediate, & arbitrario, conveniunt univoce cum antiquis, quamvis differant in eo, quod significant mediate; quod spectat ad rationem differentialem Sacramenti. Præterea conveniunt univoce in hoc prædicato, quod causent sanctitatem, quamvis Sacramenta nova causent perfectam, & vetera imperfectam; sicut lucerna, & sol conveniunt univoce in ratione causantis lucem, quamvis lux lucernæ sit subobscura.

XI. Objic. ult. solum analogice conveniunt in ratione sani Animal, pharmacum, color, pulsus, cibus; quia ratio sani importat habitudinem cum harmonia humorum; quæ tamen habitudo in his est diversa, & ideo ratio importata per nomen sani partim est eadem, partim diversa; Atqui ratio importata per nomen Sacramentum pariformiter partim est eadem, quia omnia Sacramenta dicunt habitudinem ad gratiam, partim est diversa, quia habitudo veterum est ad gratiam, ut causandam per Sacramenta nova, & habitudo novorum est ad gratiam, ut ab ipsismet causandam; ergo nomen Sacramenti est etiam Analogum.

Confirm. Hoc nomen Ens communius censetur esse Analogum, quia differentiæ entitatis imbibunt formaliter ens; sed differentiæ habitudinis ad Gratiam imbibunt ipsam.

ipsam habitudinem ad gratiam; ergo Sacramentum est Analogum.

Resp. Analogiam, & univocationem partim esse ex natura rei, partim ex arbitrio: nam quod conveniant v. gr. pharmacum, color, cibus in habitudine ad harmoniam humorum, & quod in hac ipsa habitudine disconveniant, est ex natura rei: quod vero nomen, sanum, impositum sit ad significandam convenientiam hanc simul, & disconvenientiam, unde sit Analogum, non vero impositum sit ad significandam solum convenientiam, unde sit univocum, hoc provenit ex arbitrio institutoris vocum: sic quod homo, & equus conveniant, & disconveniant, est ex natura rei, quod vero nomen animal significet solum convenientiam in ratione principii sentiendi, non vero etiam disconvenientiam, quatenus sensationes hominis disponunt ad discursum, non vero sensationes equi, unde nomen animal sit univocum, hoc provenit ex arbitrio. In casu nostro, hæc vox Sacramentum ex arbitrio imposita est solum ad significandam convenientiam Sacramentorum, in eo quod significant gratiam, & ideo nomen hoc est univocum; esset vero Analogum, si ex arbitrio impositum fuisset ad significandam etiam disconvenientiam. Hæc omnia patent a posteriori. nam quia audito v. gr. nomine Canis, statim consurgunt animo plures rationes omnino inter se differentes in ratione Canis, nempe Canis cœlestis, & terrestris, ideo dicimus nomen canis esse æquivocum; quia vero audito hoc nomine Sanum, statim consurgunt menti plures habitudines ad harmoniam humorum partim convenientes, partim disconvenientes, ideo nomen Sanum est Analogum; quia demum audito nomine Animal, consurgit menti sola ratio convenientiæ, nempe principium sentiendi, præscindendo a disconvenientia, ideo nomen Animal est univocum; quod pariter dicas de hoc nomine Sacramentum.

Ad confirm. Multi cum Nominalibus docent, nomen Ens esse univocum, & mutuo præscindere a differentiis suis; non secus ac animal. Verum transmisso, quod Ens sit Analogum, ideo est Analogum, quia ratio entis est ratio transcendens per omnia, adeo ut differentiæ entis sint formaliter ens, nempe capaces existentiæ, oppositæ nihilo, & chimeræ: At sicut ratio animalis non est transcendens, unde differentiæ animalis non sunt formaliter animal, ita nec ratio Sacramenti est transcendens, unde talеitas habitudinis ad Gratiam non est formaliter, sed solum identice habitudo ad gratiam; atque adeo sicut animal, ita nomen Sacramentum est univocum.

DISPUTATIO II.

De Sacramentorum Causalitate, & Effectu.

Discutiemus 1. Num possint Sacramenta causare physice gratiam vi potentiæ obedientialis? Secundo, An etiam per qualitatem supernaturalem inhærentem, vel per omnipotentiam extrinsece assistentem, aut speciali modo inexistentem? Tertio, Num de facto causent gratiam, non solum moraliter, sed etiam physice? Quarto, Num Sacramenta antiqua, præsertim Circumcisio, causaverint gratiam ex opere operato. Quinto, An Sacramenta nova præter gratiam Sanctificantem, & virtutes infusas causent etiam gratiam propriam Sacramentalem? Sexto nonnulla dicemus de Charactere, qui præter gratiam causatur a tribus Sacramentis irreiterabilibus, Baptismo, Confirmatione, & Ordine. Denique inquiremus, An Sacramenta vivorum possint per accidens primam gratiam causare?

QUÆSTIO I.

An vi potentiæ Obedientialis possint Sacramenta physice gratiam producere?

I. Antequam discutiamus, Num de facto Sacramenta causent physice Gratiam? inquirimus, An possint illam physice causare vi potentiæ obedientialis a cum certum sit, non posse illam causare vi potentiæ naturalis: dicitur autem potentia obedientialis illa, per quam creatura ita Deo subjicitur, & obedit, ut ad ea præstanda se extendat, ad quæ non potest viribus naturalibus. Duplex autem est hujusmodi potentia, Altera passiva, vi cujus Creatura elevatur ex Divino imperio ad recipiendas formas indebitas; Altera activa, vi cujus elevatur ad producendos effectus non exigitos: sic anima v. gr. dicitur habere potentiam obedientialem passivam relate ad gratiam recipiendam; & intellectus acti-

activam relate ad visionem Dei producendam. Utranque potentiam obedientialem passivam, & activam dari in Creatura ratione subjectionis essentialis Divino dominio, docuit D. Thomas in 4. dist. 8. qu. 2. dicens: *Sicut Creaturæ inest obedientiæ potentia, ut in ea fiat quidquid Creator disposuerit; ita etiam ut ea mediante fiat; quæ est ratio instrumenti*. Et Tridentinum sess. 6. can. 4. anathematizat, qui cum Lutheranis dicit, voluntatem relate ad actus supernaturales, *veluti inanime quoddam, nihil omnino agere, mereque passive se habere*; atque adeo agnoscit Tridentinum in voluntate creata relate ad hos actus utranque potentiam obedientialem.

Thomistæ negantes potentiam obedientialem activam immediatam docent, Intellectum, & voluntatem non influere immediate in actus supernaturales, sed relate ad visionem Dei totam rationem agendi esse lumen gloriæ, & relate ad actus voluntatis supernaturales totam rationem agendi esse qualitatem supernaturalem voluntati superadditam; atque adeo solum admittunt potentiam obedientialem activam mediatam, quatenus Intellectus potest per lumen sibi intrinsecum gloriæ producere visionem Dei, quin ipse in illam influat immediate. Sed communissime DD. præsertim Societatis docent, ad actus vitales supernaturales immediate concurrere ipsam potentiam vitalem, atque adeo dari potentiam obedientialem immediatam; tum quia non repugnat voluntati v. gr. cum concursu Dei indebito immediate influere in actus supernaturales; tum quia ad actus vitales debet immediate concurrere principium vitale; tum quia actus liberi debent immediate prodire a potentia eligente, ac se determinante; tum demum ex ipso conceptu gratiæ adjuvantis, quæ non exhibet vires totales, sed partiales; aliter ipsa totaliter ageret, non vero adjuvaret ad agendum; unde Apost. 1. ad Corinth. 15. dicit: *Abundantius illis omnibus laboravi; non ego, sed Gratia Dei mecum*: hinc Tridentinum loco laudato definit, voluntatem aliquid agere relate ad actus supernaturales; Nec sufficit, quod agat mediate per gratiam; Nam hoc non negatur a Lutheranis; ergo debet agere immediate, ut fuse Ripalda disput. 30.

Præterea, quod etiam relate ad formas non vitales detur potentia obedientialis activa in Creaturis, v. gr. in aqua relate ad gratiam producendam, docent communiter contra Vasquez, Conink, apud Ripaldam disp. 40. quod ostenditur tum negative, tum paritate ducta a potentia obedientiali relate ad actus vitales supernaturales; tum ex Scripturis. dicitur enim Sapientiæ 16. *Creatura tibi Creatori suo deserviens inardescit in tormentum adversus impios*; ubi sermo est de plagis Ægypti, quando Deus Creaturas elevavit, ut supra vires naturales agerent; & Sapientiæ ult. *Ignis in aqua valebat supra suam virtutem*; Et in Euang. *venti, & mare obediunt ei*.

Sicut autem datur potentia obedientialis in genere causæ efficientis, ita datur etiam tum in genere causæ materialis, quatenus potest anima v. gr. subjectare accidentia indebita, & materia plures formas divinitus; tum etiam in genere causæ formalis, quatenus potest eadem forma divinitus informare plures materias. Diversimode tamen elevatur causa efficiens, ac materialis, & formalis. nam efficiens elevatur per hoc, quod Deus addat illi vires indebitas, & cum ea coagat influxu speciali; materialis vero, & formalis elevantur per hoc, quod Deus in genere causæ efficientis addat vires materiæ ad sustentandas plures formas, vel formæ ad informandas plures materias; sicut in genere causæ efficientis Deus sustentat accidentia Eucharistica; cum repugnet Deo causalitas materialis, vel formalis.

Quod hic examinandum est Primo, Num potentia obedientialis activa detur solum in Creaturis naturaliter activis, an vero dari possit etiam in materia prima, in quantitate, in modis, & in aliis Creaturis naturaliter non activis; unde non repugnet aliqua virtus activa, quæ non possit naturaliter habere actum suum, sed tantum possit illum habere obedientialiter, & miraculose? Secundo, An cuivis Creaturæ competat potentia obedientialis activa quodlibetica, adeo ut repugnet Creatura inelevabilis ad producendum quodlibet non repugnans?

A R-

ARTICULUS I.

An repugnet Creatura solum obedientialiter Activa?

II. DOcent nonnulli cum Vasquio 1. p. disp. 176. Mauro, Amico, Esparza ex Scoto apud Albertinum, elevari posse ad producendos effectus indebitos solum Creaturas naturaliter activas. cum enim elevari sit virtutem præsuppositam promoveri, videtur, quod debeat præsupponi in Creatura aliqua virtus naturalis, quæ promoveatur, & elevetur ad effectus indebitos producendos. Communius tamen docent cum Suario tom. 1. in 3. p. disp. 31. sect. 5. Haunoldo, Albertino, potentiam obedientialem activam dari posse etiam in Creaturis non activis naturaliter, puta in materia, quantitate, &c. in iis enim agnoscunt virtutem quandam inchoatam, & congenitam, seu identificatam cum ipsa entitate creaturæ, prout Deo subjectæ, elevabilem cum Divino concursu indebito ad agendum.

III. Dico equidem cum hac secunda sententia. Non repugnat potentia obedientialis activa, etiam in Creaturis non activis naturaliter; atque adeo non repugnat virtus activa, quæ non possit citra miraculum aliquid producere.

Prob. tum negative, tum etiam quia non repugnat in intellectu potentia obedientialis relate ad visionem beatam, quam non exigit naturaliter; ergo neque repugnat in creatura nullatenus activa naturaliter, v. gr. in materia, potentia obedientialis relate ad aliquem effectum, quem non exigit. Probatur consequentia: si enim potest operatio Intellectus perfectissima, nempe visio beata, esse possibilis solum obedientialiter; quare non poterit esse solum obedientialiter possibilis aliqua operatio in Creaturis naturaliter non activis?

Ratio a priori est, quia de ratione instrumenti ex Philosopho 1. Politic. est, esse servum agentis principalis: propterea instrumentum, præsertim causæ liberæ, debet obedire, non imperare; nec de se debet exigere conjunctionem cum agente principali; quamvis post conjunctionem exigat agere: Atqui Creatura, etiam naturaliter non activa, potest esse Dei instrumentum obedientiale relate ad effectus mirabiles patrandos; cum ad rationem potentiæ divinæ perfectissimæ spectet uti quolibet instrumento, etiamsi rudissimo, ad patranda opera numeris omnibus absoluta; ergo Creatura, etiam naturaliter non activa, potest divinitus elevari ad aliquid producendum. Sicut enim calamus v. gr. non exigit conjungi cum manu ad scribendum, si tamen manus velit eo uti, tunc concurrit ad nutum Scriptoris ad characteres efformandos; ita Creatura, in quantum est Dei liberum, & obedientiale instrumentum, non exigit a Deo moveri ad quicquam agendum; si tamen Deus velit eo uti, poterit elevari ad operandum effectum præstantiorem, & præstantiorem, prout magis, & magis elevatur a Deo suo concursu speciali, & indebito.

Ubi notandum, instrumentum connaturale esse illud, quod vel exigitur a causa principali, ut calor exigitur ab igne; vel saltem exigit effectum, ut lumen gloriæ exigit visionem beatam, quamvis non exigatur a Deo agente principali: At instrumentum obedientiale causæ liberæ, nempe Dei, neque exigitur a causa principali, neque exigit effectum obedientialiter ponendum; esto ad quencumque effectum producendum possit elevari, si Deus velit illo uti, supplendo vires, quæ illi deficiunt, & coagendo cum concursu speciali.

Confirm. paritate potentiæ obedientialis passivæ: Hæc enim potentia datur de facto in anima relate ad Gratiam, quam non potest naturaliter recipere, & nullatenus exigit; ergo pariter dari poterit in materia potentia obedientialis activa relate ad effectum, quem non potest naturaliter producere, & nullatenus exigit. sicut enim anima postquam est naturaliter completa omnibus qualitatibus naturalibus ab ea exigitis, adhuc retinet capacitatem ad formas supernaturales recipiendas, & identificat sibi potentiam obedientialem passivam relate ad illas; ita poterit materia prima nullam habens activitatem naturalem habere potentiam activam obedientialem, adeo ut possit divinitus aliquid agere.

IV. Objic. 1. Quod non est informativum naturaliter, ut materia prima, non potest obedientialiter informare: similiter quod non est naturaliter informabile a forma substantiali, ut Angelus, nequit obedientialiter informari; ergo Creatura, quæ non est naturaliter activa, nequit obedientialiter agere. Et ratio a priori videtur esse, quia quod non est naturaliter activum, non habet activitatem ullam, quæ divinitus possit promoveri, & elevari.

Confirm. quod non est naturaliter cognoscitivum, ut lapis, lignum, non potest divinitus elevari ad cognoscendum; ergo neque poterit elevari ad agendum, quod non est naturaliter activum. sicut enim cognitio, seu actio intentionalis non potest divinitus competere subjecto, cui non competit naturaliter, puta lapidi, ita nec actio realis.

Resp. concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas primo danda est ab Adversariis. Nam quod est naturaliter informabile ab una forma sibi proportionata, non est divinitus informabile a qualibet forma; v.gr. Angelus, qui naturaliter informatur a forma accidentali, nequit divinitus informari a forma substantiali; & materia, quæ naturaliter informatur ab anima, nequit divinitus ab Angelo informari: & tamen per Adversarios Creatura, quæ potest naturaliter aliquid producere, potest divinitus quodlibet; ergo dispar ratio etiam per Adversarios inter causam efficientem, & formalem. Directe disparitas est, quia non potest dari informativum inchoate, quod compleatur a Deo in genere causæ formalis; cum Deus non possit esse causa formalis, ejusque munus exercere: contra vero dari potest activum inchoate, quod compleatur a Deo in genere causæ efficientis; cum Deus possit esse concausa efficiens. Hinc si materia informaret obedientialiter, mutaretur ejus essentia, & elevaretur ad essendum id, quod non est; quod repugnat: At si materia naturaliter non activa divinitus ageret, solum elevaretur ad agendum id, quod se sola non potest; quod non repugnat.

Ad rationem a priori nego, quod entitas naturaliter non activa nullam habeat, ne inchoatam quidem, activitatem; quamvis quod non est naturaliter informativum, nullam omnino habeat informativitatem; cum repugnet informativitas inchoata, quæ divinitus in genere causæ formalis a Deo compleatur, sed solum sit possibilis informativitas naturalis, quæ divinitus in genere causæ efficientis elevetur ad informanda plura subjecta, quæ non potest naturaliter informare: v.g. potest una forma divinitus informare plures materias, eo quod possit Deus in genere causæ efficientis concurrere ad plures uniones ejusdem formæ cum pluribus subjectis; sicut vice versa potest similiter una materia divinitus a pluribus formis informari.

Ad confirm. recurrit eadem instantia, & responsio. Nam per Adversarios, quod est naturaliter cognoscitivum unius objecti, non potest divinitus cognoscere quodlibet; v. gr. oculus nequit cognoscere Angelum obedientialiter; & tamen quod est naturaliter activum, potest per Adversarios elevari ad quodlibet. Quare disparitas est, quia ut subjectum sit cognoscitivum, debet habere talem essentiam, quæ possit moveri ab intrinseco, dum est in statu sibi connaturali; ergo si quod non est naturaliter cognoscitivum elevaretur ad cognoscendum, non elevaretur ad agendum cum speciali Dei concursu id, quod non potest naturaliter, sed elevaretur ad essendum id quod non est, & mutaretur ejus essentia: non secus ac mutaretur essentia materiæ, si elevaretur ad informandum. Potest quidem lapis divinitus elevari ad producendam cognitionem, quia elevatur inquantum inchoate activus; non potest tamen elevari ad cognoscendum, quia denominatio cognoscentis habetur a cognitione, & subjecto apto moveri ad illam ab intrinseco; quæ aptitudo non competit essentiæ lapidis; aliter posset lapis obedientialiter Deum cognoscere, & beari; quod nemo somniavit. Hinc potest lapis habere activitatem inchoatam, non tamen inchoatam cognoscitivitatem. Et ratio a priori est, quia activitas inchoata potest a Deo compleri; cum non repugnet, quod Deus coagat cum causa secunda: Cognoscitivitatem vero, vel informativitatem Deus complere non potest, quia cognoscitivitas essentialiter habetur ab intrinseco, sicut informativitas essentialiter habetur a causa formali.

V. Objic. 2. cum Esparza: Virtus solum obedientialiter activa esset frustranea in natura; sed Deus, & natura nihil faciunt frustra, ut dicitur 1. Cœli; ergo repugnat. Major probatur. esse enim est propter operari, ut habetur 2. Cœli 17. ergo si Creatura aliqua nullatenus posset naturaliter operari, frustraretur fine suo, atque adeo esset frustranea.

Confirm. 1. repugnat simpliciter potentia, quæ simpliciter non est reducibilis in actum secundum, ut patet; ergo repugnat in natura potentia activa, quæ naturaliter non possit reduci in actum secundum. Probatur consequentia, quia ubi tenet a simpliciter ad simpliciter, tenet a secundum quid ad secundum quid; ergo si ad actum simpliciter impossibilem nulla simpliciter dari potest potentia, neque ad naturaliter impossibilem dari poterit potentia naturalis.

Con-

Confirm. 2. repugnat id, quod non exigit intrinsece suum finem connaturalem; ergo repugnat virtus activa, quæ non possit naturaliter in actum reduci, & illum non exigat intrinsece; cum finis connaturalis potentiæ sit ejus actus.

Confirm. ult. quia si daretur virtus solum obedientialiter activa, daretur potentia, quæ solum miraculose posset in actum secundum reduci; sed hujusmodi potentia repugnat; ergo. Probatur minor, quia operari miraculose, est operari contra exigentiam; repugnat autem, quod potentia activa ordinata natura sua ad operandum operetur semper contra exigentiam suam; nam hoc ipso juxta exigentiam simul, & contra exigentiam operaretur.

Resp. 1. quamvis aliqua entitas sit naturaliter frustranea, non eatenus repugnat: sic duplex ubicatio, duplex forma in materia est superflua naturaliter, non essentialiter.

Resp. 2. Virtutem solum obedientialiter activam non solum non esse superfluam essentialiter, sed neque etiam naturaliter: quamvis enim non exigat agere, sufficit tamen, quod possit agere ad nutum, & imperium Dei auctoris naturæ: hoc est enim proprium instrumenti causæ liberæ, non exigere, sed expectare actionem principalis; sicut pennicillus non exigit, sed expectat manum pictoris. Cum autem non sit superfluum in natura instrumentum Dei ad agendum, ideo non erit superflua, sed a natura ipsa exigita vis activa, quæ obedientialiter tantum possit agere.

In forma nego majorem. Ad probationem primo falsum est, omne esse ordinari ad operationem; cum materia prima solum ordinetur immediate ad receptionem, quamvis ultimate ad operationem agentis naturalis. Deinde quamvis verum sit, Omne esse ordinari ad operationem; At esse instrumenti non debet ordinari ad operationem exigitam, sed satis est, quod ordinetur ad operationem dependenter a voluntate, & imperio causæ liberæ principalis; quia finis instrumenti est inservire ex Philosopho, & obedire potius quam operari: Propterea etiamsi non operetur, dummodo obediat, & paratum sit agere ad nutum causæ principis, adhuc assequitur finem suum. Ubi notandum ex Scoto in 4. disp. 49. qu. 13. Philosophum neque agnovisse causas liberas, neque posuisse libertatem in Deo; idcirco nil mirum si potentiam obedientialem non agnoverit in natura, & putaverit superfluam potentiam, quæ connaturaliter non possit in actum secundum reduci.

Ad 1. confirm. nego consequentiam. Disparitas est, quia potentia, quæ nihil potest, ex terminis non est potentia; At potentia, quæ naturaliter tantum nihil potest, adhuc potest aliquid ponere divinitus; & sic dari potest in natura potentia, quæ non sit naturalis, sed obedientialis: Axioma illud, Sicuti se habet simpliciter ad simpliciter, ita se habet secundum quid ad secundum quid, intelligendum est servata constantia terminorum, ut sensus sit, quod sicut simpliciter repugnat potentia, cujus nullus simpliciter est actus, ita repugnat potentia naturalis, seu exigens naturaliter actum secundum, cujus tamen nullus est possibilis actus secundus naturalis: At in casu nostro, quamvis potentia activa obedientialis daretur in natura, non tamen esset potentia naturalis, seu exigens actum secundum; (nisi lis sit de hac voce: *naturalis*) atque adeo non repugnat.

Ad 2. diximus, finem connaturalem potentiæ obedientialis non esse actum secundum, sed obedientiam Deo imperanti; atque adeo hoc tantum ea exigit intrinsece, posse scilicet obedire, & agere; si imperetur. Quare nego consequentiam. finis enim potentiæ naturalis est actus secundus exigitus, sed finis potentiæ obedientialis est esse paratam ad actum secundum ponendum ad alterius arbitrium.

Ad 3. nego minorem; ad probationem, utraque operatio est miraculosa, tam si agens operetur contra, quam si operetur supra exigentiam naturæ. Potentia obedientialis, quamvis miraculose operetur, operatur tamen supra, non vero contra, nec juxta exigentiam naturæ.

VI. Objic. 3. Si dari posset virtus tantum obedientialiter activa, vel Deus imperando actionem huic Creaturæ superadderet suo imperio vires totales ad agendum, vel partiales, vel nullas; si nullas; ergo ea esset virtus principalis, & totalis: si superadderet vires totales; ergo illa nihil coageret, unde solum ageret denominative, sicut aqua calida solum denominative calefacit: si vero adderet vires partiales; ergo ea potentia esset partialis; sed hoc dici non potest; ergo ut supra. Probatur minor, tum quia virtus partialis exigit aliam virtutem compartialem, ut oculus exigit speciem, cum qua producat visionem: tum etiam quia virtuti partiali de-

bet correspondere in effectu aliqua formalitas specialis; sicuti quia intellectus, & species sunt concausæ partiales cognitionis, intellectui respondet formalitas vitalitatis, quæ est in cognitione; speciei vero formalitas repræsentativi; atqui in effectu obedientialiter producto nulla formalitas respondere potest propria potentiæ obedientialis, ut patet; ergo dici non potest, quod potentia obedientialis identificata cum Creatura solum obedientialiter activa sit virtus partialis.

Resp. Deum suo imperio superaddere vires partiales ad agendum: propterea potentia obedientialis congenita Creaturæ coagit cum Deo, aliquas vires exerendo. Ea tamen potentia non solet dici partialis, sed inchoata; quia nomine causæ partialis apud Philosophos venit causa partialis operans naturaliter, atque adeo exigens concausam partialem; virtus autem inchoata non exigit aliam concausam, ut patet in intellectu, qui non exigit lumen gloriæ, cum quo producat visionem beatam. Præterea falsum est, quod cuivis concausæ respondere debeat propria formalitas in effectu. nam si ignis cum calore producat ignem juxta sententiam Suarii, nulla formalitas est in effectu respondens soli calori; idemque dicas si duo ignes partialiter concurrant ad ignem producendum; sufficit enim, quod concursum attemperent. Hinc Deus coagens cum Creatura obedientialiter operante minus influit in effectum, quam si solus adæquate illum produceret.

VII. Objic. ult. Virtus obedientialiter activa, nisi supponat virtutem activam naturalem, per se primo specificari debet ab objecto supernaturali, ad quod unice tendit; ergo debet esse virtus supernaturalis; sed repugnat, virtutem supernaturalem identificari cum entitate naturali; ergo repugnat virtus tantum obedientialiter activa.

Confirm. Instrumentum eo est perfectius, quo est ad effectum perfectiorem; sed virtus ista esset ad effectum perfectiorem, & perfectiorem in infinitum; ergo deberet esse infinite perfecta.

Resp. potentiam obedientialem complete sumptam identificari partim cum entitate Creaturæ, partim cum omnipotentia, quæ suo influxu speciali potest elevare Creaturam ad quodlibet producendum: Ad eum modum, quo virtus instrumenti neque tota identificatur cum instrumento, neque tota cum causa principali, sed cum utroque: Sic virtus obedientialis, relate ad visionem beatam, partim est in intellectu, partim in lumine gloriæ, vel in omnipotentia specialiter assistente vice luminis gloriæ. Proinde sicut visio Dei non est intra specificativum naturale, sed intra specificativum essentiale intellectus; ita quilibet effectus indebitus est solum intra specificativum essentiale potentiæ obedientialiter activæ; quæ propterea non debet dici supernaturalis, nisi sumatur complete simul cum omnipotentia ad arbitrium concurrente: sicut virtus intellectus habens intra specificativum essentiale visionem Dei non est supernaturalis, nisi sumatur complete simul cum lumine gloriæ. In forma distinguo antecedens: haberet pro specificativo essentiali objectum supernaturale, concedo; pro naturali, nego antecedens, & distinguo consequens: est virtus supernaturalis sumpta complete, concedo; sumpta incomplete, nego consequentiam.

Ad confirm. sicut potest intellectus cum eodem indivisibili influxu concurrere ad cognitiones perfectiores, & perfectiores cum concursu speciei perfectioris, & perfectioris, quin proinde arguatur perfectio infinita in intellectu; ita virtus obedientialis cum alio, & alio Dei concursu, potest effectum perfectiorem, & perfectiorem producere, quin sit infinita: quare esto instrumentum connaturale esset infinitæ perfectionis, si posset quodlibet producere, eo quod relate ad effectus perfectiores deberet perfectius influere; non tamen instrumentum obedientiale, quod semper eodem influxu concurrit, & solum omnipotentia concurrit influxu perfectiori, & uberiori ad effectus perfectiores.

ARTICULUS II.

Utrum repugnet Creatura inelevabilis obedientialiter ad producendum quodlibet non repugnans?

VIII. Difficultas non levis est, Utrum sicut datur duplex genus Creaturarum, alterum elevabilium ad Deum videndum, ut homo, Angelus; Alterum inelevabilium, ut Lapis, Lignum, &c. ita dari possit duplex genus Creaturarum, alterum elevabilium ad agendum, alterum inelevabilium? An vero repugnet Creatura inelevabilis ad quodlibet producendum, ut proinde potentia obedientialis activa quodlibetica insit cuivis Creaturæ, quæ ratione subjectionis Divino dominio habeat necess-

necessario activitatem aliquam inchoatam, & congenitatam, vi cujus obedire possit imperio Divino in ordine ad producendum quodlibet non repugnans, hoc est quodlibet, quod non solum non dicat repugnantiam absolutam, ut est Hircocervus, sed neque respectivam; ut esset v. g. quod idem producat se ipsum, vel quod effectus producat suam causam immediatam, aut quod unum incompossibile producat alterum, puta amor odium; vel quod Creatura producat creative, aut in distans, vel quod producat Verbum, aut Spiritum Sanctum. quamvis enim utraque persona Divina sit producibilis, & de facto terminet productionem ad intra; at nequeunt produci a Creatura cum posterioritate naturæ, & vera causalitate.

Dico equidem, repugnare Creaturam inelevabilem ad producendum quodlibet non repugnans; atque adeo potentiam obedientialem quodlibeticam competere essentialiter cuilibet creaturæ prout Deo subjectæ. Ita communius Recentiores cum Suario disp. 31. de Incarnatione, Haunoldo, Albertino contra Vasquez 1. p. disp. 176. Esparzam, Maurum, Amicum, & alios ex Scoto apud Albertinum.

Prob. Deo tribuendum est dominium, quo majus excogitari non potest; & consequenter Creaturæ subjectio summa erga Deum; Atqui ex suo conceptu majus est dominium erga Creaturas, si Deus possit uti qualibet Creatura tanquam instrumento ad producendum quodlibet, & major est subjectio Creaturæ, si possit ad nutum ejus imperio obedire; ergo nisi positive ostendatur repugnare hujusmodi dominium, tribuendum est Deo, & subjectio ista tribuenda est Creaturæ; atque adeo repugnat Creatura inelevabilis ad producendum quodlibet non repugnans.

Confirm. repugnat Creatura, cui non competat vis obedientialis passiva relate ad recipiendum quodlibet sibi specialiter non repugnans. quælibet enim Creatura potest recipere divinitus duas ubicationes per replicationem, duas actiones relate ad diversos effectus adæquatos, &c. & quidquid non ostenditur repugnare; ergo repugnat etiam Creatura, cui non competat vis obedientialis activa relate ad producendum quodlibet sibi specialiter non repugnans; cum utrumque conferat ad extendendos limites Divini dominii.

Dices, non spectare ad Divinum dominium, quod possit imperare chimæram, v. g. quod non informativum informet, quod non cognoscitivum cognoscat; ergo neque quod non activum agat; ergo si aliunde non repugnat Creatura non activa, non derogat Divino dominio, quod non possit illi imperare, ut agat, nec possit ea uti tanquam instrumento ad agendum. Debet enim Deus supponere in instrumento aptitudinem ad effectum, ut possit eo uti ad illum ponendum; ac propterea quia calor v. gr. non potest causare effectum formalem, seu denominationem frigidi, non derogat dominio perfectissimo, quod non possit Deus uti calore ad causandam denominationem frigidi.

Resp. 1. per instantiam; ergo neque derogat Divino dominio, quod non possit uti Creatura ad recipiendum, quod sibi non specialiter repugnat; ac proinde dari potest Creatura carens quavis potentia obedientiali passiva. Secundo, concesso antecedente, distinguo consequens: si positive probetur dari aliquid non activum obedientialiter, sicut positive probatur, quod materiæ repugnet informare, & lapidi cognoscere, concedo; secus, nego consequentiam.

Ubi diligenter notandum, possibilitatem alicujus Creaturæ, de qua dubitatur an repugnet, tunc efficaciter probari negative, seu per non repugnantiam, quando hujusmodi Creatura involvit prædicatum aliquod speciale participativum alicujus Divini attributi: sic possibilitas Angelorum, Incarnationis, Gratiæ, &c. non solum probatur positive ex revelatis, sed etiam negative, quia non apparet ea repugnare: sic etiam negative ostenditur possibilitas Creaturæ ab æterno, infiniti categorematici, duplicis actionis totalis, &c. Contra vero si Creatura, de cujus possibilitate dubitatur, illud tantum speciale prædicatum importet, ratione cujus subtrahit se immediate a perfectissimo Dei dominio, tunc non probatur ejus possibilitas negativa; quia in dubiis standum potius pro Divino dominio commendando, quam pro dilatandis finibus omnipotentiæ, quia illud est attributum ex suo conceptu præstantius. Hinc inepte quis probaret negative v. gr. possibilitatem Creaturæ essentialiter indestruibilis, inconservabilis, immultiplicabilis numerice, aut localiter immobilis, aut quæ possit solum intra certum numerum multiplicari, aut intra certum spatium moveri, vel intra certum tempus durare: idemque dicas de Creatura libera inemollibili, aut inobdurabili, hoc est relate ad quam Deus non pos-

posset obtinere consensum, aut permittere dissensum, seu peccatum. Ratio est, quia hujusmodi Creaturæ nullum speciale prædicatum præseferunt, nisi quod a perfectissimo Dei dominio se subtrahant: Quare idem dicendum de Creatura ista inelevabili ad agendum.

Confirm. 2. quia communiter DD. docent contra Durandum, repugnare Creaturam, quæ possit causare effectum sine immediato Dei coinfluxu, quia talis Creatura non perfecte subderetur Dei dominio in ordine ad agendum; sicut ejus effectus non subderetur immediato, atque adeo perfectissimo Dei dominio in ordine ad essendum; ergo etiam repugnat Creatura inelevabilis ad agendum; quia neque subderetur perfectissimo Dei dominio in ordine ad producendum quodlibet. Idcirco non repugnat Creatura, quæ non possit elevari v. gr. ad informandum, ad cognoscendum, ut materia, lapis, &c. quia hujusmodi Creaturæ habent specialem perfectionem, quæ est incompossibilis cum potentia ad informandum, ad cognoscendum; sicuti calor, nisi mutet essentiam, nequit causare effectum formalem frigidi: At Creatura inelevabilis ad agendum nullum haberet speciale prædicatum, ratione cujus non posset elevari; sed tantum per prædicatum inelevabilitatis ad agendum immediate subtraheretur perfectissimo Dei dominio; & ideo dispar ratio.

Hinc patet, quare v. g. sit possibilis ubicatio Neapolitana, quæ sit immobilis localiter, nec possit esse Romæ, non sit autem possibilis alia Creatura localiter immobilis; & eodem modo sola duratio sit inconservabilis, sola actio agentis creati non possit a solo Deo produci; sicut etiam actus vitales, & liberi. Ratio horum omnium est, quia positive probatur necessitas talis prædicati in ubicatione, duratione, actione, actibus vitalibus, &c. nisi enim ubicatio esset immobilis, non posset Creatura esse potius hic quam alibi; unde non posset existere; ac propterea impotentia in Deo ad movendam ubicationem non est vera impotentia, sed impotentia Grammaticalis, ut impotentia ad peccandum, ad ponendam chimæram. Contra vero si homo, vel lapis essent immobiles, cum hujusmodi prædicatum immobilitatis non sit necessarium ad rationem hominis, vel lapidis, idcirco Deus esset vere impotens, si non posset eos movere; unde repugnat homo, vel lapis immobilis. In casu nostro, cum non probetur positive impossibilitas elevationis in qualibet Creatura ad quodlibet producendum, idcirco Deus esset vere impotens, si non posset aliquam Creaturam elevare; & Creatura ista inelevabilis subtraheretur a perfectissimo Dei dominio.

IX. Objic. 1. non repugnat Creatura inelevabilis ad cognoscendum; ergo neque repugnat Creatura inelevabilis ad agendum. Ratio a priori in utroque casu est, quia ad perfectionem omnipotentiæ spectat has etiam Creaturas posse condere.

Confirm. non repugnat Creatura naturaliter non activa, ut est materia, quantitas, modi, &c. nec derogatur Divino dominio, quod talibus Creaturis non possit uti ad agendum naturaliter; ergo neque repugnat Creatura, quæ neque obedientialiter sit activa; nec derogatur Divino dominio, quod non possit ea uti ad agendum obedientialiter. Et ratio a priori est, quia non derogat Divino dominio, quod Deus non possit uti Creaturis ad usus chimericos.

Resp. nego consequentiam. Disparitas ex dictis est, quia inelevabilitas ad cognoscendum fundatur in alio prædicato importante specialem perfectionem, v.gr. in lapide fundatur in prædicato proprio lapidis, qui essentialiter est incapax cognitionis, sicut prædicatum immobilis in ubicatione fundatur in prædicato proprio ubicationis; & ideo non derogat Divino dominio, quod non possit Deus lapidem reddere cognoscitivum, & ubicationem loco movere: Contra vero inelevabilitas ad agendum non fundatur in ulla speciali perfectione; unde derogat Divino dominio, quod non possit Deus quamcunque Creaturam elevare ad agendum: Aliter, sicut fingimus possibilitatem Creaturæ inelevabilis ad agendum, ita somniare possemus possibilitatem Creaturæ essentialiter indestruibilis, inconservabilis, immobilis. Hinc patet ad rationem a priori, spectat enim ad omnipotentiam posse condere Creaturam, quæ non appareat ex proprio prædicato repugnare; quamvis ex illo reddatur incapax ad aliquem usum: non potest tamen condere Creaturam, quæ ex proprio primario prædicato est limitativa Divini dominii, ut esset Creatura inelevabilis, indestruibilis, &c.

Ad confirm. nego consequentiam. Disparitas est eadem, quia potest Creatura ex proprio prædicato trahere, quod naturaliter non sit activa, ut materia, modi, &c

at

at non potest ex proprio prædicato trahere, quod non sit obedientialiter activa; cum hoc deroget Divino dominio. Et sane potest Creatura ex proprio prædicato trahere, quod non sit activa naturaliter nisi hujus tantum effectus, & in tanta intensione. (v. gr. aqua nonnisi frigus potest naturaliter producere usque ad gradum octavum.) ergo potest etiam dari Creatura, quæ ex proprio prædicato trahat, quod nullatenus sit activa naturaliter, ut est materia, quæ est pura potentia: At sicut nequit per Adversarios dari Creatura, quæ sit obedientialiter activa unius tantum effectus, & in determinata mensura, non vero omnium; ita nequit dari Creatura, quæ nullatenus sit obedientialiter activa.

X. Objic. 2. Virtus obedientialis quodlibetica congenita Creaturæ neque dici potest naturalis, quia non respicit effectus a se exigitos; neque supernaturalis, quia non potest virtus supernaturalis identificari cum entitate naturali; ergo repugnat.

Confirm. virtus obedientialis vel esset ad quodlibet non repugnans, & sic posset etiam se ipsam producere, quod est impossibile; vel esset ad quodlibet non repugnans produci a se, & propositio ista est nugatoria. Fit enim sensus, quod possit id quod potest.

Confirm. 2. si virtus obedientialis identificaretur cum Creatura, a fortiori deberet identificari cum personalitatibus Divinis, quæ fortius deberent posse aliquid producere cum consortio omnipotentiæ, quam possit Creatura: Atqui cum personalitatibus Divinis non identificatur; quippe quæ nihil possunt ad extra producere seorsim ab omnipotentia; ergo neque cum creatura.

Resp. potentiam obedientialem neque esse absolute naturalem, neque absolute supernaturalem, sed esse naturalem entitative, utpote identificatam cum entitate naturali, & supernaturalem terminative, utpote ordinatam ad effectus non exigitos: non repugnat autem, quod entitas naturalis cum consortio omnipotentiæ concurrat ad effectus supernaturales; sicut de facto intellectus cum influxu luminis gloriæ concurrit ad visionem supernaturalem.

Ad 1. confirm. diximus, potentiam quodlibeticam neque esse ad quodlibet non repugnans simpliciter, neque ad quodlibet non repugnans produci ab ipsa; sed esse ad quodlibet, quod ex speciali ratione positive non ostendatur repugnare, quod ab ipsa producatur; ut esset, quod se ipsam produceret, aut suam causam immediatam.

Ad 2. Potentia obedientialis nequit cum personalitatibus Divinis seorsim ab omnipotentia identificari; tum quia personalitates Divinæ non possunt proprie obedire, utpote realiter identificatæ cum primo, ac supremo ente; tum etiam quia omnis Divina operatio ad extra est communis tribus; cum soli naturæ Divinæ competat ad extra operari, ut supponimus in de Trinitate.

Objic. 3. Si posset materia prima v. g. naturaliter non activa divinitus elevari ad producendum, sequeretur, quod virtus ista obedientialis congenita materiæ naturaliter posset prodire in actum secundum; atque adeo materia prima esset non solum obedientialiter, sed etiam naturaliter activa; Sequela non admittitur; ergo nec id unde sequitur. Probatur sequela, quia si datur in materia virtus obedientialis ad producendam v. g. formam ignis simul cum concursu indebito omnipotentiæ, eo ipso datur in materia aliqua virtus inchoata ad producendam formam ignis; hæc autem virtus inchoata sicut potest compleri ab omnipotentia specialiter concurrente, ita poterit compleri a forma ignis, a qua materia informatur; ita ut forma ista ignis attemperans concursum simul cum materie coagente secundum illum gradum minimum suæ activitatis obedientialis, producant in passo formam ignis; atqui in hoc casu activitas materiæ obedientialis naturaliter prodiret in actum secundum; ergo si daretur in materia virtus ista obedientialiter activa, sequeretur, quod materia de facto esset naturaliter activa, aut saltem coactiva; Quatenus naturaliter posset cum forma ignis, a qua informatur, coagere, & cum illa producere in passo formam ignis. Neque obstat, quod forma ignis informans materiam se sola possit adæquate producere aliam formam ignis. Nam ex hoc tantum sequitur, quod non sit necessaria materia ad coagendum, non vero quod non coagat necessario simul cum forma: Sicuti quando concurrunt per accidens duæ causæ totales in actu primo in ordine ad producendum eundem effectum, alterutra non est necessaria; at si concurrant, utraque necessario coagit attemperando concursum.

Confirm. quia si in materia, & in quantitate daretur virtus obedientialiter productiva v. g. gratiæ, deberet materia, utpote perfectior, cæteris paribus, intensiorem gra-

tiam producere, quam quantitas: Sic etiam, si in oleo v. g. & aqua daretur virtus inchoata ad productionem gratiæ, sequeretur, quod oleum, utpote entitas perfectior, majorem activitatem inchoatam haberet in ordine ad productionem gratiæ, atque adeo de facto intensiorem gratiam produceret: non secus ac in sententia Scotica, juxta dicta in prima parte disp. 2. qu. 4. ar. 3. intellectus perfectior cæteris paribus perfectiorem Dei visionem producit: communissime autem docent, quod major perfectio olei relate ad aquam de materiali se habet in ordine ad producendam gratiam; & eodem modo major perfectio materiæ præ quantitate; ergo falsum est, dari in unoquoque ente virtutem quodlibeticam obedientialem.

Resp. nego sequelam, & ad probationem nego minorem; & ratio est, quia sicut non satis est, quod A contineat perfectionem effectus B, ut possit naturaliter illum producere; (quamvis enim aurum contineat perfectionem formæ auri producendæ, sicut ignis præcontinet perfectionem formæ ignis producendæ, non per hoc aurum potest producere naturaliter formam auri, ut potest ignis producere formam ignis, & hoc ideo, quia aurum non præcontinet etiam actionem productivam formæ auri, sicut ignis præcontinet etiam actionem productivam formæ ignis) ita pariter non sufficit, quod materia præcontineat inadæquate, & partialiter formam ignis, ad hoc ut possit naturaliter formam ignis comproducere simul cum alia forma ignis coagente. & ratio est eadem, quia scilicet sicut aurum non præcontinet actionem productivam formæ auri exigendo illam, esto possit divinitus talem formam producere; ita materia non præcontinet actionem comproductivam formæ ignis, esto possit divinitus cum concursu omnipotentiæ formam ignis comproducere. Etenim sicut formam ignis solum inchoate præcontinet materia prima, solumque virtutem inchoatam habet ad illam obedientialiter producendam; ita actionem comproductivam formæ ignis solum præcontinet inchoate, & virtutem solum inchoatam habet ad illam ponendam simul cum concursu omnipotentiæ; unde fit, quod non possit naturaliter producere ignem simul cum forma ignis, cum qua concursum attemperet. Et ratio radicalis est, quia materia cum sit pura potentia, non datur in natura ad dandum, sed ad recipiendum; & ideo neque exigit producere, neque comproducere, unde neque actionem productivam præcontinet, neque comproductivam nisi tantum inchoate; ita ut solum divinitus possit in actum secundum hujusmodi virtus inchoata prodire.

Ad confirm. eo ipso quod possunt elevari divinitus ad producendam obedientialiter gratiam tam oleum, quam aqua, sequitur, quod in iis insit virtus activa, non solum naturalis relate ad effectus, quos possunt naturaliter producere, sed etiam obedientialis relate ad effectus indebitos. Ratio autem, cur entitas olei perfectior non producat perfectiorem effectum supernaturalem, puta gratiam intensiorem, quam producat aqua cum eodem comprincipio supernaturali, est, quia oleum producendo gratiam obedientialiter non assimilat sibi effectum in eo prædicato, in quo oleum præstat aquæ: & idem dicas de materia relate ad quantitatem, si utraque obedientialiter gratiam producerent: Ubi e contra intellectus perfectior, quia assimilat sibi effectum supernaturalem, videlicet Dei visionem in eo prædicato, in quo præminet intellectui minus perfecto, idcirco uterque intellectus cum æquali lumine gloriæ inæqualem visionem producit, ut diximus in de Deo, loco laudato. Sic etiam relate ad effectus naturales non satis est, quod causa sit perfectior, ut eatenus producat effectum perfectiorem, nisi assimilet sibi effectum in eo prædicato, in quo est perfectior: ex. gr. quamvis anima rationalis sit perfectior anima Aquilæ, non idcirco producit perfectiorem visionem ocularem, quia anima rationalis producendo visionem non assimilat illam sibi in prædicato rationalitatis, in quo præminet; ut proinde major perfectio animæ rationalis de materiali se habeat relate ad productionem visionis; & eodem modo de materiali se habet major perfectio olei præ aqua relate ad productionem gratiæ; necnon major perfectio materiæ præ quantitate.

Objic. ult. Decernat Deus, se nullam Creaturam elevaturum ad agendum, deinde revelet Petro hoc decretum; in tali casu assensus fidei de tali decreto, necnon assensus evidens esset essentialiter inelevabilis: non enim posset elevari in sensu diviso a decreto, quia essentialiter illud præsupponit, & ab eo dependet; neque in sensu composito, quia decretum illud Divinum frustraretur; ergo saltem iste assensus fidei est inelevabilis ad agendum ex con-

ne-

nexione intentionali cum eo Divino decreto.

Resp. ex hoc discursu non sequi possibilitatem creaturæ inelevabilis, sicuti ex consimili discursu Cardinalis de Lugo non sequitur possibilitas peccati essentialiter irremissibilis, ut dicemus in de Pœnitentia disp. 2. qu. 1. neque possibilitas visionis Dei essentialiter indestruibilis, ut ostendimus in de Beatitudine disp. 1. q. 10. Etenim dum Deus decernit, se nullam creaturam elevaturum ad agendum, vel hoc decretum liberum Dei loquitur etiam de creatura illa, quam Adversarii docent esse essentialiter inelevabilem, puta de assensu fidei elicito a Petro, & decretum istud esset indignum Deo, quippe quod libere decerneret de prædicatis necessariis; vel non loquitur de illo assensu fidei, & jam talis assensus ne per accidens quidem esset inelevabilis: sicuti si Deus revelet, se non elevaturum ullum assensum Pauli, assensus Petri terminatus ad illud decretum, quod non loquitur nisi de assensu Pauli, ne per accidens quidem est inelevabilis.

Propter eandem rationem neque dari potest Creatura inelevabilis ad agendum per hoc, quod compleat, vel essentialiter pendeat a decreto de non elevanda ulla Creatura (eo modo, quo diximus, unionem hypostaticam præsentis ordinis essentialiter pendere a promissione Divina de dando humanitati assumptæ suum amorem amicabilem, & hæreditatem, ac eatenus formaliter justificare] Ratio doctrinæ est eadem, quia vel illud decretum loqueretur etiam de tali Creatura, quæ essentialiter ab illo dependet, & esset decretum indignum Deo; quippe quod libere decerneret de prædicatis necessariis; non secus ac est indignum Deo decretum liberum de non producenda chimæra: Vel decretum loqueretur solum de aliis Creaturis, & jam Ceatura illa, quæ essentialliter ab eo decreto dependet, ne per accidens quidem esset inelevabilis. Similiter si mendacium v. gr. penderet essentialiter a decreto Dei de non remittendo ullo peccato, non sequeretur, quod mendacium sit essentialiter irremissibile, quia vel decretum loqueretur etiam de mendacio, & esset decretum Deo indignum; vel loqueretur solum de aliis peccatis, & sic mendacium ne per accidens quidem esset irremissibile. Sed de hoc fusius in de Pœnitentia cum de possibilitate peccati essentialiter irremissibilis, loco laudato.

Concludo, non repugnare Creaturam solum obedientialiter activam; quod ostendimus negative; quinimmo repugnare Creaturam non activam obedientialiter; quod ostendimus, quia ejus proprium, ac primarium prædicatum esset subtrahere se a perfectissimo Dei dominio: quamvis enim non debeat Creatura obedire Deo relate ad usus chimæricos, v. gr. quod lapis cognoscat, quod materia informet, quod oculus videat Deum, vel quod Creatura creet, si supponatur, quod ne instrumentaliter quidem creare possit; tenetur tamen obedire relate ad usus, qui positive non ostenduntur esse chimærici; sicut positive ostenditur esse chimæram, quod materia informet, quod oculus videat Deum, quem non habet intra suum specificativum essentiale, sicut habet intellectus; vel quod calor causet formaliter denominationem frigidi; propterea non potest Deus hæc imperare, quia mutaret rerum essentias, & elevaret illas ad essendum id, quod non sunt: At non ostenditur positive esse chimæram, quod oculus v. gr. cum concursu omnipotentiæ causet Dei visionem, & calor efficienter causet frigus; propterea hæc potest Deus imperare, & creatura tenetur obedire.

QUÆSTIO II.

Utrum negata potentia obedientiali congenita Creaturis, adhuc Sacramenta possent physice causare gratiam, vel per qualitatem inhærentem, vel per Omnipotentiam assistentem, aut inexistentem?

I. Difficultas est Primo, an facta hypothesi, quod non detur in creaturis, puta in aqua, virtus ulla inchoata ad gratiam producendam, adhuc posset aqua physice gratiam causare, si minus immediate, saltem mediate per qualitatem supernaturalem sibi inhærentem; sicut Thomistæ docent, intellectum physice causare visionem Dei per lumen gloriæ intrinsecum, quod sit tota ratio agendi, atque adeo absque coinfluxu immediato ipsius intellectus. Secundo, an possit etiam Sacramentum, puta aqua, physice causare gratiam per omnipotentiam extrinsece assistentem, ita ut sola omnipotentia causaret gratiam absque coinfluxu Sacramenti? Tertio,

tio, An possit Sacramentum causare physice Gratiam per omnipotentiam peculiari modo sibi inexistentem?

Hoc ut percipiatur, sciendum, quod licet Deus in omnibus rebus insit per præsentiam, potentiam, & essentiam, quatenus est iis præsens, eas causat, & conservat, easdemque in se continet; nihilominus potest Deus habere alios peculiares modos inexistendi in Creaturis: Sic specialiter inest in Humanitate Christi Domini per unionem hypostaticam, & in justis per gratiam adoptionis; unde dicitur Deus in Justis inhabitare, ad eos venire, & mansionem apud eos facere: Et sensus est, quod speciali modo iis uniatur, & per specialem illapsum intimetur; adeo ut si per impossibile non esset immensus, adhuc in anima justi esset intime præsens. His explicatis, quæritur, An possint Sacramenta physice causare gratiam ratione omnipotentiæ specialiter inexistentis, per hoc scilicet quod Deus speciali modo cum Sacramentis conjungatur, ac per specialem illapsum iis intimetur; adeo ut si non esset immensus, adhuc iis esset intime presens per quãdam unionem, qua Deus in Sacramentis Gratiam causet, tanquam propria virtus illorum. Quod innuit Ambrosius dicens: *Spiritus Sanctus manens in Sacramentis latenter operatur*; & lib. 1. de Sacramentis cap. 5. dicit: *Non sanat aqua, nisi Spiritus Sanctus descenderit, & illam consecraverit.* Hujusmodi autem descensus non importat meram assistentiam Spiritus Sancti; alioquin etiam Spiritus Sanctus diceretur descendere in circumcisionem, ubi etiam assistebat producens gratiam; sed importat specialem inexistentiam in Sacramentis; sicut per hoc quod Verbum descenderit in humanitatem, & per hoc quod Deus veniat, & mansionem faciat in justis, importat specialem in iis inexistentiam.

II. Dico nunc 1. Dari potest aliqua supernaturalis qualitas transiens intrinseca Sacramentis, qua tanquam instrumento connaturali eleventur ad gratiam producendam. Ita communius contra Cajetanum, & Durandum, Amicum disp. 5. sect. 4.

Prob. Potest intellectus elevari per qualitatem supernaturalem inhærentem, nempe per lumen gloriæ, ad visionem Dei producendam, & voluntas per habitus infusos, tanquam per instrumenta Dei connaturalia, ad producendos actus supernaturales; ergo pariter poterit aqua v.g. elevari per qualitatem supernaturalem intrinsecam, tanquam per instrumentum connaturale ad gratiam producendam; sicut etiam in de Incarnatione diximus, dari posse in B. Virgine qualitatem supernam, quæ sit instrumentum connaturale ad unionem hypostaticam producendam.

Neque obstat primo, quod instrumentum connaturale debeat agere in bonum causæ principalis; hujusmodi autem qualitas intrinseca Sacramentis non ageret in bonum Dei, cujus esset instrumentum.

Nam hoc argumentum militat contra lumen gloriæ, & contra habitus infusos, qui sunt instrumenta Dei connaturalia. Directe dico, satis esse, quod instrumentum agat nomine principalis: quod si velis, debere etiam agere in bonum causæ principalis, sufficit, quod instrumentum Dei agat in bonum Dei extrinsecum, hoc est ad ostendendam ejus omnipotentiam, & imperii efficaciam.

Neque obstat secundo, quod si hujusmodi qualitas esset possibilis, vel esset ad omnes effectus possibiles perfectiores, & perfectiores producendos, & esset infinitæ perfectionis; vel ad aliquos tantum, & non est major ratio de uno, quam de alio, cum sit instrumentum Dei potentis omnia.

Nam sicut lumen gloriæ est instrumentum connaturale Dei solum ad visionem producendam, non vero ad producendam Gratiam, vel unionem hypostaticam, aut aliud; ita potest dari instrumentum Dei connaturale ad solam gratiam producendam. Ex quo fit, qualitatem hanc neque esse perfectionis infinitæ, neque pertingere ad perfectionem ipsius Gratiæ, quia illam non causat principaliter, sed instrumentaliter.

Neque obstat tertio, quod hujusmodi qualitas neque posset esse spiritualis, & inextensa, neque materialis, & extensa: non primum, quia nulla qualitas spiritualis recipi potest in subjecto materiali; ideo potest anima rationalis recipi in subjecto corporeo, quia potest forma substantialis esse perfectior subjecto, & sic in eo recipi, ut ab eo adjuvetur: at qualitas nequit esse perfectior suo subjecto substantiali; ergo nequit qualitas spiritualis recipi in subjecto materiali: non secundum, quia nullum materiale potest esse productivum, ne instrumentaliter quidem, rei spiritualis, ut est Gratia, tanquam causa propria illius.

Resp. enim, hujusmodi qualitatem supernaturalem posse esse tum spiritualem, tum materialem: potest esse spiritualis, & reci-

recipi in subjecto materiali; sicut anima rationalis recipitur in subjecto corporeo. falsum enim est, quod forma universim debeat esse perfectior suo subjecto. nam visio supernaturalis recipitur in intellectu, qui est subjectum naturale; ergo etiam potest qualitas spiritualis recipi in subjecto materiali. Potest etiam hæc qualitas esse materialis, quia causa instrumentalis potest esse imperfectior suo effectu; cum non causet illum adæquate, sed cum concursu causæ principalis.

Neque obstat quarto, quod si ista qualitas esset possibilis, posset etiam dari qualitas supernaturalis, quæ esset connaturale instrumentum ad patranda miracula; & consequenter hæc deberet tribui Christo Domino, cui tribuenda est omnis possibilis perfectio, quæ non pugnet cum unione hypostatica, & cum revelatis; Ea tamen de facto non fuit in Christo; quia sicut miraculose expulit ab aliis ægritudines, ita eas expulisset a semetipso; unde Christus fuisset impassibilis.

Nam contra est, quia adhuc concessa in Christo Domino qualitate ista supernaturali instrumentaliter patrativa miraculorum, non per hoc Christus esset impassibilis: Etenim hujusmodi qualitas non causaret miracula formaliter, sed efficienter. Quare sicut in Christo Domino fuit impedita divinitus exigentia naturalis relate ad gloriam sui corporis, ita impediri etiam potuit a Deo exigentia naturalis hujus qualitatis supernæ relate ad fugandas ægritudines, seu passiones ab eodem Christo Domino.

III. Dico 2. negata potentia obedientiali congenita Creaturæ, juxta sententiam Thomistarum, adhuc Sacramenta possent vere, & proprie causare physice gratiam, dum stant sub usu, per qualitatem supernaturalem antecedēti conclusione explicatam, transeuntem, & inhærentem, quæ esset connaturale instrumentum ad gratiam causandam: Dixi, per qualitatem transeuntem, quia tandiu ea videtur durare, quandiu durat usus Sacrmentorum; aliter cuilibet aquæ v. gr. quæ posset deservire ad baptizandum, deberet ea qualitas permanenter inhærere; quod nemo dixerit. Conclusio hæc est contra Recentiores apud Ripaldam disp. 41. putantes, negata potentia obedientiali, Sacramenta per hujusmodi qualitatem non causare proprie Gratiam, sed mere denominative, & per accidens, eo modo quo aqua calida calefacit; quia Gratia causaretur adæquate ab ista qualitate nullatenus a Sacramentis exigita; sicut aqua calida calefacit adæquate per calorem non exigitum.

Prob. conclusio: quoties effectus physice causatur per qualitatem propriam, & non extraneam subjecto, toties proprie dicitur physice a tali subjecto causari; Atqui si Sacramenta physice causent Gratiam adæquate per qualitatem inhærentem, causarent gratiam per qualitatem propriam, & non extraneam; ergo vere, & proprie Sacramenta causarent physice Gratiam. Major patet. nam si ignis v. gr. calefaciat adæquate per calorem sibi intrinsecum, dicitur vere, & proprie causare physice calorem, quia causat illum per qualitatem propriam ignis; sic etiam lactuca, quæ per semen suum causat lactucam, dicitur physice lactucam causare. Et ratio a priori est, quia tam in physicis, quam in moralibus, qui agit per suum instrumentum, dicitur ipse principaliter agere; ideo autem aqua calida non dicitur calefacere, nisi per accidens, & denominative, quia calor non est instrumentum, nec virtus aquæ; cum non sit qualitas ei debita; sic etiam lapis sursum se movens per impetum ab extrinseco impressum dicitur per accidens ascendere, &c.

Minor itaque probatur, quod sc. qualitas illa supernaturalis diceretur propria Sacramentorum, & per se illis conveniens. etenim non solum conveniret Sacramentis novis, lege firma, ac stabili facta a Deo, atque adeo per se, & non per accidens; sed etiam quia Sacramentis, utpote actionibus Christi Domini principaliter baptizantis, absolventis, &c. ea qualitas esset debita tanquam merces, & præmium meritorum Christi. Quare licet ea qualitas non esset exigita physice a Sacramentis; quia tamen esset exigita moraliter, adhuc diceretur qualitas propria Sacramentorum; ut proinde dicantur Sacramenta physice per illam causare Gratiam. Et in hoc sensu putant Thomistæ salvare, quod intellectus physice, & non mere denominative per lumen gloriæ causet visionem, esto non influat in illam immediate, sed lumen sit tota ratio agendi; quia scilicet lumen gloriæ debetur intellectui Beatorum, non quidem ex exigentia physica, sed morali: quidquid sit quomodo salvent, quod visio sit vitalis; & quomodo actus supernaturalis sit liber, si potentia vitalis non influat in illum immediate.

Con-

Confirm. Si corpus Beati sua luce superna illuminaret hunc aerem, diceretur physice, & proprie illuminationem causare, quia illam causaret per lucem supernam sibi debitam, & propriam, quamvis non exigitam physice, sed moraliter. Cum enim causa causæ sit causa causati, corpus Beati exigens lucem supernam, quæ causat illuminationem aeris, dicitur vera causa talis illuminationis; ergo Sacramenta physice, & proprie Gratiam causarent per qualitatem supernaturalem inhærentem, quamvis non sit iis debita physice, sed solum moraliter, quatenus Sacramenta sunt actiones Christi.

Dices: Ex hoc quod Sacramenta sint actiones Christi Domini per suum Ministrum exercitæ, fit solum, quod gratiam causent moraliter, non vero physice; ergo non salvatur, quod Sacramenta causent physice Gratiam per qualitatem iis moraliter debitam, tanquam actionibus Christi Domini.

Resp. illud interesse inter causam physicam, & moralem, quod causa moralis agat movendo causam efficientem ad causandum physice effectum, vel proponendo illi bonitatem aliquam, a qua moveatur; quod fit suasione, consilio, &c. vel continendo aliquam bonitatem, quod fit meritis, precibus, &c. Causa vero physica vel agit immediate, vel per suum instrumentum, aut qualitatem propriam. In casu nostro Sacramenta, prout sunt actiones Christi Domini, sunt quidem causa moralis movens Deum ad conferendam iis qualitatem supernaturalem productivam Gratiæ; at relate ad Gratiam, quæ producitur, non sunt causa moralis, sed physica, quia illam physice producunt per hujusmodi qualitatem sibi debitam moraliter. Si Sacramenta tanquam actiones Christi moverent Deum ad gratiam immediate causandam per ipsam omnipotentiam assistentem, tunc dicerentur causa moralis Gratiæ; At si moveant Deum ad conferendam iis qualitatem intrinsecam, qua Gratia causetur, tunc hujusmodi qualitatem causant moraliter, Gratiam vero causant physice: Sicut in exemplo adducto merita] Beatorum moraliter causant Beatitudinem animæ, & gloriam corporis; At si per lucem supernam illuminent hunc aerem, non dicuntur moraliter, sed physice aerem illuminare.

IV. Dico 3. Si Sacramenta non possent Gratiam physice causare, neque per potentiam obedientialem congenitam, neque per qualitatem inhærentem, quæ esset connaturale instrumentum ad gratiam producendam, non possent dici causæ physicæ Gratiæ, etiamsi Gratia produceretur ex libero, & stabili Dei decreto per meram omnipotentiam extrinsece assistentem. Ita Suarius disp. 31. sect. 6. Bonaventura in 4. dist. 7.

Prob. Si omnipotentia ex mero decreto, seu pacto Dei extrinseco assisteret Sacramentis ad gratiam causandam, absque ullo coinfluxu ipsorum Sacramentorum, & absque ulla exigentia morali ipsis intrinseca, non aliter conferretur Gratia per Sacramenta novæ Legis, ac olim collata fuit per Circumcisionem; ergo Sacramenta neque physice, neque moraliter Gratiam causarent; sicut nullatenus a Circumcisione Gratia causabatur; quamvis ea posita, Gratia conferretur, ut dicemus quæstione quarta.

Confirm. ex Paludano, quia non aliter in Sacramentis Deus ageret ad justificandum, quam Diabolus in sortilegiis ad malefaciendum, hoc est ex pacto; unde verba sacramentalia non plus facerent, quam verba incantationis; ergo ut supra.

Dices: Si Deus instituisset lege firma, ac stabili, ut qui v. gr. lavatur aqua Jordanis, mundetur lepra, ut Naaman Syrus, certe ista aqua diceretur habere vim mundandi lepram, etiamsi omnipotentia ei tantum extrinsece specialiter assisteret; ergo quamvis omnipotentia solum assisteret Sacramentis, pariter hæc dicerentur habere vim causandi Gratiam; & a fortiori si hæc assistentia sit exigita a Sacramentis, tanquam actionibus nomine Christi exercitis.

Resp. nego antecedens; sicut circumcisio non habebat vim causandi Gratiam, quamvis lege firma causaretur Gratia, posita Circumcisione. Quinimmo nec Gratia diceretur causari a Sacramentis physice, sed solum moraliter, si Sacramenta moraliter exigant assistentiam extrinsecam omnipotentiæ; sicut Passio Christi non physice, sed moraliter tantum dicitur in nobis causare auxilia Gratiæ; quia hæc causat exigendo moraliter assistentiam omnipotentiæ. Neque hic modus causandi Gratiam per Sacramenta dici posset a SS. Patribus Admirabilis, & Incomprehensibilis, adeo ut Chrysostomus in Joan. hom. 24. dicat, *ne ab Angelis quidem, qui intersunt, enarrari posse*. Sicut enim non est admiratione dignum, quod Passio Christi Domini moraliter exigat influxum omnipotentiæ in nostram salu-

autem, ita nec est admiratione dignum, quod Sacramenta, tanquam actiones nomine Christi exercitæ, eodem pacto Gratiam causent. Proinde dicendum, Gratiam a Sacramentis causari non per omnipotentiam assistentem ab iis moraliter exigitam, sed per omnipotentiam specialiter inexistentem, ut mox dicemus.

V. Dico ult. Sacramenta apte dici possunt causare physice Gratiam per omnipotentiam speciali modo inexistentem, quatenus iis ita unitur, ut agat tanquam virtus propria illorum. Ita Recentiores cum Henrico a Gandavo quodlibeto 4. qu. 37. quod fuse in Paradoxis ejusdem Gandavensis exponitur, cap. ult.

Explicatur breviter conclusio: dicitur omnipotentia, seu Spiritus Sanctus in Sacramentis inexistere, & iis uniri tanquam virtus propria, non per hoc, quod uniatur Deus physice cum Sacramentis; nec per hoc, quod uniatur moraliter solum vi decreti de producenda Gratia ad eorum præsentiam, prout causabatur gratia ad præsentiam Circumcisionis; sed per hoc, quod moraliter uniatur tanquam supplens vices qualitatis intrinsecæ, quæ sit connaturale instrumentum ad gratiam producendam, exigitæ a Sacramentis novæ Legis, tanquam actionibus Christi Domini; ratione cujus unionis, & illapsus si per impossibile Deus non esset immensus, adhuc esset in Sacramentis operans Gratiam; sicut Deus specialiter in justis, & Beatis inexistit, non per unionem physicam cum illis, sed per unionem moralem, quatenus ex exigentia Gratiæ iis unitur ad communicandum suum amorem amicabilem: sic etiam specialiter inerat Spiritus Sanctus in humanitate Christi, per quam miracula operabantur; & specialiter inest in Cœlis, ac in Templo, ubi adoratur, quia specialiter in his locis suum influxum exercet.

Prob. nunc conclusio: Quoties agens producit effectum per virtutem physicam propriam, seu appropriatam, tunc producit illum physice, & proprie, ut ostendimus; sed Sacramenta in hoc casu producerent Gratiam per omnipotentiam inexistentem, tanquam per virtutem iis appropriatam; ergo producerent Gratiam physice, & proprie.

Confirm. Si Sacramenta producerent Gratiam per qualitatem inhærentem, causarent illam physice, & proprie, ut ostendimus in secunda conclusione; ergo etiam si Gratiam causent per omnipotentiam inexistentem, tanquam per virtutem appropriatam. Probatur consequentia: de materiali omnino se habet, quod qualitas illa inhæreat physice, & omnipotentia inexistens supplens vices ejus qualitatis non uniatur physice Sacramentis; & solum de formali se habet, quod Gratia producatur per virtutem propriam, seu appropriatam; quod ex eo constat, quia lactuca dicitur physice producere lactucam per semen non sibi physice unitum, per hoc præcise, quia semen est virtus propria, & instrumentum lactucæ; ergo si omnipotentia inexistens approprietur Sacramentis, sive moraliter uniatur tanquam virtus propria, Sacramenta dicuntur physice, & proprie Gratiam causare; juxta illud Ambrosii: *Spiritus Sanctus manens in Sacramentis latenter operatur*. Hujusmodi autem illapsus, & uniones Spiritus Sancti, seu omnipotentiæ cum Sacramentis, cum justis, cum Beatis, &c. sicut facile intelligimus quod sint; ita non facile percipimus quid sint; & ideo a SS. PP. dicuntur ineffabiles, & incomprehensibiles; adeo ut Augustinus tract. 80. in Joan. exclamet: *Unde tanta vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?*

VI. Objic. 1. Si Sacramenta causant Gratiam per omnipotentiam inexistentem, vel causant illam solum denominative, & per accidens, ut aqua calida calefacit, vel ad summum causant moraliter; ergo non physice. Probatur antecedens: Ideo aqua per accidens calefacit, quia non per virtutem propriam; sed omnipotentia non potest esse propria virtus Sacramentorum; ergo etiam Sacramenta causarent per accidens. Quod si dicatur omnipotentia esse appropriata Sacramentis; Contra est, quia non appropriatur physice, ut patet, sed tantum moraliter; ergo ad summum moraliter Sacramenta causarent Gratiam per omnipotentiam inexistentem.

Confirm. Sacramenta dicerentur causare Gratiam moraliter, si tanquam actiones Christi Domini moraliter exigerent, quod Gratia causetur ab omnipotentia; sed hoc tantum habetur, dum causatur Gratia a Sacramentis per omnipotentiam inexistentem; ergo per omnipotentiam inexistentem Gratia non causatur physice a Sacramentis, sed moraliter.

Resp. nego antecedens: ad probationem, verum est, quod omnipotentia non possit esse proprietas physica Creaturæ, sed potest illi appropriari moraliter, relate ad aliquem effectum; sic Deus Beatis appropria-

tur

tur per visionem beatam, relate ad hoc ut percipere possint ab eo omne lucrum naturæ, & meritis consentaneum. Sic appropriatur justis per gratiam relate ad communicanda iis bona sua amicabiliter; Humanitati etiam Christi omnipotentia appropriatur relate ad patranda miracula; ergo etiam appropriari potest Sacramentis relate ad gratiam causandam.

Ad id quod additur; ex hoc quod appropriretur Sacramentis omnipotentia moraliter, non sequitur, quod Sacramenta causent Gratiam moraliter: sicut corpus Beati non diceretur hunc aerem moraliter illuminare per hoc, quod sit ei debita moraliter lux superna, qua physice causaret illuminationem.

Ad confirm. nego minorem: tunc Sacramenta causarent moraliter gratiam, quando tamquam actiones Christi solum exigerent, quod omnipotentia gratiam causet; cum ad hoc non requiratur, quod Sacramenta ullatenus cum omnipotentia uniantur, aut quod iis insit virtus omnipotentiæ: At quando omnipotentia per specialem illapsum iis unitur, tanquam supplens munus qualitatis intrinsecæ, & ita in Sacramentis manet, ut si per impossibile Deus non esset immensus, adhuc esset iis præsens ad gratiam causandam, tunc non dicuntur causare Gratiam moraliter, sed physice, sicut physice causarent Gratiam per qualitatem intrinsecam, quam moraliter exigerent; & lactuca physice dicitur causare per semen suum lactucam, quamvis semen non uniatur illi physice.

VII. Objic. 2. Sacramenta non solum sunt instrumenta moralia Christi Domini, quatenus sunt actiones Christi per Ministrum exercitæ, sed etiam sunt instrumenta Dei, ex Concilio Moguntino cap. 11. ubi dicitur: *Doceant Pastores, septem esse Ecclesiæ Sacramenta, per quæ velut apta instrumenta, atque remedia, suæ gratiæ munera nobis impertitur Deus*; Atqui si sunt instrumenta Dei, non potest dici, quod Sacramenta operentur per virtutem Dei, sed potius quod virtus Dei operetur per Sacramenta; ergo non potest explicari hic modus causandi physice gratiam per omnipotentiam, seu virtutem Dei inexistentem in Sacramentis.

Resp. Sacramenta esse Dei instrumenta, quia operantur per virtutem a Deo acceptam: licet enim virtus a Deo accepta sit iis appropriata; illam tamen non habent a se, sed a Deo: & ideo tanquam instrumenta Dei operantur, etiam dum physice causant gratiam per omnipotentiam inexistentem tanquam per virtutem propriam: propterea causa principalis Gratiæ non sunt ipsa Sacramenta, sed Deus; sicut causa principalis visionis Beatæ non est intellectus, sed Deus, qui utitur intellectu, & lumine gloriæ tanquam instrumento ad visionem causandam: quamvis autem videatur intellectus relate ad vitalitatem, quam visioni communicat, habere rationem causæ principalis, ad quam spectat assimilare sibi effectum, revera tamen est causa instrumentalis, cum elevetur ad assimilandum effectum Deo principaliter operanti in prædicato supernaturalitatis, & solum analogice, non univoce assimilet visionem sibi in prædicato vitalitatis.

Ex dictis sequitur, quod etiam Passio, Mors, & Sanguis Christi olim effusus possent nunc non solum moraliter, sed etiam physice emundare nos a peccatis, & auxilia Gratiæ nobis conferre; necnon ejus Resurrectionem, & Ascensionem physice causare nostram Resurrectionem, & Ascensionem per omnipotentiam inexistentem, tamquam per virtutem iis appropriatam; ut nonnulli docuerunt apud Vasquez disp. 135. cap. 2. ex D. Thom. qui 3. p. qu. 48. ar. 6. ad 3. hæc habet: *Passio Christi secundum quod comparatur ad divinitatem ejus, agit per modum efficientis; inquantum comparatur ad voluntatem animæ Christi, agit per modum meriti*. Idemque dici potest de Sacramentis, quæ sublato obice reviviscunt: v. gr. si quis sacrilege Baptismum suscipiat, & deinde Baptismus per attritionem, seu contritionem reviviscat, & causet Gratiam, dici potest, quod illam causet physice per omnipotentiam appropriatam, non secus ac lactuca non existens dicitur physice, & principaliter causare nunc lactucam per semen suum, tanquam per virtutem propriam: Universim enim ut virtus alicujus causæ agat tanquam virtus illius, non est necesse, quod sit conjuncta cum sua causa principali tunc quando agit, sed sufficit si agat, quia fuit conjuncta: Similiter etiam dici potest, quod Humanitas Christi in Cœlis existens per omnipotentiam sibi appropriatam physice causet in nobis gratiam, absque eo quod aliquid per medium agat.

VIII. Quæres in calce quæstionis: In hypothesi, quod Sacramenta de facto physice causent gratiam, ut dicemus quæstione sequenti, quomodo dicendum, quod illam

lam causent? Num per virtutem obedientialem cum concursu omnipotentiæ? Num per qualitatem supernaturalem intrinsecam? An vero per omnipotentiam specialiter inexistentem?

Resp. parum referre quomodo causent: probabilius tamen videtur, quod causent per omnipotentiam inexistentem. Ratio est, quia sic habetur uniformis modus operandi physice gratiam in Sacramentis, tam quando existunt, quam quando sublato obice reviviscunt. Secundo, quia hic modus a SS. PP. significatur, præsertim ab Ambrosio iis verbis supra laudatis: *Spiritus Sanctus manens in Sacramentis latenter operatur: Non sanat aqua, nisi Spiritus Sanctus descenderit, & illam consecraverit:* Et a Basilio lib. 15. de Spiritu Sancto, ubi habet: *Si quæ est in aqua Gratia, non ex aquæ natura est, sed ex præsentia Spiritus Sancti.* Denique, quia de hoc modo causandi Gratiam maxime verificatur, quod SS. PP. docent, videlicet esse ineffabilem, incomprehensibilem, & admirabilem.

Neque dicas, connaturalius causari effectus supernaturales per qualitatem supernaturalem intrinsecam, quæ sit sive inadæquata, sive adæquata ratio agendi, ut visio Beata per lumen gloriæ, & auxilia Gratiæ per habitus infusos; ergo etiam in Sacramentis connaturalius causatur Gratia per qualitatem inhærentem.

Nam distinguo antecedens: si qualitas supernaturalis debeat esse permanens, ut est lumen gloriæ, & habitus infusi, concedo; tunc enim causantur effectus ex exigentia intrinseca, & sic connaturalius: si vero qualitas supernaturalis debeat esse transiens, ut in casu nostro (cum non debeat in quavis aqua v. g. qua possit conferri Baptismus, dari permanenter hujusmodi qualitas) nego antecedens, & consequentiam: Sic in infideli carente habitu infuso fidei non causantur auxilia Gratiæ per qualitatem intrinsecam, sed per potentiam obedientialem, ut docent communius DD. Societatis cum Suario lib. 3. de Gratia cap. 18. & Ripalda disp. 24. contra Maurum qu. 17. de Gratia num. 9.

QUÆSTIO III.

Utrum de facto Sacramenta causent Gratiam moraliter tantum, an etiam physice?

I. Ostendimus, multifariam posse a Sacramentis causari physice Gratiam; inquirimus nunc, An de facto præter causalitatem moralem competat eis etiam physica. Certum enim est, quod Sacramenta novæ Legis tanquam actiones a Christo Domino assumptæ ut propriæ, & nomine suo exercitæ a Ministris baptizantibus, absolventibus, &c. repræsentando Deo Patri merita Passionis, vim habeant movendi Deum ad Gratiam hominibus impertiendam, atque adeo quod Gratia moraliter ab iis causetur. In hoc enim Sacramenta nova differunt ab antiquis, v. gr. a Circumcisione, &c. quia Sacramenta nova continent, & causant saltem moraliter gratiam, ut dicemus quæstione sequenti; Antiqua vero erant tantum conditiones, quibus positis, vi Divinæ promissionis infallibiliter Gratia conferebatur. Sunt autem Sacramenta novæ Legis causæ morales solum instrumentales Gratiæ, quia Christus Dominus est causa moralis principalis, qui virtute, & efficacia propriorum meritorum per actiones Sacramentales, tanquam per sua instrumenta, quibus sua merita repræsentat, movet Deum ad gratiam elargiendam: propterea Tridentinum sess. 6. cap. 7. postquam dixit; causam efficientem nostræ Justificationis esse Deum, & meritoriam esse Christum, subdit, Baptismum esse causam instrumentalem, videlicet secundum utrumque genus causalitatis, tam efficientis, seu physicæ, quam meritoriæ, seu moralis.

Quod ut altius percipiatur, sciendum, causam moralem dici, Primo causam illam, quæ agit physice ex electione, seu libere: hujusmodi est sola voluntas, quæ ideo dicitur causa moralis actuum liberorum, seu moralium, quia eos ponit cum advertentia ad primam regulam morum, quæ est voluntas, seu Lex Divina. Unde actus huic regulæ conformes dicuntur boni moraliter; difformes vero mali moraliter. Secundo dicitur causa moralis illa, quæ movet causam efficientem ad agendum, aut proponendo bonitatem objecti, quod fit suasione, consilio, &c. aut continendo bonitatem aliquam, quod fit meritis, precibus, pretio, imperio, &c. Sacramenta non sunt causæ morales Gratiæ, per hoc, quod agant physice eligendo, cum non sint agentia libera: neque quia Deum movent ad gratiam causandam proponendo bonitatem objecti, cum hoc sit proprium consulentis: superest itaque, quod sint causæ morales Gratiæ, quia Deum movent ad illam causandam continendo aliquam bonitatem;

hanc

hanc autem non continent per hoc, quod sint mera verba, humana, & res, ut patet; neque per hoc, quod sint conditiones, quibus positis, merita Christi movent Deum ad gratiam causandam, ut vult Durandus in 4. dist. 1. qu. 5. quia sic essent solum signa, non causa Gratiæ, ut Sacramenta antiqua; Neque per hoc, quod mere repræsentent merita Christi, a quibus Deus moveatur; Nam sic etiam essent mera signa, & ut notat D. Thomas hic art. 1. ita se haberent Sacramenta ad productionem Gratiæ, sicut se habet denarius plumbeus ad obtinendam pecuniam ex imperio Regis; denarius enim plumbeus est merum signum, nec ullam vim habet ad pecuniam obtinendam, sed tota vis est in imperio Regis; sic pariter Sacramenta essent solum signa non præcontinentia virtutem ad gratiam causandam, sed tota virtus esset in meritis Christi, quæ repræsentarent. Quare dicendum, quod Sacramenta bonitatem contineant per hoc, quod contineant moraliter merita Christi, quæ actionibus sacramentalibus a Christo assumptis ut propriis ita communicantur, sicut voluntas principalis contrahentis dicitur communicari voluntati Procuratoris, & in illa contineri: unde sicut procurator contrahens nomine principalis dicitur esse instrumentum morale illius; ita Sacramenta per hoc, quod contineant merita Christi sibi moraliter applicata, dicuntur esse instrumenta moralia passionis, & meritorum Christi in ordine ad movendum Deum, ut gratiam largiatur.

Certum etiam est, ut notat Lugo n. 32. Sacramenta complete sumpta secundum omnia eorum constitutiva esse aliquo modo causas physicas gratiæ: cum enim constituantur etiam per institutionem Divinam, a qua formaliter habent esse signum practicum infallibile Gratiæ, & hujusmodi institutio sit Divinum decretum cum ipso Deo realiter identificatum, idcirco Sacramenta prout includentia tale decretum sunt causa physica Gratiæ. Controversia solum est de Sacramentis materialiter sumptis, quæ scilicet subsunt Divinæ institutioni, ut sunt res, & verba, Num physice etiam gratiam causent? Affirmant Thomistæ cum Angelico apud Gonet, Suarius disp. 9. Bellarminus, Valentia, Maurus, & teste Ruvio, major pars totius scholæ Theologorum. Negant tamen passim Recentiores, Vasquez, Lugo, Haunoldus, Martinonius, Becanus.

II. Dico equidem cum prima sententia, probabilius esse, quod Sacramenta etiam physice gratiam causent, tanquam Dei instrumenta causantis illam principaliter.

Prob. 1. quia Christus Dominus non solum moraliter, sed etiam physice tam dum fuit in terris, quam nunc in cœlis causat gratiam, miracula, & omnes alios effectus supernaturales; ergo pariter Sacramenta, quæ, ut diximus, sunt Christi Domini instrumenta moralia, gratiam causant etiam physice. Antecedens supponitur ex dictis in de Incarnatione ex illo principio, quod scilicet Christo Domino concedenda sit omnis perfectio, quæ illi non repugnat; cum autem potestas etiam physica patrandi miracula, & omnes effectus supernaturales non repugnet Christo Domino, ideo est illi concedenda. Consequentia itaque probatur: ad Christi dignitatem, & perfectionem spectat, quod sit causa principalis Gratiæ, etiam in genere physico; ergo pariter ad dignitatem, & perfectionem Sacramentorum, quæ sunt instrumenta moralia Christi, spectat, quod Gratiam causent etiam physice. Quinimmo sicut dignius de Christo sentimus, si ejus Humanitati, utpote instrumento Divinitati conjuncto, tribuamus tum potestatem physicam causandi gratiam, & patrandi miracula, tum influxum physicum in tales effectus; (quia scilicet hæc physica potestas est nova perfectio; & talis influxus, seu actus secundus perficit potentiam) ita dignius etiam de eodem Christo Domino sentimus, si tribuamus illi potestatem etiam physicam causandi Gratiam per actiones Sacramentales, tanquam per sua instrumenta moralia separata; necnon influxum physicum earumdem in gratiam. Quis enim neget, perfectionem esse potentiam physicam simul, & moralem, quam solam moralem potentiam? & perfectiorem esse potentiam physicam, si influat, quando debet influere, quam si ab influxu impediatur? Et licet transmitteretur, non redundare ad perfectionem aquæ v. gr. quod per potentiam obedientialem, aut per qualitatem supernaturalem, aut per omnipotentiam inexistentem elevetur ad producendam physice gratiam, adhuc redundat in perfectionem, & dignitatem Christi, quod his instrumentis utatur ad nutum in ordine ad gratiam causandam; quam natura sua causare non possunt.

Prob. 2. quia sententia concedens Sacramentis causalitatem physicam Gratiæ est magis

magis consona locutionibus Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, ac dignitati Sacramentorum; ergo causalitas ista est iis concedenda. Antecedens probatur; & primo quod magis consonet Scripturis. Nam Joan. 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex Aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Verba Scripturæ sumenda sunt in sensu proprio, nisi quid obstet. Gonetus advertit, particulam illam *ex* proprie denotare vel causam materialem, ut cum dicitur Anulus fieri ex auro; vel causam efficientem instrumentalem, ut cum dicitur, ex semine nasci arbor: Atqui homo per Baptismum non renascitur ex Aqua tanquam ex causa materiali; ergo tanquam ex causa instrumentali efficiente: propterea D. Thom. 1. 2. qu. 112. art. 1. ad 2. docet, his verbis significari, per aquam, & per alia Sacramenta causari gratiam instrumentaliter, & per virtutem Spiritus Sancti principaliter; Unde sicut Spiritus Sanctus causat principaliter gratiam in genere physico, ita aqua instrumentaliter etiam in eodem genere physico. Quod confirmatur, quia cum dicitur Christus natus ex Deipara, ly *ex* debet sumi proprie, nec potest detorqueri ad solam causam moralem, & meritoriam, quæ est causa metaphorica; ergo pariter dum dicitur homo renatus ex aqua, & Spiritu Sancto, ly *ex* debet sumi proprie, cum nihil obstet; nec potest detorqueri ad solam causalitatem moralem, & metaphoricam.

Secundo, quod attinet ad Concilia: Tridentinum sess. 6. cap. 7. dicit, causam efficientem justificationis esse Deum, meritoriam Christum, instrumentalem Baptismum; ubi ly *instrumentalem* intelligi debet tam relate ad Christum, qui est causa meritoria, quam relate ad Deum, qui est causa efficiens; ergo Sacramenta sunt causæ instrumentales Gratiæ tum moraliter, tum physice. Antecedens probatur, tum quia non est ratio cur ly *instrumentalem* referatur ad solam causam meritoriam; tum etiam quia in Concilio Moguntino (cujus verba laudavimus in objectione secunda quæstionis antecedentis) aperte dicitur, quod Sacramenta sint Dei instrumenta. Neque dicas, etiam causas morales posse dici Dei instrumenta, ut Passio Christi Domini est Dei instrumentum relate ad nostram salutem, etiamsi illam causet tantum moraliter. Nam instrumentum proprie est id, quod movetur a causa principali, non quod movet illam: v. gr. preces sunt instrumentum deprecantis, non ejus apud quem funduntur; Atqui si Sacramenta causarent tantum moraliter, moverent Deum ad Gratiam causandam, non vero moverentur a Deo; ergo non possent dici proprie instrumenta Dei. Passio Christi intantum dici potest proprie Dei instrumentum, quatenus physice causat gratiam, & salutem, ut docent Thomistæ cum Goneto disp. 19. de Incarnatione, & Maurus hic.

Tertio, quod spectat ad locutionem Patrum: celebris est illa exclamatio Augustini: *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Leo Papa Ser. 5. de Nativitate: *Virtus Altissimi, quæ fecit, ut Maria pareret Salvatorem, facit ut regeneret unda credentem*. Chrysostomus: *Quod est Matrix embryoni, hoc est fideli aqua*. Adde, sæpe a Patribus vocari ineffabilem modum, quo Sacramenta Gratiam causant: Nyssenus lib. de Baptismo dicit, excedere omnem humanam cognitionem: Basilius, habere causam ineffabilem, & in Mysterio reconditam: Chrysostomus, excedere rationem, & ne ab ipsis quidem Angelis posse enarrari: Atqui si solum moraliter Gratiam causarent, hic modus causandi non esset explicatu difficilis; ergo causant etiam physice; non secus ac Ignis Tartareus, de quo Augustinus 20. de Civitate cap. 10. dicit, quod urat Spiritus *veris, ac miris modis:* præsertim quia Deus pronior est ad miserendum, quam ad puniendum, cum sit, ut loquitur Tertullianus, *de suo misericors, de nostro justus*; ergo congruum est, quod instrumenta Divinæ Misericordiæ mirabiliorem habeant modum operandi, quam instrumenta Divinæ justitiæ; atque adeo si Ignis Tartareus, & Purgatorii torquet spiritus veris, ac miris modis, causando physice qualitatem doloriferam, ut explicavimus in de Angelis disp. 5. quæst. ult. Sacramenta pariter miris, & veris modis justificabunt homines causando physice gratiam.

Denique quod causalitas gratiæ physica magis consonet dignitati, & excellentiæ Sacramentorum, Probatur, quia cum spectet ad Christi excellentiam, quod etiam physice causaret miracula, ut ostendimus, spectabit ad excellentiam Sacramentorum, quod etiam physice gratiam causent. eadem enim causalitas a Conciliis, & Patribus tribuitur tam Humanitati Christi, quam Sacramentis: Unde D. Thom. quodlibeto 12. art. 15. dixit: *Sicut Caro Christi habuit virtutem instrumentalem ad facienda mira-*

miracula per conjunctionem ad Verbum, ita Sacramentum per continuationem ad Christum crucifixum, & passum. Quod autem Christus etiam physice causaverit miracula præter dicta in de Incarnatione, ex eo etiam constat, quia Lucæ 6. dicitur: *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes*: & Lucæ 8. Christus Dominus, quando mulierem fluxu sanguinis laborantem curavit, dixit: *Novi virtutem de me exire*; quod nequit apte explicari de virtute morali: Et, ut notat Cyrillus, Christus in mortuis exsuscitandis non est usus solum verbo, & imperio, sed etiam tactu: dicitur enim Lucæ 7. quod ut resuscitaret filium viduæ Nain, *accessit, & tetigit loculum; Ut nimirum ostenderet*, inquit Cyrillus, *Carnem quoque suam, quoniam verbo conjuncta erat, vivificam esse*. Et ratio a priori est, quia decuit unionem hypostaticam habuisse hanc virtutem tanquam proprietatem consonam: Quare idem dicendum etiam de Sacramentis. Et sicut ad gloriam Deiparæ confert magis, quod etiam physice genuerit Salvatorem, quam si tantum meruisset de congruo Incarnationem; Ita pariter magis confert ad Sacramentorum novæ Legis excellentiam, quod utroque modo gratiam causent, physice, & moraliter, quam quod moraliter tantum. sic enim ostenditur, quanto amore Deus nostram sanctificationem diligat, ut per illam continua velit in Sacramentis miracula operari, elevando res corporeas ad gratiæ productionem.

III. Objic. 1. Non sunt adstruenda miracula citra necessitatem; sed nulla est necessitas asserendi, quod Sacramenta causent gratiam physice, atque adeo miraculose; ergo non est adstruenda in Sacramentis hæc physica causalitas. Probatur minor, si qua necessitas, ea maxime esset ex eo, quod dicitur in Scripturis, Conciliis, & Patribus relatis, & ex excellentia Sacramentorum novæ Legis; sed hæc ratio est nulla, nam verba Scripturarum, Conciliorum, & Patrum, & excellentia Sacramentorum novæ Legis bene consistit cum sola causalitate morali, ut patet in pluribus casibus. Primo enim Sacramenta non possunt physice causare gratiam secundum partes materiæ, & formæ præcedentes, quippe quæ non existunt, quando completa forma Sacramentali producitur Gratia: Unde ad summum posset physice causare gratiam illud ultimum indivisibile physicum formæ, vel materiæ Sacramentalis. Secundo in Sacramento Pœnitentiæ materia, nempe contritio, & confessio, nunquam gratiam causaret, quia non existeret, dum completur forma absolutoria. Tertio in Matrimonio si prius unus consentiat, & deinde alter, quando causaretur Gratia, tunc consensus prioris non existeret, atque adeo Gratiam non posset physice causare. Quarto quando contractus Matrimonialis fit per procuratorem, tunc neuter consensus Principalium existit, atque adeo non causat physice Gratiam. Quinto quando Sacramentum v. gr. Baptismi suscipitur cum fictione, seu sacrilege, tunc non producitur Gratia, nisi quando per actum doloris revivisc it; in quo casu Sacramentum, utpote non existens, solum moraliter Gratiam causaret. Sexto quando vi Sacramenti causatur remissio pœnæ, non potest ea causari physice; cum non sit quid physicum, sed morale. Denique quando vi Gratiæ Sacramentalis causantur auxilia a Gratia propria uniuscujusque Sacramenti, isthæc auxilia nonnisi moraliter causantur.

Resp. retorquendo argumentum: non sunt multiplicanda miracula citra necessitatem; sed miraculum esset, si Christus, cui debetur omnis perfectio illi non repugnans, careret virtute physica patrandi miracula per humanitatem, & causandi Gratiam per Sacramenta tanquam per sua instrumenta, nec datur necessitas adstruendi hoc miraculum; ergo de facto datur hæc virtus, & causalitas physica in Sacramentis tanquam perfectio debita instrumentis Christi, quæ in ipsius Christi excellentiam redundat. Præterquamquod sicut congruum est, quod Deus torqueat Spiritus miraculose per ignem Tartareum, qui est instrumentum Divinæ Justitiæ: ita a fortiori quod causet gratiam miraculose per Sacramenta, quæ sunt instrumenta Divinæ Misericordiæ.

Ad id, quod dicitur, causari gratiam solum moraliter a Sacramentis in multis eventibus; Respondeo primo, quod si Sacramenta causent gratiam per omnipotentiam inexistentem tanquam per virtutem appropriatam, in omni eventu causant gratiam physice, etiamsi non existant, ut explicavimus quæstione superiore; sicut Planta non existens causat physice Plantam per semen suum, tanquam per propriam virtutem.

Deinde transmisso, quod Sacramenta solum possint physice causare gratiam per potentiam obedientialem, aut per qualitatem intrinsecam, adhuc nonnulli apud Amicum do-

docent, quod semper, aut fere semper causent physice gratiam. Nam in primo casu satis est, quod Sacramentum physice causet secundum ultimam sui partem, ut dicatur totum Sacramentum causare; sicut sphæra dicitur tota tangere planum, quamvis non tangat nisi in puncto. Idemque dicas in secundo, & tertio casu. Varii varia in quarto casu; probabile est, gratiam causari a verbis procuratoris, in quibus virtualiter perseverat consensus principalis. In quinto, docet D. Thom. in 4. dist. 4. qu. 3. art. 2. Gratiam causari a charactere relicto, tanquam instrumento Baptismi præteriti. In sexto, & ultimo non causatur Gratia habitualis, de qua est quæstio, sed Sacramentalis, seu propria uniuscujusque Sacramenti; hæc autem, quia fere semper causatur, quando Sacramenta non existunt, nil mirum, quod moraliter tantum ab iis causetur.

Denique transmisso, quod quando Sacramenta non existunt, tunc Gratia habitualis solum moraliter causetur, dicendum tamen, id esse per accidens. sufficit enim, quod per se, hoc est fere semper Sacramenta causent physice gratiam, & quod verba Scripturæ, Conciliorum, & Patrum sumantur in sensu proprio, & rigorose, quando sic possunt sumi; quia tamen quando Sacramenta non existunt, non possunt gratiam causare physice, ideo pro iis casibus sumenda sunt verba Scripturæ in sensu minus rigoroso, & metaphorico de causalitate morali.

In forma nego minorem: ad probationem nego pariter minorem; ad cujus probationem distinguo antecedens: per accidens, concedo; per se, nego antecedens, & consequentiam: similiter si passio Christi non posset physice causare gratiam per omnipotentiam inexistentem, causaret illam tantum moraliter, & metaphorice; & tunc in eo sensu dicerentur a SS. PP. & a Tridentino sess. 6. can. 7. Sacramenta habere virtutem ex passione Christi, & profluxisse ex latere Christi perfosso; quatenus Christus Dominus dum vivebat prævidit vulnus illud post mortem sibi infligendum, acceptavitque, ac Deo Petri obtulit ad obtinendam virtutem Sacramentorum. Probabilius tamen dicendum, per passionem, & vulnera Christi causari physice nostram salutem, & gratiam in Sacramentis per omnipotentiam inexistentem; juxta illud Augustini: *Viscera Domini nostri misericordia effluunt, nec desunt foramina, per quæ effluant.*

IV. Objic. 2. Sacramenta non possunt physice gratiam causare; ergo solum causant moraliter. Probatur antecedens, quia nulla Creatura potest aliquid creare; Gratia autem non potest physice produci nisi per creationem, ut docet D. Thom. 1. 2. qu. 100. art. 2. qui pariter in primo, distin. 4. qu. 3. dicit, Gratiam non educi de potentia materiæ. Et ratio est, quia qualitas supernaturalis contineri non potest in sinu materiæ; unde nequit ex ea educi; propterea Gratia habitualis est habitus infusus, non eductus.

Resp. nego antecedens: ad probationem transmisso, quod Creatura ne instrumentaliter quidem possit creare, ut docent Thomistæ contra Recentiores, nego minorem: Gratia, & omnes qualitates supernaturales, cum sint accidentia, educuntur e sinu subjecti per potentiam passivam, non quidem naturalem, sed obedientialem. In eo sensu ab Angelico Gratia dicitur creari, in quo sensu ab Apostolo ad Eph. 2. nos dicimur *Creati in Christo Jesu*, quatenus ex nihilo meritorum per gratiam constituitur homo in statu elevationis: Solum itaque D. Thom. negat, Gratiam educi de potentia naturali subjecti, non de obedientiali. Cum enim ex Tridentino sess. 6. cap. 7. Gratia inhæreat animæ, non creatur, sed educitur. Denique Gratia dicitur esse habitus infusus, non quia non est eductus, sed quia non est acquisitus.

V. Objic. 3. Non potest assignari, quandonam Sacramenta causent physice gratiam; ergo non possunt illam physice causare. Probatur antecedens: non enim dici potest, quod Gratiam causent, antequam ponatur materia, & forma, ut patet; cum non possit physice causare, quod nunquam extitit; neque quando materia, & forma ponitur successive; tum quia non est major ratio, cur physice causetur, quando ponitur ultima pars materiæ, aut formæ, quam quando ponitur prima, vel media; tum etiam quia si partes motus sunt infinitæ, non potest assignari ultima; neque demum causant Gratiam, postquam est posita materia, & forma, quia si materia, & forma non possunt physice causare, quando existunt, a fortiori non possunt quando non existunt.

Resp. certum esse, quod Sacramentum non causet gratiam neque physice, neque moraliter, nisi totum positum sit extra causas totalitate saltem essentiali, si minus integrali. sicut enim tota essentia physica

 v. gr.

v. gr. hominis consistit, etiamsi desit manus, non vero si desit caput, vel anima; ita tota essentia physica Sacramenti consistit, etiamsi ultima syllaba formæ Sacramentalis detruncetur. Certum etiam est, Sacramenta suscepta tantum in voto non causare gratiam ex opere operato, sed solum ex opere operantis: sic dilectio Dei super omnia, quæ dicitur Baptismus flaminis, & in voto continet Baptismum fluminis, causat gratiam solum ex opere operantis, non vero Gratiam Sacramentalem ex opere operato, sicut nec characterem, nec remissionem totius pœnæ debitæ; aliter non posset deinde suscipi Sacramentum Baptismi; impresso enim charactere, Baptismus est irreiterabilis. Martyrium vero, quod dicitur Baptismus sanguinis, quia includit amorem Dei super omnia, cum propter Deum vita contemnatur, justificat adultos, quatenus est votum Baptismi, & delet ex opere operato omnem etiam reatum pœnæ, non tamen imprimit characterem, sed causat specialem laureolam: Infantes tamen justificat ex opere operato instar Baptismi. Hoc posito dicimus, Gratiam a Sacramentis physice causari in eo temporis momento, in quo Adversarii docent eam causari moraliter: causatur autem physice, vel ab omnibus partibus materiæ, & formæ etiam præteritis, si Grat a causetur per omnipotentiam Sacramentis inexistentem; si vero causetur per potentiam obedientialem, ea causatur tantum ab iis particulis materiæ, vel formæ, quæ tunc existunt, quamvis tota materia, & forma dicatur causare gratiam; sicut tota sphæra dicitur tangere planum. Nisi velis recurrere ad sententiam Thomistarum, qui cum Goneto disp. 3. de Sacramentis art. 3. §. 5. docent, causari Gratiam a Sacramentis in instanti terminativo extrinseco, quando Sacramentum primo non est; eo quod entia successiva non possint desinere intrinsece per ultimum sui esse, sed solum extrinsece per primum non esse. Cæterum sive sonus sit qualitas successiva, sive permanens, sive multiplicetur realiter, sive intentionaliter juxta varias sententias, experientia constat per aliquod tempus durare, cum in locis distantibus sonus audiatur multo tempore, postquam facta est corporum collisio, idcirco omnes illæ partes soni, quæ coexistunt, dum Gratia causatur, illam physice causant.

Ad vitandas autem tricas Philosophicas, supponimus, quantitatem, qualitates, tempus, & motum componi ex minimis naturalibus, seu ex indivisibilibus physicis, atque adeo Gratiam causari ab eo minimo motus, quod complet essentiam physicam Sacramenti, & in eo minimo temporis, quod tunc existit; quamvis Gratia causetur indivisibiliter: sicut Angelus indivisibiliter creatur, non quia creatur in instanti mathematico, quod supponitur repugnare, sed quia creatur in minimo A temporis, ita tamen, ut si loco ejus minimi daretur aliud minus, & minus in infinitum, semper verum esset, quod in priori minimo totus Angelus esset creatus.

Illud hic adverto, quod negare causalitatem physicam gratiæ in Sacramentis per hoc, quod supponatur ex Philosophis, quantitatem successivam constare ex infinitis partibus actu distinctis, & sic non posse assignari ultimam partem, quæ actu causet gratiam, & quod non possit causari gratia in instanti terminativo extrinseco juxta viam Thomisticam, non est nodum Theologicum solvere, sed proscindere. Quod facessit negotium in Theologia est pervestigare, Num posito, quod possint Sacramenta physice gratiam causare, de facto illam causent? Aliis contendentibus, quod sic deceat ad dignitatem Sacramentorum, necnon Christi Domini, cujus sunt instrumenta; Aliis negantibus, ac putantibus frustra miracula isthæc multiplicari. Devolvere ad quæstiones Philosophicas ea, quæ sunt Theologicæ indaginis, Theologum dedecet; & supponere ex Philosophicis, quæ non amplius dant locum quæstioni Theologicæ, præsertim gravissimæ, ac perdifficili, est declinare, non aggredi difficultates enodandas. Propterea supponere debemus hac in re, quod non repugnet physica causalitas gratiæ tum materiæ, tum formæ Sacramentorum, spectatis iis, quæ in Philosophia controvertuntur; & deinde inquirendum, Num, & quomodo debeat physice gratia causari? An per potentiam obedientialem? An per qualitatem supernaturalem Sacramentis intrinsecam? An per Omnipotentiam speciali modo assistentem? An demum per Omnipotentiam Sacramentis inexistentem?

VI. Objic. ult. Si Sacramenta causarent physice gratiam, etiam peccatum causaret gratiam in Sacramento Pœnitentiæ; sequela est absurda; cum non possit causare gratiam peccatum, quod cum illa coexistere non potest; ergo & id unde sequitur. Probatur sequela; sicut in Sacramento Baptismi.

mi v. gr. Aqua est materia remota, & Ablutio est proxima; ita in Sacramento Pœnitentiæ peccatum est materia remota, & actus pœnitentis sunt proxima; sed Sancti PP. docent, Gratiam in Baptismo causari ab aqua, nempe a materia remota; ergo etiam in Sacramento Pœnitentiæ deberet Gratia causari a materia remota, atque adeo a peccato.

Resp. argumentum solvendum ab Adversariis, qui docent, aquam in Baptismo causare Gratiam moraliter, quin velint peccatum causare Gratiam moraliter in Sacramento Penitentiæ. Quare primo dici potest, nomine Aquæ intelligi a PP. ablutionem factam ab aqua, cum sola ablutio, non vero aqua constituat Sacramentum. Secundo, ablutio est modus Aquæ, qui in sententia Nominalium est indistinctus ab ipsa aqua, & in sententia Modistarum non distinguitur ab aqua realiter, sed solum modaliter; unde nil mirum, quod a Sanctis Patribus vis causativa Gratiæ tribuatur ipsi Aquæ, seu Rei, non vero illi modo, qui de se tantum habet determinare, non causare, ut docent Philosophi. Contra vero peccatum realiter distinguitur a materia proxima Sacramenti, & prærequiritur ut destruendum, atque adeo ut incompossibile cum Gratia; unde non potest, nec debet ab eo Gratia ullatenus causari.

QUÆSTIO IV.

An Sacramenta Antiqua causaverint Gratiam ex opere operato?

I. Dicitur causari Gratia ex opere operantis, quando causatur ex proprio ipsius hominis actu, & merito; dicitur causari ex opere operato, quando causatur vi operis extrinsecus exhibiti habentis valorem, virtutem, & meritum independenter ab ipsius hominis actu, & merito; & hujusmodi est effectus Sacrificii, & Sacramentorum novæ Legis, qui habetur ex opere operato, hoc est vi meritorum Christi Domini independenter ab actu operantis. Hæretici apud Maurum hic damnant tanquam barbarum, & insuetum hoc vocabulum *Ex opere operato* passive; Sed eo utuntur omnes Theologi ad planius exprimendum effectum ortum ex virtute Sacramentorum, & Passionis Christi, & ad distinguendum illum ab effectu orto ex nostris operibus. Sic Augustinus, ne confunderet os pro osse, & os pro ore, pro significando osse usus est vocabulo barbaro ossum ossi, dicens in Psalmum 38. *Melius est ut me Grammatici reprehendant, quam ut non intelligant populi*. Quæritur nunc, an sicut Sacramenta novæ Legis ex definitione Conciliorum causant gratiam ex opere operato, ita illam causaverint Sacramenta antiqua, præsertim Circumcisionis, quæ delebat originale.

II. Dico 1. Sacramenta antiqua, tam Legis scriptæ, quam Legis naturæ non causabant gratiam ex opere operato, hoc est vi sua citra omne meritum, & dispositionem operantis. Ita communissime cum D. Thoma 3. p. qu. 62. art. 6. contra Paludanum, & alios apud Vasquez 1. 2. disput. 184. quod speciatim docent de Circumcisione.

Prob. 1. ex Scripturis, & Conciliis. 1. ad Corint. 7. *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est*. non enim erat nisi signum fœderis inter Deum, & homines, ut habetur Genes. 17. & signum quo Judæi suam fidem profitebantur, & a cæteris gentibus distinguebantur. Ad Galatas 4. dicitur: *Quomodo iterum convertimini ad infirma, & egena elementa?* Ubi loquitur de cæremoniis Legis, & præsertim de Circumcisione; non dicerentur autem ea Sacramenta infirma, & egena, si vim haberent justificandi. Tridentinum sess. 14. can. 2. habet: *Si quis dixerit, novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit*: Atqui nisi differrent in vi causativa gratiæ ex opere operato, tantum differrent penes diversos ritus; ergo Expressius definitur in Florentino, ubi dicitur: *Sacramenta nova multum ab antiquis differunt; illa enim non causabant gratiam, sed eam per passionem Christi dandam esse configurabant; hæc vero & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt*.

Prob. 2. ratione, quia in eo Lex nova distinguitur ab antiqua, quod illa non habebat vim justificandi, hæc habet; ut proinde dicatur esse Lex Gratiæ; ergo in hoc etiam discriminari debent Sacramenta, quæ sunt potissima pars utriusque Legis. Consequentia videtur certa. Antecedens probatur ex Scripturis: Joan. 1. dicitur: *Lex*

per Moysen data est; Gratia, & Veritas per Jesum Christum facta est; & ad Galatas 4. Lex vetus dicitur homines in servitute generasse, non autem attulisse libertatem. Ratio demum a priori est, quia Sacramenta causare gratiam ex opere operato, importat esse actiones habentes vim causandi gratiam independenter ab ullo merito operantis; ut sunt actiones Sacramentales Legis Euangelicæ, quæ idcirco habent vim causandi Gratiam, quia sunt principaliter actiones Christi operantis illas per suos Ministros. sic enim vim habent movendi Deum ad gratiam conferendam suscipienti Sacramentum; Atqui Sacramenta antiqua non poterant esse actiones Christi principaliter operantis, quippe qui nondum extiterat, nec suum consensum essentialiter prærequisitum expresserat, quod scilicet illæ actiones suo nomine ponerentur, ut possent sibi ultimate imputari; Operari enim consequitur ad esse; ergo actiones Sacramentales Legis antiquæ non habebant valorem a Christo Domino tanquam principales ejus actiones; atque adeo non poterant causare Gratiam ex opere operato.

III. Difficultas tamen est apud DD. quonam pacto per Circumcisionem tollebatur originale? dicitur enim Gen. 17. *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illius de populo*; quibus verbis Deus pœnam æternam minatur carentibus Circumcisione, & gratiam deletivam originalis promittit illam suscipientibus.

Dico equidem 2. Sacramenta antiqua neque causabant gratiam ex opere operantis, sed solum erant meræ conditiones prærequisitæ, quibus positis, Deus infallibiliter movebatur ex Christi meritis futuris ad gratiam conferendam digne suscipientibus. Ita Amicus disp. 9. post rejectas aliorum opiniones.

Prima pars, quod non causarent gratiam ex opere operantis, patet. Nam Circumcisio v. gr. non poterat causare gratiam vi operis eliciti ab Infante, quippe qui operari non poterat; nec vi operis eliciti a Ministro; quia si tunc esset in statu peccati mortalis, Gratia non conferretur per Circumcisionem; quod nemo dixerit; cum per illam infallibiliter conferretur Gratia, ut nunc per Baptismum, nisi detur obex ex parte suscipientis.

Secunda pars, quod scilicet fuerint meræ conditiones, probatur, quia sic dicendo salvantur omnia, quæ salvari debent, videlicet quod antiqua Sacramenta non causaverint gratiam ex opere operato, & quod iis præsentibus infallibiliter intuitu meritorum Christi futuri Gratia conferretur digne suscipientibus; ergo ita dicendum. Hinc si in Lege naturæ tollebatur originale per fidem Parentum, seu per externam protestationem factam a Parentibus, quod homines per Christi adventum essent salvandi, tunc posita hujusmodi protestatione tanquam conditione, (non tanquam merito, cum aliquando potuissent esse in mortali Parentes, non secus ac nunc Minister Baptismi) Deus infallibiliter conferebat gratiam deletivam originalis intuitu meritorum Christi futuri.

Adultis tamen per Circumcisionem non conferebatur gratia, nisi præter actum fidei de Christo futuro haberent etiam tanquam præviam dispositionem actum contritionis, vel dilectionis Dei super omnia, ut notat Suarez disp. 10. sect. 1. Congruum enim fuit, quod Gratia non conferretur adulto, nisi se ad illam disponeret per contritionem, vel amorem Dei: Esto in Lege Euangelica ex speciali Divina benignitate Sacramentum ex attrito faciat contritum; unde sufficit attritio prævia ad gratiam in Sacramento suscipiendam.

In eo itaque differt Circumcisio data olim Adulto habenti contritionem, & Baptismus datus nunc Adulto pariter contrito; quod licet contritio utriusque de congruo gratiam mereatur, & utrique infallibiliter ea conferatur ex Divina promissione; at nunc posita contritione, confertur Gratia per hoc, quod contritio sit votum Baptismi causantis de se gratiam ex opere operato: contra vero contritio olim erat votum Circumcisionis, quæ non causabat Gratiam ex opere operato, sed erat mera conditio prærequisita, ut intuitu meritorum Christi Gratia conferretur: Propterea Sacramentum Baptismi, tanquam actio Christi principaliter operantis per suum Ministrum, vim habet movendi Deum ad gratiam conferendam, atque adeo est causa moralis gratiæ; Circumcisio vero, quia non erat actio Christi principaliter operantis, sed mera conditio prærequisita, ut exterius profiteretur Christi adventus, ideo non pollebat vi movendi Deum ad dandam Gratiam, nec erat causa moralis gratiæ. Quod autem Baptismus sit actio Christi principaliter baptizantis, expressit Augustinus tract. 6. in Joan. dicens: *Petrus est qui baptizat, hic est qui baptizat*, (hoc est Christus Dominus) *Paulus baptizat, hic est qui baptizat*

baptizat. nam si pro diversitate meritorum baptisma sanctum est, quia diversa sunt merita, diversa essent baptismata, & tanto quisque melius aliquid putaretur accipere, quanto a meliore videretur accepisse.

IV. Objic. Dici potest, quod Sacramenta antiqua moverent Deum ad gratiam conferendam, non ut actiones Christi nondum existentis, sed vel ut actiones honestæ Ministrorum, vel quatenus protestabantur fidem Ecclesiæ, ejusque merita Deo repræsentabant; ergo apte sustineri potest, quod Sacramenta antiqua causaverint Gratiam ex opere operato.

Resp. nego antecedens. non enim poterant Deum movere ad gratiam conferendam, quatenus erant actiones Ministrorum; tum quia non semper Ministri, ut diximus, erant in statu Gratiæ; tum etiam quia non possunt merita unius justi movere Deum ad dandam gratiam alteri etiam justo, nedum peccatori, citra ordinationem, & promissionem Divinam, de qua non constat apud Scripturas, Concilia, & Patres; neque poterant Deum movere, quatenus repræsentabant merita illius Ecclesiæ; tum quia actiones Sacramentales non erant actiones Ecclesiæ, sed ministrabantur Sacramenta ex institutione Divina, Ecclesia ad summum designante hanc, vel illam actionem in specie; tum etiam quia neque constat ex ordinatione, & promissione Dei prærequisita, quod intuitu meritorum Ecclesiæ Gratia aliis conferretur; ergo nullatenus poterant ea Sacramenta dici causa Gratiæ ex opere operato.

QUÆSTIO V.

An omnia Sacramenta Novæ Legis præter Gratiam habitualem causent Gratiam propriam Sacramentalem? Et an omnibus æqualem?

I. DIco 1. Sacramenta novæ Legis causant ex opere operato non solum gratiam sanctificantem, sed etiam virtutes infusas, & Gratiam propriam Sacramentalem. Ita communiter.

Quod causent Gratiam ex opere operato, constat ex Conciliis laudatis, & ratione. causant enim, in quantum sunt instrumenta passionis Christi, ejusque merita Deo Patri repræsentant, & quatenus exercentur nomine ejusdem Christi, volentis eas tanquam suas a Ministris exerceri ad merendam Gratiam iis, quibus applicantur; ergo causant Gratiam independenter a merito operantis, atque adeo illam causant ex opere operato.

Quod vero causent etiam habitus infusos, constat tum ex Tridentino sess. 6. cap. 7. ubi dicitur: *In justificatione hæc omnia simul accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem.* Tum ratione, quia virtutes infusæ tam Theologales, quam morales sunt proprietates connaturales Gratiæ, ut calor est proprietas ignis; ergo connaturale est, quod quandocunque, & quomodocunque Gratia causatur, omnes pariter virtutes infusæ causentur: qui enim dat formam, dat etiam omnia, quæ ad formam consequuntur, juxta illud: Qui dat esse, dat consequentia ad esse.

Denique, quod omnia Sacramenta novæ Legis causent etiam ex opere operato Gratiam propriam Sacramentalem, conveniunt omnes cum D. Thoma qu. 62. ar. 2. quamvis in ea explicanda non parum discrepent Doctores. Ratio conclusionis est, quia unumquodque Sacramentum ordinatur ad suum finem specialem; v. gr. Baptismus ad spiritualem regenerationem, Confirmatio ad animi robur, Eucharistia ad spirituale nutrimentum, Pœnitentia ad animæ sanitatem, Extrema Unctio ad peccatorum reliquias abstergendas, Ordo ad spirituale regimen animarum, Matrimonium ad concupiscentiam sedandam, & ad onera conjugii toleranda; ergo congruum fuit, ut ad hos fines obtinendos quædam Gratia specialis a singulis Sacramentis conferretur.

Hæc autem specialis Gratia non videtur reponenda in ullo habitu supernaturali distincto a Gratia sanctificante, utpote superfluo; neque in Gratia quadam sanctificante, ita propria unius Sacramenti, ut diversificetur sive specifice, sive numerice, sive modaliter a Gratia alterius Sacramenti. Ratio est, quia non posset salvari, quod Gratia sanctificans per cujuscumque Sacramenti susceptionem intendatur, si una Gratia ab alia differret. Quare dicendum, eam consistere in quadam exigentia speciali, fundata in solo Divino decreto, auxiliorum specialium promoventium hominem ad proprios fines singulorum Sacramentorum: Cum enim virtutes infusæ non sint adæquatæ rationes supernaturaliter o-

perandi, sed solum compleant potentiam in ratione potentiæ; unde requirunt auxilium actuale, quod easdem potentias compleat in ratione objecti, ut diximus in de Gratia; ideo Gratia Sacramentalis specialis bene explicatur per hoc, quod collato v. gr. Baptismo, conferatur Gratia sanctificans cum virtutibus infusis, & simul ex Divino decreto conferatur Gratia specialis regenerativa, hoc est exigentia illorum auxiliorum, quæ conferant ad specialem regenerationem, seu ad suscipienda digne alia Sacramenta: Sic per Confirmationem conferatur specialis Gratia roborativa, seu exigentia auxiliorum ad præcavendas, & superandas tentationes præsertim adversus fidei confessionem, & ad crebros virtutum actus eliciendos: similiter per Sacramentum Pœnitentiæ detur specialis Gratia sanativa, seu exigentia auxiliorum ad peccata detestanda, & pro iis satisfaciendum: per Extremam Unctionem auxilia ad facilius resistendum tentationibus in mortis articulo: per Ordinem auxilia ad rite obeunda Sacri Ordinis munera: per Matrimonium auxilia ad fovendum mutuum amorem, & fidem inter conjuges servandam.

Dices: Si Gratia specialis a quolibet Sacramento collata non esset Gratia habitualis specie diversa, sed esset eadem Gratia sanctificans, prout ex Divino decreto exigens hæc, vel illa auxilia, sequeretur, quod non magis homo diceretur resistere tentationibus per gratiam propriam Sacramentalem, quam per lignum v. gr. vel anulum, quibus ex decreto Divino essent annexa hujusmodi auxilia. sicut enim potuit Deus decernere, quod suscipienti v. g. Eucharistiam detur exigentia ad auxilia nutritiva; ita potest decernere, quod habens anulum habeat eadem omnino auxilia nutritiva; unde sicut per Gratiam Eucharisticam dicitur homo nutriri, ita per illum anulum nutriretur pariter in ea hypothesi spiritualiter.

Resp. nego sequelam. Gratia enim habitualis de se exigit auxilia, quia cum auxilia compleant potentiam in ratione objecti, eo ipso quod datur Gratia cum virtutibus supernaturalibus complentibus potentiam in ratione potentiæ, datur etiam exigentia auxiliorum. Quod autem hæc potius vel illa auxilia sint homini danda in tanta, vel tanta copia, dependet a Divino beneplacito; Propterea potuit Deus libere decernere, quod suscipienti hoc Sacramentum dentur hæc auxilia, suscipienti illud dentur hæc alia: At relate ad anulum non datur ulla exigentia auxiliorum; unde dispar omnino ratio.

II. Dico 2. Sacramenta ejusdem speciei æqualem gratiam tam habitualem, quam propriam Sacramentalem conferunt æqualiter dispositis; inæqualem vero dispositis inæqualiter. Ita communiter.

Prob. tum ex Tridentino sess. 6. cap. 7. ubi dicuntur homines justificari, *unusquisque secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem, & cooperationem*. Tum ratione, quia Sacramenta producunt Gratiam instar causarum naturalium; sed causæ naturales æqualem formam v. gr. æqualem calorem introducunt subjectis æqualiter dispositis, inæqualem dispositis inæqualiter; ergo pariter Sacramenta. Major probatur, tum quia inductione constat, ordinem Gratiæ imitari ordinem naturæ; tum quia sic fuit congruum, ut homines magis excitarentur ad Sacramenta cum meliori dispositione suscipienda. Dixi in conclusione, duo Sacramenta ejusdem rationis, seu speciei, v. gr. duo Baptismata. nam duo Sacramenta diversa, seu inæqualis perfectionis, v. gr. Baptismus, & Eucharistia, inæqualem Gratiam conferunt etiam dispositis æqualiter, ex Divo Thoma 3. p. qu. 65. art. 3. idque propter eandem rationem, quia sicut Agens naturale perfectius perfectiorem effectum naturalem causat, quam imperfectius; ita Agens supernaturale præstantius (sicut est Eucharistia, quæ omnium Sacramentorum est præstantissimum) præstantiorem causat effectum supernaturalem.

Hinc infert Coninck dubio 3. quod justus accedens ad Sacramentum Pœnitentiæ cum contritione, cæteris paribus, majorem gratiam accipiat, quam si cum sola attritione accedat peccator; tum quia contritus est magis dispositus; tum etiam quia justus per contritionem disponentem ad Sacramentum duplicem gratiam obtinet, Alteram respondentem propriæ devotioni, & ex opere operantis, alteram respondentem Sacramento, & ex opere operato: contra vero Peccator attritus solum obtinet gratiam ex opere operato; cum non possit attritio peccatoris mereri de condigno Gratiam, sicut contritio justi de condigno meretur Gratiæ augmentum.

Putat Gabriel, ex majori Dei benevolentia conferri sæpe Gratiam inæqualem æque dispositis: Cajetanus ex majori devo-

tio-

tione Ministri: Scotus ex prædestinatione ad gloriam majorem; sed hæc omnia gratis omnino dicuntur, & sententia Cajetani est contra Canonem *Si inter bonos*, de Consecratione distinct. 4. ubi decernitur, Sacramenti Gratiam non augeri ex meliore dispositione Ministri. Et ratio est, quia sicut improbitas Ministri non obstat, quominus Gratia in Sacramento conferatur; ita neque probitas Ministri conducit, ut major Gratia conferatur ex opere operato, quia Gratia non confertur ob meritum Ministri, sed ob merita Christi Domini. Unde Nazianzenus dixit, quod sicut sigillum ferreum, & aureum eandem figuram imprimunt, ita bonus, & malus Minister eandem gratiam conferunt.

III. Objic. 1. Plura peccata præterita commissa a Petro, quam a Paulo, non inducunt inæqualitatem Gratiæ per Sacramenta recipiendæ ab utroque; ergo neque inæqualis dispositio utriusque: Sicuti quia inæqualis improbitas Ministri non obest; ita neque inæqualis Ministri probitas conducit ad Gratiam inæqualem.

Resp. nego consequentiam: disparitas est, quia, ut notat Esparza, æque opponuntur Gratiæ plura, ac pauciora peccata: At dispositio ad Gratiam per plures actus supernaturales, vel per intensiores est major. Quare, ut etiam advertit Haunoldus, plura peccata resistunt solum magis Divinæ misericordiæ, ne tam facile conferat auxilia ad resurgendum, sed non magis opponuntur Gratiæ inducendæ per Sacramenta ex opere operato. Quod autem major Ministri probitas nullatenus conferat, jam ostendimus.

IV. Objic. 2. Si inæqualis dispositio traheret Gratiam causatam ex opere operato a Sacramentis inæqualem, sequeretur quod accedens ad Sacramentum cum pluribus gradibus gratiæ, cæteris paribus, majorem gratiam ex opere operato reciperet; sed hoc sine authoritate Theologorum asseritur; ergo falsum id unde sequitur.

Resp. 1. sequelam admitti posse cum Suario disp. 7. sect. 5. Coninck, Dicastillo apud Haunoldum. Secundo negari potest sequela, quia major Gratia in subjecto solum significat in ordine ad majus præmium, redditque actus meritorios dignos majori augmento gratiæ, quæ datur in præmium talium actuum, & ex opere operantis; non vero reddit hominem dignum majori Gratia, quæ per Sacramenta confertur ex opere operato; cum ea non detur in præmium actuum disponentium ad Sacramenta, sed in præmium meritorum Christi, quorum vi magis dispositis, non magis dignis confertur Gratia uberior.

QUÆSTIO IV.

Quid sit Character a Sacramentis præter Gratiam sanctificantem, & Gratiam propriam Sacramentalem causatus?

I. Nomine characteris venit signum potestatis spiritualis in ordine ad cultum Dei, impressum in anima per Sacramenta indelebiliter. Potestas autem hæc, quæ significatur a charactere, vel est passiva consistens in idoneitate ad suscipienda Sacramenta, prout confertur per Baptismum; vel est activa consistens vel in potestate ad resistendum viriliter hostibus fidei, prout confertur per Confirmationem, vel in potestate administrandi Sacramenta, prout confertur per Sacramentum Ordinis.

Certum est primo, Sacramenta antiqua non impressisse characterem, ut communissime docent contra Scotum putantem a Circumcisione fuisse impressum; quod tamen nec auctoritate, nec solida ratione evincitur.

Certum est secundo, Characterem ab aliquibus novæ Legis Sacramentis imprimi, ut constat ex Conciliis, & Scripturis: Prima enim ad Corinth. 1. dicitur: *Qui unxit nos, & signavit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris.* Et ad Ephes. 1. *In quo & credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis.*

Certum est tertio, non omnia Sacramenta novæ Legis illum imprimere, ut constat ex Tridentino sess. 7. can. 9. & Florentino; quæ definiunt, a Sacramentis Baptismi, Confirmationis, & Ordinis imprimi characterem, nulla facta mentione de reliquis. Immo addunt, ex charactere impresso ea tria reiterari non posse. Unde fit, quod si ab aliis Sacramentis imprimeretur, nec possent reiterari.

Ratio autem, cur solum ab his tribus imprimatur, est Divina institutio. Congruentia vero est, quia homo per Baptismum fit domesticus Christi, & de ejus familia, & ideo distingui debuit ab aliis per aliquod signum stabile; sicut olim Populus electus a Gentibus per Circumcisionem distinguebatur. Per Confirmationem Christianus transit

sit in Militem Christi, & ideo debuit stabili pariter signo ab aliis distingui. Per Ordinem fit Minister Christi, & in speciali gradu dignitatis constituitur; & ideo congruit illi distinctivum; sicut in Militia, & Aulis Principum certis quibusdam signis discernuntur diversi officiales: Quod Scotus in 4. distinct. 6. docuit, dicens: *Ratio, quare in reliquis Sacramentis non conferatur character, est, quia in reliquis non habetur peculiaris gradus, & officium*. Etenim quod quis admissus in familiam possit comedere, & bibere, possit recuperare gratiam sui Domini, possit generare, non sunt gradus, & officia particularia, quæ requirant specialem designationem: hinc fit, non esse veram causalem illam Vasquii num. 18. videlicet: Ideo a tribus illis Sacramentis imprimi characterem, quia sunt irreiterabilia. nam, ut notant Lugo, Arriaga, Dicastillo, etiam prima tonsura, Benedictio Abbatis, &c. sunt irreiterabilia, nec proinde imprimunt characterem; Quare potius ex opposito ideo illa tria reiterari non possunt, quia characterem imprimunt. cum enim ad illum ordinentur, eo obtento frustra reiterarentur.

Utrum vero hæc tria Sacramenta primario sint propter characterem, an propter Gratiam? discrepant DD. Probabilius est esse propter Gratiam primario, ut patet ex definitione Sacramentorum. Scotus putat, Ordinem primario esse propter potestatem conferendam, quam putat identificari cum charactere, & Gratiam in eo Sacramento conferri propter bonum usum potestatis collatæ, sed falsum est, characterem esse ipsam potestatem, cum potius sit signum potestatis; sicut Toga est solum signum potestatis Judiciariæ, de facto enim post hanc vitam remanet character, non potestas; propterea etiam Ordo videtur primario esse propter Gratiam.

Examinandum nunc, Quid sit hujusmodi character, & in quanam specie qualitatis reponatur? Num significet naturaliter, an ad placitum? & quomodo sit indelebilis?

II. Dico 1. Character non est quid morale, ut est Doctoratus, Prima tonsura, &c. sed est quid physicum. Ita communiter cum D. Thom. adeo ut post Canones Conciliorum sententia opposita Durandi reputetur, teste Esparza, parum tuta in fide.

Prob. Florentinum, & Tridentinum definiunt characterem esse signum spirituale, & indelebile impressum in anima; hæc autem verba in sensu proprio sumpta, prout sumi debent, important aliquid physicum; ergo character est quid physicum: Aliter etiam Gratia dici posset quid morale; quamvis in anima infundatur.

Dubitatur tamen, quid sit hujusmodi Ens physicum? Scotus putat esse relationem quandam prædicamentalem, quam vocat extrinsecus advenientem. Sed communiter in Logicis rejiciuntur hi nudi respectus, seu relationes prædicamentales. Adde ex Philosopho 5. Physic. 3. ad relationes prædicamentales non dari per se motum, sed eas consurgere statim posito fundamento, termino, & ratione fundandi: Ad characterem vero datur per se motus. directe enim producitur character per Baptismum, præsertim si suscipiatur cum obice, ita ut gratia non producatur; ergo character non est relatio prædicamentalis.

III. Dicendum itaque 2. cum communissima, characterem esse qualitatem physicam, & absolutam significantem potestatem explicatam.

Prob. Character non pertinet ad prædicamentum substantiæ; cum recipiatur in anima: neque ad prædicamentum actionis & passionis; cum character sit permanens, non transiens: nec ad alia prædicamenta, ut patet; ergo est qualitas, non respectiva, seu nudus respectus, sed absoluta.

Sed rursus dubitatur, Ad quam ex quatuor speciebus qualitatis pertineat, quas enumerat Philosophus, nempe Habitum, & Dispositionem, Potentiam, & Impotentiam, Passionem, & Passibilem qualitatem, Formam, & Figuram? qua in re varii varia. Certum videtur, characterem non pertinere ad quartam speciem qualitatis, quæ est Forma, & Figura. nomine enim Figuræ intelligit Philosophus terminationem quantitatis, nempe esse rotundum, quadratum, &c. Character autem non est hujusmodi. Neque pertinet ad tertiam speciem, quæ dicitur Passio, & Passibilis qualitas; quia, ut docet D. Thom. ex Philosopho, hæc species qualitatis solum residet in parte animæ sensibili, & dicit ordinem ad aliquam transmutationem corporalem, quam causat, vel a qua causatur; unde dicitur qualitas passibilis; Character autem non est hujusmodi, cum sit in parte animæ rationali. Neque videtur posse pertinere ad secundam speciem qualitatis, quæ dicitur Potentia, & Impotentia; nam character non est potentia passiva, seu receptiva alterius formæ, quia Gratia non recipitur in charactere; & quamvis requiratur

ratur

ratur character baptismalis ad recipiendos fructus aliorum Sacramentorum, requiritur solum ut conditio arbitraria ex Christi institutione, & ut dispositio moralis, non ut dispositio physica, aut potentia passiva. Rursus character non est potentia activa, quia neque efficit Sacramentum, nam Sacramentum Baptismi v. gr. confici potest etiam a non habente characterem baptismalem: Neque efficit effectum Sacramenti, nempe Gratiam, quia hæc unice a Sacramento immediate producitur.

IV. Dicendum itaque 3. cum communi, characterem pertinere ad primam speciem qualitatis, quæ dicitur Habitus, & dispositio.

Prob. Ad primam speciem pertinet omnis illa qualitas, per quam homo se habet bene, vel male, sive in ordine ad se, sive in ordine ad operationes suas; seu omnis illa qualitas, per quam interroganti, Quomodo se habeat homo? respondere possumus, Bene, vel male; ita ut si qualitas sit facile mobilis, dicatur dispositio, si difficile mobilis, dicatur Habitus; sed per characterem anima bene se habet; quippe quæ illo ornatur; & est difficile mobilis, cum sit indelebilis; ergo character pertinet ad primam speciem qualitatis, tanquam Habitus, non tanquam dispositio.

Dices 1. Habitus ex Philosopho dat facile posse, character vero dat simpliciter posse, vel recipere Sacramenta, vel resistere hostibus fidei, vel administrare Sacramenta; ergo character non est habitus.

Resp. 1. Habitus naturales, & acquisitos, quos solum Philosophus agnovit, dare facile posse, non vero habitus per se infusos. Deinde falsum est, quod character det simpliciter posse. nullam enim potestatem confert, ut diximus, sed solum est signum potestatis, seu est conditio prærequisita ex Christi institutione, ut possit homo Sacramenta suscipere, &c.

Dices 2. Omnis qualitas, & præsertim habitus, potest intendi, ac remitti; sed character non est hujusmodi; ergo non est habitus.

Resp. 1. majorem esse falsam. actus enim intellectus, & voluntatis sunt qualitates, quæ non possunt intendi, quamvis possit dari actus perfectior alio. Deinde potest negari minor. quamvis enim indivisibiliter omnes characteres baptismales idem significent, potest tamen aliquis significare clarius: sicut fumus densior expressius significat ignem; & Crux Melitensis candidior, & amplior clarius illum ordinem Equestrem significat.

Quæritur tamen, Utrum character sit signum ad placitum, an vero naturale? Communius cum Arriaga docent esse signum ad placitum; hoc est esse animæ ornatum, qui de se indifferens est, ut sit, vel non sit signum, sicut hedera relate ad vinum venale. Aureolus in 4. dist. 4. putat esse signum naturale, seu speciem quandam, ac similitudinem specialem Christi; quod videtur ostendere Apostolus ad Galatas 2. dicens: *Omnes, qui baptizati estis, Christum induistis*; Quod non potest intelligi de Gratia; quippe quæ non semper infunditur in baptismo; ergo intelligi debet de charactere; quia est similitudo quædam naturalis animæ Christi, configurans nos illi, a quo est omnis potestas spiritualis, adeo ut juxta variam participationem hujus potestatis varius sit character.

V. Dico itaque 4. Characterem esse signum naturale potestatis spiritualis per Sacramentum acceptæ, velut quandam Imaginem animæ Christi Domini, juxta explicationem Aureoli. Ita Haunoldus.

Prob. tum quia character a SS. PP. vocatur Effigies, Figura, Imago, Lumen; tum etiam quia nisi esset signum naturale, nulla daretur ratio, cur debeat esse qualitas intrinsece supernaturalis, prout omnes Theologi docent. nam, ut diximus cum de virtutibus infusis, illud dicitur Ens supernaturale antonomastice, quod natura sua connectitur cum Gratia; Atqui nisi character esset signum naturale potestatis spiritualis, non connecteretur natura sua cum Gratia exigita a Sacramentis; unde character posset esse qualitas entitative naturalis ex libito Dei assumpta ad significandam potestatem spiritualem; ergo &c. Denique nisi esset signum naturale, non posset reddi ratio, cur Christus Dominus careat hujusmodi charactere, juxta communissimam Theologorum cum D. Thom. hic ar. 5. sicut enim conceditur Christo Gratia accidentalis, ita concedi deberet character, qui deserviret non ad significandam potestatem spiritualem acceptam per Sacramenta, sed ad ornatum similem illi, quem aliis fidelibus per sua merita communicavit.

Neque dicas cum Bellarmino lib. 2. de effectu Sacramentorum cap. 19. signari charactere esse proprium ovium, servorum, subditorum, Militum, Ministrorum; unde non debuit signari Christus, qui est Pa-

stor,

ftor, Dominus, Superior, Dux, & Princeps. Nam cum hujusmodi signum sit quidam ornatus spiritualis, etiam Christum deceret, non secus ac Regem decet ornatus corporalis. Ratio itaque est ex Altisiodorensi, quia character est signum naturale potestatis acceptæ, ac animæ Christi quædam naturalis imago; unde non potest Christo competere.

Utrum autem Beatissima Virgo habuerit characterem baptismalem, cum caruerit originali, quod per Baptismum deletur? Disputant DD. Probabilius est, quod habuerit, quia sicut potest conferri Sacramentum Pœnitentiæ super peccatis jam remissis, in quo casu sensus formæ absolutoriæ est, Confero tibi gratiam, quæ de se est deletiva peccati actualis; ita potuit conferri Deiparæ Sacramentum Baptismi, ita ut sensus formæ esset, Confero tibi gratiam, quæ de se est ablutiva maculæ originalis; Atque adeo insignita fuit charactere baptismali, necnon charactere Confirmationis ea, que inter domesticos, & Milites Christi fuit Antesignana.

Quæritur demum, num character sit natura sua indelebilis, an ex libero Dei decreto?

VI. Dicendum ult. cum communi, characterem de potentia Dei ordinaria esse indelebilem.

Prob. quodcunque naturaliter est destruibile, vel destruitur ex defectu causæ conservantis, ut destruitur lux ad solis absentiam; & cum character conservetur a Deo, non potest sic destrui: vel destruitur ex defectu causæ sustentantis; & cum sustentetur character ab anima, quæ nunquam deficit, neque potest sic corrumpi: vel ratione contrarii; Characteri autem nihil est contrarium; Vel destruitur demeritorie, ut Gratia per peccatum destruitur: Character autem sicut per peccatum non impeditur, ne imprimatur; ita nec per peccatum destruitur; atque adeo est naturaliter indelebilis. Propterea etiam in Beatis remanet ad ornatum, & gloriam, & in damnatis ad ignominiam, & confusionem, ut docet D. Thom. qu. 63. art. 5. Neque obstat, quod in damnatis habitus fidei, & spei destruantur, quamvis non sint incompossibiles cum peccato. Nam isti habitus infusi ordinantur ad justificationem, cum sint principia actuum supernaturalium, quorum damnati sunt incapaces; propterea frustra in iis conservarentur; secus vero Character.

Utrum autem damnati cognitione naturali videant characterem hunc supernaturalem, an vero cognitione supernaturali? Quæstio est alterius loci. Videtur, quod cognitione supernaturali. Ratio est, quia quod habet entitatem supernaturalem, habet etiam species impressas, atque adeo cognoscibilitatem supernaturalem; cum proprietates sint consentaneæ suæ essentiæ; & ideo communiter dicimus, Angelis non esse debitam cognitionem objecti supernaturalis: quamvis enim naturaliter cognoscant Deum esse Omnipotentem, non per hoc inferre possunt possibilitatem entis supernaturalis, seu accidentis indebiti cuivis substantiæ perfectiori, & perfectiori in infinitum; & licet possent naturaliter cognoscere possibilitatem entis supernaturalis in genere, non tamen hujus entis supernaturalis in specie. Concedimus communiter, quod quando existit Ens supernaturale quoad modum, seu philosophice tantum supernaturale, ut corporum replicatio, mortui resurrectio, tunc naturaliter illud cognoscatur; quia huiusmodi Ens habet species impressas, atque adeo cognoscibilitatem naturalem: At quando existit Ens intrinsece supernaturale, seu connexum cum Gratia sanctificante, illud naturaliter non cognoscitur, quia habet species impressas pariter supernaturales, atque adeo supernaturalem cognoscibilitatem: ergo Damnati non possunt naturali cognitione attingere characterem.

VII. Hic opportune notandum, Characterem a Theologis passim dici esse simul Sacramentum, & rem Sacramenti; non quia character constituat Sacramentum presse dictum, seu signum practicum Gratiæ; sed quia character est Sacramentum late dictum, nempe signum potestatis spiritualis, & Gratiæ per Sacramentum collatæ. Juxta hanc significationem tria distingui solent in quolibet Sacramento a Theologis communiter apud Lugo disp. 2. & apud Suacium disp. 45. de Pœnitentia, spectatis locutionibus Sacrorum Canonum, præsertim in cap. *Hoc est*, de Consecrat. Primum dicitur Sacramentum tantum, quod scilicet significat, & non significatur; & hujusmodi solet esse in omnibus Sacramentis Materia, & forma; quæ saltem significant gratiam, & non significantur ab alio. Secundum dicitur Res tantum, quæ scilicet significatur, & non significat; & hujusmodi est in omnibus Sacramentis Gratia, quæ significatur a partibus Sacramenti, quin illas

las significet. Tertium dicitur res simul, & Sacramentum, quæ scilicet significatur, & significat; & hujusmodi est in tribus Sacramentis irreiterabilibus character, quia & significatur a materia, & forma sacramentali, & simul significat gratiam. In Eucharistia vero dicitur esse res simul, & Sacramentum Corpus Christi, quatenus significatur a speciebus sacramentalibus, & a forma consecratoria, & simul significat gratiam nutritivam: In extrema Unctione est res simul, & Sacramentum sanitas corporalis, quia significatur, & causatur, quando ea expedit saluti animæ, & simul significat sanitatem spiritualem. In Matrimonio dicitur res, & Sacramentum vinculum conjugale, quod causatur, & significatur a mutuo consensu, & simul significat unionem Christi cum Ecclesia, & animæ cum Deo. Denique in Sacramento Pœnitentiæ variæ sunt opiniones. Communius docent, esse rem simul, & Sacramentum ipsam contritionem, quatenus & significatur per confessionem, & simul per confessionem significat reconciliationem cum Deo, ac peccatorum remissionem.

QUÆSTIO VII.

Num possint Sacramenta vivorum per accidens causare primam gratiam?

I. Supponendum ex dicendis in de Pœnitentia, ad Sacramenta mortuorum, videlicet Baptismi, & Pœnitentiæ, sufficientem dispositionem esse attritionem supernaturalem. Quod communiter probant DD. tum ratione; quia aliter isthæc Sacramenta non essent mortuorum, seu per se instituta ad vivificandum, si nunquam vivificarent, sed semper deberent supponere contritionem, atque adeo gratiam, & vitam: tum ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi dicit, quod attritio *quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponit.* Neque obstat, quod Tridentinum dicat, attritionem solum disponere ad gratiam impetrandam, non vero Gratiam cum Sacramento conferre. Nam Tridentinum docet, eam virtutem attritioni competere in Sacramento, quæ illi extra Sacramentum non competit: Atqui extra Sacramentum habet virtutem disponendi remote ad justificationem; ergo in Sacramento ex Tridentino virtutem habet disponendi ad illam proxime, adeo ut nequat esse sine Gratia. per hoc enim quod peccator ex motivo supernaturali retractet peccatum, removet in Sacramento sufficienter obicem Gratiæ per illud conferendæ.

Præterea certum est, ad Sacramenta vivorum neminem accedere posse cum conscientia peccati mortalis, nisi præmittat vel Sacramentum Pœnitentiæ, vel saltem contritionem: Ad Eucharistiam tamen non sufficit contritionem præmittere, sicut sufficit in reliquis Sacramentis vivorum, sed debet etiam præmitti mortalium confessio; nisi necessitas urgeat, & non detur copia Confessarii. Quod si quis habens in conscientia mortale invincibiliter ignoratum sine ullo prævio dolore ad aliquod ex Samentis vivorum accedat, tunc Sacramentum illud susceptum cum hac indispositione (quam Augustinus vocat fictionem) licet non sacrilege suscipiatur, erit tamen validum, & informe; validum quidem, quia non desunt omnia ejus constitutiva; informe vero, quia sine forma a Sacramentis causata, hoc est sine gratia; cum non remittatur in præsenti providentia peccatum, & consequenter non infundatur gratia, nisi prius fuerit retractatum peccatum commissum.

Dubitatur nunc, An si quis habens peccatum aliquod mortale invincibiliter oblitum accedat bona fide ad Sacramentum vivorum, v. gr. ad Eucharistiam, cum sola attritione supernaturali de omnibus peccatis commissis, tunc hujusmodi attritio cum Sacramento vivorum de attrito faciat contritum, & per accidens (hoc est ratione illius invincibilis ignorantiæ de peccato commisso) fit sufficiens dispositio ad primam gratiam; non secus ac in Sacramentis mortuorum attritio per se disponit ad primam gratiam.

Prima sententia affirmat cum Suario disp. 7. sect. 2. Coninck, Granado, & aliis Recentioribus: Communius secunda negat cum Vasquez disp. 205. Haunoldo, Bernal, Toledo. Tertia est Mæratii disp. 23. sect. 3. & Cardinalis de Lugo disp. 12. admittentium hoc in solis Sacramentis Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis, non vero in Sacramentis Confirmationis, Ordinis, & Matrimonii. Putant enim, quod ea tantum ex vi suæ institutionis possint etiam mortalia delere, & per accidens primam gratiam causare.

II. Di-

quod conferatur in Sacramentis Gratia non ponentibus obicem, eruitur quod Sacramenta mortuorum per accidens conferant secundam Gratiam, quia tunc non habetur obex; ita ex eadem definitione probabiliter eruitur, quod sacramenta vivorum per accidens causent primam Gratiam, quia neque tunc habetur obex: & quamvis hoc non sit expresse definitum, sufficit, quod apte inferatur, ut probabilissime sustineri possit.

Prob. 3. Conclusio, quia saltem Eucharistiæ Sacramento hoc non est denegandum: Illi enim, utpote Sacramentorum omnium præstantissimo, tribui debet omnis excellentia, quæ non pugnat cum ejus institutione, aut cum revelatis: cum Tridentinum de Eucharistia cap. 5. dicat: *Salvator noster discessurus ex hoc Mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit*: sed hujusmodi excellentia, quod scilicet per accidens primam Gratiam conferat, neque pugnat cum ejus institutione, neque cum revelatis; ergo est illi tribuenda. Adde, quod positive ex revelatis eruatur, hanc excellentiam competere Eucharistiæ. Tridentinum enim loco laudato hæc habet: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum hujus Sacramenti esse remissionem peccatorum, vel ex eo alios fructus non provenire, anathema sit*: Quibus verbis videtur Tridentinum innuere, quod remissio peccatorum, & prima Gratia sit quidem effectus Eucharistiæ, quamvis non primarius, sed secundarius; quia primo & per se vivos nutrit; secundario & per accidens vivificat mortuos, Unde non dicitur Sacramentum mortuorum, sed vivorum. Tridentino concinunt SS. PP., qui Eucharistiam, utpote continentem Auctorem vitæ, vocant *Panem vivificantem*. quamvis enim instituta sit per modum cibi, tamen sicut potest peccator spiritualiter mortuus ad vitam Gratiæ se disponere per actus supernaturales fidei, spei, & charitatis; ita potest peccator quamvis mortuus, comedendo hunc panem vivificum per accidens vivificari. Si enim baptismus institutus ad regenerandum potest per accidens nutrire, & conferre secundam Gratiam, ut ostendimus, poterit pariter Eucharistia, instituta ad nutriendum, per accidens vivificare, & conferre primam Gratiam.

Neque hinc inferas primo, quod possit pariter Eucharistia per accidens vivificare sine prævia attritione, aut cum attritione putata, vel naturali. Nam de fide est, peccatum non remitti in præsenti providentia sine retractatione vera; juxta illud: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*: quod autem retractatio debeat esse supernaturalis, constat tum ex thesi 57. confixa ab Inn. XI., tum etiam quia disponit ad gratiam supernaturalem; & in eodem ordine debet esse forma, & dispositio.

Neque inferas secundo, quod Eucharistia, in qua Salvator divitias omnes sui Amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, deberet hanc etiam excellentiam continere, quod scilicet deleat omnem reatum pœnæ temporalis; quod competit Sacramento baptismi, ex Florentino. Etenim hæc quoque excellentia neque pugnat cum institutione Eucharistiæ, neque cum revelatis, quod tamen non admittitur. Nam contra est, quia ex Tridentino sess. 24. cap. 8. congruum fuit divinæ Justitiæ, quod etiam reatum pœnæ per sacramentum baptismi deleretur iis tantum, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerunt, non vero per alia sacramenta iis, qui deliquerunt post baptismum; Unde ex Conciliis, PP. & traditione constat, solius baptismi esse omnem reatum pœnæ per se delere. Non possumus itaque ex revelatis hanc excellentiam ad Eucharistiam ullatenus extendere; cum non militet pro suscipientibus Eucharistiam ratio illa, ob quam convenit Baptismo isthæc prærogativa, videlicet quia ante Baptismum per ignorantiam deliquerunt.

Probatur demum Conclusio ex Lugo de Extrema Unctione; quod scilicet illi competat causare primam Gratiam per accidens. Dicitur enim Jacobi 5. *Si in peccatis sit, remittentur ei*. & Trident. Sess. 14. Can. 2. definit, hoc Sacramentum conferre Gratiam, & remittere peccata; ergo effectus hujus Sacramenti est etiam delere mortalia, & primam Gratiam conferre.

Neque dicas, hinc fieri, quod Extrema Unctio esset Sacramentum mortuorum. Nam effectus primarius extremæ Unctionis non est delere mortalia, sed (ex Tridentino) delicta, quæ sint adhuc expianda, & peccati reliquias abstergere, eradendo aut pœnæ reatum relictum post mortalia dimissa, aut culpas veniales: propterea dicitur consummativa, & perfectiva Pœnitentiæ, non vero ejus suppletiva. Hinc solum per accidens potest Extrema Unctio mortalia delere, ut proinde sacrilege pecca-

ca-

caret, qui advertenter in statu peccati mortalis eam sumeret cum sola prævia attritione; prout suscipi possunt Sacramenta mortuorum. Et sane, sicut in Sacramento pœnitentiæ, quod est per se institutum ad delenda mortalia per modum Judicii, in quo requiritur cognitio causæ, ut proinde reus in eo Sacramento agere debeat partes accusatoris, possunt tamen per accidens remitti indirecte peccata invincibiliter oblita, adeo ut nullum Judicium erga illa exerceatur, nec habeatur cognitio causæ, nec ullus accusator; ita pariter in extrema Unctione, & aliis Sacramentis vivorum per se institutis ad Gratiam augendam poterit per accidens prima Gratia causari, posita attritione peccati invincibiliter obliti.

Neque dicas cum Lugo, ex Authoritatibus adductis solum sequi, quod Eucharistia, & extrema Unctio conferre possint primam Gratiam per accidens, non vero reliqua Sacramenta vivorum. Nam si semel verum est, quod peccatum sub attritione non sit obex Gratiæ in aliquo Sacramento vivorum, neque erit obex in reliquis; quia Tridentinum de omnibus novæ legis Sacramentis definit, quod non ponentibus obicem Gratiam conferant.

III. Objic. 1. Si Eucharistia, & alia vivorum Sacramenta possent primam Gratiam causare, sequeretur quod homo habens originale, & mortale actuale, si accederet ad Eucharistiam cum attritione, & ignorantia invincibili obligationis suscipiendi baptismum, reciperet primam Gratiam per accidens, atque adeo emundationem ab originali; sequela non admittitur, cum uni baptismo competat hic effectus; ergo nec id unde sequitur.

Confirm. quia non potest explicari, quid sit Gratiam causari per accidens; cum non causetur aut præter Dei intentionem, aut in aliquo raro casu. etenim id provenire deberet ex lege Dei firma, & stabili.

Resp. nego sequelam. Baptismus enim est Janua Sacramentorum; propterea materialiter tantum potest Sacramentum Eucharistiæ sumi a non baptizato ignorante invincibiliter obligationem suscipiendi baptismum; sicut materialiter comeditur Eucharistia a bruto, quin ullus effectus ab ea recipiatur. Neque dici potest, quod per accidens in eo casu Eucharistia emundaret ab originali, cum certum sit, carentiam characteris baptismalis esse obicem Gratiæ per quodvis aliud Sacramentum recipiendæ, sive vivorum, sive mortuorum.

Ad confirmationem: in eo sensu Sacramenta vivorum dicuntur per accidens causare primam Gratiam, in quo sensu ab omnibus conceditur causari secundam Gratiam per accidens a Sacramentis mortuorum: Non quia præter intentionem, & voluntatem Dei hujusmodi effectus contingat; eo modo quo monstrum dicitur effectus per accidens, quia est præter intentionem naturæ, aut sicut Thesaurus dicitur per accidens a fossore inveniri; cum hoc citra blasphemiam dici non possit: Neque quia hujusmodi effectus non proveniat ex lege Dei firma, & stabili; sed quia deviat hujusmodi effectus per accidens a fine primario, ad quem Sacramentum institutum fuit, & proinde raro evenit; sicuti plantæ, quæ inseruntur, dicuntur causare per accidens fructus alienos, non quia non causant illos virtute propria, & naturaliter, sed quia primario institutæ sunt ad alendos fructus proprios; & fructus alieni ad finem primarium non spectant; unde non ita frequenter hujusmodi effectus provenit.

IV. Objic. 2. Eucharistia significat Gratiam per modum nutritionis; ergo solum causat Gratiam nutritivam, non vivificativam; atque adeo non primam Gratiam. Probatur consequentia, quia Sacramentum novæ legis causat quod significat, & significat quod causat; ergo Eucharistia significans gratiam nutritivam hanc dumtaxat causat.

Confirm. dare vitam mortuo est extra rationem cibi; Atqui Eucharistiæ non competit quidquid est extra rationem cibi spiritualis; ergo nequit dare vitam mortuo: Unde sicut inutiliter datur cibus mortuo; ita inutiliter Eucharistia peccatori.

Resp. 1. per instantiam de Baptismo; qui causat Gratiam per modum regenerationis, & tamen per accidens causat secundam Gratiam non regenerantem; & de pœnitentia, quæ est instituta per modum secundæ tabulæ post naufragium, & tamen causat secundam gratiam, si solum venialia præcesserint. Neque dicas cum Lugo, non esse mirum, quod Sacramentum potens vivificare nutriat, quia quod potest plus, potest etiam quod est minus; Mirum tamen est, quod Sacramentum potens de se nutrire etiam vivificet. Nam licet

sit

ſit magis vivificare, quam nutrire, non tamen relate ad infinitam virtutem Chriſti Domini, qui æque potuit velle utrumque effectum cauſari a ſingulis Sacramentis; quamvis voluerit, quod Sacramenta mortuorum per ſe vivificent, vivorum vero nutriant. Præterquamquod falſum univerſim eſt, quod poſſit minus id, quod poteſt plus, ſi plus, & minus ſint in diverſo ordine; homo enim poteſt hominem generare, non muſcam, quamvis hoc ſit minus: unde diſparitas ex hoc etiam capite corruit.

Directe diſt. conſeq. ſolum cauſat Gratiam nutritivam per ſe, concedo; per accidens, nego conſequentiam. Ad probationem, ſatis eſt, quod Sacramentum per ſe cauſet quod ſignificat, quamvis per accidens cauſare poſſit, quod non ſignificat.

Ad confirmationem diſtinguo minorem, per ſe, concedo; per accidens, nego minorem, & conſequentiam. Euchariſtia per accidens cauſare poteſt, non quod eſt contra, ſed quod eſt præter rationem cibi; ſicut etiam cauſat remiſſionem venialium, remiſſionem pœnæ, præſervationem a mortalibus, quæ ſunt pariter præter rationem cibi. Ad id quod additur: ideo ſtultum eſt dare cibum mortuo, quia cibus corporalis citra miraculum vivificare non poteſt. At Euchariſtia potuit inſtitui ita, ut per accidens vivificaret, & ita de facto probabiliter inſtituta eſt, ut oſtendimus. Adde, quod ſicut poteſt mortuus ſpiritualiter ad vitam ſe diſponere per actus virtutum Theologalium; ita poteſt cibo Euchariſtico, & pane vivificante vivificari. Huic enim tantum cibo competit tranſmutare, non tranſmutari, juxta illud a Chriſto Domino dictum Auguſtino: *Tu mutaberis in me, non ego in te.*

Ex dictis ſequitur, poſſe Sacramenta vivorum cauſare per accidens primam Gratiam in omnibus iis caſibus, in quibus ad ea acceditur poſt mortale cum ſola attritione: quod contingit non ſolum quando quis oblitus invincibiliter peccati commiſſi dolet de omnibus, ſed etiam quando quis conſcius peccati, nec habens copiam Confeſſarii ponit attritionem putatam contritionem; vel ſi ſit abſolutus invalide ex defectu aut juriſdictionis, aut intentionis in abſolvente. Conſonum enim fuit Miſericordiæ Salvatoris, quod noluerit in his caſibus privare Gratia eum, qui bona fide credit ſe eſſe diſpoſitum, & quantum in ſe eſt, apte ſe diſponit ad Sacramenta vivorum ſuſcipienda.

DISPUTATIO III.

De Cauſis extrinſecis Sacramentorum.

PLurima in hac Diſputatione diſcutienda ſunt, De inſtitutore Sacramentorum, De Miniſtro, De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente; qui dicuntur cauſæ Sacramentorum extrinſecæ.

QUÆSTIO I.

De Sacramentorum Inſtitutore.

QUod attinet ad Sacramenta Legis antiquæ, non eſt dubium, quod a ſolo Deo fuerint inſtituta. De Sacramentis novis inquiritur, An omnia immediate Chriſtus Dominus inſtituerit? Et, Utrum in quantum homo, an inquantum Deus? Demum, An pura Creatura poſſit Sacramenta inſtituere?

ARTICULUS I.

Utrum omnia novæ Legis Sacramenta immediate inſtituerit Chriſtus inquantum homo?

I. DEfinit Tridentinum ſeſſ. 7. can. 1. omnia novæ Legis Sacramenta inſtituta fuiſſe a Chriſto. hæc enim habet: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia a Chriſto inſtituta, anathema ſit.* Nihilominus nonnulli ex antiquis Theologis putarunt, Chriſtum aliqua Sacramenta inſtituiſſe immediate, & per ſe ipſum; aliqua vero mediate per Apoſtolos. Hugo de Sancto Victore tomo 3. de Sacramentis lib. 3. puncto 15. cum Magiſtro in 4. diſt. 23. & Bonaventura putavit, Extremam Unctionem eſſe ab Apoſtolis immediate inſtitutam: Et Alenſis cum eodem Bonaventura in 4. diſt. 7. Sacramentum Confirmationis inſtitutum in Concilio Meldenſi. Ex verbis Tridentini non conſtat, quod Chriſtus omnia inſtituerit immediate; Unde Suarius cenſet, non eſſe de fide hanc omnium immediatam inſtitutionem; quamvis dicat eſſe omnino certam.

Dico equidem 1. cum Vaſquez, & aliis: De fide eſt, Chriſtum Dominum omnia novæ Legis Sacramenta inſtituiſſe immediate.

Prob. de fide est, Christum instituisse omnia novæ Legis Sacramenta, ut constat ex Tridentino laudato; ergo etiam de fide est, quod ea instituerit immediate. Probatur consequentia, quia institutio, ut sit vera institutio, debet esse immediata; aliter non solum Sacramenta, sed etiam sacramentalia, & omnes Ecclesiæ cæremoniæ deberent dici a Christo institutæ, & omnes Leges Pontificiæ possent dici Leges Divinæ, & a Christo Domino latæ; quia omnes dum feruntur, a Christo mediate feruntur per ejus Vicarium, & per potestatem ab eo acceptam: Consequens non admittitur: ergo nec antecedens.

Confir. Tridentinum sess. 2. cap. 2. negat, fuisse unquam in Ecclesia potestatem ullam statuendi, vel immutandi aliquid circa substantiam Sacramentorum: hoc autem non esset verum, si Christus non instituisset immediate omnia Sacramenta, potuisset enim Ecclesia mutare, quæ potuit instituere; ergo. Hinc expresse Tridentinum sess. 14. de Extrema Unctione cap. 1. dicit, hoc Sacramentum fuisse a Christo Domino institutum, & a B. Jacobo promulgatum; quia si Christus illud instituit, solum potuit promulgari ab aliis; propterea etiam 1. ad Corinth 4. dicitur: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores* (non institutores) *mysteriorum Dei*.

II. Dico 2. Christus Dominus, inquantum homo, & per voluntatem creatam instituit Sacramenta. Ita communissime.

Prob. Christus ut homo est Ecclesiæ fundator, & institutor; ergo pariter ut homo instituit fundamenta Ecclesiæ, seu Sacramenta: Fundatoris quippe est ponere fundamenta.

Confirm. Christus ut homo est supremus Ecclesiæ Legislator; ergo etiam Sacramentorum institutor. Probatur consequentia, quia si per potestatem a Deo acceptam potuit immediate Leges ferre, potuit etiam per eandem potestatem immediate Sacramenta instituere; cum illi inquantum homini data sit omnis potestas in cœlo, & in terra, omniaque dederit ei Pater in manus.

III. Objic. 1. contra secundam conclusionem; Instituere est primo rem aliquam statuere, seu inchoare; sed hoc non potest Christus qua homo; ergo non qua homo, sed qua Deus instituit Sacramenta. Probatur minor, quia ante actum voluntatis creatæ Christi Domini instituentem Sacramenta debet præcessisse decretum voluntatis Divinæ conferens talem auctoritatem voluntati creatæ Christi; ergo ab eo decreto debent sumere initium, atque adeo institutionem Sacramenta.

Confirm. ut possit per voluntatem creatam Christi esse signum Gratiæ hæc materia, & hæc forma, debuit hoc idem prævoluisse Christus qua Deus ab æterno; cum non possint Divina, & humana Christi voluntas discrepare; ergo non potest Christus qua homo Sacramenta instituere, quin prius ea instituerit Christus qua Deus; atque adeo soli Deo competit prima, & immediata Sacramentorum institutio.

Resp. 1. per instantiam de Legibus Pontificiis, quæ non desinunt esse Pontificis, & Vicarii Christi, quamvis præcedere debeat decretum conferens Pontifici talem auctoritatem, & ab æterno debeat Deus prævoluisse id, quod Pontifex præcipit.

Directe dico, dupliciter posse duas voluntates conspirare in idem objectum; uno modo, si ambæ æque primo idem velint; altero modo, si una velit in priori, & altera illud idem approbet. Hoc secundo modo Deus vult Sacramenta a Christo qua homine instituta, necnon Leges a Pontifice latas; & ideo Christus ut homo est primus institutor; voluntas enim Divina venit ut determinata, & in posteriori, non ut determinans, & in priori; venit enim non ut faciens, sed ut approbans factum a voluntate creata Christi, atque adeo est voluntas speculativa potius, quam practica.

In forma nego minorem. Ad probationem: præcessit decretum conferens auctoritatem, & simul instituens Sacramenta, nego; conferens, sed non instituens, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Ad confirm. distinguo antecedens: debuit Deus id ipsum prævoluisse ab æterno voluntate practica, & factiva, nego; voluntate speculativa, & approbativa institutionis factæ a Christo ut homine, concedo antecedens, & nego consequentiam.

IV. Objic. 2. Si Sacramenta novæ Legis essent a Christo ut homine instituta, non essent præstantiora, & digniora antiquis, utpote a Deo institutis: Consequens non admittitur; repugnat enim dictis Conciliorum, & Patrum: ergo nec antecedens. Probatur sequela, quia Sacramentum intrinsece constituitur per actum instituentem tamquam per formam; ergo Sacramenta antiqua constituta per actum Divinum no-

nobiliora essent, quam nova constituta per actum voluntatis humanæ Christi.

Resp. 1. etiam in Sacramentis novis principium *quod* instituens esse ipsum Verbum, a quo humanitas supponitatur, quamvis principium *quo* sit actus voluntatis creatæ; Unde etiam Sacramenta nova includunt constitutive Deum tanquam principium *quod* instituens; atque adeo ex parte principii instituentis antiqua non sunt nobiliora. Deinde dico SS. PP. exaltantes Sacramenta nova super antiqua considerasse illa, quatenus sunt instrumenta Dei, in ordine ad Gratiam conferendam; atque adeo præferunt nova antiquis, inquantum sunt magis utilia. Sic pharmacum, quod magis causat sanitatem, dicitur præstantius Pharmaco composito ex rebus nobilioribus minus apto ad sanitatem causandam: quia ut notat Aureolus in 4. dist. 1. nobilitas instrumenti, ac cujusvis medii ordinati ad aliquem finem sumitur solum ex ratione utilitatis, quam affert. Et ratio a priori est, quia appetibilitas medii, qua talis, desumi debet a fine, a quo suam habet appetibilitatem; ergo cum magis conferant Sacramenta nova ad finem conferendi Gratiam, dicenda sunt præstantiora; etiamsi verum esset, quod antiqua haberent aliquod constitutivum nobilius: quod tamen est falsum, ut ostendimus; cum non sit præstantior forma Deus, & actus Divinus, quam Deus cum actu humano; sicut non est præstantior tota Trinitas, quam una Personalitas Divina. Præterquamquod ipse solus actus creatus Christi Domini, prout moraliter informatus a dignitate Verbi, infinitum habet valorem, & efficaciam.

ARTICULUS II.

Num concedi possit puræ Creaturæ potestas instituendi Sacramenta tum ministerialis, tum excellentiæ?

V. Certum est, non posse Creaturam instituere Sacramenta authoritate propria, & independente; cum ne ipsi quidem Christo qua homini id competat. Quare solum quæritur primo, An possit purus homo ex potestate ministeriali sibi a Deo delegata instituere Sacramenta? quod communiter affirmant Thomistæ cum Suario, Lugo, Valentia contra Scotum, Vasquez, & alios. Secundo, An possit puro homini communicari potestas excellentiæ, quam Theologi agnoscunt in Christo Domino, ut possit Sacramenta instituere? Potestas autem excellentiæ in Christo Domino non solum importat posse conferre signo sensibili vim ad gratiam conferendam ex potestate delegata, sed etiam posse mereri collationem gratiæ per Sacramenta, & quod ejus nomine Sacramenta sanctificentur, & administrentur. Hanc etiam potestatem posse puro homini communicari, docet D. Thom. hic ar. 4. his verbis: *Christus in Sacramentis duplicem habuit potestatem; unam auctoritatis, quæ competit ei secundum quod Deus est, & talis potestas nulli Creaturæ potuit communicari; Alteram excellentiæ, quæ competit ei secundum quod homo est, & eam potuit Ministris communicare; dando scilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, ut eorum meritum operaretur ad Sacramentorum effectum, ut ad invocationem nominum ipsorum sanctificarentur Sacramenta, & ut ipsi possent sacramenta instituere.*

Ne tamen fiat quæstio de nomine, advertendum, quod instituere Sacramenta potestate ministeriali non importat solum designare materiam, cui Deus imponat significationem practicam Gratiæ, sed importat etiam delegationem a Deo factam imponendi alicui signo sensibili significationem practicam Gratiæ; sicut ferre leges ex potestate ministeriali, & delegata non importat solum designare aliquem actum, quem Deus velit præcipere, sed etiam habere a Deo facultatem præcipiendi, vel non præcipiendi aliquid ad libitum; sicut etiam habere potestatem delegatam patrandi miracula non est posse designare materiam, in qua Deus velit miraculose operari; sed est habere virtutem communicatam patrandi miracula.

VI. Dico nunc primo cum prima sententia: potest puro homini communicari potestas ministerialis instituendi sacramenta.

Prob. potest Deus communicare puro homini facultatem non solum designandi materiam sensibilem, quæ habeat a Deo significationem practicam gratiæ, sed etiam facultatem designandi materiam sensibilem, quæ significet Gratiam conferendam per hujusmodi signum ad arbitrium ipsius creaturæ; hoc autem importat ex dictis habere potestatem ministerialem instituendi sacramenta; ergo potest puro homini hujusmodi potestas communicari. Maj. patet. sicuti enim ea potestas de facto communicata fuit Christo qua homini, ita potuit puro homini communicari; non secus ac potestas miraculorum, quæ Christo fuit commu-

nicata, potest pariter puro homini communicari; & in hoc tantum Christus qua homo a puro homine diversificatur, quod Christo ea sit connaturaliter debita, non vero puro homini.

Confirm. Ut purus homo dicatur revera Sacramenta instituere, non debet habere hanc potestatem independenter ab alio; sicuti ut possit leges condere, non debet habere facultatem legislativam independentem; sed sufficit quod institutio, & virtus causandi gratiam in sacramentis procedat a puro homine, tanquam ab habente potestatem ad id delegatam, & ex commissione; Atqui potest Deus velle, quod sacramenti institutio, & virtus significandi, atque causandi gratiam in aliqua re sensibili dependeat a puro homine, tanquam ab habente ad id potestatem delegatam; ergo potest puro homini communicari potestas ministerialis instituendi Sacramenta. Quod aperte docuit August. tract. 5. in Joan. dicens: *Potuit Christus Dominus, si vellet, dare potestatem alicui servo suo, ut daret baptismum suum tanquam vice sua, & transferret a se baptizandi potestatem, quam constitueret in servo, & tantam vim daret baptismo translato in servum, quantam haberet baptismus datus a Domino; hoc tamen noluit, ut in illo esset spes baptizatorum, a quo se baptizatos agnoscerent; Noluit ergo servum ponere spem in servo.*

VII. Dico 2. potestas excellentiæ, & meritoria, quæ fuit in Christo Domino ad sacramenta instituenda, potuit puro homini communicari solum relate ad instituenda sacramenta vivorum, non mortuorum. Ita idem DD. cum D. Th. apud Gonetum.

Prob. Potest purus homo affectus gratia sanctificante mereri de condigno alteri innocenti gratiam, ut ostendimus in de merito disp. ult. q. 2. non potest tamen alteri peccatori mereri de condigno gratiam peccati remissivam, ut pariter supponimus ex dictis in de Incarnatione, disp. 1. qu. 3. ergo potest purus homo habere potestatem excellentiæ, & meritoriam relate ad instituenda sacramenta vivorum, merendo justis gratiam per ea sacramenta conferendam, quin possit relate ad sacramenta mortuorum.

VIII. Objic. primo contra primam conclusionem, ex Scoto, & Gabriele: Instituere sacramenta fert stabilire certa, & infallibilia signa gratiæ conferendæ; sed solus Deus hoc facere potest; ergo nequit pura creatura ministerialiter sacramenta instituere. Prob. min. Ille potest statuere signa infallibilia gratiæ conferendæ, qui potest gratiam conferre; sed non nisi Deus potest conferre gratiam; ergo nonnisi Deus stabilire potest certa, & infallibilia signa gratiæ conferendæ.

Confirm. Ut possit dari signum practicum gratiæ, debet divina voluntas determinari ad conferendam gratiam posito tali signo; sed non potest creatura divinam voluntatem ad id determinare; ergo nec sacramenta instituere.

Respond. neg. min. ad prob. dist. maj., qui potest gratiam conferre vel principaliter, vel instrumentaliter, conc., tantum principaliter, nego maj. & disting. min., solus Deus potest gratiam conferre ut causa principalis, conc., ministerialiter, & instrumentaliter, seu ex potestate delegata, nego minor., & conseq.; quod etiam dicendum relate ad leges ferendas. Habere potestatem delegatam conferendi gratiam est posse sua voluntate applicare omnipotentiã ad gratiam causandam; sicut dicitur habere potestatem comburendi, qui potest applicare ignem ad comburendum: Potest autem voluntas creata ex delegatione sibi a Deo facta statuere signa, quibus positis applicetur omnipotentia ad gratiam causandam, sive ea signa sint meræ conditiones, ut in sacramentis antiquis, sive sint causæ, ut in novis; ergo potest pura creatura habere potestatem delegatam instituendi tam sacramenta antiqua, quam nova.

Ad confirmationem recurrit etiam instantia de legibus: ut possit enim Lex Pontificia obligare in conscientia, debet determinari divina voluntas ad volendum obligare subditos, posita voluntate Legislativa Pontificis; Sicuti autem possumus nos ad actus liberos determinare omnipotentiam paratam concurrere ad utrumlibet, juxta doctrinam Societatis in de Gratia; ita potest divina voluntas determinari ad volendum conferre gratiam, posito tali signo sensibili, a voluntate creaturæ volentis libere instituere hæc signa practica gratiæ ex potestate sibi ab ipso Deo delegata.

IX. Objic. 2. ex Vasquez: Ei convenit potestas instituendi sacramenta, a quo oritur primum sacramenti decretum; hoc autem unice oritur a Deo, ut patet; ergo solus Deus potest sacramenta instituere. Maj. prob. quia instituere est primo rem aliquam incipere, & ab initio quasi statuere, & decernere.

Confirm. Si Deus diceret, Volo, ut baptis-

ptismus conferat gratiam, si Petrus consenserit, Petrus non diceretur institutor sacramenti hujus, quia supponit voluntatem Dei collativam gratiæ; sed quælibet voluntas creaturæ debet Dei voluntatem præsupponere; ergo pura creatura non potest sacramentum instituere.

Respond. argumentum probare, quod neque Christus ut homo possit sacramenta instituere; sicut etiam quod neque homines possent leges condere: quare dist. maj.; a quo oritur primum sacramenti decretum in genere causæ principalis tantum, nego; sive principalis, sive ministerialis, conc. maj. & distincta pariter min. nego conseq.

Ad confirmationem respondeo per instantiam: si Deus diceret, volo præcipere jejunium, si Petrus consentiat, Petrus non diceretur præcipere jejunium, sed esset conditio requisita, ut Deus velit absolute jejunium præcipere; nec proinde creatura non potest habere a Deo potestatem delegatam præcipiendi jejunium; ergo idem in casu nostro. Quare distinguendum est inter operantem nomine principalis tanquam procuratorem, vel ministrum, & inter apponentem nudam conditionem; Quando quis operatur ut minister, valide operatur, etiamsi nollet tunc idipsum principalis; secus vero quando quis apponit consensum tanquam conditionem. In casu argumenti, Petrus consentiens esset mera conditio, quia nisi quando Petrus consentit, tunc Deus vellet causare gratiam per Baptismum, gratia non causaretur: contra vero quando creatura instituit potestate ministeriali sacramentum, gratia conferenda est per sacramenta per hoc præcise, quod Deus non revocet potestatem delegatam; adeo ut si per impossibile Deus non revocaret potestatem delegatam, & simul nollet conferre gratiam per sacramenta instituta a creatura, adhuc teneretur illam conferre: Sicut in creatis, si principalis non revocet potestatem collatam Procuratori, & simul nolit obligari per contractum initum a procuratore, adhuc ab illo obligatur. In forma dist. maj., quia supponit voluntatem Dei collativam gratiæ, posito consensu Petri tanquam mera conditione, conc., posito consensu tanquam prædito potestate delegata ad sacramenta instituenda, neg. maj. & distincta min., nego conseq.

Objic. 1. Si non esset de essentia sacramenti, quod sit institutum a Deo, posset etiam dici, neque esse de essentia sacramenti, quod sit signum sensibile, vel quod sit signum gratiæ, aut quod sit signum practicum; sequela non admittitur; ergo nec id unde sequitur. Prob. sequela, quia tam in definitione sacramenti dicitur, quod sit institutum a Deo, quam quod sit signum sensibile practicum gratiæ; ergo.

Respond. Sacramentum esse quoddam concretum accidentale, & quoddam artefactum, cujus essentia nequit cognosci ex ipsa natura rei, sed ex fine, quem sibi artifex præstituit in eo componendo; sicut domus conflata ex partibus, & tecto definitur per ordinem ad ejus finem, qui est arcere ab injuriis temporum; propterea quoties finis artefacti stat incolumis, stat ejus essentia, etiamsi varietur principium efficiens; tam enim habetur domus, sive ea fiat ab artifice, sive ab amente, sive fiat casu. Hinc quia stat finis sacramenti, qui est significare hominibus practice sanctitatem, sive a Deo immediate, sive a creatura hujusmodi instituatur signum; ideo sacramentum qua tale non est essentialiter a Deo immediate institutum, sed solum sacramenta, quæ de facto sunt, & relate ad ista cadit definitio tradita: contra vero quia non stat hujusmodi finis, si signum non sit sensibile, aut si non sit practicum; ideo hæc spectant ad essentiam sacramenti in Ecclesia visibili instituti qua talis. Hinc fit, quod quamvis de facto sacramentum pœnitentiæ v. g. vel Extremæ Unctionis a fœmina valide non conferatur, non propterea ad essentiam horum sacramentorum qua talium spectat, quod conferantur a viro: stat enim eorum finis, etiamsi conferrentur a fœmina: Contra vero non stat finis sacramenti propter homines erudiendos, & sanctificandos instituti, si non sit signum sensibile, aut practicum sanctitatis; ergo hoc spectat ad rationem sacramenti qua talis.

X. Objic. ult. contra 2. conclusionem: Potestas excellentiæ relate ad sacramenta instituenda convenit Humanitati Christi Domini ratione Unionis hypostaticæ, qua præcisa illi non conveniret; ergo non potest competere puræ creaturæ, neque relate ad sacramenta mortuorum, neque vivorum.

Respond. Christo Domino competere potestatem istam connaturaliter; puræ creaturæ vero posse competere ex mera divina concessione: unde non potest huic competere cum illa perfectione, seu exigentia connaturali, prout competit Christo Domino: sic ratione unionis hypostaticæ competit Christo posse de condigno mereri aliis gratiam; quod tamen etiam potest compe-

tere justo, sed non illo modo perfectissimo, quo convenit Christo Domino; cum nec possit justus habere meritum valoris infiniti, nec mereri de condigno gratiam peccati remissivam, ut alibi ostendimus. Ex quibus sequitur, quod possit pura creatura habere potestatem excellentiæ etiam relate ad instituendam Eucharistiam, quatenus ex potestate delegata potest ea signa sensibilia instituere, quibus contineatur Corpus Christi Domini, & gratia causetur suscipientibus illud, quam solum de condigno mereatur.

QUÆSTIO II.

De Ministro Sacramentorum.

POst considerationem Causæ extrinsecæ principalis Sacramentorum, nempe Christi Domini institutoris, inquirendum de causa ministeriali, & instrumentali, & primo quidem, num solus homo viator possit Sacramenta conficere, & administrare. Deinde quænam, & qualis intentio in eo requiratur. Demum quænam sint hujus Ministri obligationes.

ARTICULUS I.

An solus homo viator possit ministrare, & conficere Sacramentum?

I. SCotus in 4. dist. 6. sess. 5. docet, etiam Angelos posse de lege ordinaria esse Sacramentorum Ministros. Bernal disp. 17. putat, posse angelos de potentia extraordinaria sacramenta administrare, non tamen conficere. Communius cum Goneto disp. 6. docent, de potentia extraordinaria posse angelos sacramenta etiam conficere, nedum administrare. Dubitatur etiam, an homines in Patria, vel si resurgerent, possint sacramenta, ut prius, conficere? Suarius, Soto, & alii affirmant contra Vasquez, Coninck, Becanum apud Gonetum.

Dico primo. De lege ordinaria soli homines, & non angeli sunt sacramentorum ministri. Ita D. Th. hic art. 7. & communissime Catholici contra Lutherum in libro de missa privata, putantem etiam a diabolis in specie humana apparentibus administrari posse sacramenta de potentia ordinaria.

Prob. ex illo ad Hebræos 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum*; ergo soli homines sunt ministri in iis, quæ sunt ad Deum, hoc est in sacramentis. Similiter solis hominibus dictum est Matth. 28. Docete omnes gentes, baptizantes eos In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Idemque docent PP., præsertim Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio dicens: *Neque Angelis, neque Archangelis dictum est, Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis.* Et ratio a priori est libera Dei institutio: Congruentiæ vero sunt, tum quia sacramentum constituitur materia & forma sensibili; ergo conveniens fuit, quod administraretur etiam a ministro sensum & intellectum habente; tum etiam quia solus homo potest suscipere; ergo & administrare sacramenta.

Confirm. quia si angeli possent ministrare sacramenta, nullus infans decederet sine baptismo. teneretur enim ex præcepto charitatis Angelus tutelaris illum baptizare.

II. Dico 2. De potentia, & lege extraordinaria possunt angeli sacramenta a Christo Domino instituta administrare, non tamen conficere.

Prob. prima pars, tum ex D. Th. loco citato, tum multis sacris historiis, in quibus legitur sacram synaxim ab angelis fuisse administratam, videlicet B. Catharinæ Senensi, S. Agneti, B. Stanislao. Secunda pars, quæ est multorum cum Bernal contra Gonetum, probatur, quia sacramenta a Christo Domino instituta constant verbis humanis; angeli autem non possunt verba humana ponere; ergo neque isthæc sacramenta conficere.

Neque dicas, quod licet angeli non possint vere loqui locutione humana, ut docet D. Th. 1. p. q. 51. art. 3. possunt tamen formare sonos in aere similes verbis humanis, & eodem modo significantes gratiam, ac verba humana; ergo possunt hujusmodi sonis sacramenta conficere; quæ non solum essent vera sacramenta, diversæ tamen rationis a nostris, ut putant Cabrera, & Nugnez, sed etiam ejusdem rationis cum nostris, quia diversitas verborum materialiter se habet ad rationem signi sensibilis. Nam contra est, quia sicut aqua rosacea non potest esse materia baptismi, cum non sit aqua naturalis, nec oleum papyraceum materia Confirmationis, ita verba in corporibus assumptis prolata ab angelo, quia non sunt vere verba humana, & vitaliter prolata, non possunt esse forma sacramentorum, quæ essentialiter rebus & verbis constare debent: Propterea non satis est, quod

hu-

hujusmodi soni possint idem significare, ac verba humana.

Neque replices, in sacramento matrimonii sufficere nutus, qui non sunt vera verba, sed solum significant instar verborum; ergo etiam in sacramento ab angelis collato sufficiunt soni, qui instar verborum significent.

Nam primo quare non sufficit etiam in baptismo aqua rosacea, quæ instar aquæ naturalis significet? Deinde respondeo, convenire Theologos in hoc, quod ad sacramentum matrimonii sufficiat id, quod sufficit ad constituendum contractum; cum autem contractus perficiatur tam verbis formalibus, quam æquivalentibus, ideo etiam nutus constituunt sacramentum matrimonii. quod tamen non militat in aliis sacramentis, quæ verbis formalibus constitui debent. Præterea etiam nutus constituentes sacramentum matrimonii debent esse actus vitales; At verba ab angelo in corporibus assumptis non sunt vitaliter prolata; ergo nullatenus possunt sacramenta novæ legis constituere.

III. Dico 3. solus homo viator de lege ordinaria est minister sacramentorum. Ita communius contra Gonetum putantem, quod comprehensor possit de lege ordinaria absque nova delegatione esse minister sacramentorum, quamvis extraordinarius.

Prob. quamvis in Scripturis, & Conciliis non exprimatur, quod solus viator possit esse sacramentorum minister, id tamen eruitur ex fine a Christo Domino intento in sacramentorum institutione, qui est, ut homines pro statu viæ sacramentus sanctificentur; Cum autem in statu viæ nonnisi cum viatoribus conversentur, sequitur, quod viatores tantum voluerit esse ministros: possunt proinde solum de potentia Dei absoluta sacramenta conficere comprehensores, non vero de lege ordinaria.

Confirm. aliter Episcopi damnati possent alios damnatos ordinare Sacerdotes, possentque Sacerdotes valide consecrare, si adesset panis; cum non sit major ratio de comprehensoribus, ac de damnatis.

Neque dicas, id a Déo impediri; sicut impediuntur dæmones, ne orbem subvertant, & peccatores interficiant, aut detrudant ad tartara.

Nam frustra ad miraculosam suspensionem concursus divini recurritur; cum possit commode dici, quod potestas hæc collata sit tantum pro statu viæ.

Neque replices, etiam in termino dari characterem; ergo etiam in termino datur potestas conficiendi sacramentum. Nam diximus, characterem non esse ipsam potestatem, sed signum potestatis collatæ; sicut autem in termino character baptismalis est signum potestatis passivæ, seu idoneitatis ad sacramenta recipienda tantum pro statu viæ, non in patria, ut omnes docent; ita character sacerdotalis in termino est signum potestatis activæ ad sacramenta administranda tantum pro statu viæ.

Dico ultimo. Homo viator, qui est minister sacramentorum, est etiam causa efficiens tum sacramenti, tum omnium effectuum sacramenti confecti.

Prima pars, quod sit causa efficiens sacramenti, patet; quia ponit efficienter actiones illas, quæ sacramentum constituunt, v. gr. ablutionem, & prolationem verborum. Quod vero sit etiam causa, saltem mediata, effectuum sacramenti, probatur; quia actiones ministri (& in sententia nostra etiam intentio ministri) constituunt sacramentum; ergo hujusmodi actiones efficienter causant effectus sacramenti, puta gratiam, virtutes infusas, characterem, &c. ergo cum minister efficienter causet actiones causativas effectuum sacramenti, sequitur, quod sit etiam causa saltem mediata illorum: Quidquid sit, an possit etiam dici causa immediata, & proxima? Etenim effectus actionis est immediatus effectus ponentis actionem; sed effectus sacramenti sunt effectus actionum sacramentalium positarum a ministro; ergo videntur etiam esse effectus immediati ipsius ministri, qui propterea dicitur baptizare, absolvere, &c.

ARTICULUS II.

Quænam Intentio in Ministro requiratur?

IV. Respondeo dicendum, ad sacramenti validitatem requiri non solum intentionem faciendi cæremoniam externam sensibilem, sed etiam faciendi quod Christus instituit, seu quod intendit Ecclesia. Ita communiter Catholici contra hæreticos nullam intentionem in ministro requirentes. Communiter etiam Theologi, contra Catherinum, & Sylvestrum putantes sufficere intentionem ponendi actus externos præscriptos ab Ecclesia; quæ opinio ex Bellarmino parum ab hæresi differt, & ex Suario, Vasquez, Valentia est temeraria, & periculosa. Quod si quis positive nolit facere quod facit Ecclesia, certum est

sacramentum non confici, ex propositione 28, damnata ab Alexandro VIII. quæ dicit: *Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat; intus vero in corde suo apud se resolvit dicens: Non intendo facere quod facit Ecclesia*. Quidquid sit de sententia illa Alensis, Bonaventuræ, Sylvestri, Paludani, Zanardi, Valentiæ apud Gonetum disp. 6. §. 5. putantium, quod si desit intentio faciendi quod Christus instituit, sacramentum quidem sit invalidum, Deus tamen ex sua benignitate conferat gratiam sacramẽtalem, dummodo sacramentum sit solum invalidum ex defectu ministri, non ex defectu suscipientis: Quod tamen communissime negant: aliter posset etiam dici, quod ex divina benignitate detur gratia infantibus, per quos non stetit, quominus baptizentur, aut quando aqua est putata tantum naturalis; quod nemo dixerit; cum sit contra legem illam universalem divinam, *Nisi quis renatus fuerit*, &c.

Prob. conclusio ex Florent. & Trident. sess. 7. can. 2., ubi dicitur: *Si quis dixerit, in Ministris, cum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit*. Neque dicas, sufficere intentionem faciẽdi quod facit Ecclesia materialiter, seu intentionem ponendi cæremonias externas, prout ponit Ecclesia. Nam decretum Concilii est contra Sectarios, qui non negabant istam intentionem requiri, sed illam faciendi quod facit Ecclesia formaliter. negabant enim, requiri in baptizante intentionem baptizandi, non vero intentionem abluendi, & proferendi verba, Ego te baptizo. Præterea si sufficeret sola intentio ponendi cæremonias externas, posset confici sacramentum etiam cum intentione opposita non faciendi quod facit Ecclesia, quod in propositione illa vigesima octava ab Alexandro VIII. proscribitur.

Ratio a priori est, quia non potest quis operari ut minister, nisi operetur cum intentione faciendi quod vult principalis; sed in sacramentis conficiendis homo operatur ut minister Christi, juxta illud Apostoli: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei;* ergo ad sacramenta valide conficienda requiritur intentio faciendi quod Christus instituit.

V. Objic. 1. auctoritatem Augustini dicentis lib. 7. de baptismo cap. 53., illos qui fallaciter datum baptismum fallaciter acceperunt, verum nihilominus habere baptismum; & auctoritatem D. Thom. in 4. dist. 6. art. 2., ubi approbat opinionem dicentium, non requiri intentionem mentalem; quod etiam docet 3. p. q. 64. art. 8. ad 2.

Resp. Augustinum ibi loqui de baptismo dato, & accepto fallaciter, hoc est in schismate: non vero sine intentione dandi, & accipiendi sacramentum. Ille enim baptismus validus est, quamvis propter obicem peccati in suscipiente gratiam non conferat. Angelicum alii aliter interpretantur, cum expresse stet pro nostra sententia hic art. 10. Quare dicendum cum Goneto, D. Th. ibi docere, non requiri intentionem mentalem expresse manifestatam, ut patet ex contextu.

VI. Objic. 2. Baptismus datus a puero Athanasio ludente cum aliis pueris fuit declaratus validus ab Alexandro Patriarcha Alexandrino, ut habetur in cap. Spiritus Sanctus 1. q. 1. Præterea Genesius Martyr, ut habetur in Martyrologio Romano 25. Augusti, cum esset mimus, & vellet coram Diocletiano Mysteriis Christianorum illudere, se ægrotum simulavit, & mimice ab alio mimo postulavit baptismum; sed statim a Deo inspiratus habuit intentionem suscipiendi baptismum ab eo mimo, & Angelus ante ablutionem apparens promisit ei media illa aqua remissionem peccatorum, & sic baptizatus Martyr deinde occubuit; ergo baptismus mimice, atque adeo sine intentione faciendi quod facit Ecclesia collatus, fuit validus.

Respond. Athanasium fuisse grandiusculum plusquam 12. annorum, & recreationis causa baptizasse alios pueros, non tamen sine intentione faciendi quod facit Ecclesia. Interrogatus enim a Patriarcha dixit, se voluisse facere quod viderat Episcopum Alexandrinum fecisse. Ad historiam S. Genesii dicendum, vel non defuisse ex peculiari Dei providentia intentionem sufficientem in baptizante, vel fuisse justificatum per contritionem, aut per Martyrium.

VII. Objic. 3. Etiam per hæreticos, & per malos ministros vera sacramenta administrari possunt, ex Trid. sess. 7. can. 4. & 12. contra Donatistas: ergo a fortiori a ministris inculpabiliter omittẽtibus intentionem. Neque dicas in primo casu non deficere constitutiva sacramenti; secus in secundo. Nam potuit Christus Dominus efficere, quod neque sit constitutivum, neque essentialiter requisitum hujusmodi intentio; ergo sicut dicimus de facto eum noluisse, quod esset constitutivum, aut requisitum probitas mi-

ministri; ita a fortiori dicendum de hujusmodi intentione; dummodo inculpabiliter omittatur; cum minus dedeceat sacramentum constitui sine intentione, quam sine probitate ministri.

Respond. ex Tridentino utrumque constare, & quod non requiratur probitas, & quod requiratur intentio ministri ad validitatem sacramenti. Ratio cur ita Christus instituerit, est, quia si validitas sacramenti dependeret a probitate ministri, omnia essent plena scrupulis; cum facile accidat ministrum esse improbum; At non facile accidit ministrum carere intentione. Et ideo noluit Christus ita instituere sacramenta, ut etiam sine intentione constituantur, veluti temere, & casu; quamvis voluerit, ut etiam in peccatoribus resideret potestas conficiendi sacramentum: sicuti residet in Principibus malis potestas legislativa; & ut potest medicus ægrotus alios sanare, ita potest minister peccator alios justificare.

Neque dicas, Christum operari gratiam in justis per ministros tanquam per sua membra; peccatores autem non sunt membra Christi; ergo neque sunt Christi ministri.

Nam quamvis peccatores non sint membra Christi viva, sed abscissa, & mortua; possunt tamen Christo coniungi, & sanctificari; quia etiam in illos Christus influit auxilia supernaturalia; & idcirco etiam per hujusmodi voluit Christus, quod sacramenta administrentur.

Objic. ultimo. Episcopi, antequam ordines conferant, protestantur se nolle ordinare non habentes a superioribus facultatem, aut excommunicatos &c.; & tamen si quis occulte sit talis, censetur valide ordinatus, & solum remanet suspensus; ergo ut supra.

Respondeo cum Platel.n. 93.& aliis communiter, quod si ea intentio generalis non ordinandi illos perseveraret in singulorum ordinatione, certe non essent valide ordinati; at quia si post examen nullus hujusmodi reperiatur, tunc Episcopus absolute absque ulla conditione singulos ordinat, ideo valide ordinantur etiam illi, qui occulte erant tales; licet remaneant ipso jure suspensi.

ARTICULUS III.

Qualis debeat esse ministri intentio?

VIII. Circa qualitatem intentionis, multiplex ea potest esse; Actualis, Virtualis, Habitualis, Interpretativa, Indirecta, Conditionata, Absoluta, Coacta, Errans, Contraria alteri, &c. Actualis est, qua quis formaliter, & explicite intendit sacramentum conficere. Virtualis dicitur, quæ licet actu non sit, sed fuerit, perseverat tamen in aliquo suo effectu, aut virtute, secundum quam influit in operationem; Sic qui laborat ex intentione mercedis, quamvis actu non habeat hujusmodi intentionem, experitur tamen in se virtutem aliquam ab ea intentione relictam, qua movetur ad laborandum. In hac tamen virtute explicanda DD. desudant. Scotus, Suarez, Vasquez dicunt, potentias externas ab intentione præterita esse applicatas ad agendum per qualitatem aliquam, quæ perseverat: Coninck censet, intentionem actualem perseverare virtualiter in quadam imaginatione, vel in actu appetitus sensitivi, ex quo reliquæ actiones ponuntur: Lugo, & Dicastillo probabilius putant perseverare in ipsa voluntate aliquam intentionem actualem valde tenuem, quam non possumus advertere in se, sed advertimus in suo effectu. Idcirco dixi id videri probabilius, quia aliter si sacerdos post auditam confessionem diceret dormiens, Ego te absolvo, cum intentione virtuali, prout ab aliis explicatur, conficeret Sacramentum: quod nemo dixerit. Intentio Habitualis importat intentionem præteritam non revocatam, quin perseveret in ullo suo effectu, aut virtute. Interpretativa dicitur, quæ non existit, nec extitit, sed existeret, si bonitas objecti appareret; & ideo infans dicitur cum intentione interpretativa baptismum suscipere; sic etiam famulus dicitur negotium domino utile gerere ex voluntate illius interpretativa, quando dominus nihil jussit, sed prudenter existimatur, quod id juberet, si nosset. Indirecta dicitur, dum quis vult directe causam, in qua prævidet effectum secuturum: sic dicitur indirecte velle, & intendere homicidium, qui prævidens illud in ebrietate secuturum, directe vult inebriari. Intentio conditionata potest apponere conditionem tam de præterito, aut de præsenti, (ut si dicatur, baptizo te, si baptizatus non fuisti, vel si es vivus) quam de futuro; ut si dicatur, contraho matrimonium, si pater consenserit. Intentio coacta habetur, quando quis v.g. metu inducitur ad baptizandum. Errans dicitur, si quis v. gr. putat baptizare, aut contrahere cum una persona; & baptizat, seu contrahit cum alia. Denique contrariæ in-

intentiones dicuntur, si quis v. gr. velit conferre baptismum institutum a Christo, nolit tamen facere quod facit ecclesia. His explicatis

IX. Dico 1. sufficit ad valorem sacramenti etiam intentio ministri virtualis, nedum actualis. Ita docet usus & consensus totius Ecclesiæ cum D. Th. hic art. 8. ad 3.

Prob. quia hæc sufficit ad operandum humano modo, etiam in gravissimis actionibus; ergo etiam in actionibus sacramentalibus, quæ humano modo exerceri debent; aliter si minister obligaretur ad intentionem actualem, obligaretur ad rem perdifficilem, & mori humano contrariam. quomodo enim potest Confessarius v. gr. audiens per multas horas confessiones non distrahi in absolvendo? August. lib. 3. de lib. arb. *Non est*, inquit, *in nostra potestate, ut non tangamur visis*; hoc est, ut non distrahamur ab objectis, quæ nobis se objiciunt. Quare ad valide consecrandum sufficit, quod ex intentione consecrandi sacerdos adeat Sacrarium ad induendum se sacris vestibus &c., quamvis in consecratione deinde distrahatur. illa enim prior intentio est causa omnium istarum actionum consequentium; Sicut projecto lapillo in aquam, prior circulus est causa aliorum. Immo Scotus in 4. dist. 1. q. 5. art. 8. putat, ad conficiendum sacramentum cum hac intentione virtuali sufficere, quod Sacerdos consuescat celebrare, prout Christus instituit: Idemque docet Cajetanus hic dicens, satis esse ad intentionem virtualem, ut quis vacet officio suo in omnibus quæ requiruntur bene operando; sicut Judex ut sedeat pro Tribunali, satis est quod fungatur suo munere ex intentione, qua proposuit rite effectum Judicis operari, idque semper consueverit.

X. Dico 2. Non sufficit in ministro ad conficiendum sacramentum intentio habitualis, & multo minus interpretativa. Ita communiter cum Lugo disp. 8. n. 90. Excipiendum tamen sacramentum matrimonii: in quo, ut advertit Mendo in Epitome, verbo Intentio, ex Dicastillo, & Gobat, sufficit intentio habitualis.

Prob. Intentio habitualis neque existit in se, neque in sua virtute; ergo nullatenus potest influere in actiones externas sacramentales; ergo non sufficit ad sacramentum conficiendum, ad quod active, atque adeo influxive debet se habere intentio; Aliter dormiens, amens, aut ebrius, qui ex tali intentione proferret verba consecrationis, valide consecraret: Sicuti valide potest sacramentum baptismi, vel pœnitentiæ suscipere etiam dormiens, amens, & ebrius, si illud petierit, & intentionem non retractaverit, quia ad suscipiendum valide sacramentum sufficit intentio habitualis; eo quod in susceptione sacramentorum homo se habeat tantum passive, non active; & quia minus requiritur ad recipiendum, quam ad dandum.

Ratio a priori est, quia actio sacramentalis poni debet humano modo, hoc est cum deliberatione, non casu; Atqui non diceretur humano modo se gerere in collatione baptismi, qui habuit heri intentionem baptizandi puerum, & hodie post tot actiones disparatas illum baptizaret: sicuti non dicitur humano modo curari, sed fortuito, qui habuit desiderium sanitatis, & deinde nihil cogitans de sanitate applicat se ludo, vi cujus per accidens curatur; ergo intentio ista habitualis ad conficienda sacramenta non sufficit.

Dixi excipiendum sacramentum matrimonii: quia hoc sequitur naturam contractus; Quare cum valide contrahat, qui vult pro crastina conferre jus ad suum corpus conjugi, ita ut crastina, etiamsi dormiat, evadat conjux; idcirco etiamsi crastina dormiat, suscipit sacramentum matrimonii, atque adeo cum intentione habituali. Similiter quando quis contrahit per procuratorem, sufficit, quod retineat voluntatem contrahendi habitualiter, seu quod non revocaverit intentionem præteritam: quamvis aliqui dicant, in hoc casu dari intentionem virtualem, quatenus intentio præterita per mandatum datum procuratori, tanquam per virtutem propriam, tunc operatur.

XI. Objic. contra hanc ultimam Conclusionem: Ad valide sacrificium applicandum sufficit intentio habitualis; ergo etiam ad consecrandum. Antec. prob. quia si sacerdos hodie applicet pro Petro sacra omnia facienda per annum, sufficit quod hæc intentio non revocetur, ut ea Petro prosint; quamvis ista intentio ne remote quidem sit causa futurorum, ergo.

Confirm. primo, quia D. Th. hic art. 8. ad 3. dicit, intentionem habitualem sufficere ad perfectionem sacramenti. Secundo quia ex Augustino tract. in Joannem, baptismus ab ebrioso collatus est validus.

Respon. antec. a Vasquio disp. 138. n. 77. negari, putat enim, idem esse applicare sacrificium Petro, ac offerre illud pro Petro; atque adeo sicut in offerendo sacrificium, seu in sacrificando requiritur intentio

tio virtualis, ita in applicando sacrificium pro altero. Sed transmisso cum communi Doctorum antec., nego conseq. Disparitas est, quia applicatio sacrificii non est sacrificii confectio, sed est donatio fructuum illius; unde intentio applicandi non debet influere, nec debet ullatenus existere, ut sortiatur effectum suum: sicut enim quando quis donat v.g. Sorti librum sub conditione, quod imprimatur, purificata conditione, donatio transit in absolutam, & sortitur effectum suum; ita quando Sacerdos donat fructus sacrificii crastini sub conditione, quod crastina ponatur sacrum, posito sacro, donatio statim sortitur effectum suum. Contra vero confectio sacramenti debet illud efficere, & consequenter in illud influere; & ideo intentio conficiendi debet existere, saltem in sua virtute, dum illud conficitur: ergo requiritur saltem intentio virtualis ad sacramentum conficiendum.

Ad primam Confirmationem, communius putant, D. Thom. ibi sumere intentionem habitualem, prout distinguitur ab actuali, non a virtuali, quia id temporis etiam intentio virtualis vocabitur habitualis. Alii apud Gonetum putant, D. Th. ibi scripsisse intentionem virtualem; & ex oscitantia scriptoris vox illa, virtualis, mutata sit in, habitualis: quod probat ex aliis exemplaribus, ubi habetur vox, virtualis.

Ad 2. Augustinus non dicit, esse validum baptismum collatum ab ebrio, sed ab ebrioso, seu ab eo, qui consuevit inebriari, dummodo dum confert, non sit ebrius.

XII. Dico 3. Voluntas in causa, seu intentio indirecta neque sufficit ad valorem sacramenti: v. g. si quis prævidens se in ebrietate baptizaturum infantem, deinde factus ebrius illum baptizaret, baptismus esset irritus.

Probat. iisdem rationibus; qua scilicet hujusmodi actio sacramentalis non esset humana, ac deliberata; neque enim est ab homine, qua homo est rationis compos. Quare illud interest inter ebrium, seu dormientem, ac distractum; quod ebrius, seu dormiens habet usum rationis omnino impeditum, & operatur instar belluæ, cum non sit in statu, quo possit ratione uti: contra vero distractus habens intentionem virtualem vel habet intentionem etiam actualem tenuem & imperceptibilem, juxta sententiam Lugonis, vel saltem imperfecte utitur ratione relate ad actionem præsentem, quam facit, quatenus vult illam, quamvis non attendat ad finem illius, a quo primo motus fuit.

Objicitur. Ut actio externa contrahat v. g. malitiam homicidii, sufficit voluntas indirecta; sufficit enim, quod quis velit inebriari prævidens se patraturum homicidium, ut sit homicida, si deinde alium occidat; ergo etiam ad conficiendum sacramentum sufficit hujusmodi intentio. uterque etiam actus poni debet humano modo.

Confirm. matrimonium contractum a procuratore, dum principalis est ebrius, ex communi sententia est validus: Imo etiamsi tunc incidat in amentiam, ut tenet Sanchez lib. 2. disp. 11.; ergo validus etiam est baptismus ab ebrio collatus cum intentione indirecta, & in causa.

Respond. neg. conseq. Universim enim ut actus externus sit malus, non debet fieri humano modo, nec debet ejus intentio esse principium influens in talem actionem, sed sufficit quod ab intentione prævia respiciatur tanquam objectum volitum in se, aut in causa: contra vero actio sacramentalis pendere debet ab intentione operandi nomine Christi; & ideo dispar ratio.

Ad confirm. nego pariter consequentiam: mandatum enim principalis influit in actionem procuratoris, etiamsi principalis dormiat, aut sit ebrius, vel amens, quia exercet suam vim motivam, & causalitatem, prout est in mente procuratoris; at intentio indirecta non influit in actiones sacramentales externas positas ab ebrio. Unde potius retorquetur argumentum: invalidus est contractus, qui fit a procuratore dormiente, vel ebrio: ergo invalidum etiam est Sacramentum, quod nomine Christi debet poni, si ponatur a ministro dormiente, vel ebrio.

XIII. Dico 4. Intentio coacta, seu meticulosa sufficit ad validitatem Sacramenti; (matrimonio excepto) v. g. si quis baptizet Petrum, ob metum sibi incussum, puta ne occidatur.

Prob. Metus non tollit voluntarium simpliciter, sed secundum quid; Unde operatio coacta, utpote libera, capax est meriti, & demeriti; ergo sufficit etiam ad Sacramentum conficiendum. Ratio a priori est, quia operatio libera, etiamsi non sit plene libera, adhuc est humana, seu hominis, qua homo est ratione præditus: ergo operatio coacta habet quidquid requiritur ad conficiendum Sacramentum. Hæc tamen intentio ad valorem Sacramenti Matrimonii non sufficit, jure tamen positivo Ecclesiastico; (sicut eodem jure non est valida absolutio con-

coacta a censuris) voluit enim Ecclesia, quod metus esset impedimentum dirimens Matrimonium, ne tam arcta necessitudo, & indissolubile vitæ vinculum citra plenam libertatem ponatur; jure tamen naturali hujusmodi Matrimonium esset validum, ut reliqui contractus onerosi.

XIV. Dico 5. Intentio errans circa substantiam Sacramenti invalidat Sacramentum, ut patet; non tamen intentio errans circa personam, (excepto pariter Matrimonio) v. g. si quis absolvat Petrum, quem putat esse Paulum, valide absolvit.

Prob. Intentio conferentis Sacramentum fertur in personam præsentem, quæcunque illa sit; ergo sive sit Petrus, sive Paulus, semper valide Sacramentum confertur. Ratio a priori ex Lugo est, quia solus error circa substantiam invalidat tum Sacramentũ, tũ contractũ: At error circa personam est error circa accidentia in Sacramentis, excepto Matrimonio; ergo solum Matrimonium invalidatur ab hoc errore. Et ratio ulterior est, quia in Matrimonio variatio personæ est variatio notabilis circa finem a Matrimonio intentum, qui est individua vitæ consuetudo, ut patet; secus vero in reliquis Sacramentis. Si quis tamen expresse vellet Petrum v. g. absolvere, non Paulum, & is esset Paulus putatus Petrus, certe tunc ex defectu intentionis Sacramentum non conferretur.

XV. Dico 6. Intentio conditionata sub conditione de præterito, aut de præsenti non obstat valori Sacramenti; Secus vero conditionata de futuro (excepto etiam Matrimonio) Ita communiter cum Suario, Lugo apud Haunoldum; Prima tamen pars est contra Esparzam putantem, quod si conditio insit ex natura rei, v. g. Absolvo te, si es baptizatus, Sacramentum fit validum, non tamen si conditio sit extranea, seu talis ut sine illa Sacramentum conferri possit, v. g. absolvo te, si es cœlebs, si restituisti, &c.

Prob. Intentio absoluta sufficit; ergo etiam conditionata sub conditione de præsenti, aut de præterito. Probatur consequ. quia intentio conditionata, purificata conditione, transit in absolutam; Atqui si conditio est de præsenti, vel de præterito, quando ponitur materia, & forma, vel est purificata, & intentio conficiendi Sacramentum est absoluta; vel conditio non existit, & absolute non datur intentio conficiendi Sacramentum: ergo hujusmodi intentio non obstat valori Sacramenti. Et sane quis dixerit, Episcopum invalide ordinare, si ordinet aliquem sub conditione, quod non sit excommunicatus, vel bigamus? Verum quidem est, hujusmodi conditiones extraneas universim esse sacrilegas; ut si quis dicat, Baptizo te, si es prædestinatus, si heri jejunasti: Sacrilegium tamen ministri non obstat validitati Sacramentorum, ex Tridentino sess. 7. can. 4. dummodo adsint omnia constitutiva.

Dices, non esse credibile, quod Christus Sacramenta instituerit constituta per intentionem minus seriam, & deridiculam, ut est intentio v. g. baptizandi sub conditione, quod Petrus tota nocte dormierit; non decet enim, quod nomine Christi operetur, qui actiones Sacramentales maxime serias reddit ludicras.

Sed contra est, quia si hæc intentio obstaret valori Sacramenti, a fortiori deberet obstare intentio simoniaca; ut si quis baptizet ob lucrum temporale; quod tamen ex Tridentino est falsum. Sicuti autem volens baptizare simoniace operatur nomine Christi, quatenus vult conferre Sacramentum, non quatenus intendit pretium; ita qui apponit conditionem disparatam, operatur nomine Christi, quatenus vult Sacramentum conficere, non quatenus Sacrilege eam conditionem apponit: Non nego tamen, sic baptizatum esse sub conditione rebaptizandum, quia sub opinione positum est, an hic baptismus sit validus.

Secunda pars Conclusionis, quod conditio de futuro universim Sacramentum invalidet, constat ex communi sensu fere omnium PP. & Theologorum apud Lugo de Pœnitentia disp. 13. num. 108. dicentium, non posse suspendi effectus Sacramentorum, ut nec Sacrificii; Conditio autem de futuro, v. g. si cras restitues, Ego te absolvo, efficeret, quod effectus Sacramenti deberet suspendi usque ad eventum crastinum; & ideo invalide sic confertur. Quod si quis absolvat sub conditione, quod Deus videat restitutionem crastinam faciendam, hujusmodi conditio non dicitur esse de futuro, sed de præsenti; est tamen sacrilega. Cæterum quod rationabiliter ita sint instituta Sacramenta, ut non possit eorum effectus suspendi, ex eo patet, quia vel conditio, quæ apponitur, est impertinens, ut, Absolvo te, si cras pluerit; & non debuit Sacramentum ab his eventibus pendere; vel est pertinens, ut, Absolvo te, si proximam occasionem peccandi sustuleris, & in tali casu vel apparet, quod probabiliter

hæc

hæc conditio sit purificanda, & pœnitens non est privandus absolutione absoluta; cum sit dispositus; vel id non apparet, & absoluto huic tamquam indisposito debet absolute negari.

Neque dicas, validam esse absolutionem a censura sub conditione, quod cras ponatur restitutio; ergo idem dicendum de absolutione a peccatis. Negatur enim consequentia, quia absolutio a censura est arbitrariæ, tum quoad substantiam, tum quoad modum, ipsi absolventi; Absolutio vero a peccatis poni tantum potest juxta institutionem Christi Domini, qui voluit, quod posita materia, & forma, non possit effectus Sacramenti suspendi.

Tertia pars, quod conditio de futuro apponi valide, & licite possit in Sacramento Matrimonii, (v. g. contraho, si Parentes consenserint) est etiam communis apud Sanchez lib. 5. disp. 8., & probatur, quia in tali casu non suspenderetur effectus Sacramenti; Quandoquidem contractus hic conditionatus non esset materia Sacramenti, nisi purificata conditione evaderet absolutus. tunc enim statim causaretur gratia; ergo effectus Sacramenti non suspenderetur. Ex altera parte licite hujusmodi conditiones in contractu civili apponuntur; ergo valide, & licite apponuntur in Sacramento Matrimonii, cum Christus Dominus in materiam Sacramenti elevaverit contractum matrimonialem civilem.

Neque dicas primo: Si posset matrimonium contrahi sub conditione de futuro, consensus conjugum non existeret, quando purificatur conditio, & perficitur contractus; atque adeo tunc non existerent constitutiva Sacramenti, quæ possent gratiam causare; ergo id non licet.

Nam esto consensus conjugum non existeret tunc physice, existeret tamen moraliter, ut quando Matrimonium celebratur per procuratorem.

Neque dicas secundo: suspenderetur effectus Sacramenti, si quis absolveret sub conditione, quod cras ponatur restitutio; ergo etiam si quis contraheret Matrimonium sub conditione de futuro; atque adeo neutrum licet. Negatur enim consequentia. Disparitas est, quia in primo casu haberetur materia, & forma Sacramenti ante conditionem impletam: & ideo effectus Sacramenti suspenderetur; In secundo casu non habetur materia, & forma Sacramenti Matrimonii ante conditionem impletam. Materia enim Sacramenti hujus est contractus absolutus, qui non habetur ante purificatam conditionem, & ideo non suspenderetur Sacramenti effectus.

XVI. Dico ultimo. Si habeantur simul duæ intentiones, seu voluntates contrariæ, illa prævalet, & obtinet effectum suum, quæ magis absolute vult suum objectum, & est appretiative major: ut si quis velit conferre baptisma, prout est institutum a Christo, non vero prout confertur ab Ecclesia Romana; vel si quis velit contrahere matrimonium cum pacto dissolubilitatis, ut volebant Abyssini Schismatici. Ita communiter.

Prob. Illa intentio, quæ est magis absoluta, impedit, & quodammodo irritat, & invalidam reddit alteram; ergo illa obtinet effectum suum. Utra autem ex duabus oppositis intentionibus dici debeat magis absoluta, cognosci potest ex dispositione, & affectibus ministri. si enim cognita incompossibilitate illarum alteram præeligeret, illa dicitur magis absoluta, & appretiative major; si tamen dubitaret, utram præeligeret, dubius est valor Sacramenti: quod si æque primo utramque intendat ignorans incompossibilitatem, tunc Sacramentum erit invalidum, quia intentio ministri fertur in objectum chimæricum, quamvis non apprehensum ut chimæricum.

Quando tamen duæ istæ voluntates contrariæ nun ponuntur simul, sed successive antequam conferatur Sacramentum, tunc si prior est omnino absoluta, & implicite revocativa posterioris, illa prævalet; Secus prævalet posterior; Sic, ut notat Lugo disp. 8. sect. 8. si ego hodie applico Sacrum crastinum pro Petro, & volo ut hæc applicatio pravaleat cuilibet alteri faciendæ ex oblivione hujus, quamvis deinde illud idem applicem pro Paulo; hæc secunda intentio non est revocativa prioris: Sic pariter, quando in priori testamento additur clausula revocativa cujuscumque posterioris, testamentum posterius non erit validum, nisi expresse revocetur clausula illa prioris testamenti. Expediebat enim hoc, ut homo oblivioni obnoxius possit extendere vim voluntatis suæ ad consilia, & determinationem futuram, illamque antecedenter revocare, ut damno oblivionis posset prospicere.

Quod si Petrus simul, & Paulus absolvant moribundum conditionate, ita ut Petrus velit absolvere, si non absolvat Paulus; & hic velit absolvere, si non absolvat Petrus, Utra ex his intentionibus prævalet? Videtur quod

quod uterque, & quod neuter absolvat; & ideo dicendum, hunc casum pertinere ad insolubiles, de quibus logici in libris Perihermenias (ubi inquirunt, Num possit eadem propositio esse simul vera, & falsa, ut si quis dicat, Ego dico falsum) Utraque enim intentio haberet pro objecto se ipsam; atque adeo essent intentiones chimæricæ, utpote carentes objecto a se distincto; Unde neuter absolveret.

ARTICULUS IV.

De Obligationibus Ministri Sacramentorum, relate ad ea conficienda, ac ministranda.

XVII. Dico 1. Mortaliter peccat, qui Sacramentum conficit in mortali, tamquam Minister ad id consecratus, aut ab Ecclesia specialiter deputatus: sicut respectu baptismi est Minister solemni ritu baptizans.

Prob. tum quia Sancta sancte tractanda; tum etiam quia minister Sacramentorum personam Christi Domini gerit; tum demum ex Apostolo primo ad Tim. 3. ubi loquens de Diaconis ait; *Hi autem probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes*. Quod si ministretur in necessitate a Laico Sacramentum baptismi, communius docent non esse mortale, quod in statu peccati conferatur; quia id fit per accidens in defectu Ministri ab Ecclesia deputati. Communius etiam docent, non peccare mortaliter conjuges per hoc præcise, quod in mortali Sacramentum Matrimonii ministrant; quia non sunt ministri nisi quatenus Christus Dominus contractum civilem ad esse Sacramenti elevavit; peccant tamen mortaliter, quatenus Sacramentum Matrimonii recipiunt in mortali. Præterea urgente necessitate, si minister non possit contritionem præmittere, non peccat ministrando in mortali, quia prævalet magis necessitas proximi, quam reverentia debita Sacramentis, utpote ad salutem animarum institutis. Probabilius est, quod etiam ministrans Eucharistiam in mortali peccet mortaliter, quamvis Sacramentum non conficiat, ut communius docent contra Lugo disp. 8. sect. 9. quia videtur gravis irreverentia erga Christum Dominum, dum tanquam minister sacratissimum ejus Corpus dispensat: contra vero si solum Eucharistiam tangat: aliter peccasset mortaliter, qui Christi Domini pedes osculatus fuisset in mortali, dum vivebat in terris.

Utrum autem tot peccata committat, quot hostias consecratas distribuit? Probabilius est, quod unicum tantum, quia moraliter est una totalis Eucharistiæ distributio: contra vero qui in mortali audit confessiones, probabilius tot peccata committit, quot confert absolutiones, quia toties novum Sacramentum conficit. Plurimi DD. docent, Subdiaconum, & Diaconum obeuntes in mortali sua munera peccare mortaliter: sed communius id negant, quia nulla intervenit confectio, aut ministratio Sacramenti. D. Th. in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. in hunc sensum interpretandus est, ut ostendit Platelius n. 76.

Quamvis autem habens conscientiam mortalis possit solam contritionem sine confessione præmittere in administratione Sacramentorii, ad Eucharistiam tamen suscipiendam, atque adeo Sacerdos ad celebrandum e ex divino præcepto debet etiam præmittere confessionem. quod si in necessitate cum sola Contritione celebret, debet quamprimum deinde confiteri ex præcepto Ecclesiastico, quod communius docent nec obligare laicū sic communicantem. Probabile autem est, quod ly *quamprimum* importet intra triduum, quia universim apud Juristas dicitur statim fieri quod fit intra triduum. Duæ propositiones hac in re damnatæ sunt ab Alexandro VII. Altera, quod hoc sit Consilium, non præceptum: Altera, quod ly *quamprimum* importet, cum sacerdos suo tempore confitebitur.

XVIII. Dico 2. Peccat mortaliter per se loquendo Minister, qui indignis Sacramenta ministrat.

Prob. tum quia ex Apostolo minister Sacramentorum est dispensator mysteriorum Dei; ergo peccat non dispensando fideliter juxta voluntatem Christi Domini; qui Matthæi 7. dixit: *Nolite Sanctum dare canibus, nec mittatis margaritas ante porcos*: tum etiam quia cooperaretur peccato suscipientis. Dixi, per se loquendo; quia per accidens tenemur ministrare Eucharistiam peccatori occulto publice illā petenti, juxta praxim Ecclesiæ, & exemplum Christi, qui maluit porrigere Judæ Eucharistiam, quam illum infamare: ubi vides, Christum Dominum posthabuisse reverentiam sibi debitam famæ proximi. Sacramentum tamen Ordinis indigno conferri non debet, etiamsi publice petat, & sit occulte indignus, ut advertit Coninck q. 80. art. 6. n. 32. Idque ob bonum publicum, quod debet præferri privato.

vato. Conjuges non peccant mortaliter per hoc, quod Sacramentum Matrimonii ministrent indigno, & ejus peccato cooperentur, ut docent communius Theologi, ex praxi Ecclesiæ, quæ sæpe permittit, quod Catholici ob justas causas matrimonium ineant cum hæreticis: Tum etiam quia Sacramentum Matrimonii ministratur indirecte, & veluti per accidens; in quantum scilicet contractus civilis elevatus est ad rationem Sacramenti.

XIX. Dico 3. quamvis minister con possit in administratione Sacramentorum sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, ex prima propositione damnata ab Innoc. XI. potest tamen sequi opinionem probabilissimam, seu moraliter certã, omissa tutiore: quod constat ex propositione III. damnata ab Alex. VIII. Hinc quia probabilissima, ac moraliter certa opinio est quod ad conferendum Sacramentum sufficiat Intentio virtualis, quod in Sacramento pœnitentiæ sufficiat attritio, quod non requiratur specialis dolor de singulis peccatis, & me Judice quod sufficiat jurisdictio probabilis, supplente illam Ecclesia, si forte desit, quod possit dolor confessionem subsequi, dummodo præeat Absolutioni, cum opposita sententia Coninck vocetur a Cardinali de Lugo singularis; ideo licitum est has, & similes opiniones sequi, omissis tutioribus.

Prob. reverentia Sacramentis debita postulat, ne exponantur illa periculo frustrationis; quod etiam requirit charitas, ne dubie conferantur, dum possunt certo conferri; non tamen requiritur, quod cum metaphysica certitudine conferantur; cum sufficiat certitudo moralis; ergo minister Sacramentorum nequit sequi opinionem probabilem de eorum valore: potest tamen sequi probabilissimam & moraliter certam, (quæ sc. nullam relinquat prudentem formidinem de opposito) omissa opinione tutiore. Anteced. prob. quia non majorem certitudinem Deus requirit a nobis in administratione Sacramentorum, quam requirat in procuranda propria salute æterna; sed ad hanc procurandam solum requirit certitudinem moralem, non metaphysicam, aliter teneremur semper iterare actus intentissimos virtutum; ergo hæc etiam moralis certitudo sufficit in administrandis Sacramentis; quæ habetur sequendo opinionem probabilissimam, ut communissime docent contra Tutioristas; qui dum docent obligari homines ad id, quod tutius est, viam, quæ ducit ad vitam, non reddunt arctam, sed imperviam, & onus Christi leve, ac jugum suave reddunt importabile.

XX. Dubitatur hic, An, & quando graviter peccet Minister, si sine cæremoniis, & ritibus præscriptis Sacramenta administret?

Respondeo duplicem haberi ritum in Sacramentis conficiendis. Alter dicitur essentialis, seu de necessitate Sacramenti, consistens in materia, forma, & intentione Ministri, ac aliis, sine quibus invalide Sacramentum conficitur; qui proinde sine gravi sacrilegio omitti non potest. Aliter dicitur accidentalis, seu de necessitate præcepti, & consistit in cæremoniis ab Ecclesia præscriptis, sine quibus valide, sed illicite Sacramenta administrantur. Conveniens quippe fuit cæremonias, seu ritus accidentales præscribere, tum ut fideles conveniant in modo colendi Deum, præsertim in iis, quæ maxime ad ejus cultum spectant, tum ut per cæremonias, ut notat Suarius, augeatur devotio fidelium; Tum demum quia conferunt ad majorem quandam intelligentiam, & memoriam mysteriorum fidei. nam ex. gr. fere in omnibus Sacramentis adhibetur signum Crucis, ut intelligatur, ex Passione Christi virtutem Sacramentorum provenire; in Baptismo præmittuntur insufflationes, & exorcismi, ut intelligatur, infantem esse sub potestate Dæmonis per originale, &c. His positis

Dicendum cum Suario hic disp. 16. sect. 2. Lessio, Azorio, Valentia, & aliis communiter, quod Omissio, vel variatio harum Cæremoniarum ex genere suo sit mortale, nisi excuset levitas materiæ. Ratio est, quia peccatum contra Religionem ex genere suo est mortale, posita materiæ gravitate: Et loquendo de Rubricis officii divini, & Missæ, in Bulla, quæ habetur in initio Missalis, præcipit Pius V. in virtute sanctæ obedientiæ, ut Rubricæ illæ observentur; propterea ad illas sub mortali tenemur, nisi excuset materiæ parvitas. Verum nonnulli apud Tamburinum de Sacrificio Missæ lib. 2. cap. 5. docent, ex Rubricis alias esse præceptivas, quæ obligant sub mortali, alias directivas, quæ non graviter obligant. Præceptivæ dicuntur, quæ continent aliquid, quod ex jure, vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, & grave communiter existimatur; ut sunt Rubricæ de Jejunio ante celebrationem, de loco celebrandi, de Ara consecrata, de vestimentis,

tis, & instrumentis Sacris: Et Suarius non audet a mortali excusare, qui Epistolam, vel Euangelium in missa omitteret, eo quod videatur novos ritus celebrandi inducere. Dicuntur vero directivæ Rubricæ, de orando ante, vel post missam, de numero orationum, de servando Ritu primæ, vel secundæ classis &c. Quamvis autem hujusmodi Rubricarum transgressio citra veniale accidere possit ob causam sufficientem; illas tamen sine ulla causa transgredi non vacat veniali culpa. Ratio est, quia Præceptum Pii V. in virtute Sanctæ obedientiæ non cadit supra Rubricas illas præceptivas, quippe quæ independenter ab eo præcepto obligabant sub gravi; ergo cadit supra directivas complexim sumptas: adeo ut plurimas transgredi sit mortale, & aliquas sine causa transgredi ob materiæ parvitatem sit veniale.

QUÆSTIO III.

De subjecto Sacramentorum.

EXaminavimus, cum de Sacramentorum causalitate, & effectu, num Sacramenta æqualiter dispositis conferant Gratiam æqualem; discutiendum hic superest, An solus homo viator sit subjectum Sacramentorum; & quænam intentio, ac dispositio in eo requiratur? Deinde num Sacramenta ficte suscepta sublato obice reviviscant? Denique num Gratia in Sacramentis collata specialem vim promerendi Gloriam in nobis inducat per hoc, quod intuitu meritorum Christi conferatur?

ARTICULUS I.

Quinam Sacramenta recipere possint? Et quænam intentio, ac dispositio requiratur?

I. COnveniunt DD. apud Suarium disp. 14. solum hominem viatorem in præsenti providentia esse capacem Sacramentorum. Ratio est, quia Sacramenta instituta sunt ad homines sacrandos, eos participes faciendo Redemptionis Christi Domini. Hujusmodi autem sanctificatione non indigent in Patria, ubi Beati usquequaque Sancti sunt, nec eorum Gratia suscipit augmentum; aliter non essent in termino; ergo solus homo viator est sacramentorum subjectum capax.

Conveniunt secundo DD. ad valorem Sacramenti requiri ex parte subjecti, quod non repugnet, seu non habeat voluntatem non suscipiendi illud; ut constat tum ex capite *Majores* de baptismo; tum quia beneficia præsertim maxima, ut sunt sacramenta, non conferuntur invitis; nec decet margaritas pretiosissimas projicere ante porcos illas respuentes, & conculcantes.

Conveniunt demum, requiri in adulto aliquam intentionem suscipiendi Sacramentum, nec sufficere, quod non repugnet; (quidquid in contrarium dixerint de baptismo Cajetanus, & Ledesma apud Platel.) quod constat tum ex Conciliis, & Rituali Romano apud eundem Platelium; tum ratione, quia non videtur æquum, quod quis fiat Dei Amicus, & subeat obligationem gravem novi status citra proprium consensum.

Neque obstat primo, quod Florentinum dicat, tribus perfici Sacramentum, Materia, forma, & persona Ministri, nulla facta mentione de intentione suscipientis. Nam ibi Concilium enumerat ea, quæ in omni casu requiruntur, qualis non est intentio suscipientis, ut patet in baptismo infantium.

Neque obstat secundo, quod ex praxi Ecclesiæ conferatur extrema Unctio moribundis, qui nunquam illam petierunt. Nam vel dicendum cum Platelio p. 5. cap. 1. n. 106. merito præsumi, quod habuerint, saltem implicite, & confuse, voluntatem suscipiendi illam, dum voluerunt christiane vivere, & mori; Vel dicendum cum aliis, ad extremam Unctionem recipiendam sufficere intentionem interpretativam; idque ex speciali natura talis Sacramenti, quod cum conferatur moribundis, qui sæpe sensibus destituuntur, non debuit pro eo recipiendo alia intentio requiri, quam interpretativa, quatenus prudenter de moribundo catholico præsumitur, quod peteret hoc Sacramentum, si posset. Quod autem hujusmodi intentio interpretativa non sufficiat in adulto ad baptismum suscipiendum, ut putat Coninck, constat ex Arausicano can. 11. ubi dicitur: *Subito obmutescens baptizari, & pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum habeat;* ergo non satis est voluntas interpretativa ad baptismum in adulto, & ad pœnitentiam: quidquid sit, an in adultis illhæc intentio interpretativa sufficiat, sicut ad extremam unctionem, ita etiam ad Euchari-

stiam,

ftiam, quæ pariter moribundis sensibus destitutis dari solet, ubi non sit periculum irreverentiæ. Ex quo tamen non sequitur, quod casu comedens Hostiam consecratam, quam putat panem, recipiat Sacramentum formaliter, & cum fructu. nam non datur interpretativa voluntas recipiendi Eucharistiam tali pacto, extra mortis periculum; esset enim voluntas Sacrilega.

Cæterum sive in adultis requiratur intentio habitualis, (quatenus omnes præsumuntur illam voluisse pro mortis articulo, dum voluerunt Christiane vivere, & mori, prout diximus de Extrema Unctione) sive pariter sufficiat intentio interpretativa; indubitatum est, quod non sit iis deneganda, quamvis sensibus sint destituti, si citra periculum irreverentiæ ministrari possit, & nisi fuerint perpetuo amentes, ut mox dicemus.

In infantibus autem sufficere intentionem interpretativam ad Eucharistiam suscipiendam, non secus ac ad Baptismum, constat ex antiqua Ecclesiæ praxi apud Lugo disp. 13. sect. 2. cujus etiam meminit Tridentinum sess. 21. cap. 4. dandi scilicet illam pueris ante annos discretionis: additq; Tridentinum, non esse damnandam antiquitatem, si eum morem in quibusdam locis aliquando servaverit: de facto tamen potest, immo debet, in articulo mortis iis ministrari, si sint doli capaces, ut notat Suar. d. 40. sect. 1. Et Lugo disp. 13 nu. 38. addens contra Sanchez, quod si de capacitate pueri dubitatur, adhuc dari possit, quamvis non sit necesse.

Adde, in infantibus sufficere intentionem interpretativam, non solum ad suscipienda Sacramenta Baptismi, & Eucharistiæ, sed etiam Confirmationis, & Ordinis, ex D. Th. q. 39. a. 2. esto Ordines non possint licite conferri ante præscriptam ætatem, nec confirmatio ante usum rationis; tum ob usum Ecclesiæ, tum ob reverentiam erga Sacramentum, tum ad vitandum periculum iterationis: potest tamen aliquando ob rationabilem causam infantibus conferri, præsertim si sint in articulo mortis, ut notant Laym. & Filliuc. Ratio autem, cur in his quatuor Sacramentis sufficiat intentio interpretativa, ut proinde possint valide infantibus conferri, ex Angelico loc. cit. est, quia ad hæc Sacramenta suscipienda nullus requiritur actus suscipientis de necessitate Sacramenti; (sicut requiritur in Sacramento Matrimonii ratione contractus, & in Sacramento Pœnitentiæ ratione doloris, necnon in Extrema Unctione, quatenus hæc præsupponit ætatem, in qua possit homo peccare, cum sit instituta ad reliquias peccatorum eradendas) etenim cum per isthæc Sacramenta tradatur potestas quædam spiritualis, videlicet per Baptismum ad valide suscipienda reliqua Sacramenta, per Confirmationem ad resistendum hostibus fidei, per Ordines potestas ad conferenda Sacramenta, & per Eucharistiam anima nutriatur spiritualiter, non apparet, cur requiratur actus suscipientis hęc Sacramenta ad eorum valorē; & quamvis nonnulli oppositum dixerint, illorum tamen dictum, ut advertit idem Angelicus, destituitur auctoritate, & ratione.

Quinimmo in cap. *unico de Presbytero per saltum promoto* apud Esparsam qu. 106. de Sacramentis, Innocentius III. dicit, Subdiaconatum valide fuisse collatum puero ante annos discretionis, & non obscure innuit, valide etiam potuisse ei conferri Diaconatum; & a pari idem dici debet de Sacerdotio, & Episcopatu. In quo tamen casu certum est, quod puer sic Ordinatus non emitteret votum Castitatis; teneretur tamen, quando pervenit ad usum rationis, eligere vel statum sæcularem, ita ut possit uxorem ducere, vel statum Ecclesiasticum, & sic votum castitatis emittere, quinimmo si actum Ordinis exerceret, aut alias suam Ordinationem approbaret, statim ad Castitatem, & ad Horas Canonicas recitandas obligaretur, quin posset amplius mutare sententiam.

Quod diximus relate ad hæc quatuor Sacramenta de pueris, dicendum etiam de perpetuo amentibus, qui pueris æquiparantur, ut docent communiter apud Laym. de Eucharistia cap. 4. Si tamen habuerint usum rationis, & deinde in amentiam inciderint, debent præhabuisse voluntatem suscipiendi Sacramenta. cum enim hæc instituta sint ad nostram Sanctificationem, convenit, ut nullus adultus sanctificetur, nisi in suam sanctificationem consentiat. Propterea ex Rituali Romano apud Platelium nu. 103. adulti, qui habuerunt aliquando usum rationis, antequam in amentiam inciderent, prohibentur baptizari, si non ostenderint voluntatem suscipiendi Baptismum stante rationis usu. Quod si non requireretur in istis intentio habitualis, sed sufficeret interpretativa, procul dubio deberet iis Sacramentum baptismi conferri, tanquam necessarium necessitate medii ad salutem, si positive illud non recusarint,

antequam usu rationis destituerentur: quare a fortiori ad suscipiendum Sacramentum Ordinis nullatenus sufficit in adultis intentio interpretativa, si aliquando habuerunt usum rationis; esto sufficiat in perpetuo amentibus. His præmissis,

Dicendum cum communi, ad valide Sacramentum recipiendum sufficere intentionem habitualem in adultis.

Prob. tum ex Arausicano laudato, & ex Carthaginensi Can. 3. tum ex Capite *Majores* de baptismo, ubi dicuntur dormientes, & amentes esse baptizandi, si prius Catechumeni extitissent, & propositum baptismi habuissent; Dormientes autem, & amentes non possunt habere intentionem actualem, vel virtualem, sed solum habitualem; ergo hæc sufficit. Excipiunt aliqui Matrimonium, ad quod docent requiri intentionem virtualem, sicut requiritur ad contrahendum; ostēdimus tamen quæstione antecedenti, sufficere habitualem, quia potest quis hodie velle dare jus in corpus suum alteri pro crastina, & sic crastina dum perficitur contractus, etiamsi dormiat, suscipere Sacramentum.

Circa dispositionem in subjecto Sacramentorum requisitam, præter dispositionem negativam, seu carentiam obicis, conveniunt DD. nullam positivam dispositionem alicujus actus, puta fidei, vel alterius virtutis, requiri ad valorem Sacramenti, (excepta pœnitentia, in qua requiritur dolor, & propositum] sed sufficere solam intentionem suscipiendi illud; quod constat ex definitionibus Conciliorum, & Pontificum tradentium, hæreticos baptizatos, & ordinatos ritu Ecclesiæ non esse rebaptizandos, & reordinandos; unde supponunt Sacramenta ista valida esse, etiam in hæreticis fide carentibus: & ex Augustino apud Suarium disp. 24. qui docet, valide baptizari etiam, qui vult baptismum suscipere ob malum finem, puta ob scelus patrandum.

Ad fructum tamen in baptismo recipiendum requiritur in adulto actus fidei & spei, & saltem attritio supernaturalis de peccatis commissis: Nam ex Apostolo, *Sine fide impossibile est placere Deo*. Quapropter etiam hi actus in Sacramento pœnitentiæ requiruntur, ex Tridentino sess. 6. c. 6. Et ratio est, quia Deus non admittit in suam amicitiam Adultum, qui illam non expetat, cum proposito perseverandi constanter; quod præstatur actibus fidei, & spei; sicut nec Magnates suam amicitiam offerunt, nisi illa cum eodem proposito expetatur. Sufficit tamen, ut notant Haunoldus, & Tambur. in Met. Conf. lib. 3. cap. 5. quod pœnitens crediderit suo tempore, quæ credenda sunt; quin teneatur elicere actus fidei formales, & explicitos de mysteriis credendis præcise ut ad Sacramentum Pœnitentiæ disponatur; cum possit haberi dolor, & propositum ad valorem Sacramenti requisitum absque formali, & explicito actu fidei mysteriorum credendorum.

Cajetanus q.79. art. 1. Durandus, & alii putant ad fructum Eucharistiæ recipiendum, præter statum gratiæ, requiri actualem devotionem: ita ut venialia, quæ hanc devotionem impediunt, sint obex gratiæ. Sed communior Sententia negat; quod patet ex praxi Ecclesiæ. Antiquis enim temporibus dabatur Eucharistia pueris rationis usu carentibus. Neque ex Conciliis, & PP. constat hujusmodi devotionem requiri, quamvis indecens sit sine illa ad tantum Sacramentum accedere.

ARTICULUS II.

An Sacramenta ficte suscepta sublato obice reviviscant?

III. Nomine fictionis non venit hic simulata susceptio; quippe quæ redderet Sacramentum invalidum, sed venit simulata dispositio, quæ habetur, quoties in anima est peccatum, quod est obex gratiæ; sive hujusmodi peccatū sit invincibiliter ignoratum; & tunc fictio dicitur privativa, seu negativa, & inculpabilis; sive peccatum sit volitum, & tunc fictio dicitur positiva, & imputabilis. Baptismum ficte susceptum reviviscere, & gratiam causare, sublata fictione per attritionem, seu contritionem, docent communissime cum D. Th. Suar. Lugo contra Vasquez, Gabrielem, & alios putantes, gratiam sublato obice conferri, non vi baptismi præteriti, sed vi contritionis. Hanc baptismi reviviscentiam Covarruvias, Major, & alii apud Arriagam disp. 14. extendunt ad Confirmationem, & Ordinem, quæ pariter sunt Sacramenta irreiterabilia. Alii cum Silvestro, & Paludano etiam ad Pœnitentiam, quæ est etiam aliquatenus irreiterabilis, quatenus non tenemur bis idem peccatum confiteri. Suarez, Coninck, Lugo extendunt etiam ad Matrimonium, quod non potest cum eodem conjuge iterari; & ad Extremam Unctionem, quæ

quæ non potest iterari in eodem morbo: quare solum Eucharistiam communius excipiunt, quia non videtur verisimile, quod sacerdos sacrilege celebrans quotidie, in fine vitæ, reviviscentibus per actum attritionis omnibus præteritis Communionibus, recipiat gratiam uberrimam, quam recepisset, si quotidie digne communicasset. Sotus tamen, & Cajetanus ex D. Th. in 4. dist. 27. art. 4. putant, etiam Eucharistiam ficte susceptam sublato obice reviviscere, quippe quæ potest aliquando esse irreiterabilis a moribundo, qui interim indiget auxiliis, quæ per cibum hunc Eucharisticum conferuntur.

IV. Dico equidem primo: Baptismus ficte susceptus sublato obice reviviscit, adeo ut gratiam causet immediate, sive moraliter tantum, ut docent communius, sive etiam physice per omnipotentiam inexistentem, ut explicavimus disp. 2. q. 2.

Prob. Regeneratio, seu prima justificatio fieri debet per Sacramentum baptismi sive in re, sive in voto suscepti, ut constat ex illo Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua* &c. & ex Trid. sess. 6. cap. 4. Atqui si baptismus ficte susceptus non revivisceret, prima justificatio, & regeneratio neque haberetur vi novi baptismi, cum non possit hoc Sacramentum iterari; neque haberetur a contritione tanquam continente votum baptismi; quandoquidem suscepto semel baptismo, non potest nisi sacrilege haberi votum, seu propositum suscipiendi iterum hoc Sacramentum; atque adeo neque a baptismo in re, neque a baptismo in voto haberi posset prima justificatio; ergo dicendum, quod sublato per retractationem peccati obice, baptismus reviviscat, & gratiam causet.

Confirm. celeberrima auctoritate Augustini dicentis contra Donatistas lib. 1. de baptismo cap. 12. *Tunc baptismus valere incipit ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recessit.* Respondet Vasquez cum asseclis, baptismum ficte susceptum valere ad salutem per contritionem consequentem, non quia reviviscit, sed quia contritio vi baptismi præteriti tanquam conditionis prærequisitæ justificat, (quamvis non possit tunc in ea esse votum baptismi) & quia baptismo suscepto potest valide suscipi Sacramentum pœnitentiæ, a quo prima gratia causetur, si solum antecesserit attritio. Hæc tamen interpretatio est aliena a communi DD. sensu, & non subsistit, quia Augustinus iis verbis docet, baptismum eodem modo prodesse ad salutem, sublato obice, ac profuisset, si absque obice susceptus fuisset; ergo sicuti est causa gratiæ, & non mera conditio, quando suscipitur sine fictione, seu obice; ita etiam quando sublato obice incipit valere ad salutem. Præterquamquod si baptismus esset conditio, & non causa primæ gratiæ, non salvaretur illud Christi Domini, *Nisi quis renatus fuerit* &c. nam ly *ex*, ut ostendimus cum de causalitate Sacramentorum disp. 2. q. 3. denotat causalitatem instrumentalem; ergo baptismus debet esse causa gratiæ, tam quando primo suscipitur, quam quando sublato obice reviviscit. Ex quibus rejicitur alia interpretatio Gabrielis, & Scoti apud Haunoldum, putantium baptismum reviviscere solum in ordine ad remittendam totam pœnam temporalem, non in ordine ad culpam remittendam, & causandam gratiam.

Ratio a priori ex D. Th. apud Gonetum est, quia quoties causa de se est productiva alicujus effectus, si per accidens impediatur, sublato impedimento, statim illum causat: sicut corpus grave sublato impedimento statim descendit; sed baptismus est productivus primæ Gratiæ; ergo si per fictionem impediatur, sublato per pœnitentiam tali impedimento, statim gratiam producit, & reviviscit.

Disputant Doct. Utrum ad tollendam hanc fictionem requiratur Contritio, an sufficiat attritio? Dicendum cum Suario disp. 28. sect. 5. & aliis communius contra Vasquez, sufficere attritionem. sicut enim ea sufficit, ut causetur Gratia per baptismum, quando sine fictione suscipitur; ita etiam quando reviviscit. Quamvis enim quando reviviscit, sit præteritus; est tamen moraliter præsens, & eodem modo Gratiam operatur, ac si physice existeret.

V. Objic. 1. ex Vasquez contendente, quod licet baptismus sit irreiterabilis, & necessarius necessitate medii ad salutem, non per hoc sublato obice reviviscat; cum sufficiat, quod contritio auferens obicem justificet, præsupposito baptismo tanquam conditione prærequisita. Si post baptismum, inquit Vasquez, ficte susceptum Petrus peccet, & deinde cum attritione accedat ad Sacramentum pœnitentiæ, in tali casu deberet Gratia causari tam a Sacramento pœnitentiæ præsente, quam a baptismo reviviscente; ita ut peccata ante baptismum formaliter delerentur vi baptismi, alia vero vi pœnitentiæ; sequela hæc non potest admitti; ergo baptismus

non revivifcit, ita ut Gratiam causet; sed solum quatenus est conditio, ut Gratia vi contritionis causetur. Probatur minor primo, quia Gratia collata a baptismo est incompossibilis non solum cum peccatis ante, sed etiam post baptismum; ergo baptismus deleret etiam peccata post baptismum commissa, quod dici non potest; similiter gratia collata vi Sacramenti pœnitentiæ est incompossibilis etiam cum peccatis ante baptismum; ergo etiam illa deleret; quod nemo dixerit.

Prob. 2. subtilius, quia in tali casu cum obex baptismi tollatur vi Sacramenti pœnitentiæ, in priori natura esset Gratia collata vi pœnitentiæ tollentis obicem ad Gratiam collatam vi baptismi; ergo pœnitentia deleret peccata ante baptismum commissa in priori ad Gratiam collatam vi baptismi; quod repugnat. Antecedens patet, quia prius est tolli obicem, seu impedimentum, deinde introduci formam.

Resp. nego minorem. ad primam probationem: quamvis quilibet gradus Gratiæ sit incompossibilis cum quovis peccato; at Deus in eodem signo concurreret cum utroque Sacramento ad causandam eandem Gratiam, quæ quatenus est a Baptismo, deleat directe solum peccata ante Baptismum commissa, & quatenus est a Pœnitentia, deleat directe solum peccata post Baptismum. sicut enim dicimus, visionem beatam v.gr. realiter esse tam ab intellectu, quam a lumine gloriæ, sed formalitatem vitalitatis respondere intellectui, formalitatem supernaturalitatis lumini; quatenus sine intellectu non haberetur in visione vitalitas, nec sine lumine gloriæ supernaturalitas: Ita pariter nunc dicimus eandem Gratiam causari realiter ab utroque Sacramento; ita tamen ut deletio originalis peccati formaliter respondeat Baptismo, & deletio peccati post Baptismum commissi respondeat formaliter Sacramento Pœnitentiæ.

Ad secundam: verum quidem est, quod in tali casu Sacramentum Pœnitentiæ tollat obicem, atque adeo sit in priori ad Gratiam causatam vi Baptismi; At non proinde Gratia causata a Pœnitentia est in priori ad Gratiam causatam a Baptismo. Nam quod tollit obicem Gratiæ per Baptismum causandæ, non est Gratia causata per Pœnitentiam, sed est ipsum Sacramentum Pœnitentiæ expeditum ad Gratiam causandam: Unde fit, quod in eodem signo vi utriusque Sacramenti eadem Gratia causetur. Quod etiam dicendum ab Adversariis, si in casu adducto tollatur obex per contritionem. tunc enim in eodem signo vi contritionis, & vi Baptismi eadem Gratia causaretur.

VI. Objic. 2. Opus bonum elicitum a peccatore, posita contritione, non revivifcit ad meritum; aliter opus illud non esset mortuum, sed mortificatum; ut sunt opera justi, quæ per peccatum mortificantur, & deinde revivifcunt; ergo nec Sacramentum ficte susceptum a peccatore revivifcit.

Confirm. 1. Sacramentum est signum Gratiæ de præsenti, non de futuro. nam dum dicitur, Ego te baptizo, significatur emundatio præsens, non futura; ergo si de præsenti datur impedimentum in Sacramento Baptismi ad causandam Gratiam emundativam, ab eodem non causabitur ea gratia in futurum; atque adeo Sacramentum non revivifcit; Aliter Sacramenta causabunt Gratiam futuram, quam non significant.

Confirm. 2. siquis proferat verba consecrationis super massam, quæ non est actu panis, si deinde coquatur, & fiat panis, non sequitur tunc consecratio; ergo si forma Baptismi proferatur super personam indispositam, sublato deinde obice, neque causabitur gratia vi Sacramenti præteriti.

Resp. nego consequentiam. Disparitas est, quia opus bonum caret vi meritoria, si non procedat ab homine grato: At Sacramentum non caret vi collativa gratiæ, quando subjectum est indispositum; Sicut Sol non caret vi illuminativa per hoc; quod fenestræ claudantur; ergo sublato obice gratia connaturaliter causatur; aliter qui semel ficte suscepit Baptismum, deberet damnari; cum non posset amplius vi Baptismi aut in re, aut in voto suscepti justificari.

Ad primam confirm. Argumentum probat nimis, videlicet Sacramentum ficte susceptum non solum esse informe, sed etiam invalidum; cum non causet tunc gratiam, quam significat. Quare dicendum, quod verba illa, Ego te baptizo, non significent cum statu, sed ampliative; & sensus sit, Ego te emundo, quandocunque gratia infunditur.

Ad secundam nego consequentiam. Disparitas est, quia in casu nostro persona per peccatum est indisposita, non inepta ad gratiam: contra vero massa illa est inepta, non indisposita ad consecrationem; sicut Embryo non dicitur indispositus, sed ineptus

ptus ad Baptismum; & ideo forma Baptismi prolata super Embryonem non causat Gratiam, quando ille fit homo.

VII. Dubitatur hic, Num peccatum fictionis positivæ, seu culpabilis remittatur per Sacramentum Baptismi reviviscens, an vero per Sacramentum Pœnitentiæ? Ante resolutionem advertendum, peccatum fictionis posse esse vel antecedens, vel concomitans, vel consequens Baptismum. Dicitur antecedens, si præcedat natura voluntatem suscipiendi Baptismum; ex. gr. si quis ob finem malum velit baptizari, illa intentio mala, unde pendet voluntas recipiendi baptismum, dicitur fictio antecedens. Si autem peccatum comitetur voluntatem suscipiendi Baptismum, dicitur fictio concomitans; ex. gr. si quis dum baptizatur, delectatur in objecto turpi: Dicitur fictio subsequens, quæ natura consequitur voluntatem suscipiendi Baptismum, ex. gr. si nolente Ministro Baptismum conferre sine turpi aliqua conditione, consentiat homo in illam ex vera voluntate suscipiendi Baptismum. His explicatis

Quamvis probabile sit, ad tollendam fictionem antecedentem sufficere attritionem; unde per Baptismum reviviscentem tollatur; quia scilicet tale peccatum antecedit, si minus tempore, saltem natura ipsum Baptismum, ut proinde unice per Baptismum tollendum sit; Ad tollendam tamen fictionem comitantem, vel consequentem requiritur contritio, vel attritio cum Sacramento Pœnitentiæ, quia peccata ista sunt vere hominis Christiani formaliter, & non mere materialiter, ut fictio antecedens; ergo nonnisi per Sacramentum Pœnitentiæ delenda sunt. Sed hac de re fusius in de Pœnitentia disp. ult. quæst. 3. art. 3.

VIII. Dico 2. data possibilitate Sacramenti Pœnitentiæ validi, & informis, si ficte suscipiatur, sublato obice, reviviscit. Ita communius cum Amico ex D. Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. ubi habet: *Quamvis tunc non percipiatur absolutionis fructus, tamen recedente fictione percipi incipiet.*

Prob. simili ratiocinatione, qua ostendimus Baptismum reviviscere. Nisi reviviisceret Sacramentum Pœnitentiæ, peccatum illud neque remitteretur vi pœnitentiæ in re susceptæ, quia non datur obligatio iterum subjiciendi peccatum illud clavibus; neque remitteretur vi Sacramenti pœnitentiæ susceptæ in voto, puta in contritione; cum contritio consequens non includat votum, seu propositum suscipiendi Sacrametum Pœnitentiæ, posito quod non detur ad id obligatio; ergo peccatum illud nullatenus vi Sacramenti Pœnitentiæ remitteretur; quod repugnat. Et recurrit ratio illa a priori, quia ordo Gratiæ imitatur ordinem naturæ; sed in naturalibus causa productiva alicujus effectus, sublato obice, illum producit; ergo Pœnitentia, quæ de se est productiva Gratiæ, sublato per attritionem obice, reviviscit, & illam producit.

IX. Dico 3. Reviviscunt etiam probabiliter Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, quæ characterem imprimunt, & sunt irreiterabilia. Ita communius contra Amicum dis. 4. sect. 7. & alios.

Prob. Ideo reviviscit Baptismus, quia est necessarius ad salutem, & irreiterabilis; aliter qui ficte illum suscipit, non posset amplius salvari: sed hoc probat, quod reviviscant etiam alia Sacramenta irreiterabilia; ergo. Probatur minor, quia quamvis non sit necessaria ad salutem Gratia sacramentalis ab his Sacramentis causata, est tamen valde utilis, & moraliter necessaria ad finem horum sacramentorum; ergo sicut Christus ex sua misericordia noluit privare salute eum, qui ficte suscipit baptisma; ita dicendum, quod noluerit privare his gratiis eum, qui ficte hæc Sacramenta suscepit.

Neque obstat, quod Gratiæ istorum Sacramentorum possint aliunde suppleri; secus vero gratia baptismatis. Nam paritas probat, quod Deus voluerit esse munificus tam ad Gratiam necessariam ad salutem, quam in ordine ad Gratias proprias horum Sacramentorum, quæ nonnisi difficulter possunt aliunde suppleri. cum enim voluerit instituere tam Sacramenta necessaria ad salutem, quam alia valde utilia, voluit pariter utraque reviviscere.

X. Dico 4. Reviviscunt etiam probabiliter Extrema Unctio, & Matrimonium ficte suscepta. Ita Suarius, Coninck, Lugo ex D. Thom. contra Vasquez, & Bernal.

Prob. Ideo Confirmatio, & Ordo reviviscunt, quia sunt Sacramenta irreiterabilia, & nisi reviviscerent, homo careret Gratia sacramentali propria illorum, quæ valde utilis est ad salutem; careret nimirum auxiliis ad resistendum hostibus fidei, & ad exercenda rite ministeria Ordinum: sed pariter Extrema Unctio in eodem mor-

ho, & Matrimonium cum eadem Uxore sunt irreiterabilia; & nisi reviviscerent, homo careret gratia sacramentali propria istorum valde utili ad salutem, nempe auxiliis ad tolerandam ægritudinem, & ad vitam conjugalem rite peragendam; ergo etiam Extrema Unctio, & Matrimonium reviviscunt.

XI. Dico ult. Eucharistia suscepta cum fictione positiva, seu sacrilege probabiliter non reviviscit. Ita communius contra Cajetanum, & Soto apud Arriagam disp. 14. quos tamen libenter amplector, si Eucharistia suscipiatur cum fictione tantum negativa, & inculpabili.

Prob. tum ex communi sensu fidelium dicentium, quod canit Ecclesia de Eucharistia, *Mors est malis*; non esset autem mors, si sacrilege suscepta posset reviviscere: tum etiam ex inconvenienti, qui enim millies sacrilege communicasset, lucrum ingens ex sacrilegiis reportare posset; & quamvis hujusmodi lucrum dicatur ab Adversariis reportari ex Divina benignitate, non ex sarilegiis, ut in reviviscentia Baptismi sacrilege suscepti; at non est præsumendum de Divina benignitate, quod voluerit hanc ansam sacrilegiis dare, cum facile possit Gratia sacramentalis Eucharistica haberi iterando idem Sacramentum. Quod si fictio sit negativa, probabile est, quod Eucharistia, non secus ac Sacramentum Pœnitentiæ, reviviscat, quamvis utrumque sit iterabile. Convenit enim præstantiæ hujus Sacramenti hæc prærogativa; quæ etiam Sacramento Pœnitentiæ convenit.

Dices 1. Aliquando Eucharistia in moribundo est irreiterabilis per aliquot dies, & interim ille indiget auxiliis ab hoc Sacramento præstandis; ergo Eucharistia, quamvis sacrilege suscepta, ratione hujus irreiterabilitatis, & magnæ utilitatis reviviscit.

Resp. hujusmodi irreiterabilitatem esse per accidens in Eucharistia, & in reliquis Sacramentis esse per se; ergo solum reliqua Sacramenta cum fictione positiva suscepta debuerunt reviviscere, non vero Eucharistia.

Dices secundo: Eucharistiæ Sacramento omnium præstantissimo tribui debet omnis excellentia, quæ aliis Sacramentis tribuitur, nisi obstet revelatio in oppositum; ergo si reliqua Sacramenta suscepta cum fictione positiva reviviscunt, etiam Eucharistia.

Resp. Eucharistiæ tribuendam etiam esse summam venerationem; minueretur autem reverentia debita, si sacrilegiis adeo luculenter prodesse posset: propterea ex summa præstantia hujus Sacramenti negandum, quod reviviscat; sicut non conceditur illi prærogativa Baptismi, quod deleat omnem reatum pœnæ temporalis, quia hic effectus ex Trident. per Baptismum præstatur, eo quod Infideles per ignorantiam peccaverint.

Dices ult. contra secundam partem conclusionis: Augustinus lib. 1. de Baptismo cap. 12. loquens de eo, qui Baptismum ficte suscepit, habet: *Non iterum rebaptizandus est, quia ipsa reconciliatione præstatur, ut ad remissionem peccatorum prodesse possit Sacramentum.* Unde ex Augustino tenet hic discursus; Baptismus reviviscit; ergo est irreiterabilis; ergo ex opposito consequentis tenere debet oppositum antecedentis: Sacramentum Eucharistiæ est reiterabile; ergo numquam reviviscit, quamvis cum fictione negativa suscipiatur.

Resp. sufficere quamlibet irreiterabilitatem, ut Sacramentum possit reviviscere, ut patet in Sacramento Pœnitentiæ, quod est irreiterabile, quatenus non datur obligatio iterum subjiciendi clavibus idem peccatum: Potest etiam Eucharistia aliquando esse saltem per aliquot dies irreiterabilis; ergo hoc sufficit, ut juxta discursum Augustini possit reviviscere, si cum fictione negativa suscipitur.

ARTICULUS III.

Utrum gratia in Sacramentis collata reddat merita Justorum magis meritoria ex eo præcise, quod ex meritis Christi conferatur?

XII. Acriter de more hac in re digladiantur Suarius lib. 12. de Gratia cap. 19. & Vasquez disp. 214. cap. 7. Affirmat Suarius, cui adstipulantur Manstrius in tertium sententiarum disp. 3. qu. 6. Coninck disp. 8. de Merito, Oviedus, Amicus, Granado, docentes, ex hac unione fidelium cum Christo capite opera justorum reddi magis meritoria; Negat vero Vasquez, cui adhærent Ripalda, Arriaga, Oviedus, Haunoldus lib. 2. tract. 3. contr. 9. docentes de materiali se habere, quod Gratia in Sacramentis conferatur ex meritis Christi, an aliunde: sicut de materiali se habet in causis naturalibus in ordine ad suos effectus, quod sint causatæ propter

Chri-

Christum tanquam Primogenitum omnis Creaturæ, ut dicitur ad Coloss. 3.

Utraque sententia convenit in hoc, quod intuitu meritorum Christi nobis dentur auxilia uberiora, quibus excellentiores fiant actus virtutis. Solum dubitatur, An eadem Gratia (sive in Sacramentis, sive extra Sacramenta conferatur) reddat nos dignos majori præmio per hoc præcise, quod ex meritis Christi conferatur, quam si conferretur vel ex meritis alicujus puræ Creaturæ, vel si conferretur a Deo omnino gratis.

XIII. Censeo equidem, partem affirmativam cum Suario amplectendam esse, tanquam magis piam, & magis aptam ad merita Christi exaltanda.

Prob. ex Trident. sess. 6. cap. 16. ubi dicitur: *Jesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit*; ergo Justi non solum sunt Filii Dei adoptivi per hoc, quod habeant Gratiam, sed etiam per hoc, quod habeant Gratiam ex meritis Christi, sunt membra Christi facientes cum capite unum corpus mysticum, & morale; juxta illud 1. Corinth 12. *Vos estis Corpus Christi, & membra*; & sunt etiam speciali modo Christi Fratres; juxta illud ad Rom. 8. *Primogenitus in multis fratribus*: Atqui ex hac conjunctione speciali cum Christo Capite opera justorum sunt Deo gratiora, & secundum se æstimabiliora; sicut opera Beatissimæ Virginis, & Sancti Joseph præcise ex conjunctione illa cum Christo Domino sunt æstimabiliora: Sic etiam in humanis mulier de se nobilis si nubat Regi, præcise ex hac conjunctione fit nobilior, & ejus operationes sunt digniores; ergo ex hoc præcise, quod Gratia nobis conferatur ex meritis Christi, seu ex conjunctione cum Christo capite, opera justorum sunt æstimabiliora, atque adeo digna majori præmio; Unde Christus Joan. 10. dixit: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant*.

Ratio a priori est, quia ex dignitate personæ merentis crescit valor meriti, ut ostendimus in de Merito cum Suario lib. 12. de Gratia cap. 22. & constat ex propositione damnata Baii dicentis, *Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, non habuisse majorem valorem ex dignitate personæ operantis*: Atqui dignior est Justus ex hoc, quod sit membrum Christi, & speciali modo Frater, & cum eo moraliter conjunctus; (quæ conjunctio habetur per hoc, quod Christus tanquam caput in membra, & vitis in palmites, ut loquitur Tridentinum, in justificatos virtutem influat) ergo ex hac præcise conjunctione opera justi sunt magis meritoria, ac digna majori præmio. Minor patet exemplis a Suario adductis. nam Fœmina v. gr. fit nobilior, si Regi nubat, propter moralem hanc conjunctionem cum Rege; sic filius amici, quamvis pulcher sit, & amabilis, adhuc redditur magis amabilis ex hoc, quod sit filius amici, quam si esset alterius non amici filius. sic etiam res per contactum ad personas, vel res sacras hauriunt aliquam æstimabilitatem majorem; sic demum anulus per hoc, quod sit collatus militi a Rege, haurit majorem valorem, quam si ab artifice emeretur; ergo etiam opera Justi sunt æstimabiliora, ac digna majori præmio ex hoc, quod Gratia conferatur ex meritis Christi, quam si ex meritis puræ Creaturæ, aut omnino gratis a Deo conferretur.

Confirm. ex Suario, quia Trident. sess. 14. cap. 8. habet: *In quo vivimus, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre*: ergo ex Tridentino non solum habemus vi meritorum Christi auxilia, & Gratiam habitualem ad merendum, & satisfaciendum, sed etiam merita nostra a Christo novam vim habent per hoc, quod ab eo offerantur Patri, tanquam aliquatenus sua, & per illum a Patre acceptentur. sicut enim in humanis, ut notat Scotus in 3. dist. 18. obsequium subditi exhibitum Principi eo est gratius, & magis acceptum, quo per personam chariorem exhibetur, quia transfunditur moraliter major dignitas in obsequium per hoc, quod exhibeatur Principi per personam digniorem; ita in casu nostro.

Ex quibus sequitur primo, quod peccatores fideles, qui cum Christo solum conjuncti sunt per fidem, non per Gratiam; necnon peccatores infideles, qui cum Christo conjuncti sunt per auxilia supernaturalia, quæ ex ejus meritis habent, non vero per fidem, aut per charitatem, cæteris paribus, magis mereantur de congruo, cum eliciunt actus supernaturales, quam si fidem, vel auxilia supernaturalia haberent gratis a Deo, & non intuitu meritorum Christi. quælibet enim conjunctio cum Christo Domino dat majorem æstimabilitatem personæ merenti, redditque opus magis Deo acceptum, atque adeo magis meritorium.

Ubi notandum cum Goneto disp.14. de Incarn. ex D. Thom. ita Christum Dominum dici caput omnium fidelium, ut relate ad Justos, qui sunt membra viva, dicatur perfecte caput; relate vero ad peccatores, qui sunt membra mortua, dicatur caput imperfecte, & secundum quid; quatenus per fidem, & characterem baptismalem cum illo conjunguntur, & in eos influit, ut vivificentur; Relate autem ad Paganos dicitur caput in potentia, influitquæ in eos auxilia, ut fiant ejus membra; non secus ac calor vitalis influit in cibum, ut convertatur in substantiam aliti: Relate vero ad damnatos non dicitur caput, ne in potentia quidem, quia non sunt in potentia ad fieri membra viva Christi: Relate ad Angelos dicitur caput, ut habetur ad Coloss. 2. *Qui est caput omnis principatus, & potestatis*; quia vel meruit illis gloriam essentialem, ut communius docent cum Suario, Valentia contra Vasquez, & Gonetum; vel saltem meruit gloriam accidentalem, hoc est gaudium, quod percipiunt ex reparatione sedium suarum a diabolis desertarum: Denique relate ad Justos ante Incarnationem est etiam caput: quippe qui erant membra viva Christi futuri, quatenus intuitu meritorum Christi futuri fuit illis Gratia collata.

Sequitur secundo, de materiali omnino se habere in causis naturalibus relate ad effectus naturales, quod propter Christum sint conditæ, & propter ejus gloriam; quia causa naturalis, qua talis, ex dignitate aliqua morali non fit activior; secus vero causa moralis, & meritoria, ut in casu nostro.

Sequitur tertio ex Granado loco citato num. 26. optimum consilium esse, quod nostra opera, & præsertim orationes, affective conjungamus cum Christi meritis, quando illas Deo exhibemus, dicendo cum Psalmista: *Respice in faciem Christi tui*. sic enim uberiora auxilia obtinent: & ideo Ecclesia passim Orationes concludit: Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, &c.

XIV. Objic. 1. Ex hoc quod Gratia conferatur ex meritis Christi, solum fit, quod Justi sint viva membra Christi; non vero quod operationes Justorum sint moraliter operationes ipsius; ergo non habent majorem valorem ad merendum ex hoc, quod intuitu meritorum Christi, quam si aliunde Gratia conferatur. Consequentia probatur; quia intantum opera Justorum possent essent magis meritoria ex conjunctione cum Christo capite, inquantum essent moraliter opera ipsius Christi.

Confirm. Si opera Justi ex conjunctione cum Christo capite haberent majorem valorem, deberent habere valorem infinitum, prout est dignitas Christi Domini iis transfusa; hoc est falsum; ergo & id unde sequitur.

Resp. nego consequentiam. operationes Justi conjunctæ cum Christo capite sunt magis meritoriæ, non quia sunt moraliter actiones Christi, ut actiones sacramentales, sed quia Justus ex hac conjunctione fit persona dignior; & quia opera Justorum possunt aliquatenus dici Christi, quatenus Gratia, a qua causantur, Christi meritis tribuitur; unde possimus dicere, ut notat Cajetanus: *Mereor ego jam non ego, sed meretur in me Christus*.

Ad confirm. nego sequelam. sicut enim operationes Deiparæ sunt magis dignæ præcise ob conjunctionem, quam habet cum Christo ut Filio; ita operationes nostræ ob conjunctionem cum Christo ut capite; neutræ tamen sunt valoris infiniti. Ratio a priori est, quia conjunctio cum forma dignificante potest esse diversa, & sic diversimode participare dignitatem talis formæ: v. gr. a dignitate Regia diversimode dignificatur Filius, Amicus, Orator, Minister, Servus Regis. Ideo autem operationes Christi dignificantur infinite a Verbo, quia operationes in morali æstimatione sunt suppositorum, & a dignitate suppositi operantis arithmetice mensurantur; ut constat in humanis, in quibus obsequium, & satisfactio Regis, Principis, Plebeii ab operantis dignitate mensurantur: At operationes eorum, qui aliquam conjunctionem moralem habent cum persona digna, a qua moraliter informantur, participant eam dignitatem pro mensura, & varietate conjunctionis, quæ potest esse arctior, vel laxior. Hinc ad operationes Christi Domini dignificandas dignitas Verbi descendit secundum se totam; ad dignificandas vero operationes Justorum dignitas Christi descendit secundum mensuram talis conjunctionis.

XV. Objic. 2. ex Vasquez: Quamvis inter homines præstantior sit res donata a digniori, puta anulus donatus a Rege, quam a Plebejo; non tamen apud Deum, apud quem non prævalet favor extrinsecus; ergo Gratia collata intuitu meritorum Christi non est æstimabilior; atque adeo opera justorum ex conjunctione cum Christo capite non hauriunt majorem vim meríto-

ritoriam; sicut nec operationes Deiparæ ex conjunctione cum Christo ut filio; ut constat ex responsione Christi facta dicenti: *Beatus venter qui te portavit*, &c. *quin immo Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*.

Confirm. 1. quia opera Sacerdotis per hoc, quod sint Ministri Christi, non sunt magis meritoria; ergo nec opera justorum per hoc, quod sint membra Christi.

Confirm. 2. major indignitas peccatoris, qui plura peccata commisit, non confert ad majus supplicium; ergo nec major dignitas Justi ad majus præmium.

Resp. nego antecedens. si enim in humanis conjunctio moralis, quam habet v. g. conjux cum Rege, reddit obsequium Reginæ præstantius, & majoris valoris ad merendum, impetrandum, satisfaciendum; quidni pariter apud Deum conjunctio moralis cum Christo Filio Dei naturali? Verum quidem est, quod apud Deum non sit præstantior operatio Regis, vel Pontificis, quam Plebeii; quia Deus non attendit ad has dignitates temporales, & accidentales; attendit tamen ad conjunctionem moralem cum Filio suo: ac proinde preces Deiparæ ex communi omnium sensu validiores sunt, præcise quia sunt Matris; quamvis ea sola dignitas nullius momenti esset apud Deum, si deesset illi Gratia; & ideo respondit, *Beati qui audiunt verbum Dei*, &c.

Ad 1. confirm. sicut character baptismalis, quo conjungimur cum Christo tanquam ejus domestici, reddit nos digniores, & operationes dignas majori præmio; ita character Confirmationis, & Ordinis, quibus conjungimur cum Christo tanquam ejus Milites, & Ministri, prout transmittit Ripalda disp. 81. nu. 32. Nisi mavis dicere, hujusmodi dignitatem, sicut dignitates temporales Regis, & Pontificis, impertinenter se habere coram Deo ad meritum vitæ æternæ.

Ad 2. disparitas est, ut diximus in de Merito disp. ult. qu. ult. nu. 11. quia indignitas in nobis unice haberi potest per operationes malas; dignitas vero ad præmium habetur etiam per Gratiam: ergo sicut major Gratia in operante, cæteris paribus, confert ad majus præmium; ita conjunctio cum Christo Capite.

XVI. Objic. ult. Denominatio majoris dignitatis, & æstimabilitatis in operibus justorum ex conjunctione morali cum Christo Capite est mera denominatio orta a forma extrinseca; ergo non possunt opera justorum inde haurire majorem valorem ad merendum. Probatur consequentia, quia non possunt universim operationes hominis dignificari ad merendam vitam æternam ab ulla forma extrinseca, (cum ex Tridentino sess. 6. can. 10. non simus formaliter justi extrinsece per Christi justitiam) ergo neque possunt ab ulla forma extrinseca magis dignificari. forma enim, quæ nequit transfundere aliquam denominationem simpliciter, neque potest illam transfundere secundum quid, seu intendendo talem denominationem; v. gr. forma, quæ nequit facere calidum, neque potest facere magis calidum.

Confirm. ex Haunoldo: Si opus Justi mereatur de se v. gr. Gloriam intensam ut quatuor, & ex conjunctione cum meritis Christi mereatur quintum gradum gloriæ, sequeretur, quod opera naturalia justi, vel contritio supernaturalis peccatoris possent mereri unum gradum gloriæ, præcise ex hoc, quod intuitu meritorum Christi auxilium conferatur; quod nemo dixerit. Probatur sequela, quia in primo casu præcise ex conjunctione cum meritis Christi habetur meritum ad quintum gradum gloriæ; ergo in secundo casu ex eadem conjunctione haberi potest meritum ad primum gradum gloriæ.

Resp. nego consequentiam. ad probationem, transmisso quod non possit homo formaliter justificari, ne divinitus quidem, per Gratiam mere extrinsecam, quod multi admittunt in de Gratia, nego pariter consequentiam. sicut enim major intensio actus supernaturalis dignificati a Gratia confert ad majus meritum gloriæ, quin tamen sola intensio actus independenter a Gratia possit ad meritum gloriæ simpliciter conferre; Ita in casu. Quare esto in physicis verum sit, quod non possint denominare magis tale id, quod non potest simpliciter denominare tale, non tamen in moralibus.

Ad confirm. nego sequelam. Ad probationem nego consequentiam, & recurrit eadem instantia, & responsio.

DISPUTATIO IV.

De Venerabili Eucharistiæ Sacramento.

Descendimus ad considerationem præstantissimi inter Sacramenta, quod Au-

Auctorem continet Sacramentorum, & *In quo Salvator nost-r*, ut habet Trident. sess. 13. *divitias divini sui erga homines amoris velut effudit*; & ut loquitur D. Joannes, amantissimi cordis a secretis: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, cum dilexisset suos, in finem dilexit eos*. De Eucharistia prius agendum, inquantum est Sacramentum; deinde inquantum est Sacrificium. Et primo inquiremus quidditatem, & constitutiva hujus Sacramenti. Secundo unitatem, ac necessitatem. Tertio materiam, & formam. Quarto transsubstantiationem, ac unionem Corporis Christi cum accidentibus. Quinto præsentiam, activitatem, aliasque Christi affectiones in hoc Sacramento. Denique causalitatem, & effectus.

QUÆSTIO I.

De Quidditate Eucharistiæ, ac de partibus illam constituentibus.

I. Apte Eucharistia definitur, *Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini consecrati, ad specialem animarum refectionem a Christo Domino institutum*. Ex quo fit, esse Sacramentum permanens, ubi alia omnia sunt transeuntia, & Christum Dominum etiam ante usum, seu sumptionem esse in Eucharistia; ut contra Hæreticos definit Tridentinum sess. 13. cap. 3. dicens, In hoc differre hoc Sacramentum a reliquis, quod *Reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; At in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est*.

Plurimæ fuerunt adversum Eucharistiam hæreses a Sacrosanctis Oecumenicis Synodis confutatæ, ut videre est apud Bellarminum; præsertim Berengarius Vviglephus, Calvinus voluere Christum non esse realiter in hoc Sacramento, sed in Imagine, ac velut in signo; quos damnat Trident. can. 5. Impanatores cum Luthero, & Kemnitio voluerunt, Christum Dominum etiam cum substantia panis, & vini ibi adesse; qu ab eodem Concilio damnantur can. 2. Bucerus, & Lutherus, can. 4. damnati ab eodem Tridentino, negarunt stabilem Christi præsentiam in hoc Sacramento; volentes eam sub speciebus esse tantum, dum sumitur. Nos omissis, quæ ad controversistas, & Theologos morales spectant, inquirimus, Quibusnam partibus hoc Sacramentum constituatur? An speciebus Eucharisticis, & corpore, ac sanguine Christi Domini? An etiam verbis consecratoriis? An demum ipsa sumptione?

Multiplex hac in re varietas est opinionum. Nonnulli cum Durando apud Haunoldum negant species sacramentales Sacramentum constituere: Alii cum Goneto negant illud constitui corpore, & sanguine Christi: Alii Thomistæ cum Scoto, Gabr., Vasquez, Coninck negant constitui verbis consecratoriis: Lugo disp. 1. sect. 6. Bernal. putant actionem consecrativam ingredi hanc constitutionem; idemque docent alii de unione, qua Christus alligatur speciebus: Aureolus apud Capreolum cum aliis docet, sumptionem esse partem Sacramenti integralem; sicut est satisfactio in Sacramento Pœnitentiæ. Denique dissensio est, an intentio Ministri illud constituat?

ARTICULUS I.

An constituatur Eucharistia speciebus Sacramentalibus, & Corpore, ac Sanguine Christi Domini?

II. Dico primo: Species sacramentales intrinsece Eucharistiam constituunt. Ita communiter.

Prob. Sacramentum est signum sensibile constans rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma, ut supra diximus ex Florentino; sed nihil aliud assignari potest in hoc novæ Legis Sacramento, quod signum sit sensibile, & habeat rationem materiæ, præter species panis, & vini; ergo istæ Sacramentum Eucharistiæ constituunt.

Dices: Accidentia non habent rationem cibi, cum sola substantia nutriat; ergo non spectant ad Eucharistiam constituendam species panis, & vini, sed sola substantia Corporis, & Sanguinis Christi, quæ per hæc accidentia fit sensibilis; ut proinde Joan. 6. dicatur: *Caro mea vere est cibus*; non vero species.

Confirm. 1. quia Sacramentum Eucharistiæ adorandum est cultu latriæ; sed species adorari non possunt tali cultu, utpote soli Deo debito; ergo non constituunt Sacramentum.

Confirm. 2. Sacramentum Eucharistiæ conficitur per verba consecrationis; sed solum Corpus Christi per hæc verba ponitur

tur sub speciebus; ergo solum Corpus Christi Sacramentum constituit.

Respond. quamvis sola substantia sit cibus naturalis, quippe qui debet substantiam aliti generare; At etiam accidentia possunt esse cibus spiritualis, qui debet Gratiam causare. Cæterum propter quod unumquodque tale, & illud magis: Sed Corpus Christi, quia fit sensibile per species, constituit hoc Sacramentum: ergo a fortiori ipsæ species constituunt. ideo Caro Christi dicitur cibus antonomastice, quia nobiliori modo concurrit ad causandam gratiam; cum sit instrumentum divinitati conjunctum; species autem instrumentaliter gratiam causant, & ideo possunt etiam dici cibus animæ nutritivus. Adde: ut hoc Sacramentum dicatur cibus, sufficit, quod secundum aliquam tantum partem reficiat; sicut baptismus dicitur ablutivus, quamvis verba non abluant, sed solum causent animæ emundationem; sicut in physicis homo v. g. dicitur intelligens, quamvis corpus non sit intelligens.

Ad 1. Confirm. Trid. cap. 6. non dicit adorandum esse cultu latriæ hoc Sacramentum, sed Christum in hoc Sacramento. verum omissa majore, distinguo minorem: non debent adorari cultu latriæ species Sacramentales sejunctæ a corpore Christi, concedo; conjunctæ cum Christo Domino, nego minorem, & consequentiam. sicut enim humanitas unita verbo adoratur cultu latriæ, quia adoratio tendit ad Christum, qui complectitur humanitatem simul & Verbum; ita species unitæ Christo adorantur cultu latriæ; ita tamen ut per se primo adoratio feratur in Christum, concomitanter in species.

Ad 2. Sicut per Verba consecrationis fit Sacramentum, non quia fit Christus, sed quia ponitur Christus sub speciebus, seu quia causatur unio Christi cum speciebus; ita fiunt species, non quia ponuntur species, sed quia species redduntur continentes Christum. Sic in physicis dicitur homo generari, quamvis sola unio inter animam, & corpus generetur, materia vero præsupponatur, & anima creetur a Deo; ergo bene dici potest, quod per verba consecrationis ponatur Sacramentum. Quamvis per illa solum ponatur unio specierum cum corpore Christi, & species cum corpore Christi præsupponantur.

III. Dico 2. Etiam Corpus, & sanguis Christi Domini Eucharistiam intrinsece constituunt.

Prob. tum quia Joan. 6. dicitur Caro Christi esse hujusmodi cibus; tum ex Augustino relato in canone *Hoc est* de consecratione dist. 2. ubi dicit, sacrificium altaris constare *visibili Elementorum specie, & corpore Christi; sicut Christus persona constat, & conficitur Deo, & homine*. Unde habes, hoc Sacramentum etiam in ratione sacrificii constitui per species. Quamvis enim solus Christus immoletur; at immolatur prout fit sensibilis per species, & actio immolativa exercetur immediate circa species, quæ franguntur, & sumuntur, & ipsæ species etiam dicuntur suo modo offerri, & habere rationem sacrificij, ut dicemus infra.

Prob. 2. ex Trident. sess. 13. cap. 5. ubi dicitur huic Sacramento deberi cultus latriæ; sed nisi constitueretur corpore Christi Domini conjuncto divinitati, non posset ei cultus latriæ competere; ergo Corpus Christi hoc Sacramentum constituit. Et ratio a priori est, quia non potest non componere intrinsece Sacramentum nutritivum id, quod habet rationem cibi, & potus; sed Corpus, & Sanguis Christi habent rationem cibi, & potus, juxta illud Joan. 6. *Caro mea vere est cibus, &c.* ergo constituunt hoc Sacramentum nutritivum.

Dices cum Goneto: Universim in quolibet Sacramento datur id, quod dicitur Sacramentum tantum, seu quod significat, non significatur; id quod dicitur Res tantum Sacramenti, seu quod significatur, non significat; & id quod dicitur Sacramentum simul, & res Sacramenti, seu quod significat simul, & significatur, prout explicavimus cum de charactere Sacramentali, disp. 2. qu. 6. n. 6. Nunc sic: Sacramentum Eucharistiæ solum constituitur ab eo, quod dicitur Sacramentum tantum, seu quod significat rem Sacramenti, nempe gratiam; sed corpus Christi est Sacramentum simul, & res Sacramenti; ergo non constituit Sacramentum. Major probatur, quia reliqua Sacramenta solum constituuntur ab eo, quod est Sacramentum tantum; ergo etiam Eucharistia.

Confirm. Res Sacramenti est effectus Sacramenti; ergo non constituit Sacramentum id, quod simul est Sacramentum, & res Sacramenti; quia simul esset causa, & effectus; sed corpus Christi est Sacramentum simul, & res Sacramenti, quia significatur a speciebus, & verbis consecratoriis, & simul significat gratiam nutritivam; ergo Eucharistiam non constituit.

Re-

Respon. nego majorem. Ad probationem negat Lugo antecedens. multi enim docent, in Sacramento pœnitentiæ dolorem esse Sacramentum simul, & rem Sacramenti, & tamen dolor Sacramentum constituit. Secundo omisso antecedente nego consequentiam. Quid enim obstat, quod Corpus Christi significetur a speciebus, & verbis, & significet gratiam nutritivam, & simul Sacramentum constituat? ergo quamvis sit Sacramentum simul,& res Sacramenti, potest Eucharistiam constituere.

Ad Confirm. non semper res Sacramenti est effectus totalis, sed aliquando est partialis: In casu nostro Corpus Christi est effectus partialis, & causat gratiam tanquam effectum totalem Sacramenti.

Notandum tamen, quod cum in hoc Sacramento sub speciebus panis veniat solum vi verborum corpus Christi, & per concomitantiam sanguis, anima, & divinitas, quatenus sunt unita corpori, & similiter sub speciebus vini veniat solum vi verborum sanguis, & per concomitantiam corpus, anima, & divinitas; quando dicimus Eucharistiam constitui Corpore, & Sanguine Christi, nolumus esse partes hujus Sacramenti ea, quæ veniunt per concomitantiam, ut docent communiter. Et ratio est, quia quod non requiritur ad constitutionem, aut integritatem alicujus, non potest esse pars illius, neque essentialis, neque integralis; sed hujusmodi sunt, quæ veniunt per concomitantiam; ergo. Minor patet: nam sine anima v. gr. Christi poterat hoc Sacramentum confici ab Apostolis in triduo mortis Christi; ergo anima, & alia, quæ per concomitantiam veniunt, non spectant ad constituendum, vel integrandum hoc Sacramentum.

IV. Ex dictis sequitur, non solum Corpus Christi, sed etiam species Sacramentales importari in recto, ut docent communius cum Pallavicino contra Lugos apud Haunoldum; idemque dicendum de verbis consecratoriis. Quod corpus Christi importetur in recto, est certum apud omnes; tum quia Sacramentum Eucharistiæ dicitur esse Corpus,& Sanguis Christi sub speciebus; tum etiam quia ex Trid. Sacramentum hoc est adorabile cultu latriæ; ergo debet importare in recto id, quod tali cultu est adorabile, nempe Corpus Christi. Quod vero etiam species importentur in recto, probatur, quia universim omnes partes constituentes aliquod totum importantur in recto, ita ut totum dicatur esse suæ partes: sic quamvis homo dicatur esse anima unita corpori; adhuc tamen Corpus, & unio veniunt in recto ad constitutionem hominis; ergo quamvis Eucharistia dicatur esse Corpus Christi sub speciebus, adhuc species veniunt in recto, ita ut dici possit: Eucharistia est Corpus Christi, & species, necnon verba consecratoria, ac reliqua, quibus constituitur.

ARTICULUS II.

Utrum Eucharistiam constituant etiam verba, sumptio, & alia hujusmodi?

V. Dico 1. Verba consecrationis constituunt etiam intrinsece hoc Sacramentum. Ita Suarez, Lugos, Arriaga ex D. Th. qu. *60*. art. *6*. contra Vasquez, Coninck, Scotum, Gabrielem.

Prob. 1. ex Florentino apud Haunoldum, ubi omnia Sacramenta dicuntur tribus perfici, rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri; additurque, verba consecrationis esse formam Eucharistiæ; forma autem intrinsece constituit compositum; ergo Verba Eucharistiam constituunt.

Prob. 2. ratione, quia Corpus Christi non est sensibile per se ipsum in Eucharistia; neque est sensibile per species secundum se sumptas, quæ de se potius significant ibi esse substantiam panis, quam Corporis Christi; ergo fit sensibile per verba consecratoria; sed id, per quod fit sensibile id, quod Sacramentum constituit, est pariter constitutivum Sacramenti, quod definitur, Signum sensibile, &c. ergo verba hoc Sacramentum constituunt.

Confirm. Verba constituunt Eucharistiam in fieri; ergo etiam in facto esse. consequentia sequitur, quia non est aliud Sacramentum Eucharistiæ in fieri, & aliud in facto esse; Aliter non esset unum, sed duplex. Antecedens probatur, quia magis verba significant Christum ibi esse præsentem, ut cibum nutritivum animæ, quam species, quæ a verbis habent hoc significare; ergo si species constituunt hoc Sacramentum in fieri, a fortiori verba.

VI. Objic. 1. Verba causant hoc Sacramentum; ergo illud non constituunt; præsertim quia in Florentino non dicitur hoc Sacramentum constitui, sed perfici verbis tamquam forma; ergo forma verborum causat, non constituit Eucharistiam.

Con-

Confirm. 1. quia ex Tridentino Sacramentum hoc permanet post consecrationem; Verba autem non permanent; ergo non spectant ad ejus constitutionem. Secundo quia ex eodem Tridentino Corpus Christi continetur vere realiter, & substantialiter in hoc Sacramento; in verbis autem realiter, & substantialiter contineri non potest. Tertio hoc Sacramentum est cibus, qui manducatur; Verba autem non sunt cibus, nec manducantur; ergo.

Respond. posse apte competere toti denominationem aliquam, quæ non potest singulis partibus convenire: sic homo dicitur generari, quamvis anima creetur; homo discurrit, non tamen materia, homo potest crescere, dividi, non tamen anima; & baptismus abluit, quamvis verba non abluant; ergo potest etiam apte dici, quod verba consecratoria causent hoc Sacramentum, quamvis non causent se ipsa; sicut intellectus causando intellectionem causat denominationem intelligentis; quamvis non causet seipsum, qui est pars talis denominationis. Quando autem Florentinum dicit Sacramenta perfici verbis tamquam forma, tò perfici, idem est ac constitui, sicut perfici rebus tamquam materia est constitui; siquidem materia, & forma constituunt.

Ad 1. Confirm. verba quamvis physice transeant, perseverant tamen moraliter, quousque Sacramentum perseverat: sicut moraliter perseverat benedictio aquæ, electio Pontificis: Dicuntur autem verba perseverare moraliter, ut notat Lugo, quatenus perseverat semper eorum significatio, quousque species Sacramentales perseverāt: Ad quod explicandum dicit, hanc propositionem, hoc est corpus meum, æquivalere omnibus propositionibus, quę possent similiter fieri singulis instantibus de præsentia corporis Christi sub illis speciebus demonstrabilibus; sicuti revelatio divina de gloria æterna beatorum dicitur perseverare moraliter, quatenus æquivalet omnibus propositionibus de præsenti, quæ per totam æternitatem fieri possunt de existentia Beatitudinis: & sicuti si una ex istis propositionibus esset falsa, fuisset etiam falsa revelatio de Beatitudinis æternitate; ita si in aliquo instanti demonstratis speciebus Eucharisticis esset falsa illa propositio, hoc est Corpus meum, etiam ab initio prolata fuisset falsa. Hinc est, quod licet forma consecrationis juxta significationem naturalem significet solum de præsenti Corpus Christi sub speciebus, juxta significationem tamen supernaturalem, ortam ab institutione divina, significat Corpus Christi sub speciebus, quousque istæ perseverant: sicuti hæc forma, Ego te Baptizo, quamvis secundum significationem naturalem significet ablutionem corporis; secundum significationem tamen supernaturalem significat emundationem animæ.

Ad 2. Ut Corpus Christi dicatur in hoc Sacramento contineri, sufficit, quod contineatur sub una ejus parte, nempe sub speciebus; cum possit denominatio competere toti ratione unius tantum partis, ut ostendimus.

Ad 3. Hoc Sacramentum est cibus, & totum manducatur, denominatione desumpta ab unica parte. ex Scoto enim in 4. dist. 11. qu. 1. ly totum potest sumi tam categorematice, itaut significet integrum, & perfectum, ac indivisibiliter sumptum; quam syncategorematice, hoc est secundum singulas ejus partes. Quando dicitur totum Sacramentum manducari, sumitur ly totum categorematice, & indivisibiliter, sicut totus homo categorematice sumptus generatur, & est mortalis, non vero sumptus syncategorematice; & eodem pacto Baptismus abluit, quamvis verba physice non abluant.

VII. Objic. 2. Verba consecratoria non significant gratiam, sed præsentiam Corporis Christi; ergo non constituunt Sacramentum, quod essentialiter secundum singulas partes est signum practicum gratiæ.

Confirm. Si verba Eucharistiam constituerent, quia moraliter perseverant, sequeretur, quod iis retractatis, & moraliter non perseverantibus, Eucharistia deficeret: quod est falsum.

Respond. Argumentum probare, quod neque species Eucharistiam constituant, quia species Sacramentales non significant gratiam, sed aliquam substantiam sub se contentam nutritivam vitæ materialis. Quare sicut species secundum significationem supernaturalem significant gratiam nutritivam; ita verba consecratoria, quæ secundum significationem naturalem significant Christi præsentiam, secundum significationem supernaturalem significāt Corpus Christi, non quomodocunque, sed ut nutritivum animæ, & causativum gratiæ refectivæ, sicut verba baptismi secundum significationem supernaturalem significant gratiam emundativam.

Ad Confirm. Retractatio verborum facta a Sa-

a Sacerdote nolente amplius esse Corpus Christi sub speciebus, non tollit perseverantiam moralem verborum, nec ipsum Sacramentum; sicut retractatio electionis Pontificis facta a Cardinalibus non tollit Pontificatum, nec dissolvitur Matrimonium per retractationem prioris consensus. Ratio est, quia ex Divina institutione moraliter perseverant verba consecratoria, etiamsi Sacerdos retractet voluntatem, quod sub speciebus sit corpus Christi.

VIII. Dico secundo. Usus, seu sumptio Eucharistiæ non est pars ne integralis quidem hujus Sacramenti, nedum essentialis, sed merum requisitum ad hoc, ut gratia nutritiva causetur. Ita communiter cum D. Thom. q. 73. art. 1. contra Gabrielem putantem, quod sit novum Sacramentum, & contra Aureolum putantem, quod sit pars integralis Sacramenti Eucharistici.

Prob. ex Triden. sess. 13. can. 3. ubi dicitur: *Reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; At in Eucharistia ipse Sanctitatis auctor ante usum est*; ergo ex Tridentino vis sanctificandi, atque adeo tota ratio Sacramenti habetur antecedenter ad ejus usum; Unde usus non constituit Sacramentum. Secundo sicut cibus naturalis non completur in vi nutritiva a comestione, quæ est tantum requisitum; ita cibus Eucharisticus. Denique, quod sumptio non sit novum Sacramentum, probatur; tum quia sine ullo fundamento id asseritur; tum etiam quia si Eucharistia, & sumptio essent duo Sacramenta diversa, possent seorsim gratiam causare; quod est falsissimum. neque enim Eucharistia potest proxime gratiam causare sine sumptione, nec sola sumptio sine Sacramento Eucharistiæ.

IX. Objic. 1. Quamvis Sacramentum Pœnitentiæ sit essentialiter perfectum ante satisfactionem, adhuc satisfactio potest esse pars integralis illius; ergo quamvis ante sumptionem Eucharistia sit essentialiter completa, adhuc tamen potest sumptio esse pars integralis; Et hujusmodi de facto dicenda, cum per illam causetur gratia, juxta illud Christi Domini: *Qui manducat meam carnem &c. habet vitam æternam. Nisi manducaveritis &c. non habebitis vitam in vobis.*

Respond. ex revelatis constare, satisfactionem esse partem integralem Sacramenti Pœnitentiæ, cum Tridentinum dicat, actus pænitentis, nempe Contritionem, Confessionem, & satisfactionem, esse quasi materiam in eo Sacramento; cum autem satisfactio non sit pars essentialis, eo quod gratia conferatur post absolutionem, quando solum datur propositum ponendi satisfactionem, ideo satisfactio est tantum pars integralis: Contra vero ex revelatis non habetur, quod sumptio sit materia, aut forma Eucharistiæ, neque quod habeat vim sanctificandi; cum solum apponatur ut requisitum a Christo Domino dicente: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis. Qui manducat, &c.* ad eum modum quo nisi cibus corporalis comedatur, non habebitur nutritio, & qui manducat, nutritur; ergo non est gratis asserendum, quod sumptio sit pars Eucharistiæ. Adde, quod si esset pars, deberet esse pars essentialis, non integralis, quia essentialiter requiritur sumptio, ut gratia causetur ab Eucharistia; ubi in Sacramento pænitentiæ non requiritur essentialiter satisfactio, ut peccator absolvatur.

X. Objic. 2. sumptio est Ceremonia sensibilis significans practice gratiā ex promissione illa Christi Domini, *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*; ergo habet quidquid requiritur, ut sit pars Sacramenti.

Confirm. si sumptio esset mera conditio, eo quod vis nutritiva adæquate sit in cibo, etiam in extrema Unctione posset dici requisitum Unctio, quia pariter in oleo adæquate est vis sanativa.

Respond. ex illa Christi Domini promissione Eucharistiā habere vim adæquatam nutriendi, sed conditionate, hoc est si sumatur, & non detur obex: unde sicut remotio obicis non est pars Sacramenti, ita nec sumptio; & sicut approximatio non constituit in igne v. g. vim combustivam, sed tantum reddit illum proxime combustivum, ita sumptio reddit Eucharistiam proxime nutritivam.

Ad confirmationem nego sequelam. Disparitas est, quia ex Tridentino nullum Sacramentum habet vim sanctificandi ante usum, præter Eucharistiam; ergo unctio in extrema Unctione, & Ablutio in baptismo Sacramentum constituunt: contra vero sumptio Eucharistiæ est merum requisitum.

XI. Dico ultimo. Ad constitutionem Eucharistiæ importantis ex Tridentino Corpus Christi sub speciebus, præter species Sacramentales, Corpus Christi, & verba consecratoria, spectat etiam unio Corporis Christi cum speciebus; sive ea sit physica, sive moralis, de qua infra; nec non dependentia specierum a Corpore Christi in gene-

re

re causæ efficientis, ita ut Corpus Christi aliquatenus succedat in munere substantiæ panis relate ad eas sustentandas; quod infra explicabitur: spectat demum intentio Ministri.

Probantur hæc omnia ex illo principio, quod discussimus disp. 1. qu. 1. ar. 3. ostendentes universim intentionem Ministri constituere Sacramentum. Videlicet: Illud, quo præcise sublato tollitur aliqua denominatio, est constitutivum talis denominationis; sed præcise sublata unione specierum cum Corpore Christi, nec non dependentia specierum ab eodem corpore, tollitur Corpus Christi sub speciebus demonstrabile per illas; & sublata præcise intentione Ministri, tollitur actio ministerialis, quæ Sacramentum constituit, ut ostendimus loco laudato; ergo hæc omnia ad constitutionem Eucharistiæ spectant.

Dices. Si intentio consecrandi, seu utendi potestate delegata a Christo ad consecrandum constitueret Eucharistiam, sequeretur, quod etiam potestas ista delegata illam constitueret. sicut enim præcise sublata ea intentione tollitur actio ministerialis, ita pariter præcise sublata ea potestate; sed potestas ista est solum requisitum, & causa efficiens actionis consecrativæ; ergo etiam intentio Ministri.

Responderi potest primo, quod potestas consecrandi non constituat Eucharistiam; sicut nec potestas judiciaria Sacramentum pœnitentiæ, quia potestas ista se habet ut causa moralis efficiens relate ad intentionem ministri, seu ad actionem ministerialem; Unde sicut voluntas, & Persona Ministri non constituunt Sacramentum, ita nec ista potestas. Neque obstat quod intentio ministri dicat relationem transcendētalem ad voluntatem, & ad hujusmodi potestatem dicat solum relationem prædicamentalem, seu accidentalem, quæ a termino constituitur. Nam sicut intentio ministri dicit relationem prædicamentalem ad Characterem, & ad intentionem suscipientis Eucharistiam, & tamen hæc non constituunt Eucharistiam, sed sunt merum requisitum; ita potest intentio Ministri dicere relationem prædicamentalem ad potestatem consecrandi, quæ pariter sit merum requisitum.

Responderi potest 2. multos cum Pallavicino, & Arriaga disp. 3. de Sacramentis n. 26. docere, quod hujusmodi potestas Sacramentum constituat, & ideo potest hoc transmitti conditionate, si scilicet verum sit quod ea præcise sublata tollatur aut Actio ministerialis, aut Sacramentum; quod pertinet ad aliam quæstionem, a qua possumus præscindere.

Respon. 3. absolute potestatem hanc non cōstituere Eucharistiam. Ratio est, quia quamvis actio Ministerialis Sacramentum constituat, potestas tamen consecrandi non constituit actionem ministerialem, sed solum constituit actionem ministerialem validam; ad eum modum, quo præsentia Parochi, & testium non constituit contractum matrimonialem, a quo unice Sacramentum Matrimonii constituitur, sed solum constituit contractum matrimonialem validum: propterea sicut præsentia Parochi est merum requisitum relate ad Sacramentum matrimonii; ita potestas consecrandi relate ad Sacramentum Eucharistiæ.

QUÆSTIO II.

De Unitate, ac necessitate Sacramenti Eucharistici.

DUbitatur 1. Num Eucharistia, prout sub utraque specie continetur, sit duplex specie Sacramentum, an vero unum conflatum ex duobus Sacramentis partialibus? Major, & Vasquez putant esse duplex specie, & unum solum unitate generica; Communiter vero, esse unum specie in specie atoma. Sed difficultas est, undenam hæc unitas desumenda sit? An ex unitate rei contentæ, nempe Christi, ut docet Aureolus? An ex unitate institutionis, ut Alensis, & Bonaventura? An vero ex unitate finis, ad quem ordinatur, nempe refectionis spiritualis, quæ cibo, & potu conflatur per analogiam ad refectionem corporalem, ut Thomistæ, & alii communius?

Dubit. deinde, Utrum Eucharistia sive in re, sive in voto suscepta necessaria sit necessitate medii ad salutem, vel saltem ad gratiam conservandam.

ARTICULUS I.

Qua Ratione sub speciebus Panis, & vini sit unum specie Sacramentum?

I. DIco 1. Eucharistia est unum specie atoma Sacramentum, quamvis materia, & forma relate ad corpus specie differat a materia, & forma relate ad sanguinem Christi.

Prob.

Prob. ab Angelico in 4. distin. 8. Si essent duo Sacramenta, sequeretur Sacramenta novæ legis non esse septem, sed octo, quod est contra Tridentinum sess. 7. can. 1. dicens esse septem.

Neque dicas, Eucharistiam esse unum unitate generica, seu specifica subalterna, sicut est Sacramentum ordinis. Nam si hoc esset verum, non esset contra Tridentinum dicere, Sacramenta novæ legis esse octo secundum species infimas, quamvis sint septem secundum rationes genericas; quod tamen dici non potest. Quare etiam Sacramentum ordinis est unum specie atoma; cum species, & essentia hujus Sacramenti desumatur ex unitate finis, ad quem ordinatur, qui est Sacrificium; siquidem ex Tridentino sess. 23. cap. 1. correlative se habeant Sacerdotium, & Sacrificium. Habet tamen Ordo plures gradus, unum perfectum, nempe Sacerdotium, & alios deservientes, & ministrantes illi, ut Diaconatus, Subdiaconatus &c. sicut in eadem specie atoma hominis dantur plures gradus, nempe rationalis, sensitivi, vegetativi &c. propterea diversi ordines sunt quædam species incompletæ, & inadæquatæ, quæ simul sumptæ conflant speciem atomam Ordinis adæquatam; sicut essentia materiæ, & essentia formæ sunt duæ species inadæquatæ, quæ conflant compositum naturale sub una specie atoma.

Confirm. ex Catechismo Pii V. ubi parte 2. cap. 4. habetur: *Non plura, sed unum tantum Eucharistiæ Sacramentum Ecclesiæ auctoritate ducti confitemur*: quod si esset unum unitate generica, possemus dicere, quod dentur plura Eucharistiæ Sacramenta; sicut dantur plura specie animalia.

II, Objic. 1. In collectis Missarum dicitur: *Purificent nos, quæsumus Domine, Sacramenta, quæ sumpsimus*; & in ablutione digitorum dicimus: *quem pura, & Sancta refecerunt Sacramenta*; ergo Eucharistia sub utraque specie est duplex Sacramentum.

Confirm. Eucharistia, ut contenta sub speciebus panis, essentialiter differt ab Eucharistia sub speciebus vini; ergo sunt species duæ atomæ sacramentorum. Antecedens probatur, quia habent materiam, & formam diversam, & causant Gratiam sacramentalem diversam, hoc est in ordine ad diversa auxilia. Panis enim cor hominis confirmat, & vinum lætificat cor hominis, ut dicitur Psalm. 103. unde canit Ecclesia: *Dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & tristibus sanguinis poculum*: propterea probabiliter docent Vasquez, Lugo, Palaus contra Suarium, Bellarminum, Valentiam apud Haunoldum num. 884. majorem Gratiam conferri sumentibus utramque speciem, quam unam tantum.

Resp. cum D. Thom. Eucharistiam esse multiplex Sacramentum materialiter tantum, & inadæquate, ut diximus de Sacramento Ordinis; non vero adæquate, & formaliter, quia utraque illa species inadæquata conflat unum convivium completum consistens in cibo, & potu.

Ad confirm. quidquid sit, an major Gratia sacramentalis conferatur sumentibus Eucharistiam sub utraque specie, quam sub unica, de quo infra qu. ult. num. 7. dicimus nunc, ea differre solum materialiter, & inadæquate sumpta, non vero formaliter, prout dicunt ordinem ad unum convivium completum, quod est ratio specificans Sacramentum Eucharistiæ: Sicut materia, & forma differunt specie physica propria entis incompleti, non vero completi.

III. Objic. 2. si Eucharistia conflaretur ab utraque specie panis, & vini, sequeretur, quod sumens solam hostiam consecratam non sumeret integrum Sacramentum, nec integrum esset in Pyxide; quod videtur dici non posse.

Respondet Lugo, sequelas esse veras sumpto Sacramento totali in rigore metaphysico, non in acceptione vulgari. Respondet secundo Suarius disp. 39. sect. 3. sub unica specie esse totum Sacramentum essentialiter, non integraliter; quatenus ly totum sumitur quoad vim causativam Gratiæ reficientis, non vero quoad significationem. probabile enim est, quod Gratia sacramentalis eadem conferatur, tam ab Eucharistia sub speciebus panis, quam sub speciebus vini; eo quod in hostia est etiam concomitanter Sanguis Christi Domini, & in vino consecrato corpus.

IV. Dico 2. Unitas specifica Sacramenti Eucharistici neque desumitur ex unitate rei contentæ, neque ex unitate institutionis, sed ex unitate finis, ad quem ex Christi institutione ordinatur, qui est refectio spiritualis, quæ ex cibo, & potu integratur. Ita communius apud Gonetum disp. 1.

Prob. 1 pars; tum quia Christus diversimode continetur sub utraque specie, nec assignatur ratio, cur hæc diversitas continentiæ non reddat duplex specie Sacramentum; tum etiam quia si unitas rei contentæ, nempe Christi, probat unitatem specificam sub speciebus panis, & vini, probaret

ret etiam unitatem individualem in omnibus Sacramentis Eucharistiæ, quæ sunt in toto Orbe; quod communiter negant, dicendo in diversis Ecclesiis esse distinctum numero Sacramentum, quamvis sit idem numero Christus in eo contentus.

Prob. 2. pars; tum quia institutio se tenet ex parte causæ efficientis, non formalis; unde non potest specificare; tum etiam quia plura specie Sacramenta possunt unica institutione designari.

Prob. 3. pars, tum exclusione aliarum sententiarum; tum etiam quia Sacramentum est signum; ergo specificationem suam sumere debet a termino significato, qui in utraque specie panis, & vini est perfecta sanctitas animæ per modum refectionis spiritualis; unde sicut panis, & vinum integrant unum convivium, unamque refectionem corporaliter; ita Eucharistia sub utraque specie unicam refectionem spiritualem.

Quod autem attinet ad unitatem, aut multiplicitatem numericam hujus Sacramenti, voluit nonnemo apud Gonetum unicum esse Sacramentum, quamvis sit in diversis locis; sicut esset unus numero homo, si Verbum plures Humanitates assumeret, & unum esset album, si idem subjectum replicatum diversas albedines in diversis locis haberet. Ratio est, quia ab unitate subjecti substantialis habetur unitas concreti accidentalis; atque adeo ab unitate Corporis Christi, quod venit in recto in hoc composito morali, habetur pariter unitas hujus Sacramenri, quamvis sit in locis diversis: & in hanc sententiam videntur inclinare Sotus, & Suarez. Communiter tamen docent, ut diximus quæstione antecedenti, in hoc Sacramento æque venire in recto Corpus Christi, species, & verba; atque adeo ubi species Eucharisticæ multiplicantur moraliter, per hoc scilicet quod sint in diversis v. gr. Ecclesiis, in diversa Missa, &c. multiplicantur numerice Sacramenta. Hinc qui simul sumit plures hostias, dicitur unum Sacramentum sumere; & in die Nativitatis Domini tres hostiæ in tribus Missis sunt tria Sacramenta; sumptio vero hostiæ, & vini consecrati in eadem Missa dicitur sumptio Sacrameatorum propter materialem illam heterogeneitatem.

Dices: quamvis homo dicat in recto tum animam, tum corpus; at si eadem anima replicetur in pluribus corporibus, non habetur duplex numero homo, sed unus ob unitatem formæ substantialis; ergo quamvis Eucharistia dicat in recto tam species, quam Corpus Christi, cum idem Corpus Christi sit replicatum sub pluribus speciebus in diversis Ecclesiis, Sacramentum debet dici unum numero in omnibus Ecclesiis ob unitatem Corporis Christi, quod est veluti forma talis Sacramenti. Universim enim concreta substantialia multiplicantur solum ad multiplicationem formæ substantialis; & idcirco si plures animæ sint unitæ eidem materiæ, haberentur plures homines; ubi e converso si una anima sit in tribus corporibus, habetur unus homo; sicut in Tribus Personis Divinis, quia una est Divinitas, unus est Deus.

Resp. nego consequentiam. Disparitas est, quia quamvis Corpus Christi in Sacramento Eucharistiæ sit quid præstantius, quam species, non per hoc dici debet forma substantialis Sacramenti; quinimmo cum Sacramentum sit signum sensibile, ratio Sacramenti magis spectat ad species, quæ sunt sensibiles per se, quam ad Corpus Christi, quod est sensibile per accidens, & ratione specierum, prout est in hoc Sacramento. Hinc sicuti quando una anima informat tria corpora, habentur tria composita substantialia inadæquate distincta; (quamvis habeatur unus homo ob unitatem formæ substantialis) ita quando unum Corpus Christi est sub pluribus speciebus Eucharisticis, habentur plura Sacramenta, quamvis inadæquate distincta.

ARTICULUS II.

Utrum Eucharistia sit necessaria ad salutem necessitate medii.

V. Duplex a Theologis distinguitur necessitas, altera præcepti, altera medii. Dicitur necessarium ad salutem necessitate præcepti, quod unice vi præcepti poni debet, ut est v. gr. auditio Sacri, jejunium præceptum; propterea si ex impotentia, aut oblivione non ponatur, adhuc potest salus æterna obtineri: Dicitur vero necessarium necessitate medii, quod independenter a quovis præcepto poni debet, ut salus obtineatur; quod si omittatur, quamvis inculpabiliter, salus non obtinebitur: Hujusmodi est Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum; si enim inculpabiliter post peccatum omittatur Sacramentum Pænitentiæ aut in re, aut in voto, non declinabitur æterna damnatio.

Idemque dicas de Baptismo, & de fide explicita Dei etiam Remuneratoris, ex Propositione 22. damnata ab Innoc. XI. quidquid sit, an sit necessaria necessitate medii in Lege Gratiæ fides explicita de Mysterio Trinitatis, & Incarnationis? in quo variant DD. Universim autem quæ sunt necessaria necessitate medii ad salutem, sunt etiam a Lege naturali præcepta: Hinc, ut notat Melchior Canus, ideo sæpe ea præcipiuntur, quia sunt necessaria, non e contra; quæ tamen sunt necessaria necessitate præcepti, non ideo præcipiuntur, quia sunt necessaria, sed potius ideo sunt necessaria, quia præcipiuntur.

Quod facessit negotium, est, Quare debeant dici necessaria necessitate medii Sacramenta mortuorum v. gr. & non etiam Jejunium præceptum, Restitutio, &c. Sicut enim sine Sacramentis mortuorum, aut saltem sine eorum voto incluso in contritione salus obtineri non potest; ita nec sine restitutione, aut in re, aut in voto illius incluso in contritione, aut in attritione cum Sacramento Pœnitentiæ.

Respondent tamen communiter, ideo restitutionem v. g. non dici necessariam necessitate medii saltem in voto, quia quamvis post furtum requiratur contritio, & propositum servandi omnia præcepta, atque adeo requiratur etiam saltem votum restitutionis; at restitutio non est medium, per quod velit Deus salutem nobis conferre: Contra vero Sacramenta mortuorum sunt instituta ad causandam gratiam, & fides supernaturalis de Deo uno, & Remuneratore de se disponit ad gratiam, & gloriam; & idcirco dicuntur necessitate medii necessaria saltem in voto. His præmissis, quæritur, An etiam Eucharistia sit necessaria necessitate medii saltem in voto, tanquam id, per quod Deus velit gratiam necessariam ad salutem, vel ad finaliter perseverandum conferre?

VI. Dico 1. Eucharistia parvulis baptizatis neque in re, neque in voto est necessaria necessitate medii.

Quod non sit necessaria parvulis in re suscepta, constat ex Tridentino sess. 21. can. 4. ubi dicitur: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Communionem Eucharistiæ, anathema sit.* Quod vero neque sit necessaria in voto, patet; quia votum succedit loco rei; frustra enim esset votum, ut loquitur D. Thomas qu. 80. art. 2. nisi impleretur, quando est opportunitas; ergo ubi res, nempe communio, non est necessaria; neque votum ipsius. Præterquamquod parvuli ante annos discretionis non possunt elicere votum, seu desiderium Eucharistiæ plene liberum.

VII. Dico 2. Eucharistia neque est necessaria adultis necessitate medii aut in re, aut in voto ad salutem, neque ad perseverandum in gratia. Ita communius contra nonnullos.

Prob. 1. pars; tum quia si non est necessaria parvulis, neque adultis; tum etiam quia si esset necessaria adultis, sequeretur, quod si quis in articulo mortis post susceptum viaticum incideret in mortale, sicut tenetur iterum confiteri, si commode posset, ita teneretur iterum communicare; quod tamen est falsum.

Prob. etiam 2. pars, tum propter idem absurdum; deberet enim hic iterum communicare, ut posset in Gratia perseverare; tum etiam quia Trident. sess. 6. can. 9. dicit, Eucharistiam esse necessariam necessitate præcepti; si autem esset necessaria ad perseverandum in Gratia, deberet etiam dici necessaria necessitate medii; tum demum, quia quamvis Eucharistia conducat ad obtinenda auxilia uberiora, & efficacia, hæc tamen possunt alia via a Deo obtineri, puta precibus, &c. ergo quamvis valde conducat ad salutem, non est tamen necessaria necessitate medii neque ad salutem, neque ad perseverantiam. Immo donum perseverantiæ in præsenti providentia neque est effectus Eucharistiæ, neque alterius Sacramenti, sed est donum gratuitum Divinæ liberalitatis, quod neque habetur infallibiliter ex opere operato, nec ex opere operantis per meritum condignum, ut docent communissime cum Angelico qu. 66. art. 4. quicquid sit, an in alia providentia possit hujusmodi donum vel cadere sub meritum condignum, vel esse effectus ex opere operato alicujus Sacramenti? Quod sustineri potest probabiliter ex dictis in de Merito.

VIII. Objic. 1. Christus Dominus explicans necessitatem Eucharistiæ eodem modo loquitur, ac de Baptismo. sicut enim dicit, *Nisi quis renatus fuerit*, &c. ita dicit, *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis;* ergo utrunque Saramentum est eodem modo necessarium necessitate medii.

Resp. Verba Christi Domini indicare solum necessitatem aliquam, saltem præcepti, relate ad utrunque Sacramentum. Utrum-

an-

autem indicet etiam necessitatem medii, dijudicandum ex re, de qua est sermo; quia enim Baptismus confert primam gratiam, ideo bene dicitur necessarius necessitate medii; quia vero Eucharistia supponit primam gratiam sufficientem se sola ad salutem, ideo est tantum necessaria necessitate præcepti. Hinc per illa verba, quæ Christus addidit, *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, solum significatur efficacia, non necessitas Eucharistiæ ad salutem.

IX. Objic. 2. Eucharistia est cibus spiritualis animæ; ergo sicut sine cibo corporali vita conservari non potest, ita nec vita spiritualis sine Eucharistia; atque adeo est necessaria necessitate medii saltem ad perseverandum in gratia.

Resp. vitam spiritualem posse aliis modis sustentari, nempe orationibus, jejuniis, &c. & ideo Eucharistia non est cibus simpliciter necessarius, sed valde utilis, ut eo confortemur, & liberemur a culpis venialibus, & a mortalibus præservemur, ut loquitur Trident. sess. 13. cap. 2. Contra vero vita corporalis unice cibo corporali naturaliter conservari potest, & ideo hujusmodi cibus est simpliciter ad hanc vitam necessarius.

QUÆSTIO III.

De materia remota Sacramenti Eucharistici.

QUærendum primo, Quænam materia ad valorem Eucharistiæ requiratur, &, An ea debeat esse determinata, demonstrabilis, & moraliter præsens? Secundo, An aqua immediate in Christi sanguinem converti possit?

ARTICULUS I.

Quænam materia ad valorem Eucharistiæ requiratur? Ubi, utrum Christus Dominus consecrarit in azymo, an in fermentato?

I. DIco 1. Ad valorem hujus Sacramenti idonea materia est panis triticeus, ac vinum de vite, ut constat ex Conciliis apud Suarium: Panis autem non solum debet esse ex tritico, sed etiam usualis, seu panis simpliciter dictus; idemque dicas de vino. Ratio est, quia verba Scripturæ, & Conciliorum sumenda sunt in sensu proprio, & usitato, nisi quid obstet.

Hinc sequitur 1. Farinam aqua subactam, & non coctam non esse materiam idoneam; nec farinam subactam aqua rosacea; nec amitum, quod est triticum corruptum; nec potest adhiberi extra casum necessitatis panis ex siligine, aut spelta, & similibus, de quibus dubitatur, an sint verum triticum. D. Thom., Soto, Layman, & alii putant, siliginem, ex qua fit panis nigrior, esse verum triticum; quia generatur ex vero tritico terræ malignæ, aut debili commisso. Alii tamen putant esse diversæ speciei; idemque dubitatur de spelta, quæ magis videtur accedere ad naturam tritici.

Sequitur 2. posse valide consecrari tum panem azymum, tum etiam fermentatum; ut definit Florentinum tam contra Græcos admittentes solum fermentatum, quam contra Armenos admittentes solum azymum. Ratio est, quia uterque est panis usualis. Azymus enim erat in usu diebus Azymorum, quibus non licebat uti fermentato, ex cap. 12. Exodi, & olim erat in usu apud mensas Sacras, ut erant panes propositionis 1. Regum 2. Quamvis autem Christus Dominus consecraverit in azymo, ut mox ostendemus, non per hoc exclusit fermentatum; sicuti licet forte consecraverit v. g. vinum album, non per hoc exclusit rubrum. Convenientior autem est consecratio in azymo, tum propter imitationem Christi, tum ad significandam vitæ christianæ sinceritatem, juxta illud Apostoli: *Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.* Peccant tamen graviter tam Sacerdos Græcus, si in Ecclesia Græca consecret azymum, quam Latinus, si in Latina fermentatum; quia ex Florentino uterque tenetur servare ritum antiquissimum suæ Ecclesiæ. Quod si Græcus tanquam Peregrinus versetur in Ecclesia Latina, aut Latinus in Græca, possunt in utrovis pane consecrare, quia possunt se conformare ritui Ecclesiæ, in qua versantur, ex Can. *Illa autem*, dist. 12. Si vero non sint Peregrini, sed Incolæ, tenentur se conformare ritui Ecclesiæ, in qua versantur. Excipiendum tamen, si in eo loco habeant proprium templum, ut habent Græci in multis urbibus Latinorum, tunc enim tenentur servare ritum sui Templi.

Sequitur 3. neque Omphacium, neque

Acetum esse materiam aptam, neque succum, dum est in uvis maturis contentus. Mustum valide consecrari potest, quicquid in contrarium nonnulli sentiant, quia mustum est vinum non defœcatum, & ex Philosopho 4. Meteor. 10. appellatur vinum recens; & Lucæ 5. dicitur: *Nemo mittit vinum novum in utres veteres.* Ideo Julius Papa in cap. *Cum omne* de Consecratione dist. 2. permittit ejus consecrationem in casu necessitatis: peccat tamen graviter, qui citra necessitatem consecrat mustum; sicut etiam si consecret vinum, quod cepit acescere, vel corrumpi, aut si sit aliquantulum acre, ut dicitur in Rubricis Missalis §. de defectibus vini, qnia exponitur consecratio periculo nullitatis; cum difficile sit dignoscere, an vinum factum sit acidum usque ad corruptionem.

II. Dubitatur a DD. An vinum congelatum valide consecretur? Affirmant Suarius, & Vasquez, quia per resolutionem fit potus usualis. Negant Ledesma, & Henriquez, quia sub ea congelatione non est potus usualis; quare sicut mustum in uva inclusum, aut vinum imbibitum in pane invalide consecratur; ita vinum congelatum: Quamvis in omnium sententia retineat consecrationem vinum, quod post consecrationem in calice congeletur; minus autem requiritur ad conservandam, quam ad introducendam formam. Dubitatur etiam, an succus ex uvis passis expressus valide consecrari possit, ut mustum? Affirmantque nonnulli apud Dianam p. 7. tract. 12.

Sequitur 4. valide consecrari tam vinum purum, quam dilutum, dummodo aqua non excedat vinum. Ratio est, quia utrunque est vinum usuale. Quamvis autem non sit necessaria necessitate Sacramenti admixtio aquæ modicissimæ, est tamen necessaria necessitate præcepti Ecclesiastici, ex Florent. & Trident. sess. 22. cap. 7. Ratio autem, cur aqua admisceatur, est, quia, ut notat Florentinum juxta testimonia SS. Patrum, creditur Christus in vino aqua permixto hoc Sacramentum instituisse. Et sane cum apud bene moratos vinum non bibatur, nisi dilutum, credendum est hujusmodi vinum a Christo adhibitum ad consecrationem. Alias etiam rationes SS. Patres assignant; quia scilicet e latere Christi aqua simul cum sanguine fluxit; necnon ad significandam unionem Christi cum Ecclesia, cum nomine aquæ in Apocalypsi significentur populi; & ad significandam unionem Divinæ naturæ cum humana in Christo Domino. Idcirco autem aqua admiscenda ex Florentino debet esse modicissima, ut non possit vinum corrumpere; propterea nunquam debet tertiam vini partem excedere. Hæc enim quantitas aquæ concedebatur a Concilio Triburiensi can. 19. quia tamen hoc Concilium fuit provinciale, nec fuit approbatum, ideo in praxi standum est Concilio Oecumenico Florentino, quod monet modicissimam aquam esse infundendam.

III. Dico 2. Materia consecranda debet esse determinata, non vaga; demonstrabilis, & moraliter præsens.

Prob. quia consecratio fit per illas particulas demonstrativas *Hoc*, & *Hic*; sed hujusmodi particulæ exigunt, quod materia sit determinata, demonstrabilis, & moraliter præsens, ut patet; ergo.

Hinc fit 1. quod si quis velit consecrare unam ex decem hostiis vage, nullam consecret; cum non sit major ratio de una, quam de alia; immo neque si velit consecrare unam determinandam a Deo; quia debet designari per particulas demonstrativas a consecrante. Verum si Sacerdos intendat consecrare particulas præsentes, quas putat esse quatuor, & deinde reperiat quinque, omnes consecrat; quia judicium illud falsum, quod sint quatuor, est mere speculativum.

Fit 2. quod si materia sit adeo magna, ut per ea pronomina demonstrari non possit, qualis est v. gr. aqua Oceani, neque possit consecrari; sicuti etiam si sit adeo parva, ut non sit sensibilis; ut docent communius contra Sotum, & Valentiam apud Martinonium: quinimmo si ab Hostia separetur fragmentum aliquod insensibile, probabiliter consecrationem non retinet, cum Sacramentum debeat esse signum sensibile; quamvis nonnulli apud eundem Martinonium doceant, consecrationem retinere, quia sufficit, quod hujusmodi particulæ seorsim insensibiles fieri possint sensibiles, si sint in magno numero. Neque est mirum, quod retinere possit consecrationem id, quod consecrationem suscipere non potest, cum plus requiratur ad formam introducendam, quam ad conservandam, tum in physicis, tum in moralibus. Aqua enim v. gr. cum magno calore conservari potest, non introduci; & character sacramentalis in anima separata conservatur, non introducitur.

Fit 3. quod si panis multum ab oculis di-

distaret, ita ut non posset significari per particulam *Hic*, sed per particulam *Ille*, nec posset consecrari: contra vero consecrari possit materia, quæ non videtur nisi in re illam continente, & ad talem materiam destinata, ut est v. g. Pyxis. sicut enim si Marsupium sit plenum auro, dicere solemus *Hoc aurum*, illud demonstrando, tanquam moraliter præsens; ita possumus demonstrare particulas in Pyxide inclusas per illa verba, *Hoc est Corpus meum;* non tamen si sint inclusæ in Missali v. g. quia Missale non est vas ad particulas continendas destinatum, ut est Pyxis.

Celeberrima est quæstio inter Latinos, & Græcos, Utrum Christus Dominus consecrarit in azymo, an in fermentato. Fundamenta sententiæ Græcorum dicentium Christum in fermentato consecrasse, sunt: Primo quia Joan. 13. dicitur, *ante diem festum Paschæ* Christus post cænam Paschalem lavisse pedes discipulorum, & Eucharistiam instituisse; ergo Eucharistia instituta fuit ante dies azymorum, (quando scilicet vetitum erat uti fermentato) atque adeo non in azymo consecravit Christus, sed in fermentato. Secundo quia Joan. 18. Judæi dicuntur *non introisse in Prætorium Pilati, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*, quibus verbis significatur, nondum advenisse tempus Paschale, & dies Azymorum, quando Eucharistia instituta fuit, videlic. pridie quam Christus pateretur. Tertio quia Joan. 19. ubi est sermo de die, quo Christus Dominus passus est, habetur: *Erat autem Parasceve Paschæ*, hoc est dies præparationis ad festum Paschale. Quarto quia Judæi postularunt Pilatum, ut sepelirentur corpora Crucifixorum eodem die, quo Christus mortuus est, ne remanerent in patibulo die sequenti, de quo dicitur ibidem: *Erat enim magnus dies ille Sabbati*: quia scilicet die Sabbati sequenti erat dies Paschæ, & primus dies Azymorum. Ex quibus omnibus inferunt, Christum comedisse Agnum Paschalem die lunæ decimotertio, præveniendo unum diem, eo quod die decimaquarta illius lunæ erat moriturus: cum autem eo die licitus esset usus panis fermentati, idcirco putant, Christum Dominum in fermentato consecrasse.

Sed communis, & longe verosimilior sententia Latinorum docet, Christum consecrasse in Azymo, & quidem ipsa die decimaquarta lunæ post cænam Agni Paschalis, die Jovis Vespere, quando jam ab ea hora incipiebat primus dies Azymorum; (sicut a primis Vesperis apud nos incipit dies festus v. g. D. Januarii, qui est primus dies octavæ talis festi,) ac proinde Christus in azymo consecravit, eo quod fuerit semper legum observantissimus, & lege cautum erat, ut nemo fermentato pane uteretur a die Paschæ, (qui erat lunæ decimus quintus incipiens a primis Vesperis diei antecedentis) per septem dies, hoc est usque ad vigesimum primum diem lunæ primi mensis Nisan inclusive, (ut fuse ostendit Suarius t. 2. in 3. p. q. 40. sect. 3. & 4. addens, quod etiamsi transmittatur, Christum decima tertia die illius lunæ post cænam Paschalem instituisse Eucharistiam, non inde fieret, quod consecrasset in fermentato. Nam quando ob impedimentum præveniebatur, aut postponebatur esus Agni Paschalis, sub iisdem ritibus comedebatur, sub quibus suo tempore erat comedendus: Sicut qui Eucharistiam sumit ante tempus Paschale propter impedimentum deinde affuturum, sumit illam eodem ritu, ac sumenda esset tempore Paschali; quare cum esus Agni esset comedendus absq; fermentato, fit quod Christus Dominus in ea cœna non fuerit usus fermentato; atque adeo quod consecrarit in azymo.

Cæterum, quod revera Christus Dominus non anticiparit esum Agni Paschalis, sed decimaquarta die illius lunæ illum comederit, ac Eucharistiam instituerit consecrando illam in azymo, constat ex pluribus Scripturæ locis. Lucæ 22. dicitur: *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, & misit Petrum, & Joannem, dicens, Euntes parate nobis Pascha*. Matth. 26. *Primo autem die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes, ubi vis paremus Pascha?* & Marc. 14. *Primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli, quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha?* Certum est autem ex Scripturis, quod primus dies Azymorum esset dies lunæ decimus quintus, & ad hunc diem pertinebat nox præcedens, quando Agnus erat comedendus (dicitur enim Exod. 12. *Immolabitque eum* (id. Agnum) *universa domus Israel ad vesperam* (idest lunæ decimæ quartæ) *& edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus*; & Levit. 23. *Quarta decima mensis ad vesperam Phase Domini est; & quintadecima die mensis hujus solemnitas azymorum Domini est.*) quare Christus Dominus ad vesperum lunæ decimæquartæ primi mensis Nisan pridie festi Paschæ, & quodammodo ipso primo

die Azymorum (quatenus nox præcedens ad diem illum pertinebat) comedit Agnum. hæc enim habentur Matthæi 26. *Vespere autem facto, discumbebat cum discipulis*: ac deinde *cum dilexisset suos, in finem dilexit eos*, Eucharistiam instituendo; atque adeo in Azymis Christus consecravit: cum legalium omnium fuerit semper religiose reverentissimus, & eo tempore lege interdiceretur fermentatum. Quinimmo congruentius fuit, quod in azymo consecraret, tum quia sic melius significatur puritas corporis Christi, quod sine corruptione conceptum fuit; tum etiam sic melius exprimitur fidelium sinceritas, quæ ad usum tanti Sacramenti deposcitur, juxta illud 1. Corinth. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis*.

Ad evertenda tamen Græcorum fundamenta plures viæ a doctoribus sunt excogitatæ. Prima est, quod eo anno dissidium erat inter plebem, & Sacerdotes, quonam die incepisset Neomenia, seu nova illa luna primi mensis, ut videre est apud Petavium l. 12. de doctrina temporum c. 15. & apud Seneschalcum in triade Evangelica quæst. de morte Christi cap. 2. Plebs contendebat, quod die Jovis esset decima quarta dies lunæ, & ideo eo die plebs comedit Agnum Paschalem sub vesperam; quod etiam fecit Christus Dominus: Sacerdotes vero contendebant, quod feria sexta (quæ dicebatur Parasceve, eo quod esset præparatio ad diem festum Sabbati sequentis) esset eo anno dies lunæ decima quarta, & ideo dies illa esset tunc non solum Parasceve, seu præparatio relate ad diem festum Sabbati, sed etiam *Parasceve Paschæ*, ut dicitur Joan. 19. Ac propterea quãdo Christus passus est, Sacerdotes nondum comederant Pascha. Secunda via aliorum apud Harduinum est, quod lis hæc esset inter Galilæos, & Judæos, & Galilæi cum Christo Domino celebrassent Pascha die Jovis vespere, Judæi vero vespere feriæ sextæ, adeo ut proxime sequens dies Sabbati esset dies festus Paschæ; ut proinde dicatur Joan. 19. *Erat enim magnus dies ille Sabbati*. Tertia via est illorum, qui cum Ruperto apud Suar. loco citato docent, quod quando dies decimaquarta lunæ incidebat in diem Jovis, esus Agni differebatur ad vesperam feriæ sextæ, ne haberentur duo festa immediata, alterum Paschæ feria sexta, alterum Sabbati subsequentis: unde tunc primus dies Azymorum, & festum Paschæ celebrandum erat die decimosexto illius lunæ, atque adeo die Sabbati: Quamvis autem Judæi die Veneris comedissent Agnum, Christus tamen comedit die Jovis, quando more solito erat comedendus. Quarta via est aliorum apud Suarium disp. 41. de Eucharistia putantium, cœnam Paschalem ab omnibus debuisse fieri in primis Vesperis lunæ decimæ quartæ; atque adeo die Jovis vespere fuisse ab omnibus factam Paschalem Cœnam, & die Saturni fuisse festum Paschæ. Et sane si istæ viæ subsisterent, facile evertuntur fundamenta Græcorum, & conciliantur Scripturæ, quæ videntur iis favere.

Verum hæc omnia nituntur apocryphis historiis, aut improbabilibus assertionibus, ut fuse idem Suarez ostendit; nec est opus ad ea recurrere, cum facile responderi possit iis, quæ pro sententia Græcorum adducta sunt, etiam sistendo in communi Latinorum sententia, quod scil. Christus Dominus, una cum Sacerdotibus, & omnibus Judæis, die Jovis in secundis Vesperis decimæ quartæ lunæ agnum Paschalem comederit ante Eucharistiæ institutionem, ac deinde die festo Paschæ feria sexta crucifixus sit, ac vespere sepultus ante diem illum magnum Sabbati, qui fuit dies secundus, non dies primus Azymorum.

Ad primum itaque respondetur, quod Christus Dominus comedendo Agnum sub vesperam diei Jovis, vere comederit *ante diem festum Paschæ*, quia dies festus Paschæ erat dies sequens, quo tantum die opera servilia prohibebantur; sic quod fit v. g. in primis Vesperis festi D. Januarii, dicitur fieri ante diem festum D. Januarii, quia dies festus D. Januarii, quo opera servilia prohibentur, non incipit nisi post mediam noctem. Hinc Doctores advertunt, quod Euangelista non dixerit, Christum cœnasse ante Pascha, seu ante tempus Paschale, sed ante diem festum Paschæ, qui erat dies sequens.

Ad secundum: ubi Joan. 18. dicuntur Judæi noluisse introire *in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*, nomine *Paschæ* non venit Agnus Paschalis, quem iam vespere antecedente comederant, sed significantur alia animalia, quæ iis diebus sacrificari solebant, nec poterant citra immunditiam legalem manducari ab iis, qui Prætorium ingrediebantur. Ex Deuteron. 16. & ex Num. 28. constat, quod eo die aliæ victimæ offerebantur; & D. August. apud eundem Suarium docet, nomine Paschæ

schæ interdum in Scriptura hujusmodi victimas significari.

Ad tertium: feria illa sexta, qua Christus mortuus est, etiamsi esset dies Paschæ, adhuc bene dici potuit a D. Joan. quod esset *Parasceve Paschæ*, non quasi vero esset dies Præparationis ad Pascha subsequens, sed quia erat dies Parasceve in ipso die Paschæ. quælibet enim feria sexta vocabatur Parasceve, eo quod esset dies præparationis ad festum Sabbati subsequens. Quare ly *Paschæ* venit quasi subjective, non terminative: & idem sonat, *Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta*, ac si diceretur: *Erat autem feria illa sexta diei Paschalis, hora quasi sexta*.

Ad quartum: etiamsi non esset dies Paschæ dies ille Sabbati, bene dici potuit, quod esset *dies magnus*, eo quod esset dies festus incidens intra dies illos solemnes Azymorum.

Ex quibus omnibus maxime elucet ardentissimus Redemptoris nostri amor, qui in patibulo Crucis mori pro nobis dignatus est non solum in civitate plena populo, quam centena myriadum incolebant, sed etiam ipso die festo Paschæ, quando undique ad spectaculū confluere omnes possent; necnon in ipso ferme meridie. Esto enim Marci 15. dicatur: *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum*, id tamen optime cohæret cum eo, quod dicitur Joan. 19. quod scilicet *hora quasi sexta* illum crucifigerent, quia quod fit intra spatium illius quartæ partis diei, quæ dicebatur Hora tertia, dicitur fieri hora tertia, etiamsi prope sit altera pars, quæ dicitur hora sexta: sicut si quid contingat prope finem primi anni alicujus regnantis, dicitur accidere *primo anno* illius; & illud ipsum similiter dici solet accidisse, *quasi secundo anno* talis dominatus: Constat autem, quod & nox dividebatur in quatuor partes, quæ dicebantur quatuor vigiliæ noctis; & dies dividebatur in quatuor partes, quæ dicebantur Prima, Tertia, Sexta, & Nona Hora, quarum singulæ tribus horis componebantur.

Confirmantur hæc omnia, quia nisi pridie festi Paschalis Christus Eucharistiam instituisset, & deinde die festo Paschæ crucifixus fuisset, non poterant Judæi dicere, quod habetur Jo. 18. *Nobis non licet interficere quenquam*: eatenus enim iis id non licebat, ut notant Cyrill. & August. apud Suarium in commentario artic. 4. quæst. 47. D. Tho. quia in die festo Paschæ ex præscripto legis vetabatur Judæis exequi sententiam mortis erga illum, quem dignum morte existimabant; quod tamen Romanis non vetabatur. Neque obstat, quod Matthæi 26. dicantur Judæi noluisse Christum comprehendi in die festo Paschæ: *Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo*. Nam non renuebant ex motivo religionis erga diem festum, sed ex metu, ne excitarentur tragædiæ; qui tamen metus cessavit, ubi Judas pollicitus est illum tradere sine ullo rumore, ac tumultu.

Illud videtur facessere negotium hac in re, quomodo dici possit, quod in die festo Paschæ Dominus mortem subierit, si eo die plura facta sunt, quæ die festo fieri prohibentur? Etenim Sacerdotes Christum apud Pilatum accusarunt; Joseph Sindonem mercatus est; Nicodemus tulit pondus centum librarum ex aloe, & myrrha; Mulieres præpararunt aromata, &c. Respondetur tamen, Sacerdotes furore in Christum excæcatos vel ausos fuisse festum illud violare; vel existimasse vincibiliter id sibi etiam die festo licere: Josephum vero, Nicodemum, ac pias mulieres potuisse hæc pia misericordiæ opera citra ullam religionem die festo exercere; non secus ac Tobias die festo cadaver Israelitæ jugulati sepelivit, ut habetur Tobiæ 2.

ARTICULUS II.

Utrum aqua immediate in Christi Sanguinem convertatur?

IV. Celebris est hæc difficultas, utrum Aqua debeat prius converti in vinum, ut in sanguinem transsubstantietur? Affirmant mordicus Thomistæ cum Angelico q. 74. art. 4. Suario, Vasquez, Amico, & Antiquis communius. Negant RR. cum Lugo, Layman, Coninck, Haunoldo.

Dico equidem primo: Aqua illa modicissima Calici infusa in Christi Sanguinem convertitur, sive prius in vinum transmutata fuerit, sive non.

Prob. 1. ex Communi Ecclesiæ sensu, teste Baronio sub finem anni 1188., ubi habet: *Credidit, & custodivit semper Sancta Romana Ecclesia, Aquam simul, & vinum transsubstantiari in Sanguinem Christi*; quod disertissime docent PP. apud Platelium num. 337.

Prob. 2. quia particula illa demonstrativa, quæ habetur in forma consecratoria Calicis, demonstrat totum, quod est

in calice; ergo totum transsubstantiatur: Aliter non posset totum illud adorari citra Idololatriam.

Neque dicas cum Arriaga, quod si aqua deberet in sanguinem converti, ne citra Idololatriam totum, quod est in Calice, adoretur, sequeretur quod etiam Musca, quæ forte in calice reperitur, vel capillus, deberet in Sanguinem Christi converti, & adorari.

Nam contra est, quia musca non miscetur vino ex intentione, quod fiat materia adorationis, nec intentio populi adorantis fertur nisi in potum, qui est in Calice, conflatum ex aqua, & vino.

Prob. demum ex facto Christi Domini, qui totum quod erat in calice, convertit in Sanguinem; & tamen Christus Dominus juxta illius calidæ Regionis consuetudinem magnam partem aquæ immiscuit, ut notat D. Th. loco laudato art. 6.; idque immediate ante consecrationem, ut patet ex PP. & ex Liturgiis Divi Jacobi, Marci, Basilii, qui acceptionem Calicis factam a Christo, mixtionem aquæ, & consecrationem per modum unius actus continui referunt. Quod etiam dixit Clemens Romanus lib. 8. cap. 17. ubi habet: *Similiter & calicem miscens ex vino, & aqua, & sanctificans, tradidit eis dicens: bibite ex eo omnes.* Hinc non potuit aqua prius in vinum converti ob temporis brevitatem: quidquid sit, an possit unquam aqua physice in vinum converti? quod mox examinabimus.

V. Dico 2. probabilius est, non posse physice aquam in vinum converti, etiamsi gutta aquæ in dolium vini validissimi infundatur; atque adeo probabilius est in omni eventu aquam immediate in sanguinem Christi transsubstantiari.

Prob. 1. quia vinum est veluti uvæ cruor, & in Deuteronomio vocatur Sanguis uvæ; atque adeo est opus facultatis vitalis animæ vitis; ergo sicut aqua nequit in sanguinem hominis converti per hoc, quod illi immisceatur; ita nec potest physice converti in vinum. Immo inductione constat, corpora, quæ jam vixere, ut lignum, Sanguis emissus e venis, & similia, non posse amplius quidquam in se convertere; ergo nec vinum.

Prob. 2. quia experientia constat, aquam vino admixtam posse ab eo separari, etiam post longum tempus, teste Plinio lib. 16. cap. 35. ubi tradit modum id faciendi, si enim fiat ex ligno hederæ vas, vinum transfluit, & remanet aqua.

Neque dicas, remanere aliquem humorem vini aqueum. Nam remanet aqua in eadem quantitate, qua fuerat admixta.

Prob. 3. si aqua converteretur in vinum, hoc ex admixtione aquæ non fieret debilius, sed validius; sicut ignis ex injectione lignorum. Quarto quia aqua, quando vi solis, aut ignis convertitur in vapores, non amittit formam aquæ; quippe quæ est naturæ tenacissimæ; ergo a fortiori nequit vinum illam transmutare. Denique vinum facilius corrumpitur, quam aqua, ut patet, si utrumque in æquali quantitate aeri ambienti exponatur; Atqui vinum nunquam potest physice in aquam converti, ut notat Philosophus primo de Gener. 34. etiamsi guttam vini misceas decem millibus congiis aquæ; ergo a fortiori nequit aqua in vinum converti.

VI. Dico 3. Etiam dato, quod possit Aqua physice in vinum migrare, adhuc verum est, quod si Aqua nondum sit immutata in vinum tempore consecrationis, immediate in Sanguinem Christi transsubstantietur.

Prob. 1. ex dictis in prima conclusione, ubi ostendimus hunc esse Ecclesiæ sensum; hoc significari a particula demonstrativa formæ consecratoriæ; & hoc accidisse in consecratione facta a Christo Domino. Secundo, quia ex Florent. & Trident. materia Calicis est vinum; ergo quodcunque venit nomine vini simpliciter dicti, est materia Calicis: Atqui tam vinum purum, quam modice aqua temperatum dicitur simpliciter vinum; cum utrumque sit vinum usuale. Immo magis est in usu vinum lymphatum in Regionibus calidioribus, ubi vinum nascitur; ergo etiam Vinum lymphatum est materia Calicis.

Neque dicas cum Goneto, vinum lymphatum est quidem potum usualem, sed non esse vinum usuale, seu de genimine vitis, ut loquitur Christus Dominus in Euangelio.

Nam contra est, quia vinum usuale nihil aliud sonat, quam vinum, quo solemus uti, dum bibimus; ergo vinum lymphatum non solum est potus usualis, sed etiam est vinum usuale: sicuti quia uti solemus tam pane, cui fermentum admiscetur, quam Azymo, ideo uterque dicitur & cibus usualis, & panis usualis. Quare sicuti fermentum se solo non est materia consecrabilis, quia non est panis usualis, ita nec aqua se sola, quia non est vinum usuale.

Con-

Confirm. 1. quia Triden. sess. 13. can. 2. asserit, in hoc Sacramento manere solum species panis, & vini; hoc autem non esset verum, si præter species panis, & vini usualis remaneret etiam substantia aquæ nondum in vinum immutatæ; ergo. Secundo quia nonnulli PP. apud Haunoldum expresse dixerunt, Aquam in Sanguinem converti. Augustinus hæc habet: *Aqua mittitur in Calicem, & fit Sanguis Consecratione.* Ambrosius; *Calix Vini, & Aquæ plenus, ubi verba Christi operata fuerint, Sanguis efficitur*; ergo quamvis alii PP. obscure locuti fuerint, in eodem sensu interpretandi sunt, juxta regulam, qua usus est Bessarion Theologus in Concilio Florent. probans processionem Spiritus Sancti a Verbo contra Græcos; quia scilicet aliqui SS. PP. ita docent; ergo cæteri obscurius loquentes secundum illos sunt interpretandi.

Confirm. 2. ex praxi veteris Ecclesiæ. sicut enim Conc. Triburiense permittebat tertiam partem aquæ; ita antiqua Ecclesia permittebat dimidium aquæ, ut constat ex Ambrosio, & Justino, qui Calicem vocat Crama, idest mixtum ex vino, & aqua copiosa, quæ proinde non poterat facile in vinum converti. In cap. *Perniciosus* de Celebr. missar. Pontifex reprehendens Sacerdotem, qui plus aquæ, quam vini adhibebat in sacrificio, solum dixit, hoc esse contra consuetudinem Ecclesiæ, non contra rationem Sacramenti. Statuit tamen deinde Ecclesia, ut modicissima aqua adhibeatur, non ut prius convertatur in vinum, sed ne forte corrumpatur vinum in aliquibus Regionibus debile.

Confirm. demum, quia Rubricæ Missalis præscribunt, quod si in sumptione Calicis deprehendat Sacerdos, ibi non fuisse vinum, sed Aquam, vel acetum, iterum novam hostiam una cum Calice consecret, ut in Rubricis Pii V. habetur; vel saltem ad vitandum scandalum, si in loco publico celebret, omissa consecratione novæ hostiæ, infundat vinum, & Aquam; & facta oblatione proferat verba Consecrationis, & sumat, ut habetur in Rubricis Clementis VIII., quibus, utpote postremis, standum, ut notat Tamburinus lib. 2. de Sacrificio missæ cap. 8, §. 5. Atqui in hoc casu non potest tam brevi tempore aqua in vinum converti; & tamen totum, quod est in Calice, debet in Sanguinem migrare, tum ut forma verificetur adæquate; tum ut totum cultu latriæ adorari possit; ergo Aqua nondum in vinum immutata immediate in Sanguinem convertitur.

VII. Objic. 1. auctoritatem antiquorum asserentium, aquam prius in vinum converti, deinde in Sanguinem: aliter facta separatione aquæ a vino consecrato, deberet Sanguis Christi sub solis speciebus aquæ permanere; cum Triden. sess. 13. can. 3. dicat, facta separatione, sub singulis speciei partibus totum Christum contineri.

Resp. antiquos Theologos posse commode explicari de prævio Aquæ in vinum transitu, non physico, sed morali. per hoc enim quod aqua induat vini colorem, saporem, &c. moraliter censetur vinum; sicut fermentum non physice, sed moraliter transit in panem. Ad id, quod additur, probabilius existimo cum Haunoldo contra Coninck, facta separatione solius aquæ, non permansurum Sanguinem Christi Domini sub iis speciebus, quia cum non remaneat materia apta ad consecrationem suscipiendam, nec remanet apta ad illam retinendam. Aqua enim separata nec physice, nec moraliter est vinum usuale: Sic etiam si ex pane consecrato extrahatur Aqua, in ea non remanet Corpus Cristi. Triden. ibi loquitur de separatione ordinaria, qua partes ita dividantur, ut singulæ remaneant materia apta ad consecrationem.

Objic. 2. Innocentius III. cap. *cum Marthæ*, de celebrat. Missar. ad quæsitum, utrum Aqua cum vino in Sanguinem convertatur? tres refert opiniones: Primam, quod ea mutetur in aquam, quæ fluxit de latere Christi. Secundam, quod cum vino transubstantietur in Sanguinem; *Cum*, inquit, *in vinum transeat mixta vino; licet physice contrarium asseverent, qui Aquam a vino per artificium adstruunt posse separari.* Tertiam, quod non transeat in Sanguinem, sed maneat vini accidentibus circumfusa: & deinde subdit Pontifex: *Verum inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit, Aquam cum vino in Sanguinem mutari*; ergo Pontifex approbat secundam opinionem relatam, quæ asserit aquam in vinum transmutari, & deinde in Sanguinem.

Confirm. 1. quia Florent. decrevit modicissimam aquam esse miscendam, & correxit Concilium Triburiense, quod permittebat tertiam aquæ partem; idque, ut facilius in vinum convertatur.

Confirm. 2. auctoritate D. Thomæ qu. 74. art. ultimo; Immo ipsius Tridentini dicentis sess. 13. can. 2. post consecrationem

nem remanere duntaxat species panis, & vini.

Resp. ex hoc textu erui oppositum. Nam Pontifex dicit, probabiliorem esse opinionē, quod Aqua cum vino in Sanguinem transmutetur; præscindendo a ratione illius secundæ opinionis, quod Aqua in vinum convertatur; immo advertendo, quod Physici negent id fieri posse. Propterea Canonistæ cum Antonio de Butrio super hunc textum, ut notat Haunoldus, docent, Pontificem supposuisse ut veram sententiam Physicorum, atque adeo voluisse Aquam immediate in sanguinem transmutari. Nota, inquit Butrius, credendum esse Physicis in arte sua, & quibuslibet etiam peritis ex lege 7. ff. de statu hominis.

Deinde transmisso, quod pontifex approbaverit etiam rationem secundæ sententiæ, solum dixit, illam opinionem esse probabiliorem, quin definiverit esse veram.

Ad primam confirmationem: Florētinum voluit modicissimam aquam adhiberi ad mysticam significationem; quia, ut loquitur Concilium Triburiense, major est Majestas Christi significata per vinum, quam fragilitas populi significata per Aquam: Secundo ex D. Thoma modicissima Aqua adhibetur, ne facile solvantur species vini aliquando debilis. Tertio ut certius Aqua in sanguinem vertatur, posita probabilitate sententiæ oppositæ.

Ad 2. D. Tho. præscindit, ut notat Lugo, ab ea quæst. Num possit Aqua physice in vinum converti? Et solum contentus est, quod convertatur in vinum moraliter: Sic in eadem quæst. art. 3. docet, quod licet vix reperiatur aliqua farina triticea, quæ non non habeat aliquod admixtum alterius frumenti; modica tamen permixtio non solvat speciem; ubi aperte loquitur, quod non solvat speciem moralem panis triticei; Atque adeo sicut ex D. Th. illud modicum farinæ alterius frumenti, puta Hordei, quod sæpe tritico admiscetur, solum moraliter convertitur in panem triticeum; ita modicum aquæ moraliter solum convertitur in vinum de genimine vitis. Similiter Tridentinum intelligendum est de vino usuali, seu diluto, dum dicit, solius vini, & panis species manere post consecrationem. damnat enim ibi sententiam Impanatorū, qui volebant etiam substantiam panis, & vini in Sacramento remanere.

VIII. Objic. ultimo ex Goneto: quod non est materia Calicis, non convertitur in sanguinem; sed Aqua non est materia Calicis, etiamsi vino sit admixta; ergo. Probatur minor, quia materia Sacramentorum est designata, & instituta a Christo Domino; Admixtio tamen aquæ fit ex præcepto Ecclesiastico; ego ex institutione divina solum vinum est materia Calicis.

Confirm. si ex præcepto Ecclesiæ vino admisceretur Aqua rosacea, vel mel, non per hoc ista in Sanguinem Christi converterentur; ergo nec aqua.

Resp. Christum Dominum instituisse pro materia Calicis vinum ut sic, sive rubrum, sive album, sive purum, sive dilutum; sicut pro materia Corporis panem, sive fermentatum, sive azymum. Quare esto Ecclesia præceperit, quod adhibeatur vinum dilutum, non per hoc hujusmodi vinum non est institutum a Christo pro materia Calicis. In forma distinguo minorem: aqua seorsim non est materia Calicis, concedo; Aqua quæ moraliter fit vinum, nego minorem, & consequentiam. Ad probationem distinguo majorem: materia Sacramenti est designata a Christo Domino vage, vel hæc, vel illa, videlicet vel vinum purum, vel dilutum, concedo; determinata ad unum, nego majorem; & concessa minore, nego consequentiam.

Ad confirm. nego consequentiam. disparitas est, quia vinum mixtum aqua est vinum usuale, atque adeo vinum simpliciter dictum; secus vero mixtum aqua rosacea, vel melle.

QUÆSTIO VI.

De Forma hujus Sacramenti.

I. CErtum est ex Florentino, formam Ecclesiæ esse verba illa, *Hoc est Corpus meum*, & *Hic est Sanguis meus*, vel *Hic est Calix Sanguinis mei*, quæ proculdubio essentialia sunt, & necessaria ad valorem Sacramenti. Utrum autem pertineant ad essentiam illa alia verba; *Novi, & æterni testamenti, &c.* & illa, *quod vobis tradetur*, quæ habentur apud Lucam, & Apostolum; & ly *Enim*? Negant Communissime; quod Suarius disp. 59. probat ex PP. & Conciliis. Et ratio est, quia forma sufficiens, & essentialis Sacramenti novæ legis est illa, quæ ita significat effectum præcipuum, ut illum causet, ita causat, ut significet; sed hoc habetur unice a primis illis verbis, quæ ita significant præsentiam Corporis Christi, & gratiam refectivam, ut utrum-

utrumque causent, ita causant, ut significent; ergo illa dumtaxat verba sunt essentialia; Præsertim quia in iis dumtaxat concordant omnes Euangelistæ cum Apostolo, necnon Ecclesia Græca, & Latina.

Utrum autem hæc alia verba sint saltem pars formæ integralis, sicut in Sacramento pœnitentiæ satisfactio est pars integralis materiæ? Affirmant Sotus, & Joannes a Sancto Thoma: Communius tamen negant. Ideo enim satisfactio est pars integralis, quia aliquo modo pertinet ad significandam remissionem pœnæ, quam causat ex opere operato: At verbis illis, *Novi & æterni testamenti*, *&c.* non competit causare præsentiam Christi, aut Gratiam nutritivam; ergo ne integraliter quidem constituunt formam sacramentalem.

Dubitatur nunc, utrum verba consecrationis proferenda sint recitative, an enunciative? Deinde utrum causent conversionem Eucharisticam, quatenus vera sunt? Et quomodo ex veritate illorum eruatur desitio substantiæ panis, & vini?

ARTICULUS I.

Utrum verba Consecrationis proferri debeant recitative, an enunciative.

II. Illud dicitur proferri recitative, & historice, quod refertur tamquam ab alio dictum; ut quando David in Psalmis habet: *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus*: dicitur vero enunciative, seu significative propositio, quæ a proferente affirmatur. Quod verba consecrationis proferantur recitative, docent communiter contra nonnullos apud Haunoldum; cum per ea verba referatur historia consecrationis factæ a Christo Domino: quia tamen verba recitative prolata de se proferuntur materialiter; ideo quærendum, An verba consecratoria debeant etiam proferri enunciative, ut proferantur formaliter enunciando, quod significant?

Unica conclusio. De essentia consecrationis est, ut verba proferantur enunciative, non vero recitative. Ita communiter cum Angelico, Suario, Lugo; contra Caterinum Salmeronem apud eundem Lugo.

Prob. Florentinum, & PP. asserunt, verba consecrationis proferri in persona Christi Domini, perinde ac si Christus per os Sacerdotis loqueretur; ad eum modum, quo Angelus repræsentans personam Dei dixit: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, &c.* & sicut in nonnullis Hispaniæ Tribunalibus solet a Judicibus sententia proferri his verbis, *Ego Rex, &c.* hoc autem importat proferri verba enunciative, seu assertive; ergo ad essentiam consecrationis spectat, quod verba assertive proferantur.

Confirm. paritate aliorum Sacramentorum, in quibus formæ proferuntur assertive. Quod autem non spectet ad essentiam consecrationis, quod proferantur etiam recitative, ex eo evincitur, quia aliter si ea tantum verba proferantur enunciative, non haberetur consecratio, cum desit tunc sensus historicus; Quod quamvis ab aliquibus apud Lugo admittatur, censetur tamen, ut notat Haunoldus, durissimum.

III. Objic. 1. Repugnat, quod forma consecrationis recitative simul, & assertive proferatur; ergo sufficit, quod solum proferatur recitative, simul cum illis verbis, *Qui pridie quam pateretur, &c.* Antecedens probatur, quia si pronuncietur assertive, particula demonstrativa *Hoc* demonstrat materiam præsentem, & pro ea supponit; si recitative, demonstraret materiam, quam Christus consecravit, & illam supponeret; sed non potest utramque hanc materiam demonstrare; ergo non potest forma consecrationis assertive simul, & recitative pronunciari: præsertim quia proferre verba recitative est proferre illa materialiter; proferre assertive est proferre formaliter.

Respon. nego antecedens. Ad probationem: particula demonstrativa *Hoc* non demonstrat panem, sed id quod continetur sub speciebus panis in fine prolationis, nempe Christum Dominum, & pro eo supponit, tam dum proferuntur ea verba assertive in persona Christi, quam dum proferuntur recitative. Quod autem aliqua propositio possit simul proferri assertive, & recitative, patet tum in iis verbis Christi Domini Matth. 1. *Bene de vobis prophetavit Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me*: Tum etiam, si Ego v. gr. alicui Auditori meo ingenio perspicaci dicerem: *Dicam de te quod Scotus de suo discipulo: Tu mihi Theatrum es, Tu Auditorium*. Quare proferre verba recitative, non semper est proferre illa materialiter, seu non ut significativa; cum possint simul recitative, & formaliter proferri. Etenim ut proferantur recitative, satis est, quod proferantur ut enunciata ab alio, cum quo bene stat, quod simul a proferente enuncientur.

Deinde, quod particula illa *Hoc* demon-

monstret Corpus Christi Domini, quod continetur sub speciebus panis in fine prolationis, non vero panem, qui continetur in principio, patet, quia per pronomen demonstrativum nemo intendit demonstrare id, quod tunc desinit esse, sed quod incipit ibi existere: Sic Christus Dominus convertens aquam in vinum poterat vere dicere, Hoc est vinum, quamvis Aqua convertenda esset in fine propositionis. Et ratio est, quia propositio non dicitur esse vera, vel falsa, nisi quando est completa. tunc enim, & non prius habet rationem propositionis: ergo verificatur per objectum, quod est in fine, non in principio prolationis: sic vera est hæc propositio, ecce nunc taceo, quamvis silentium sit in fine; & similiter vera fuit propositio illa Jacob Gen. 48. *Ecce morior*. Quare particula illa *Hoc* ad sensum demonstrat panem, qui ibi est, dum profertur, sed ad intellectum demonstrat, & significat Corpus Christi, quod est in fine propositionis sub iis accidentibus, & pro eo supponit. Idem contingit in omnibus propositionibus practicis, v. g. in hac, ego dono tibi pallium; in qua non habetur translatio dominii, dum profertur vox *Dono*, sed quando propositio est completa.

IV. Objic. 2. Si verba consecrationis proferrentur enunciative, essent falsa, cum falsum sit, quod subditur a Græcis in consecratione panis, *Quod pro vobis tradetur*, & in consecratione Calicis, *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*. ergo non proferuntur nisi recitative.

Respon. quod cum ista verba non spectent ad essentiam formæ Sacramentalis, proferuntur tantum recitative, non secus ac illa antecedentia; *Qui pridie quam pateretur*. Secundo dici potest, quod ea proferantur assertive a Sacerdote ut repræsentante tempus cœnæ; ita ut sensus sit, tunc Sanguinem Christi esse effundendum: sicut illa propositio de Fide, *Christus nascetur ex Virgine*, prolata ante nativitatem Christi, si perseveraret post nativitatem, adhuc esset vera, quatenus repræsentaret tempus ante nativitatem. Tertio possent ea verba intelligi de effusione incruenta, quæ fit in ara altaris, ubi ponitur vi verborum solus Sanguis, qui proinde velut effunditur.

ARTICULUS II.

An forma Consecrationis causet Corpus Christi ut vera? & Quomodo ex ejus veritate sequatur desitio substantiæ panis, & vini?

V. Difficultas est primo, Num forma consecratoria causet Corpus Christi, quia est vera; an vero ideo sit vera, quia causat Corpus Christi? Deinde, Quomodo ex ejus veritate eruatur substantiam panis, & vini desinere?

Circa primum; formam consecrationis causare Corpus Christi ut veram, seu quia est vera, non ut sit vera, affirmat D. Th. qu. 78. art. 5. ubi hæc habet: *Veritas hujus locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam*: Negat vero Scotus in 4. dist. 8. q. 2. dicens: *Si forma consecrationis est vera pro ultimo instanti, non prius tamen naturaliter, quam conversio sit completa; quia prius naturaliter oportet rem esse, quam oratio sit vera; (in eo enim, quod res est, vel non est, oratio est vera, vel falsa) non ergo ista veritas præcedit conversionem, sed illam supponit: & per consequens ista oratio ut vera non est conversiva*.

Conciliatur utraque opinio dicendo cum Haunoldo num. 864. quod forma consecrationis causet Corpus Christi, qua radicaliter, non qua formaliter vera. exigit enim veritatem, seu objectum, cui conformetur, posita institutione Divina; & ideo causat Corpus Christi, ut per illud fiat formaliter vera.

Circa secundum. Præmitto, de fide esse, quod substantia panis, & vini desinat esse sub accidentibus Eucharisticis, ex Trident. sess. 13. can. 21. contra Impanatores volentes, quod sicut humanitas assumpta est a personalitate Verbi, ut proinde dici possit, Deus est homo; ita substantia panis assumpta sit a Christo, ut proinde dici possit, Christus est panis. Quod vero substantia panis simpliciter destruatur, docent communissime; quia sine miraculo conservari non posset sine suis accidentibus; non secus ac forma materialis sine materia. Dubitatur solum, Num ex veritate formæ consecratoriæ ostendatur, substantiam panis, & vini non esse sub accidentibus Eucharisticis? Utrum autem transsubstantiatio exigat, quod substantia panis, & vini annihiletur, & Corpus Christi producatur? examinabimus infra.

VI. Dico nunc, ex veritate formæ conse-

secratoriæ inferri desitionem substantiæ panis, & vini sub speciebus Eucharisticis. Ita communiter apud Suarium, qui putat post Trident. conclusionem hanc esse certam; quamvis sit contra Scotum, Durandum, Paludanum.

Prob. 1. ex Trident. sess. 13. cap. 4. ubi dicitur: *Quoniam Christus corpus suum id, quod sub speciebus offerebat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia fuit, conversionem fieri totius substantiæ panis*, &c. Quibus verbis aperte docet, Ecclesiam inferre desitionem substantiæ panis ex veritate formæ consecratoriæ.

Prob. 2. ratione. Hæc propositio, Hoc est Corpus meum, significat, quod contentum sub his accidentibus sit Corpus meum, seu Christi: sed hæc propositio esset falsa, si sub iis accidentibus esset substantia panis; ergo ex veritate verborum infertur desitio substantiæ panis. Probatur minor, quia cum pronomen *Hoc* demonstret substantiam sub accidentibus contentam, quæ apparent, deberet præcipue demonstrare substantiam propriam talium accidentium, si ibi adesset; atque adeo deberet dici, Hoc est panis, non vero, Hoc est Corpus; ac proinde si ibi adesset substantia panis, ea propositio esset falsa.

Confirm. Accidentia demonstrant substantiam, cujus sunt propria, vel cui appropriantur; ergo si accidentia Eucharistica demonstrant Corpus Christi, ut illi appropriata, sequitur, quod non amplius contineant substantiam propriam panis; quia deberent potius panem demonstrare, quam Corpus Christi.

Confirm. 2. Pronomen demonstrativum *Hoc* significat quidquid hic, & nunc demonstratur; ergo ut sit vera hæc propositio, Hoc est Corpus Christi, debet esse verum, quod sit Corpus Christi quidquid hic, & nunc demonstratur per hæc accidentia; Atqui si sub iis contineretur substantia panis, falsum esset, quod quidquid per ea accidentia demonstratur, sit Corpus Christi; quia etiam panis per ea demonstraretur; ergo ex veritate formæ infertur desitio panis. Antecedens patet: Ideo enim demõstrato Petro non possumus dicere, Hoc est anima, quia non est verum, quod quidquid per accidentia Petri demonstratur, sit solum anima, cum demonstretur etiam corpus.

VII. Objic. 1. Ista propositio, Hoc est Corpus Christi, potest esse vera, etiamsi ibi sit substantia panis; ergo ex veritate verborum non infertur desitio substantiæ panis sub iis speciebus. Probatur antecedens; si accidentia Eucharistica subjectarentur in substantia panis, & simul unirentur Corpori Christi, posset esse verum, quod contentum sub illis sit Corpus Christi, & simul sit panis; ergo.

Resp. nego antecedens. Ad probationem: si accidentia unirentur tum Corpori Christi, tum etiam substantiæ panis, ex duplici titulo esset falsa forma consecratoria: Primo, quia pronomen, Hoc, debet demonstrare substantiam propriam, si ibi adsit, & non alienam; Nam si Angelus v. g. uniretur lapidi, falsa esset hæc propositio, Hic est Angelus; & tunc solum esset verum, Hic est Angelus, quando Angelus succederet substantiæ lapidis in munere talis substantiæ: Sic etiam, quando Christus Dominus exivit de Sepulchro, & fuit cum lapide penetratus, non poterat demonstrato lapide dici, Hoc est Corpus Christi; ergo si Christus simul esset cum substantia panis sub accidentibus, neque posset dici, Hoc est Corpus Christi. Secundo etiam dato, quod posset per ea accidentia demonstrari tam substantia panis, quam Corpus Christi, ita ut vera esset hæc propositio, Hoc est Corpus Christi simul, & panis; falsa tamen esset forma consecratoria, Hoc est Corpus Christi: Sicuti demonstratis accidentibus hominis, vera est hæc propositio, Hoc est anima simul, & corpus, falsa tamen esset hæc alia, Hoc est anima, aut Hoc est corpus. Ratio est, quia pronomen Hoc demonstrat totum, quod est sub accidentibus: quod patet etiam in accidentibus artificialibus. nam si in marsupio v. gr. sit aurum simul, & argentum, falsa est hæc propositio, Hoc est argentum, quia sensus propositionis est, totum illud esse argentum: Et si in dolio esset simul vinum, & oleum, falsa esset ea propositio, Hoc est vinum, vel Hoc est oleum; ergo pariter falsa esset forma consecratoria, si totum, quod sub accidentibus continetur, esset Corpus Christi simul, & substantia panis. Præterquamquod sicuti si in marsupio sit aurum simul, & lapis, licet dici posset, Hoc est aurum, quia marsupium est accidens artificiale proprium auri, quatenus destinatum est ad demonstrandas pecunias, non lapides; non posset tamen dici, Hoc est lapis: ita pariter si sub accidentibus Eucharisticis daretur utraque substantia & panis, & Corporis Christi; quamvis posset absolute dici, Hoc est panis, quia panis est substantia propria talium acci-

accidentium; non posset tamen absolute dici, Hoc est Corpus Christi; quippe quod est substantia aliena.

VIII. Objic.2. Si Petrus sit obsessus a Dæmone, demonstrato Petro dicimus, Hic est Dæmon, vel Hic Dæmon vocatur Astaroth; ergo si sub accidentibus Eucharisticis cum pane simul sit Corpus Christi, adhuc demonstrato pane potest vere dici, Hoc est Corpus Christi.

Resp. cum Vasquez disp. 180. distinguo antecedens: potest dici, Hic est Dæmon, si detur in obsesso aliqua operatio propria Dæmonis, per quam possit Dæmon demonstrari, concedo; secus, nego antecedens, & consequentiam. nulla enim operatio propria corporis Christi relucet in pane, per quam possit corpus Christi demonstrari: requiritur autem ad demonstrabilitatem substantiæ aliquod accidens proprium illius, vel saltem illi appropriatum, quando deest substantia propria: Hinc demonstrato ferro ignito, dici potest, Hoc est ferrum, & dici potest, Hoc est ignis; quia per accidentia ferri potest ferrum demonstrari; & per accidentia ignis demonstratur ignis: quod si ignis non haberet accidentia propria, aut sibi appropriata in defectum substantiæ ferri non posset vere dici, Hoc est ignis.

QUÆSTIO V.

Utrum transsubstantiatio ferat tum desitionem substantiæ panis, tum etiam productionem Corporis Christi sub speciebus?

I. De fide est, vi verborum converti totam substantiam panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. Hæc autem conversio, cum sit transsubstantiativa, appellatur ab Ecclesia, ut notat Trident. *Transsubstantiatio*, seu transitus totius substantiæ in aliam. Quia tamen conversio ex genere importat terminum a quo, terminum ad quem, & tertium commune utrique; ideo in conversione Eucharistica substantia panis dicitur terminus a quo, corpus Christi terminus ad quem, & tertium commune sunt accidentia: sicut quando convertitur lignum in ignem, id quod est commune utrique formæ substantiali, est materia; & quando frigidum accidentaliter convertitur in calidum, quod est utrique commune, est subjectum.

Dubitatur 1. de termino a quo transsubstantiationis, nempe de substantia panis, & vini, Num sufficiat, quod solum desinat esse sub speciebus, an vero debeat simpliciter annihilari? Diximus quæstione superiore, ad veritatem formæ consecratoriæ requiri, quod substantia panis, & vini non amplius subsit iis accidentibus, & quia sine accidentibus substantia naturaliter conservari non potest, ideo de facto annihilatur; cum non constet de miraculo requisito ad ejus conservationem. Quærendum nunc, an etiam ex vi conversionis Eucharisticæ annihilari debeat? quatenus ista conversio importare debet destructionem termini a quo.

II. Dubitatur 2. de termino ad quem transsubstantiationis, nempe de corpore Christi, Num debeat de novo produci, & speciebus alligari unione sive physica, sive morali, de qua infra; An vero sufficiat, quod solum adducatur; ita ut de novo solum producatur ubicatio sacramentalis corporis Christi, & unio cum speciebus, non vero ipsum corpus Christi? sicut quando homo nutritur, non producitur anima de novo, sed solum adducitur ad novas partes materiæ, & cum iis unitur.

Notandum prius, conversionem definiri, Transitum unius rei in aliam; & in eo distingui conversionem a Mutatione, quod Mutatio possit esse a termino negativo ad positivum, vel a positivo ad negativum: sic materia v. gr. mutatur, seu aliter se habet, tam si a non habente formam fiat habens, quam si ab habente fiat non habens: contra vero conversio semper est a termino positivo ad positivum; sicut convertitur lignum in ignem, frigidum in calidum. Præterea dicitur mutari tertium illud commune, quod transit a termino a quo ad terminum ad quem; ut materia dicitur mutari, quando a forma ligni transit in formam ignis: At dicitur converti ipse terminus a quo in terminum ad quem, v.gr. lignum in ignem. Ut autem A dicatur converti in B., non sufficit quod A desinat esse, & B. incipiat esse, ut notat Vasquez disp. 181. aliter si in eodem instanti destruatur Petrus, & producatur Angelus, diceretur Petrus converti in Angelum: Quare requiritur etiam inter A, & B aliqua connexio, sive ex natura rei, sive ex intentione operantis, ut A possit converti in B.

Notandum etiam, terminum a quo, vel ad quem conversionis alium esse totalem, alium formalem: v. gr. dum lignum convertitur in ignem, forma ligni, quæ transit in formam ignis, dicitur terminus for-

malis, totum lignum categorematice acceptum, quod transit in ignem, dicitur terminus totalis. Advertit tamen Coninck contra Valentiam apud Lugo disp. 7. sect. 1. quod terminus formalis non dicatur proprie converti. Quis enim dixerit, animam rationalem converti in formam cadavericam, aut calorem converti in frigus, quando calidum convertitur in frigidum? Et ratio est, quia denominationes sunt suppositorum; ac proinde unum suppositum dicitur in aliud converti, non vero forma in formam. Et quamvis Joan. 16. dicatur: *Tristitia vestra vertetur in gaudium*, locutio tamen ista est figurata, sumens abstractum pro concreto, & facit sensum, Tristes vertentur in gaudentes. In casu nostro, panis proprie convertitur in corpus Christi, ita ut tota substantia panis sit terminus formalis; ut propterea dicat Trident. sess. 13. can. 3. per consecrationem fieri conversionem totius substantiae panis in substantiam corporis Christi; quam conversionem Ecclesia vere, & proprie transubstantiationem appellat. Ratio autem, cur in hac conversione ipse terminus formalis proprie convertatur, est, quia hic terminus formalis est ipsum suppositum panis, cui convenire potest denominatio conversi in aliud suppositum, nempe in corpus Christi: terminus tamen totalis in conversione Eucharistica est panis prout sub accidentibus, importans concretum conflatum ex pane, accidentibus, & unione, quod convertitur in aliud concretum, nempe in corpus Christi sub accidentibus, conflatum ex corpore Christi, accidentibus, & unione. His explicatis

III. Dico 1. In conversione Eucharistica terminus a quo, nempe substantia panis, simpliciter desinit esse, per hoc praecise, quod convertatur in corpus Christi. Ita Oviedus, Arriaga, Lugo contra Esparzam, & alios.

Prob. 1. quia inductione constat, in omni conversione proprie dicta terminum a quo desinere simpliciter: v. gr. dum lignum convertitur in ignem, calidum in frigidum; ergo etiam in conversione Eucharistica terminus a quo, nempe panis, debet simpliciter destrui. Secundo terminus ad quem, nempe corpus Christi, debet produci, non adduci, ut mox dicemus; ergo terminus a quo debet destrui, & non tantum recedere. Tertio a priori, quia transubstantiatio est conversio substantialis, non accidentalis; ergo terminus a quo destruendus non potest esse accidens, sed substantia: Atqui nisi destrueretur substantia panis, solum destrueretur unio substantiae panis cum accidentibus, quae non est substantialis; cum non componat compositum substantiale; ergo destrui debet substantia panis.

Confirm. 1. ab inconvenienti; quia aliter sequeretur, quod dum sub speciebus Eucharisticis generantur vermes, Christus deberet dici proprie in vermes converti, eo modo quo panis proprie convertitur in corpus Christi: quod tamen ideo est falsum, quia quando generantur vermes, corpus Christi non destruitur, sed solum desinit esse sub speciebus; ergo terminus a quo debet simpliciter destrui.

Confirm. 2. quia D. Thom. 3. p. qu. 2. ostendit, Divinam naturam non posse converti in Creaturam, praecise quia Divina natura non potest destrui; ergo ex Angelico, quod convertitur in aliud, debet destrui.

Dices: Brachium abscissum ab homine vere convertitur in vermes, quin tamen anima desinat simpliciter esse, ac destruatur. Similiter Petrus proprie convertitur e divite in pauperem, quin divitiae desinant esse simpliciter; ergo poterit panis converti in Christum, & non destrui.

Resp. sicuti dum homo moritur, homo convertitur in cadaver, non vero anima rationalis in formam cadavericam; quia non dicitur proprie converti, nisi quod est suppositum, nempe homo, qui est terminus a quo totalis; ita quando brachium convertitur in vermes, satis est, quod terminus hic a quo totalis brachii desinat esse simpliciter; quamvis non desinat esse anima, seu terminus formalis. Adde, quod licet posset dici, ut vult Valentia, quod forma ligni proprie convertatur in formam ignis, quando lignum convertitur in ignem, ita ut simul detur conversio formalis, & totalis; nemo tamen dixit, animam rationalem converti in formam cadavericam, quando moritur homo; cum anima rationalis non destruatur; atque adeo semper verum est, quod terminus a quo conversionis debet destrui.

Ad id quod additur: quando homo e divite convertitur in pauperem, licet divitiae non destruantur, destruitur tamen terminus a quo totalis hujus conversionis, nempe denominatio divitis, quae constituitur per Petrum, divitias, & jus in divitias; destructo autem hoc jure, concretum illud destruitur; unde paritates adductae retorquentur.

IV.

IV. Dico 2. Terminus ad quem in conversione Eucharistica, nempe corpus Christi Domini, debet iterum produci vi actionis transsubstantiativæ; nec sufficit, quod solum adducatur. Ita D. Thom. cum Thomistis apud Gonetum disp. 4. art 2. & teste Vasquez, omnes antiqui: Communius etiam RR. cum Suario, Arriaga, Coninck, Martinonio, Tannero contra Scotistas, Lugo, Haunoldum, & alios.

Prob. conversio Eucharistica ex Tridentino est transsubstantiatio, seu conversio totius substantiæ in totam: ergo est conversio substantialis: sed in omni conversione substantiali tam terminus a quo, qui destruitur, quam terminus ad quem, qui producitur, debet esse substantialis; ergo in conversione Eucharistica terminus ad quem, qui producitur, debet esse aliquid substantiale: sed nihil aliud substantiale potest assignari, quam Corpus Christi; (quandoquidem unio corporis cum speciebus est accidentalis; cum non fiat unum per se ex corpore Christi, & accidentibus) ergo corpus Christi Domini vi actionis transsubstantiativæ debet produci.

Neque dicas, transsubstantiationem non esse conversionem substantialem, sed conversionem unius unionis accidentalis terminatæ ad unam substantiam in aliam unionem terminatam in aliam substantiam. Nam ex Trid. substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi, non vero unio in unionem; ergo conversio est substantialis: Aliter si Deus transferret miraculose accidentia de substantia A in substantiam B, haberetur transsubstantiatio, & non transaccidentatio; quod nemo dixerit. Secundo quando sub speciebus Eucharisticis generantur vermes, etiam diceretur corpus Christi transsubstantiari, & converti in vermes, quia unio accidentium cum substantia corporis Christi transit in unionem accidentium cum substantia vermium.

Confirm. 1. ex SS. PP. apud Suarium, Gonetum, Arandam. Augustinus enim dicit, *Consecratione carnem, & sanguinem creari*. Damascenus: *Panem & vinum corpus & sanguinem suum fecit*. Cyprianus: *Panis iste omnipotentia Dei factus est caro*. Ecclesia etiam canit, *Verbo carnem efficit*. & D. Gregorius: *O Magna Sacerdotum dignitas, in quorum manibus, velut in utero Virginis, Christus quotidie incarnatur*. Istæ autem locutiones non sunt detorquendæ a significatione propria ad impropriam, nisi urgeat ratio positiva: aliter quomodo impugnabimus hæreticos, qui tribuunt significationem impropriam verbis Christi dicentis, Hoc est Corpus meum; ut proinde negent Christum vere & proprie esse in Eucharistia?

Confirm. 2. quia in omni conversione substantiali debet simpliciter destrui terminus a quo substantialis, saltem totalis, si minus formalis: v. gr. cum homo convertitur in cadaver, saltem destruitur homo categorematice sumptus, quamvis non destruatur anima; ergo in omni etiam conversione substantiali, atque adeo in Eucharistica, produci debet terminus ad quem substantialis, atque adeo Corpus Christi.

Confirm. demum ex Arriaga, quia in omni conversione ex A fit, seu producitur B: v. gr. ex ligno fit ignis, ex peccatore Justus; ergo in conversione Eucharistica ex pane fit Corpus Christi, ut loquuntur Theologi ex Ambrosio de Sacramentis cap. 4. qui hæc habet: *Ubi advenerit consecratio, de pane fit Corpus Christi*; ergo simpliciter corpus Christi fit, seu producitur; non vero adducitur tantum, & unitur speciebus. Ideo enim in Incarnatione non potest dici, Homo fit Deus, quia deberet etiam esse verum, fit Deus; potest tamen dici, Deus fit homo, & homo fit homo Deus, quia verum simpliciter est, fit homo, & fit homo Deus; ergo si verum est, ex pane fit Corpus Christi, debet simpliciter esse verum, fit corpus Christi: quod enim solum fit secundum quid, non potest absolute dici, quod fiat: E. gr. dum paries fit Albus, quia paries fit secundum quid, non potest absolute dici, paries fit; & dum Verbum fit caro, non potest absolute dici, Verbum fit: si tamen paries fit Albus, verum est quod album fiat; & si verum est, quod Verbum fiat caro, verum est etiam, caro fit, seu producitur.

Neque dicas, ex pane non fieri corpus Christi, sed fieri corpus Christi contentum sub accidentibus panis; ad quod sufficit, quod fiat sola unio, seu præsentia localis Christi. Nam contra est: Non solum est verum, quod ex pane fiat corpus contentum sub accidentibus panis; sed etiam absolute dicunt PP. cum Ambrosio, ex pane fit corpus: & Triden. docet, panem transire in corpus; ergo non solum debet fieri, seu produci unio, sed etiam ipsum corpus Christi.

V. Objic. 1. Ad transsubstantiationem sufficit, quod corpus Christi substituatur substantiæ panis in munere sustentandi ea acci-

cidentia; ergo non requiritur reproductio corporis Christi. Antecedens probatur, quia per hoc quod corpus in eo munere succedat pani, habetur quidquid requiritur ad transsubstantiationem, seu ad transitum unius substantiæ in aliam.

Confirm. ex Lugo, quia Christus Dominus, quando consecravit, transsubstantiavit panem, & tamen non produxit se ipsum; cum non possit idem esse causa suimet. Neque dici potest, quod produxerit se ipsum moraliter; Nam etiam causa moralis debet esse in priori ad suum effectum; atque adeo idem esset prius, & posterius se ipso; quod repugnat: deinde dato quod posset idem producere seipsum per secundam actionem, non evitatur, quominus idem corpus Christi produceretur duplici actione totali, altera quatenus conservatur a Deo, altera quatenus produceret seipsum, quod pariter repugnat.

Resp. nego antecedens; ad probationem nego pariter antecedens: aliter si destructa substantia panis, Deus conservaret ea accidentia, diceretur panis converti in Deum, quia Deus succedit in munere panis in ordine ad sustentanda accidentia in genere causæ efficientis; prout ad summum sustentantur a corpore Christi accidentia Eucharistica, quæ cum sint ibi sine ullo subjecto, ut docet Trid. non sustentantur a corpore Christi in genere causæ materialis. Præterea Christus diceretur converti in vermes, quando substantia vermis succedit corpori Christi in munere sustentandi accidentia: sic etiam substantia A diceretur converti in substantiam B, si Deus accidentia substantiæ A transferret in substantiam B; quia una succederet alteri in munere sustentandi accidentia: quare ad transsubstantiationem non sufficit quod corpus Christi succedat in tali munere substantię panis; sed etiam requiritur, quod una substantia convertatur in aliam, & quod ex pane fiat corpus Christi; atque adeo quod terminus a quo destruatur, & terminus ad quem producatur.

Ad confirm. præscindimus hic a quæstionibus philosophicis, num idem possit producere se ipsum per secundam actionem? quod admittit Suarius hic disp. 50. cum aliis; & utrum possit idem effectus, nempe idem corpus Christi, pendere simul a duplici causa totali? Immo volumus supponere, quod utrumque repugnet. Non repugnat tamen in omnium sententia, quod Christus pro instanti A producat Verba consecratoria, & hæc conservata a Deo pro instanti B recausent eundem Christum: Ad eum modum, quo potest ignis causare calorem in istanti A, & calor conservatus a Deo in instanti B potest pro instanti B recausare illum eundem ignem absque mutua causalitate, & quin idem producat se ipsum pro eodem instanti per secundam actionem; quod forte repugnat. Declinatur etiam in casu nostro duplex actio totalis, si dicatur, quod corpus Christi pro instanti B una actione partiali, & inadæquata conservetur a Deo, & altera actione inadæquata producatur a Verbis consecratoriis. Præterquamquod dici potest, quod Christus seipsum producat moraliter, & meritorie, quatenus intuitu meritorum Christi jam præteritorum causatur nunc Christi corpus a verbis consecratoriis, & Deo; in quo nulla mutua prioritas pro eodem instanti.

VI. Objic. 2. ex Lugo n. 35. Non requiritur productio corporis Christi ad veritatem illius formæ, *Hoc est Corpus meum*; ergo illud non producitur per consecrationem. conseq. prob. quia id solum ponendum est per consecrationem, quod necessario requiritur ad veritatem formæ consecratoriæ; cum non debeamus ad arbitrium comminisci miracula. Antecedens autem patet. nam si Christus Dominus sine productione poneretur sub speciebus panis per meram adductionem, adhuc vere diceretur: Hoc est corpus Christi; ergo ad veritatem formæ consecratoriæ non requiritur productio.

Confirm. 1. Ut conservetur corpus Christi sub speciebus, non requiritur nova actio conservativa corporis distincta ab actione, qua conservatur corpus Christi in cœlo; ergo neque requiritur duplex actio, ut primo ponatur corpus Christi sub speciebus; illud enim ipsum, quod requiritur in fieri, requiritur in facto esse.

Confirm. 2. Si ad transsubstantiationem requireretur productio corporis Christi, deberet corpus Christi simpliciter produci, seu transire de non esse ad esse; non vero iterum produci; sequela non admittitur; ergo. Prob. sequela, quia terminus a quo, nempe substantia panis, debet simplicer destrui; nec sufficit, si una ejus actio destruatur: & idcirco Christus non dicitur converti in vermes, quia remanet in cœlo, quando vermes producuntur in Eucharistia; ergo etiam terminus ad quem, nempe corpus Christi, deberet simpliciter produci, & transire de non esse ad esse.

Confirm. demum, quia in nutritione hominis cibus convertitur in substantiam aliti; & tamen anima solum adducitur ad materiam cibi, non vero de novo producitur: ergo idem in casu.

Resp. dist. antec. ad veritatem speculativam formæ consecratoriæ non requiritur productio, sed sufficit adductio corporis Christi, concedo; ad veritatem practicam, & effectivam conversionis substantialis, nego antecedens, & consequentiam. Non solum debet esse verum speculative, quod hoc sit corpus Christi; sed etiam debet per hæc verba converti panis in corpus Christi, atque adeo produci corpus Christi sub speciebus. Verba enim Sacramentorum debent efficere, quod significant; ergo si Verba consecratoria significant, ibi esse corpus Christi, debent habere veritatem practicam, atque adeo id ipsum efficere: nec sufficit, quod efficiant solum unionem corporis Christi cum speciebus, quia debent efficere conversionem substantialem substantiæ panis in substantiam corporis; ergo debent aliquid substantiale, nempe ipsum Christi corpus, efficere.

Neque dicas cum Lugo: ut hæc propositio, Petrus est Prætor, sit vera practice, non debet produci Petrus, sed solum forma ista moralis Prætoris; ergo ut hæc propositio, Hoc est corpus Christi, sit vera practice, non debet produci corpus Christi, sed unio corporis Christi cum speciebus.

Retorquetur enim paritas. in prima enim propositione produci debet forma illa moralis Prætoris, quæ prædicatur de Petro; ergo in secunda produci debet corpus Christi, quod prædicatur in ea propositione practica de contento sub accidentibus, quod demonstratur per pronomen Hoc.

Ad 1. confirm. transmisso antecedente, nego consequentiam: ut homo dicatur generari ab homine, debet ab homine produci unio inter animam, & corpus; quamvis deinde ea unio conservetur a Deo; ergo ut vi formæ consecratoriæ panis dicatur fieri corpus Christi, debet a forma consecratoria produci obedientialiter Christi corpus; quamvis deinde conservetur immediate a Deo eadem actione, qua conservatur Christus in cœlo. Verum quidem est, quod Sacramentum eadem constitutiva habeat in fieri, & in facto esse, aliter variaretur; at non est verum, quod ab eadem causa causetur in fieri, & in facto esse; sicut homo non ponitur ab eadem causa in fieri, & in facto esse.

Ad 2. nego sequelam. Ad probationem, concesso antecedente, nego consequentiam. disparitas est, quia quod destruitur, simpliciter non est; Atque adeo ut aliquid destruatur, debet quælibet actio, qua conservabatur, destrui, cum negatio sit malignantis naturæ: contra vero ut aliquid producatur, sufficit, ut nova actio ad illud terminata ponatur: propterea omnes in physicis docent, non posse idem bis destrui, posse tamen idem bis produci, sive per duplicem actionem adæquatam, sive saltem per duplicem inadæquatam.

Ad ultimam, retorquetur paritas. quando cibus convertitur in substantiam aliti, quamvis non producatur de novo anima, producitur tamen de novo aliqua unio substantialis inter animam, & materiam cibi, & simul producitur suppositum hominis secundum quid novum, hoc est secundum aliquam novam partem; ergo etiam in casu nostro debet produci aliquid substantiale, quod non est aliud, nisi corpus Christi.

VII. Colliges ex dictis 1. quod cum dicitur, ex pane fieri corpus Christi, *ly ex* importet oppositionem quãdam saltem moralem, ortam ex divino decreto, inter esse panis, & esse corporis sub iis accidentibus. universim enim conversio fert oppositionem inter terminum a quo, & ad quem: aliter si Deus in eodem instanti destrueret lapidem, & crearet Angelum, diceretur lapis converti in Angelum. Revera tamen oppositio ista inter unionem accidentium cum substantia panis, & unionem eorundem cum substantia corporis Christi est etiam oppositio physica; cum non possit naturaliter dari simul utraque unio; ut proinde ex vi productionis unius unionis altera destruatur; quod ad rationem conversionis requiritur.

Colliges 2. substantiam panis in rigore non annihilari, ut docent communius cum D. Th. contra Scotum apud Suarium disp. 50. Ratio est, quia quamvis desinat esse etiam materia panis, nihilominus hujusmodi desitio non tendit in nihil, sed in corpus Christi; sicuti forma ligni non dicitur annihilari, quia convertitur in ignem: & eodem modo corpus Christi non dicitur in rigore creari; quia quamvis fiat ex nihilo sui, & subjecti, non fit tamen ex nihilo simpliciter, sed ex pane prævio. Hæc tamen Quæstio est de pura voce. Si tamen contendas, productionem corporis Christi esse veram creationem, poterit hic ex Philosophia supponi, quod creatura possit obe-

obedientialiter creare, quamvis non possit principaliter; sicuti etiam supponi potest, quod possit idem se ipsum producere per secundam actionem, si hoc sit necesse, quod corpus Christi producatur a Verbis consecratoriis, saltem quando fuerunt a Christo Domino prolata. Sed non est opus id supponere, tum quia forma consecratoria non fuit producta a corpore, sed ab Anima Christi; unde poterat corpus Christi producere absque mutua prioritate; tum quia potuit Christus per merita præcedentia producere suum corpus moraliter; tum quia potuit Christi corpus physice produci a partibus formæ consecratoriæ antecedentibus ad ultimam, quia tunc illæ conservabantur a solo Deo; tum demum quia potuit Christi corpus incipere suum esse per inceptionem extrinsecam post ultimam partem formæ consecratoriæ, sicut Gonetus disp. 3. de Sacramentis art. 3. §. 5. docet, Gratiam a Sacramentis universim causari non in instanti intrinseco, sed in instanti extrinseco, in quo verum est dicere Sacramentum non est, sed immediate ante erat: & ratio ex Goneto est, quia entia successiva non desinunt intrinsece per ultimum sui esse, sed extrinsece per primum non esse.

QUÆSTIO VI.

Utrum producatur vi consecrationis Unio etiam Physica Accidentium cum corpore Christi?

I. Sicut non sufficit, quod producatur anima, & præsentia localis animæ in materia, ad hoc ut homo producatur, nisi etiam producatur unio animæ cum materia; ita ut ponatur denominatio corporis Christi contenti sub accidentibus, & ut panis convertatur in corpus Christi, non sufficit, quod corpus Christi producatur, & fiat præsens iis accidentibus, nisi etiam illis uniatur, aut unione physica, aut saltem morali, explicata per hoc, quod ex Decreto Dei extrinseco ad motum accidentium moveatur corpus Christi, & sic per ea accidentia fit demonstrabile. Et ratio ex Aureolo in 4. distin. 10. est, quia sola præsentia localis corporis Christi sub accidentibus, seclusa quavis unione, non sufficit ad verificandam formam consecratoriam; Sicuti si Angelus sit mere præsens accidentibus lapidis, non potest per ea demonstrari, nec potest dici, hic est Angelus; neque potest dici, hic est Deus, quamvis essentialiter iis accidentibus Deus sit præsens. Hæc autem unio accidentium cum corpore Christi non debet reddere accidentia a Christi corpore sustētata in genere causæ materialis, sicut prius sustentabantur a substantia panis. Ratio est, tum quia ex Triden. accidentia in Eucharistia stant sine subjecto; tum etiam quia aliter per ea Christus denominari posset albus, calidus, &c. sicut Aqua per calorem extraneum, quem sustentat, denominatur calida.

Utrum autem a corpore Christi sustententur accidentia in genere causæ efficientis, & creative, eo modo, quo sustentantur a Deo? Videtur probabilius affirmandum, quia corpus Christi debet succedere substantiæ panis, ita ut per illa accidentia sibi appropriata possit demonstrari. Sed ad demonstrabilitatem substantiæ per accidentia connaturaliter requiritur non solum unio, sed etiam dependentia accidentium a substantia; ut proinde si accidentia unita substantiæ conservarentur creative, substantia non demonstraretur per illa connaturaliter; ergo cum non dependeant accidentia a corpore Christi in genere causæ materialis, ut docet Tridentinum, sequitur, quod dependeant in genere causæ efficientis.

II. Inquirendum nunc, utrum unio ista debeat esse physica, & an extrinseca corpori Christi, & intrinseca accidentibus, eo modo, quo diximus, unionem hypostaticam esse intrinsecam humanitati Christi, ac Verbo extrinsecam?

Dico 1. unionem corporis Christi cum accidentibus esse physicam, non moralem. Ita Bellarminus, Valentia, Amicus, Hurtadus, Dicastillo, Complutenses disp. 5. diffic. 16. contra Martinonium, & alios.

Prob. Salvari debet, quomodo panis convertatur in corpus Christi; ita ut corpus Christi per accidentia panis demonstrari possit proprie, & citra metaphoram, non aliter ac prius per illa demonstrabatur substantia panis; sed ad hoc requiritur unio physica; ergo corpus Christi unitur accidentibus unione physica. Prob. minor, quia per hoc præcise quod Angelus v. g. uniatur lapidi unione morali, hoc est ex divino decreto sit ubi est lapis, & ad motum lapidis moveatur, non per hoc Angelus potest proprie demonstrari, demonstrato lapide, quia ea accidentia non sunt physice unita Angelo: Sicut neque potest per accidentia sensibilia lapidis demonstrari Deus,

quamvis Deus essentialiter sit ubi est lapis; posset tamen per ea accidentia demonstrari Deus, si Deus physice illis uniretur per unionem intrinsecam accidentibus, & ipsi extrinsecam; sicut est unio hypostatica intrinseca humanitati, & Verbo extrinseca; ergo neque posset dici cum proprietate sermonis, Hoc est corpus Christi, si accidentia panis non unirentur physice corpori Christi; sed solum dici posset, Hic est corpus Christi: sicuti demonstrato Energumeno dicimus, ibi esse dæmonem, non vero illum esse dæmonem; nisi habeatur aliqua operatio propria dæmonis, per quam demonstrari possit.

Neque dicas, corpus Christi demonstrari posse per accidentia panis, quamvis hæc non subjectentur in corpore Christi, sicut subjectabantur in substantia panis; ergo pariter demonstrari potest per ea accidentia corpus Christi, quamvis non uniantur illi physice, sicut uniebantur substantiæ panis.

Negatur enim conseq. Demonstrabilis enim est substantia panis per accidentia non sustentata a pane, sed conservata creative a Deo, quamvis non demonstretur tunc cum eadem connaturalitate: contra vero simpliciter non est demonstrabilis substantia panis, vel corporis Christi per accidentia, quæ non sint illi physice unita, sicut non potest per illa demonstrari Deus essentialiter illis præsens.

Confirm. ex cap. *Hoc est*, de consecratione dist. 2. ubi dicitur, Sacramentum Eucharistiæ constare corpore Christi, & speciebus; sicut Homo Deus Christus Dominus constat Divinitate, & humanitate; sed Christus Dominus constat Divinitate, & humanitate physice unitis; ergo ut stet ly *sicut*, quantum fieri potest, etiam Sacramentum Eucharistiæ constare debet corpore Christi, & speciebus physice unitis: Propterea vis illa magnetica, vi cujus, ut loquitur Lugo, ad motum specierum movetur corpus Christi, non est aliud, nisi hæc unio physica corporis Christi cum speciebus.

III. Dico 2. Isthæc unio est intrinseca accidentibus Eucharisticis, extrinseca vero corpori Christi, ad quod pure terminatur, quin in illo subjectetur: non secus ac unio hypostatica est intrinseca humanitati, & extrinseca Verbo. Ita RR. ex D. Th. in 4. dist. 11. qu. 1. ad 3. ubi ait: *Secundum regulam de relativis datam erit ista relatio ordinis secundum rem in ipso pane, qui mutatur, non autem in corpore Christi; nisi secundum rationem, quia immutatum manet.* Et sane ex dictis in de Incarnatione constat, non esse impossibilem unionem physicam, quæ respiciat unum extremum ut subjectum, & sit illi intrinseca, alterum ut terminum, & sit illi extrinseca; cujusmodi est amor, qui affective unit amantem amato, & est amanti intrinsecus, & extrinsecus amato: & quamvis hujusmodi unio affectiva dicatur moralis, quippe quæ habetur per actum moralem procedentem a libero arbitrio; potest tamen dari consimilis unio pure physica, quæ physice uniat, sicut unio hypostatica: & hujusmodi etiam est unio inter materiam, & formam in sententia dicentium, duas requiri uniones, alteram in materia terminatam ad formam, quæ dicitur receptio, alteram in forma terminatam ad materiam, quæ dicitur informatio: talis etiam est unio continuativa inter duas partes quantitatis, si una debet esse in una parte, & altera in altera parte: sic pariter sunt relationes in sententia Scotistarum constitutæ per formam mediam. Non est itaque impossibilis hujusmodi unio intrinseca uni extremo, & extrinseca alteri: quod autem de facto ita sit in casu nostro,

Prob. quia ex Trid. accidentia in Eucharistia remanent sine subjecto: Atqui si unirentur unione intrinseca corpori Christi, eo ipso essent in subjecto, si minus inhæsionis, saltem receptionis, & adhæsionis: sicut unio inter corpus, & animam rationalem est in anima rationali, tamquam in subjecto adhæsionis: ergo non potest unio esse intrinseca corpori Christi, sed solum debet esse intrinseca accidentibus; cum non possit unio accidentalis esse sine ullo subjecto.

Ratio a priori conclusionis est, quam innuit D. Th. quia corpus Christi per unionem cum accidentibus Eucharisticis non immutatur intrinsece: neque enim fit album, calidum ab ea albedine, calore &c. nec aliter se habet intrinsece; ergo unio cum accidentibus est illi extrinseca, ut propterea Christus Dominus dicatur terminans calorem, non calidus, & unitus calori per denominationem ab unione extrinseca: sicut objectum amatum unitur affective amanti per denominationem ab amore illi extrinseco; & Verbum dicitur unitum Humanitati per denominationem ab unione ipsi extrinseca. Hinc innumeri PP. apud Bellar. mysterium Eucharistiæ explicant per mysterium Incarnationis, ut habe-

betur etiam in cap. *Hoc est* laudato, de consecratione.

Neque dicas, Verbum esse tum terminans humanitatem, tum etiam humanatum, & hominem; ergo corpus Christi debet etiam esse tum terminans Albedinem, tum Album. Disparitas enim est, quia Verbum unitur substantialiter humanitati, & ideo fit homo; At calor unitur accidentaliter corpori Christi, quod proinde solum fit terminans calorem, & ad summum habens calorem sibi unitum unione extrinseca; sicut Verbum est habens humanitatem.

Neque dicas 2. quod ens finitum per accessionem novæ perfectionis mutetur, & perficiatur; ergo Christus per hanc unionem immutatur. Nam si perfectio est intrinseca, ens mutatur intrinsece; si extrinseca, extrinsece; Hæc autem nova perfectio, quam haberet corpus Christi terminando unionem cum accidentibus, esset perfectio extrinseca: sicut in sententia ponente actionem in passo, Agens agendo perficitur tantum extrinsece; ergo corpus Christi solum extrinsece debet immutari.

Confirm. demum conclusio ex inconvenienti, quia si unio esset intrinseca corpori Christi, sequeretur, quod quando post hostiam consecratur Calix, tunc in calice essent etiam species panis. Prob. sequela, quia in calice venit per concomitantiam quidquid est Christi sanguini unitum, sive immediate, sive mediate, & ideo venit corpus, Anima, Divinitas, & accidentia unita corpori, & animæ Christi Domini; (quæ accidentia nonnisi mediate sunt unita sanguini) Atqui etiam accidentia panis supponerentur unita corpori Christi per præviam consecrationem Hostiæ; ergo etiam accidentia panis deberent per concomitantiam esse in calice, quamvis essent mediate unita sanguini. Immo in qualibet hostia deberent esse omnia accidentia Eucharistica, quæ in toto orbe reperiuntur; quod nemo dixerit.

Neque dicas, replicato Christo Domino, replicari tantum per concomitantiam quæ sunt illi unita, tanquam connaturaliter debita; & ideo non sequi inconveniens adductum. Nam si hoc esset verum, non deberet in Eucharistia esse cum Christo Domino per concomitantiam Gratia habitualis, & habitus infusi, cum quibus est in cœlo; quippe qui non sunt connaturaliter debiti.

IV. Objic. 1. contra primam conclusionem. Ut possit proprie demonstrari corpus Christi per accidentia panis, sufficit, quod ex Divina institutione ea accidentia corpori Christi approprientur, ita ut illud contineant, & simul moveantur; sed ad hoc sufficit unio moralis, seu inseparabilitas ex Divino decreto extrinseco; ergo superflua est unio physica. Minor prob. quia ostenso marsupio v. gr. ostenditur aurum per hoc præcise, quod marsupium ex humana institutione sit ordinatum ad aurum continendum; ergo si ex divino decreto, & institutione accidentia panis sint ordinata ad cōtinendum inseparabiliter corpus Christi, bene poterunt ea accidentia dici appropriata corpori Christi, itaut per illa demonstretur citra physicam unionem.

Resp. nego minorem: ad probationem nego consequentiam. disparitas est, quia diversimode continetur aurum in marsupio, vel vinum in phiala, ac Christi corpus sub speciebus. Illud enim continetur, ut liquor in vase per continentiam mere localem; At corpus Christi sub speciebus continetur, ut substantia panis sub propriis accidentibus, atque adeo per unionem physicam: propterea esto sufficiat mera continentia localis in marsupio, posita institutione humana, ut eo demonstrato, demonstretur aurum; at citra unionem physicam non sufficiunt accidentia panis, ut posita Divina institutione, quod non separentur a corpore Christi, possit, iis demonstratis, demonstrari corpus Christi ut contentum sub illis continentia proportionali ad illam, qua prius sub iisdem continebatur substantia panis. Quamvis enim non requiratur, quod eodem modo accidentia uniantur corpori Christi, ut prius substantiæ panis, videlicet per sustentationem; requiritur tamen, ut physice uniantur, ad hoc ut possit corpus Christi demonstrari tanquam per accidentia appropriata, ut ostendimus.

V. Objic. 2. contra secundam. Unio physica supponit ex parte extremorum aliquod incomplementum, & potentialitatem. Ideo enim v. gr. nequit Angelus uniri cum materia unione physica, sicut unitur anima rationalis, quia Angelus est completus; Atqui in Eucharistia neque datur hujusmodi incomplementum ex parte accidentium, quippe quæ a corpore Christi non perficiuntur, cum creative sustententur a Deo; neque ex parte corporis Christi, utpote quod ab accidentibus non denominatur album, calidum, &c. ergo non datur hujusmodi unio physica intrinseca accidentibus, & extrinseca corpori Christi.

Resp. unionem physicam, quæ sit alteri extremo extrinseca, non debere supponere in illo incomplementum, cum non ponatur talis unio ad illud perficiendum, ut patet in unione hypostatica, quæ non debet supponere Verbum incompletum: Idemque dicas, si posset Angelus uniri hypostatice humanitati ut purus terminus, juxta sententiam Albertini, ut diximus in de Incarnatione; ergo neque unio Eucharistica supponere debet incomplementum ex parte corporis Christi, cui est extrinseca: At ex parte accidentium, quibus est intrinseca, supponitur incomplementum. cum enim accidentia ratione suæ imperfectionis exigant substantiam, cui uniantur, perficiuntur intrinsece per unionem cum corpore Christi: Quamvis non expleatur adæquate appetitus accidentium, quæ non solum exigunt substantiam, cui uniantur, sed etiam cui inhæreant; quod non habetur in casu nostro, cum respiciant corpus Christi ut purum terminum; quod proinde dicitur unitum accidentibus unione tantum illis intrinseca, sicut verbum unitur Humanitati unione huic tantum intrinseca: cum hoc tamen discrimine, quod verbum cum humanitate facit unum per se in ratione termini, & terminabilis, seu habentis, & habiti, cum utrumque extremum sit substantiale; contra vero corpus Christi cum accidentibus faciat unum per accidens.

QUÆSTIO VII.

De præsentia, activitate, aliisque affectionibus Christi sub speciebus.

I. Triplex difficultas hic enodanda. Prima, Utrum Christus Dominus sit totus in qualibet parte Hostiæ, etiam ante fractionem, an vero post fractionem Hostiæ veluti multiplicetur, seu replicetur? sicut facto speculo, multiplicantur imagines? Secunda, An præsentia localis Christi sub speciebus importet aliquam ubicationem distinctam ab unione cum iis accidentibus ubicatis? Tertia, An sub accidentibus Eucharisticis possit Christus agere, & pati, moveri, aut movere alia corpora, videre oculis corporeis, & videri?

Dico 1. Christus sub accidentibus est totus in tota, totus sub qualibet parte Hostiæ, etiam ante fractionem. Ita communiter contra Albertum, & Altisiodorensem.

Prob. Trid. sess. 13. cap. 3. absolute dicit, Christum esse totum sub qualibet parte specierum; ergo non solum post, sed etiam ante fractionem: Quod gravissimi DD. putant esse de fide, quamvis id neget Suarius. Ratio autem est, tum quia non potest explicari, quomodo post fractionem incipiat esse in singulis partibus Hostiæ; cum virtus producendi corpus Christi non sit data fractioni, sed verbis: tum etiam quia ex Can. *Hoc est* de consecratione dist. 2. ubi est pars corporis Christi, ibi est totus Christus; sed ante fractionem Hostiæ sub qualibet parte Hostiæ est pars corporis Christi; ergo etiam est totus Christus.

Paritas de speculo non est ad rem; quia in speculo reflexio specierum parit imaginem objecti; post fractionem speculi habentur diversæ reflexiones, & ideo diversæ, & plures imagines ejusdem objecti: At in casu nostro consecratio, non fractio parit corpus Christi, & quando frangitur Hostia, non habentur tunc plures consecrationes; ergo nec plures productiones corporis Christi: atque adeo eodem modo Christus est in singulis partibus ante, & post fractionem.

Neque dicas, quod Christus in Hostia esset infinities, quot sunt partes quantitatis. Nam primo eodem modo Christus est in singulis partibus Hostiæ, ut anima rationalis in singulis partibus corporis; atque adeo difficultas ab omnibus solvenda. Secundo supponi potest, quantitatem constare ex indivisibilibus physicis finitis, unde finities tantum Christus esset replicatus; quatenus in singulis duntaxat indivisibilibus physicis hostiæ esset totus Christus, per hoc quod in quolibet essent penetrata singula indivisibilia physica corporis Christi cum unione continuativa consentanea partibus ejusdem corporis.

Hinc fit, Christum Dominum in Eucharistia habere tantum figuram radicalem consistentem in partibus corporis coordinatis; ita ut caput v. gr. sit unitum immediate collo, mediate pectori, &c. exigentibus connaturaliter extreitatem localem; non tamen habere figuram actualem consistentem in ipsa extreitate locali partium coordinatarum, seu in ubicatione circumscriptiva connaturaliter exigita a partibus corporis coordinatis.

II. Circa secundam difficultatem, Per quid

quid formaliter corpus Christi contineatur sub speciebus? Plures sunt Auctorum sententiæ. Certum videtur, præsentiam sacramentalem Christi non salvari per solam unionem corporis Christi cum speciebus panis habentibus suam ubicationem; sicut præsentia localis accidentium unitorum substantiæ, v. gr. aquæ, non potest salvari per solam unionem illorum accidentium cum substantia aquæ hic ubicata, absque ubicatione propria accidentium; ut docent communius in Philosophia. Ratio est, quia, si sufficeret, quod detur corpus Christi, accidentia panis, unio istorum cum corpore Christi, & ubicatio Neapolitana solorum accidentium, ut corpus Christi dicatur esse Neapoli, sequeretur, quod etiam sufficeret corpus Christi, accidentia, unio, & ubicatio Romana accidentium, ut corpus Christi dicatur esse Romæ; sed hoc est falsum; ergo & illud. Probatur minor. Nam si Eucharistia existat Neapoli, & Romæ replicentur solum accidentia Eucharistica, non replicata unione cum corpore Christi, in tali casu daretur a parte rei corpus Christi, unio, accidentia panis, & ubicatio Romana horum accidentium; quin daretur Romæ corpus Christi; ergo hæc tantum non sufficiunt, sed requiritur etiam ubicatio sacramentalis propria corporis Christi.

Dicendum itaque secundo cum Lugo contra Vasquez, ubicationem sacramentalem Christi esse modum distinctum ab unione corporis Christi cum accidentibus. Ratio est quia citra hunc modum distinctum non tollitur omnis indifferentia, ut jam ostendimus. Secundo hic modus, seu hæc ubicatio sacramentalis, vi cujus corpus Christi est totum in tota, & totum in quolibet indivisibili physico Hostiæ, est accidens naturale quoad substantiam, & supernaturale quoad modum, ut docent Arriaga, & Haunoldus: non secus ac quando corpus aliquod replicatur, vel penetratur, ubicationes illius corporis sunt naturales quoad substantiam, & supernaturales quoad modum. Ratio est, quia sufficienter Christus est in tota, & in qualibet parte Hostiæ, per hoc quod singula indivisibilia physica corporis Christi sint penetrata in singulis minimis Hostiæ, & simul sint replicata, ubicunque datur quodvis minimum Hostiæ; sed ad hoc sufficit ubicatio tantum quoad modum, non quoad substantiam supernaturalis; (ut in qualibet penetratione, aut replicatione corporum) ergo hujusmodi est ubicatio sacramentalis Christi. Hæc autem neque est dicenda ubicatio circumscriptiva, nec definitiva, sed sacramentalis, ut communiter docent Thomistæ. Et ratio ex Angelico est, quia ubicatio circumscriptiva afficit corpus, quod secundum unam partem est in uno loco, secundum aliam in alio; Definitiva vero afficit spiritum, quem intra certum spatium definit, adeo ut sit totus in toto, totus in qualibet parte spatii; ubicatio tamen Sacramentalis afficit corpus, quod nullis finibus circumscribit; ac proinde potest de se esse major, & major in infinitum.

III. Circa tertiam difficultatem, docent communius, Christum, prout est in Eucharistia, non posse naturaliter agere, ac pati, videre, aut videri, nec gravitare, aut seipsum, vel alia corpora movere; eo quod careat extensione partium extra partes requisita ad hujusmodi actiones.

Dico tamen cum Nominalibus Ocamo, Gabriele, Majore, necnon cum Martinonio disp. 32. Arriaga disp. 37. probabile esse, quod possit naturaliter Christus sub speciebus hæc omnia præstare, perinde ac si haberet ubicationem circumscriptivam.

Prob. Penetratio, & Replicatio non impedit, quominus corpora possint naturaliter agere, ac pati, alterari, & alterare: v. gr. aqua palmaris, sive sit cum alia penetrata, sive sit replicata, potest naturaliter frigefacere, & calefieri, ut hic supponimus ex physicis; sed modus existendi corporis Christi in Eucharistia solum fert penetrationem omnium minimorum corporis Christi in quolibet minimo Hostiæ, & replicationē cujuslibet minimi corporis Christi in quolibet minimo ejusdem Hostiæ; ergo modus existendi corporis Christi in Eucharistia non impedit, quominus possit naturaliter agere, ac pati, perinde ac si haberet ubicationem circumscriptivam. In eo enim differt ubicatio circumscriptiva, quam habet Christi corpus in cœlis, a sacramentali, quam habet in Eucharistia, quod per illam corpus Christi habeat solum partes extra partes; per illam vero habeat tum partes extra partes, tum partes intra partes.

Quod ut facilius percipiatur, fingamus dari Hostiam consecratam, quæ habeat magnitudinem, & formam hominis: in illa, ubi est oculus dexter, est simul dexter, & sinister, & totum corpus Christi; ubi vero est sinister, est etiam dexter, & totum corpus; ergo oculus dexter est simul extra;

& intra locum sinistri: Idemque dicas de singulis indivisibilibus physicis corporis Christi, quę pariter sunt unum, & extra, & intra aliud; atque adeo non deest in corpore Christi sub speciebus illa extensio localis partium, quæ requiritur, ut possit naturaliter agere, & pati. Ad hos enim effectus non requiritur, quod partes extensæ non sint replicatæ, aut penetratæ, ut supponitur ex physicis.

Hinc fit 1. quod Christus Dominus, præcisa dote impassibilitatis, quam habet, quatenus est Beatus, posset, prout est in Eucharistia, calefieri naturaliter ab igne propinquo; non secus ac aqua replicata, vel penetrata.

Fit 2. quod possit pariformiter calefacere passum sufficienter approximatum suo calori naturali; quamvis huiusmodi effectus ad celandum mysterium de facto impediatur.

Fit 3. quod possit naturaliter videri oculo corporeo; sicut enim plura corpora penetrata, aut replicata possunt emittere species, quibus videantur; ita indivisibilia physica corporis Christi in Eucharistia penetrata, & replicata possunt emittere species suas. Et quamvis multitudo illa specierum, quæ a tot corporibus penetratis emittuntur, non faciat ea distinguere, hoc non obstat, quominus ea omnia saltem confuse videantur.

Fit 4. non esse improbabile, ut docet Arriaga n. 17. cum Nominalibus, quod possit etiam in Eucharistia Christus Dominus oculis suis naturaliter videre objecta corporea approximata: Ad videndum enim requiritur, & sufficit potentia visiva cum organis extensis, seu habentibus partes extra partes, non alteratis, neque impeditis; sed in Eucharistia hæc omnia habentur: potentia enim visiva Christi Domini est cum organis extensis; quia licet habeant partes intra partes, habent etiam partes extra partes, ut diximus; & a penetratione cum aliis partibus non alterantur; aliter Christus non esset in Hostia, prout est in cœlo; nec ullatenus impediuntur, quia ex penetratione cum aliis partibus corporis opacis non immutatur temperamentum oculi; unde non impeditur transmissio specierum, a quibus visio causetur; ergo in Eucharistia habetur quicquid requiritur, ut Christus possit oculis corporeis videre: quod videtur innuisse sponsa Cant. 2. dicens: *En ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos*, videlicet specierum sacramentalium: Aliter ibi esset modo quodam mortuo, & perinde ac lapis; quod minus digne dicitur de Christo Domino. Immo probabiliter in singulis indivisibilibus Hostiæ, ubi sunt omnia organa potentiæ visivæ rite coordinata, & non alterata per penetrationem, potest naturaliter sua visio produci, quin requiratur ulterior extensio.

Fit 5. quod naturaliter possit Christus moveri. si enim plures aquæ penetratæ gravitant, & naturaliter descendunt, quidni etiam omnia indivisibilia physica corporis Christi habentia suam gravitatem, penetrata, ac replicata in Eucharistia, graviteant, & naturaliter descendant; nisi ad occultandum mysterium id impediatur?

Fit 6. quod possit etiam naturaliter movere se ipsum, species sacramentales, & alia corpora. cum enim possit naturaliter agere, potest etiam naturaliter causare motum, & impetum imprimere.

Fit 7. quod possit naturaliter motu progressivo moveri. Quod ut perspicuum fiat, imaginandum dari Hostiam consecratam magnitudinis, & figuræ humanæ; ut posset autem Christus ibi moveri motu progressivo, solum deberet prius movere pedem A, deinde pedem B; sed hoc totum posset; ergo. Probatur minor. quamvis enim movendo pedem A, moveat etiam pedem B compenetratum, & movendo pedem B moveat etiam pedem A; nihilominus adhuc verum est, quod per primam partem motus moveatur pes A, & per secundam pes B; quod sufficit ad motum progressivum. sicut enim per hoc præcise, quod uterque pes Christi sit in parte Hostiæ A, & uterque in parte B, bene sequitur, quod in parte A Hostiæ sit pes dexter, & in B sinister; ita etiam per hoc quod uterque pes moveatur in prima parte motus, & uterque in secunda, bene sequitur, quod in prima parte motus moveatur pes dexter, in secunda sinister; quod sufficit ad motum progressivum; nisi lis sit de voce. Ratio a priori est, quia penetratio, & replicatio non impedit, quominus corpus possit agere, & pati, perinde ac si non esset replicatum, aut penetratum; ergo per hoc quod ubi est pes dexter, sit etiam compenetratus pes sinister, non fit, quominus pes dexter possit moveri motu progressivo, perinde ac si non esset cum altero pede compenetratus: idemque dicas de pede sinistro; atque adeo potest Christus naturaliter prout est in hostia consecrata moveri motu progressivo.

Fit

Fit ult. Christum in Eucharistia posse etiam naturaliter loqui, audire, olfacere, tangere, tangi, & omnes actus potentiarum externarum, ac internarum exercere; sicut potest in cœlo. Ratio est, quia penetratio, & replicatio organorum non excludit extensionem partium ad has operationes requisitam, nec immutat, aut alterat temperamentum illorum; ergo perinde se habet Christus in Eucharistia, ac Petrus replicatus, & simul penetratus cum Paulo; atqui Petrus replicatus, & penetratus potest naturaliter omnes operationes potentiarum internarum, & externarum exercere, ut hic supponitur; ergo etiam Christus in Eucharistia.

V. Objic. 1. Christus Dominus in Eucharistia non stat modo naturali; ergo non potest naturaliter agere. Secundo, Christus sub speciebus existit indivisibiliter; ergo non potest exercere operationem corpoream divisibilem, nec qualitatem divisibilem recipere. Tertio, ut possit agens corporeum naturaliter agere, requirit, tanquam conditionem necessariam, partium extensionem; non secus ac approximationem passo; In Eucharistia autem Christus Dominus non est extensus; ergo. Quarto, ad agendum requiritur contactus quantitativus; Christus autem in Eucharistia tangi non potest, solumque tanguntur accidentia panis.

Resp. ad primum nego consequentiam. per hoc quod humanitas Christi subsistat modo supernaturali, non per hoc non potest naturaliter agere. Aqua penetrata, aut replicata, quamvis non existat modo naturali, adhuc naturaliter agit, ac patitur; & species Eucharisticæ naturaliter calefiunt, & calefaciunt, esto miraculose stent sine subjecto.

Ad secundum, existere Christum Dominum indivisibiliter in Eucharistia, non est existere sine pluralitate partium extensarum, tam in ordine ad se, quam in ordine ad locum; sed est existere totum in toto, & totum in qualibet parte; ita tamen ut quælibet pars sit intra simul, & extra aliam: eo modo quo communiter dicimus in physicis, (contra Thomistas negantes possibilitatem replicationis circumscriptivæ ejusdem corporis) corpus replicatum in loco A, & B, esse simul intra, & extra locum A, esse simul intra, & extra locum B.

Ad tertium, diximus, cum ubicatione sacramentali cohærere extensionem, seu extreitatem partium requisitam ad actionem naturalem agentis corporei, quia intreitas partium non pugnat cum earundem partium extreitate.

Ad quartum, primo falsum est, ad agendum requiri contactum quantitativum inter agens, & passum. sufficit enim immediatio virtutis sine immediatione suppositi. Deinde falsum etiam est, corpus Christi in Eucharistia non posse ab alio corpore tangi, seu habere contactum quantitativum. ad hoc enim ut duo corpora tangantur, sufficit, quod inter illa duo nihil mediet: atqui inter digitos Sacerdotis, & corpus Christi nihil mediat; non secus ac nihil mediat inter digitos Sacerdotis, & quantitatem panis: ergo sicut in rigore Sacerdos suis digitis tangit species Eucharisticas, nempe quantitatem panis; ita in rigore tangit corpus Christi; quamvis corpus Christi de facto non causet sensationem tactus ad mysterium occultandum; sicuti impeditur, ne ab oculis nostris saltem confuse videatur, ut naturaliter posset videri. Dixi, saltem confuse; nam ut advertit Arriaga, possent etiam distincte videri naturaliter singula membra Christi in Eucharistia: sicut enim attinguntur distincte singuli soni, quando sunt diversi, licet simul audiantur; ita singuli colores, si sunt diversi, discernuntur, quando simul species emittunt ab eodem loco.

VI. Notandum hic, apparitiones Christi in Eucharistia multipliciter contingere posse, easque semper esse miraculosas, si Christus non appareat sub ea confusione membrorum explicata. Possent autem primo contingere, si singulæ partes corporis seorsim emittant species suas, ita ut in una parte appareat solum caput, in altera solum collum, &c. secundo si Christus novam præsentiam circumscriptivam assumat, ut se præbeat videndum. Tertio si immutetur potentia visiva per productionem miraculosam speciei exprimentis corpus Christi. Quarto si immutetur medium, ita ut causet speciem impressam corporis Christi. In his autem casibus nulla haberetur deceptio, quia per hujusmodi miraculosas apparitiones Deus solum intendit confirmare veram præsentiam Christi in Eucharistia: sicut Christus Dominus non dicitur decepisse discipulos euntes in Emmaus, quando apparuit sub specie Peregrini, ut advertit Angelicus ex Augustino apud Martinonium disp. 32.

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

De effectibus Eucharistiæ, & num causentur, quousque species in stomacho perseverant.

I. PRimus, ac præcipuus Eucharistiæ effectus est nutritio, & confortatio animæ, & augmentatio in vita spirituali; ut constat ex Florent., & Trident. sess. 13. cap. 2. ubi dicitur, *sumi hoc Sacramentum tamquam spiritualem animarum cibum, quo aluntur, & confortantur viventes vita illius, qui dixit, Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Hæc autem nutritio consistit tum in augmento gratiæ habitualis, tum in excitatione quadam charitatis, cum actuali dulcedine, & gaudio spirituali, ut docet D. Th. q. 76. a. 1. dicens: *Ex virtute hujus Sacramenti anima spiritualiter reficitur per hoc, quod spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis divinæ.* Hinc Eucharistia in Clementina unica de Reliquiis, & veneratione Sanctorum dicitur *esse Panis habens omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis.* De illa Isa. 60. dicitur: *Mammilla Regum lactaberis*, & Cant. 2. *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Hæc tamen dulcedo sæpe ab indispositione subjecti impeditur.

Secundus Eucharistiæ effectus est liberatio a venialibus, & præservatio a mortalibus, ex Trident. loco laudato; ubi hoc Sacramentum vocat *Antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, & a mortalibus præservamur.* Ex duplici autem capite a venialibus liberamur, ut notat Angelicus hic art. 4. Primo ex ipsa ratione gratiæ cibantis; atque adeo ex opere operato: per cibum enim restauratur, quod per calorem naturalem deperditur; per venialia autem deperditur fervor charitatis; ergo per spiritualem hunc cibum restauratur Charitatis fervor; atque adeo ex opere operato causatur remissio venialium. Secundo a venialibus liberamur mediate, & ex opere operantis, quatenus Eucharistia excitat calorem charitatis, & contritionis, quo venialia remittuntur. A mortalibus etiam præservamur, sicut per cibum præservamur a morte, videlicet roborando vires spirituales, extinguēdo fomitem, & præbendo auxilia adversus hostes, juxta illud Psalmi 22. *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.* Hinc Eucharistia causat etiam perseverantiā in gratia, & gloriæ adeptionem: Unde a Trident. cap. 2. appellatur *Pignus futuræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis.*

II. Tertius effectus est remissio pœnæ peccatis debitæ, ex D. Th. art. 5. quod tamen non præstat Eucharistia, quatenus est Sacramentum directe; cum non sit instituta ad satisfaciendum pro peccatis, sed solum indirecte; Tum quia cum remittat culpam venialium, remittit consequenter aliquam saltem pœnam iis debitam; Tum etiam quia excitando fervorem charitatis homo vi charitatis consequitur remissionem culpæ simul, & pœnæ. Non remittitur tamen semper tota pœna, ut in baptismo; aliter homini communicanti nulla esset alia pœna injungenda; ut non injungitur suscipienti baptismum. Eucharistia tamen, quatenus est sacrificium, per se, & directe pœnam peccatis debitam remittit; cum habeat vim satisfaciendi, & placandi Deum, ac reddendi illum nobis propitium, ut dicemus disputatione sequenti.

Ultimus Eucharistiæ effectus est, mitigare, ac extinguere fomitem peccati; quod præstat, tum indirecte augendo Charitatem, ex August. enim Augmentum charitatis diminutio est Cupiditatis: Tum etiam directe per auxilia specialia, quibus excitantur primi motus oppositi motibus concupiscentiæ. Hinc dicitur Zachariæ 9. *Quid est bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Et Cyrillus 4. in Joan. 17. *Non mortem solum, sed & morbos omnes depellit, sedat sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes omnes extinguit.* Præterea causat etiam corporis resurrectionem; ut constat ex illo Christi Domini: *Qui manducat meam carnem, &c. habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Influit autem in hanc resurrectionem, movendo Deum ad vivificanda corpora per conjunctionem, quam habuerunt cum Carne Christi vivificante. Hinc inferunt nonnulli apud Gonetum, quod sæpe, ac devote Communicantes claritatem, ac splendorem specialem sint obtenturi in corporibus suis post resurrectionem. Si enim Moyses ex sola conversatione cum Angelo, qui loco Dei apparebat, adeo splendidus evasit, *ut non possent intendere Filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus*, ut loquitur Apostolus; quid dicemus de corporibus Beatorum ex contactu corporis Christi, qui a Chrysost. vocatur *Fons Lucis?* Notandum tamen circa hos effectus; nonnullos semper causari, nisi detur obex,

cu-

cujusmodi sunt qui causantur immediate, nempe augmentum gratiæ, Auxilia specialia, liberatio a venialibus; alios vero, qui causantur mediate per gratias actuales, (ut sunt præservatio a mortalibus, perseverantia in gratia, & adeptio gloriæ) non causari semper; quia sæpe homo resistit gratiis actualibus per Eucharistiam collatis.

III. Difficultas nunc est primo, Num isti effectus causentur ab Eucharistia tunc solum, cum manducatur, seu per guttur in stomachum trajicitur, an vero quousque species Sacramentales in stomacho perseverant? Plurimi apud Vasquez disp. 203. docent, gratiam causari solum, dum manducatur; alios vero effectus secundarios, puta dulcedinem spiritualem, auxilia, & similia, quæ dantur in tempore opportuno, causari etiam post species in stomacho consumptas. Cajetanus docuit, augmentum gratiæ causari posse ex opere operato, quousque in stomacho species perseverant, dummodo habeatur nova devotio, & dispositio. Idemque docet Suarez disp. 63. sec. 7. qui quamvis olim male audierit, teste Lugo disp. 12. communius tamen usu recipitur. Ratio hujus doctrinæ est, quia Eucharistia ex Tridentino instituta est instar cibi; ergo sicut cibus, quousque est in stomacho, habet vim nutritivam, & reficit vires corporales; ita Eucharistia spirituales; requiritur tamen nova devotio, quia cibus spiritualis in hoc differt a corporali, quod iste non potest in primo instanti manducationis nutrire, sed ex majori activitate agentis, & minori resistentia contrarii habet, ut facilius digeratur, & vires reficiat successive: contra vero Eucharistia in primo instanti, quo manducatur, causat effectus suos quantum potest; non secus ac luminosum causat statim quantum potest lucis: idcirco, ut cibus hic spiritualis novam gratiam causet, requirit novam dispositionem; sicut luminosum requirit subjectum magis dispositum, ut reddat illud magis lucidum.

Confirm. Omnes concedunt, Eucharistiam majus augmentum gratiæ conferre subiecto magis disposito; ergo sive ista dispositio præcedat manducationem Eucharistiæ, sive subsequatur; dummodo instar cibi spiritualis sit in stomacho, majus augmentum gratiæ causabit pro majori ista superveniente dispositione.

IV. Objic. primo: Non est tribuenda Sacramentis vis causativa Gratiæ, nisi ea constet ex Scripturis, Conciliis, traditione, &c. Sed ex Scripturis, & Conciliis gratia nutritiva solum promittitur manducanti Eucharistiam, non vero retinenti eam in stomacho; ergo solum confertur gratia, dum manducatur. Neque obstat paritas cibi corporalis. nam si in omnibus servaretur Analogia inter cibum spiritualem, & corporalem; sicuti hic nutrit, postquam alteratur, & corrumpitur, ita Eucharistia deberet gratiam causare, postquam species Sacramentales corrumpuntur; quod longe aberrat a vero.

Confirm. quia ex dictis contra Cajetanum, ut Eucharistia causet gratiam, non requiritur actualis devotio, sed sufficit negatio obicis; ergo si causaret gratiam, quousque species sunt in stomacho, neque requireretur nova dispositio, & devotio.

Respon. satis esse, quod ex Conciliis constet, Eucharistiam institutam esse per modum cibi nutrientis animam, & quod illi rationabiliter a Theologis tribuatur omnis illa vis causativa Gratiæ, quæ potest ei congruere per comparationem ad cibum corporalem: dummodo aliunde non constet, hos cibos in aliquo effectu inter se discrepare. Constat autem, in hoc discrepare, quod cibus corporalis vires reficiat, dum corrumpitur, reficit enim vires per hoc, quod convertatur in substantiam aliti: contra vero Eucharistia non convertitur in comedentem, sed illum in se convertit, prout Christus Dominus dixit Augustino: *Cibus sum fortium; tu mutaberis in me, non ego in te;* ergo non debet causare gratiam post corruptionem specierum, sed dum est in stomacho.

Ad confirmationem, nego consequentiam. diximus enim, quod sicut luminosum causat statim quantum potest lucis, illam tamen non intendit, si non accedat nova dispositio subjecti; ita Eucharistia: & sicut Eucharistia causat majorem gratiam, si major sit dispositio, & devotio, dum manducatur; ita si hæc devotio succedat, dum species sunt in stomacho, tunc causat illud augmentum gratiæ respondens devotioni.

V. Objic. 2. Ex Vasquez, & Arriaga. Si hæc sententia subsisteret, daretur ansa superstitionibus, videlicet accipiendi plures, aut grandiores Hostias, quod, ut advertit Suarez, ab Inquisitoribus fidei sæpe damnatum est, ut superstitiosum; & puniti sunt, qui id contendebant; ut videre est apud Dianam parte 4. tract. 8. resol. 96. Secundo Sacerdotes facile indulgerent Calici implendo; & injuriam irrogarent ei, cui dimidiam particulam aliquando tribuerent,

quia

quia fraudarent illa majori gratia, quam posset in stomacho causare particula, si esset integra. Denique durum videtur, voluisse Christum ita Eucharistiam instituere, ut cæteris paribus magis prodesse posset ei, qui debilioris est stomachi, & diuturnius species conservat.

Resp. merito puniri ab Inquisitoribus eos, qui volunt Hostias grandiores; non solum ne detur ansa suspicandi, quod major gratia conferatur ratione Hostiæ majoris, non ratione majoris devotionis; & ne superbe quis majorem Hostiam prætendat ob suam majorem dignitatem; sed etiam quia standum consuetudini Ecclesiæ, & reverentiæ debitæ Sacramento. Sicut enim Ecclesia ob hanc reverentiam prohibet, ne quis pluries eadem die communicet; quamvis plus gratiæ acciperet bis communicando, quam semel; ita prohibet, ne grandior solito Hostia sumatur; præsertim quia solum probabile est, quod ratione majoris devotionis plus gratiæ conferatur, quousque in stomacho perseverat. Hinc fit, Sacerdotes non debere cum irreverentia nimios esse in Calice implendo, præsertim si non vacent deinde gratiarum actioni, quousque species consumantur. Fit etiam, quod per accidens aliquando dimidia Hostia dari possit, si desit integra. Denique sicut Eucharistia ita instituta est, ut non debeat a fatuo suscipi cum periculo irreverentiæ, nec hoc videtur durum; ita pariter institui potuit, quod cæteris paribus plus prodesse possit ei, qui diutius species conservat ob stomachi debilitatem.

VI. Objic. ultimo ex eodem Vasquez. Ex hac sententia sequitur primo, quod qui communicat in mortali, teneatur statim conteri, & confiteri, ut possit recipere gratiam, quam Eucharistia causare potest, dum est in stomacho. Secundo, quod qui post communionem statim peccaret, novum peccatum committeret, ex hoc præcise quod ponat obicem novo illi effectui; hæc autem sunt inaudita; ergo.

Respond. nego utramque sequelam. Et sane qui communicat in mortali, non peccat præcise, quia impedit gratiæ consecutionem; (aliter qui non communicat frequenter, aut cum majori devotione, peccaret impediendo majus augmentum gratiæ) sed peccat quia Sancta non sancte tractaret indigne suscipiendo Sacramentum. Quod autem non statim doleat de peccato, non est nova irreverentia, sed eadem habitualiter perseverans.

VII. Dubitatur ulterius, an major gratia causetur ab utraque specie panis, & vini, quam ab altera tantum? Communius negant Antiqui, & RR. cum Thomistis, Suario, Bellarmino, Coninch. Affirmant tamen plures Antiqui, & RR. cum Vasquez, Lugo, Palao, & Recentioribus Thomistis apud Philippum a SS. Trinitate. Utraque sententia habet solidam probabilitatem, tum intrinsecam, tum extrinsecam, teste Haunoldo; adeo ut ambigas, utram eligas.

Censeo equidem partem affirmativam esse valde probabilem. Pro ea enim adducitur primo a Lugo, & Dicastillo auctoritas Patrum Tridentinorum, qui videbantur in illam inclinare; ut propterea definierint, Laicos non communicantes sub speciebus vini *nulla gratia necessaria fraudari*: cum autem addiderint ly *necessaria*, videntur asserere, quod aliqua speciali gratia fraudentur; licet non necessaria ad salutem; sicuti dum Ecclesia ob reverentiam Sacramento debitam prohibet, ne quis eadem die bis communicet, aliqua gratia nos privat, quamvis non necessaria. Secundo auctoritas Clementis VI., qui concedens Regi Galliæ communionem sub utraque specie, expressit in Bulla id concedere *ad majus gratiæ augmentum*, quod non videtur apte intelligi de augmento ex opere operantis, sed operato. Et quamvis ibi Pontifex non loquatur ex cathedra tamquam Ecclesiæ Magister, proponendo aliquod infallibiliter credendum, sed ut Auctor privatus, adhuc magni habetur ejus Auctoritas. Tertio probatur ratione: quia Sacramentum causat solum effectus, quos significat, non vero quos non significat; sed species panis significant solum effectum cibi, cujus est roborare; Et species vini solum effectus potus, cujus est lætificare; Juxta illud Psalmi 103. *Panis cor hominis confirmat. Vinum lætificat cor hominis*; unde canit Ecclesia: *Dedit fragilibus corporis ferculum, Dedit & tristibus Sanguinis poculum*; ergo hos diversos effectus seorsum causant; atque adeo major gratia causatur ab utraque specie, quam ab altera tantum.

VIII. Objicitur tamen primo prohibitio Ecclesiæ, ne Laici Calicem sumant. Quomodo enim Ecclesia privaret Laicos sumptione Calicis, si ex institutione Christi Domini possent ea speciali gratia muniri? Secundo Concilium Moguntinum, ubi can. 32. dicitur, non esse dubitandum, quia communio sub unica specie sit æque utilis, & efficax ad salutem, quam sub utraque. Tertio quia quamvis sub speciebus panis vi verborum contineatur solum corpus

pus Christi, concomitanter tamen continetur etiam Sanguis; ergo utraque gratia refectiva confertur ei, qui Corpus simul, & sanguinem sumit sub una tantum specie. Neque dicas, sub specie panis non contineri Christum ut potabilem, sed ut manducabilem. Nam cum sanguis Christi sit potus animæ, juxta illud: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus;* sufficit, quod sub specie panis sumatur sanguis, ut sumatur Christus ut potabilis, hoc est ut sumatur gratia, quæ per hunc potum spiritualem confertur.

Resp. ad primum, quod si diversa gratia conferretur a Christo sub speciebus panis, ac sub speciebus vini, adhuc Ecclesia potuisset ob reverentiam Sacramento debitam prohibere Laicis communionem sub speciebus vini; sicut ob reverentiam prohibet, ne quis pluries eodem diem communicet. Et quamvis primis Ecclesiæ temporibus permitteretur Laicis communio sub utraque specie, sicut etiam pueris dabatur Eucharistia; deinde expediens fuit utrumque prohiberi ob irreverentias, quæ irrepserunt, remisso antiquo illo fidelium fervore; periculum enim erat tum effusionis vini consecrati, quando in magno communicantium rusticorum, & puerorum concursu dabatur Calix, tum etiam corruptionis, quando vinum consecratum conservabatur pro Laicis: Præterquamquod sic uniformius omnes communicant; cum pluribus in locis desit copia vini, & multi a vino abhorreant. Sic etiam aboletur hæresis asserentium, necessariam esse sumptionem sub utraque specie; & magis declaratur, Christum sub utraque specie contineri.

Quamvis autem Christus Dominus dixerit, Nisi manducaveritis, & biberitis; hinc non evincitur communionem faciendam esse sub utraque specie. Nam primo ut advertit Arriaga disp. 42. Verba Christi intelligi possunt de utroque conjunctim; quod scilicet, si utrumque omiseritis, non habebitis vitam in vobis. Deinde, ut vult Vasquez, præceptum hoc Christi fertur pro tota Ecclesia, non pro singulis, quatenus si in tota Ecclesia desit sacrificium altaris, in quo caro Christi sumitur, & sanguis potatur; Ecclesia non consistit: aliter si preceptum pro singulis hominibus ferretur, pueri, qui non sumunt Eucharistiam, salvari non possent. Tertio intelligi potest de sumptione sub altera tantum specie, in qua post Christi Resurrectionem corpus simul, & sanguis continetur; atque adeo sumendo alteram tantum speciem, simul comeditur caro, & bibitur sanguis Christi.

Ad secundum dico, Concilium Moguntinum non fuisse Oecumenicum, sed provinciale, nec fuisse a S. Sede approbatum.

Ad ultimum: licet sub specie panis contineatur sanguis, non significatur tamen potus spiritualis; ergo non habentur in anima effectus spirituales per analogiam ad effectus, qui habentur in corpore per potum, videlicet lætitia cordis; & consequenter probabile est, diversam gratiam conferri per utramque speciem panis, & vini.

IX. Non negaverim tamen, sententiam negativam esse etiam valde probabilem; Tum quia auctoritas Concilii Moguntini non desinit esse magni ponderis, quamvis Concilium illud non fuerit Oecumenicum, nec approbatum; tum etiam, quia sicut in Sacramento Extremæ Unctionis unica gratia causatur, quamvis formæ unctionum sint diversæ, & diversos videantur causare effectus, videlicet diversam remissionem culparum, quæ per oculos, per aures, per olfactum &c. commissæ sunt; ita probabiliter etiam in Eucharistia; ne dicamus, Laicos aliqua speciali Gratia semper privari; quod non videtur consonum Divinæ beneficentiæ.

DISPUTATIO V.

De Missæ Sacrificio.

Sicut in veteri Lege Agnus Paschalis Sacramentum simul erat, & sacrificium; ita in Lege Evangelica Eucharistia quippe quæ non solum in nostram salutem instituta est, sed etiam in peculiarem Dei cultum, & in protestationem divini dominii in omnia, ac præsertim in vitam, ac necem. Expendimus hactenus quæ ad Eucharistiam ut Sacramentum spectant, disputandum superest de eadem, quatenus est sacrificium. Et primo inquiremus, An, & quomodo Missa sit verum sacrificium? Deinde in quanam actione sacrificium missæ consistat. Tum quinam sint ejus effectus, & quomodo participentur? Postremo, An sit infiniti valoris, etiam quoad efficaciam in actu primo proximo, adeo ut æque prosit singulis, sive pro pluribus, sive pro paucioribus offeratur?

QUÆ.

QUÆSTIO I.

An Missa sit verum Sacrificium?

I. NOmen Missæ alii cum Baronio ex Concilio Senonensi in decretis Fidei c.11. putant esse Hebraicum, significans spontaneam oblationem. Etenim ubi Num. 19. in vulgata legitur *spontanea oblatio*, Hebraice, & Chaldaice dicitur *Missah*, quæ domino offerebatur de fructibus terræ in gratiarum actionem; quibus deinde in templo vescebantur cum recordatione servitutis præteritæ, & liberationis ab eadem; quæ omnia Sacrificio missæ aptantur. Alii cum Hieronymo, Justino, Epiphanio, Origene putant esse vocem latinam a verbo Mitto, significantem, quod per illam oblatio, & preces ad Deum mittantur; Unde in fine dicitur, *Ite, Missa est*. Eam negant Hæretici cum Luthero, & Calvino esse verum sacrificium; contra quos Trident. sess. 22. can. 1. definit: *In Missa offertur Deo verum, & proprium sacrificium*. Quod ut pateat, examinabimus, quid, & quotuplex sit sacrificium? Deinde, An physica destructio victimæ pertineat ad rationem sacrificii? Demum, An ratio sacrificii competat Missæ? Et quænam in ea sit res oblata? Quis offerens?

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Sacrificium?

II. DEfinitur sacrificium apud Lessium, & Arriagam, *oblatio externa rei sensibilis facta Deo a legitimo, & publico ministro, in protestationem supremi ejus dominii in omnia, ac præsertim in vitam, & necem*. Et quidem, quod sit oblatio, patet ex illo ad Hebræos 5. ubi dicitur: *ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*. & Genes. 8. *obtulit holocausta super Altare*. Et in hac ratione generica convenit Sacrificium cum aliis oblationibus, quæ non sunt sacrificia, videlicet cum decimis, primitiis &c. Deinde quod sacrificium sit oblatio externa rei sensibilis, etiam patet, quia fieri debet nomine omnium in Republica humana, quæ est sensibilis. Unde fit, quod oblatio interna sumet facta Deo non sit proprie sacrificium; & dum Psalm. 50. dicitur, *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*, tunc nomen sacrificii sumitur large pro oblatione interna, quæ est anima sacrificii, & sine qua sacrificium externum non est acceptum; unde subditur, *Holocaustis non delectaberis*. Tertio oblatio sacrificalis sensibilis fieri debet a legitimo, & publico Ministro, ut constat ex illo ad Hebræos 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*. Quibus Verbis ostenditur munus sacrificandi non convenire, nisi illi, qui a legitima potestate ad id eligitur. Et ratio est, quia cum oblatio sacrificalis fieri debeat nomine totius Reipublicæ humanæ, fieri debet a persona ad id publica authoritate deputata: propterea ex Trid. sess. 13. cap. 1. sacrificium, & sacerdotium sunt correlativa. Ubi notandum ex Suario disp. 73. sect. 3. Sacrificia in Lege naturæ non fuisse instituta a Deo, sed a Republica; In lege vero veteri fuisse designata a Deo: & in Lege gratiæ a Christo Domino: & ut notat Hieronymus, in Lege naturæ a Noe usque ad Aaron omnes Primogeniti erant Sacerdotes; & in ordine ad Agnum Paschalem, utpote ante Legem veterem institutum, deputati erant Sacerdotes omnes Patresfamilias. Denique quod Sacrificium fieri debeat in protestationem supremi divini dominii in vitam, ac mortem nostram, constat ex sensu communissimo omnium hominum, & DD. quod expressit Eusebius lib. 1. dicens, *Hominem debere dare vitam suam Deo in sacrificium; quia tamen hoc non expedit, Lege naturæ introductum est, ut in Sacrificium Animalis per aliquid ejusmodi commutaretur*.

III. Ex hac definitione Sacrificii infertur primo, sacrificium esse signum ad placitum; cum nulla res sensibilis natura sua habeat significare divinum dominium, nostramque submissionem. quamvis enim mactatio ovis v. g. habeat aliquam analogiam cum eo, quod per sacrificium protestamur; non habet tamen rationem sacrificii, nisi ex placito, & institutione evadat hujusmodi signum.

Infertur 2. Non esse Sacrificia proprie dicta ea, quibus allata definitio non competit, ut sunt ea decem, quæ Chrysostomus in Psalm. 95. enumerat, nempe martyrium, deprecatio, jubilatio, justitia, eleemosyna, Laus, compunctio, humilitas, prædicatio, & beneficentia in sanctos: & sic explicantur multa loca Scripturæ, & PP. usurpantium sacrificium in latiore significatione.

In-

Infertur 3. differre sacrificium a Sacramento; quamvis utrumque sit signum sensibile ad placitum, & plerumque etiam symbolicum. sacramentum enim est externa Dei locutio donans, vel promittens nobis sanctitatem: sacrificium vero est locutio creaturæ submittentis se Deo. Potest tamen utrumque eidem signo sensibili convenire, & de facto competit Eucharistiæ, quæ quatenus est a Deo loquente, est Sacramentum; quatenus est a creatura loquente, & se submittente Deo, est Sacrificium. Immo sub alia ratione est etiam Christi Testamentum, seu instrumentum authenticum voluntatis Christi promittentis nobis hæreditatem, seu vitam æternam.

Infertur 4. Rempublicam humanam, præsertim Ecclesiasticam, posse ex natura rei Sacrificia instituere auctoritate propria, non tamen sacramenta. Ratio est, quia solius Dei est sanctificare; & ideo soli Deo competit instituere sacramenta, quæ sanctificent: At jure naturæ quælibet communitas, præsertim sacra, potest, & probabilius debet, Deo se submittere, & signo publico protestari divinum Dominium; ergo potest sacrificia instituere. Unde fit, quod si Christus Dominus Eucharistiam solum instituisset in Sacramentum, Ecclesia potuisset illam in sacrificium instituere. De facto tamen vetitum est Ecclesiæ sacrificia instituere, ut patet tum ex communissimo sensu; tum quia ex perpetua Ecclesiæ traditione constat, sacerdotes solum relate ad Missæ sacrificium ordinari; quippe quod in se uno omnes omnium sacrificiorum perfectiones coadunat.

Infertur ult. sacrificium soli Deo offerendum, cum soli competat Deo Supremum Dominium in omnia: propterea Augustinus lib. 10. de civit. cum dixisset, multos honores, qui Deo tribuuntur, tribui etiam creaturis, subdit: *quis vero sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?*

IV. Dubitatur, An sit de Jure naturæ sacrificium Deo offerre? Multi negant, putantes sufficere, quod Deus alio modo colatur; probabilius tamen affirmandum cum Philosopho 5. Ethic. 7. & D. Th. 2. 2. q. 85. a. 1. Ratio est, quia quod est idem apud omnes, illud dicitur naturale, & juxta rationis dictamen; sed commune omnibus Gentibus est Deo sacrificare; ergo sacrificium est de jure naturæ, aut saltem de jure Gentium, quod fundatur in jure naturali. Minor patet, quia etiam Gentiles habuerunt sacerdotes, altaria, & victimas, quas Diis suis sacrificarent. Neque obstat fuisse nonnullos, qui putarunt Diis non esse sacrificandum. nam ut advertit Philosophus loco cit. jus naturale non desinit esse naturale per hoc, quod apud aliquos deficiat: Sic habere pedes est naturale, quamvis aliqui sint claudi. sæpe enim ab aliquibus ignorantur etiam, quæ sunt de jure naturæ, propter pravam dispositionem, & superbiam: & de istis dicitur ad Rom. 1. *dicentes se esse sapientes stulti facti sunt.*

V. Circa divisionem sacrificii, dividitur 1. ratione status, seu temporis in sacrificia legis naturæ, legis veteris, seu Mosaicæ, & Legis Euangelicæ. 2. ratione materiæ in victimam, seu Hostiam, Immolationem, & Libamen. victima erat, in qua offerebatur aliquod animal, puta vitulus, ovis, columba, Passer, Turtur: immolatio, in qua offerebatur res inanimis solida, puta Panis, simila, sal, Thus, manipulus spicarum virentium, Triticum, &c. ut habetur Levit. 1. & 6. panis enim in frusta frangebatur, sal urebatur, Thus adolebatur, Triticum conterebatur &c. Libamen erat, in quo offerebatur res liquida, ut sanguis, Aqua, oleum, vinum; quæ effusione offerebantur. Tertio dividitur ratione formæ in Holocaustum, sacrificium, seu Hostiam pro peccato, & Hostiam pacificam. In Holocausto tota res resolvebatur in fumum; In Hostia pro peccato partim cremabatur; partim cedebat in usum sacerdotum; In Hostia pacifica, quæ offerebatur in gratiarum actionem, & ad nova beneficia impetranda, res oblata partim cremabatur, partim comedebatur a sacerdotibus, & partim ab iis, qui eam obtulerant. Denique sacrificium ratione finis dividitur in Lautreticum, Propitiatorium, Eucharisticum, & Impetratorium. Primum fit ad Deum colendum, & potissimum fiebat holocausto; Secundum pro peccatis, & pœnis avertendis, & fiebat hostia pro peccato; Tertium in gratiarum actionem; Quartum ad nova beneficia impetranda; & utrumque hoc fiebat hostia pacifica. Ex quibus omnibus colligitur, omnia isthæc sacrificia eminenter in Missæ sacrificio contineri.

AR-

ARTICULUS II.

Utrum ad rationem Sacrificii spectet Immutatio victimæ physica, an sufficiat sola Moralis Immutatio?

VI. Ut resolvi deinde possit, in quanam actione sacrificium Missæ consistat, num in consecratione, in qua victima solum moraliter immutatur, quatenus Deo offertur, & fit sacra: an in consumptione, in qua immutatur physice, & quatenus est sub speciebus eucharisticis, destruitur? inquirimus nunc, utrum ad rationem sacrificii sufficiat sola immutatio moralis rei oblatæ? Negant Vasquez Bellar. Lugo disp. 19. Affirmant Suarius disp. 83. sect. 5. Arriaga disp. 49. ex D. Th. 2.2. q. 85. art. 3. ad tertium; ubi docet, circa res sacrificatas fieri aliquod sacrum, quod vel sit mactatio, vel consumptio, vel benedicto victimæ: hæc sunt Verba Doctoris Angelici: *Sacrificia proprie dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit; sicut quod animalia occidebantur, & comburebantur, quod panis frangitur, & comeditur, & benedicitur: & hoc ipsum nomen sonat. nam sacrificium dicitur ex hoc, quod homo facit aliquid sacrum.*

VII. Dicendum cum hac secunda sententia, probabilius esse, quod sufficiat sola immutatio victimæ moralis, quæ habetur per quandam sanctificationem, seu per hoc quod Deo offeratur, benedicatur &c.

Prob. Sacrificium est oblatio sensibilis, seu signum sensibile ad placitum, significans supremum Dei dominium in omnia, ut ostendimus articulo superiore; sed hujusmodi signum, cum sit ad placitum, bene potest consistere in sola immutatione morali rei sensibilis oblatæ, seu victimæ; ergo ad rationem sacrificii sufficit sola immutatio moralis rei oblatæ, quatenus per hoc quod Deo offeratur, fit sacra, & sic moraliter diversa.

Confirm. quia in Scriptura multa sacrificia recensentur, in quibus res oblata solum moraliter, & non physice immutabatur. Et primo quidem hujusmodi fuit sacrificium Melchisedech, qui dicitur obtulisse *Sanctum sacrificium, Immaculatam Hostiam*; sacrificavit autem absque physica immutatione panis, quem obtulit; cum de tali mutatione non fiat mentio in Scriptura: & quamvis Lugo dicat, Scripturam id omisisse tanquam per se notum, Arriaga tamen respondet, id arbitrarie dici.

Secundum fuit sacrificium zelotypiæ, de quo dicitur Num. 5. *Offeret eam* (idest farinam aqua sancta, & pauxillo terræ mixtam) *sacerdos, & statuet coram Domino, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ*: ecce quomodo & appellatur sacrificium, & nulla fit mentio immutationis physicæ in actione sacrificativa; quamvis post sacrificium deberet sacerdos pauxillum illius farinæ incendere super altare.

Tertium est sacrificium de panibus propositionis, quod habetur Levit. 21. Hujusmodi autem panes fuisse verum sacrificium, colligitur ex eo, quod ad eos offerendos consecrabantur sacerdotes. Præterea apud Gentiles multa offerebantur, & reputabantur sacrificia absque ulla destructione; ut Danielis ult. ante Bel, seu Baal panes, & reliqua integra relinquebantur. Quare licet plerumque in sacrificiis habeatur victimæ destructio, quippe quæ magis videtur adumbrare Dei dominium in vitam, & necem; ea tamen non est essentialis sacrificio.

VIII. Objic. 1. Si sufficeret ad rationem sacrificii immutatio moralis victimæ, quatenus res Deo oblata evadit sacra, sequeretur, quod Aræ, vel Templi consecratio esset sacrificium; quod nemo dixerit.

Confirm. authoritate D. Thom. qui qu. 86. art. 1. hæc habet: *Dum aliquid exhibetur in cultum Divinum, si illud consumendum est, & oblatio est, & sacrificium; si vero sic exhibeatur, ut integrum maneat, erit oblatio, & non sacrificium.*

Resp. nego sequelam. sacrificium enim debet esse oblatio externa, atque adeo signum sensibile ab habente potestatem in Republica institutum, ut per illud protestemur divinum Dei dominium; Hoc autem de facto non competit Aræ, vel Templo consecrato; quamvis competere possit; ergo non est sacrificium.

Ad confirm. respondet Arriaga, D. Th. pro utraque parte laudari. dixit enim q. 85. art. 3. sacrificari aliquid vel mactatione, vel consumptione, vel benedictione. Quare dicendum de mente Angelici non cõstare. Vel dices, quod sacrificium non in stricta, sed in strictissima significatione importet consumptionem victimæ; quatenus de facto fere omnia sacrificia victimæ consumptionem præseferunt.

IX. Objic. 2. Sacrificium debet esse oblatio externa, & signum sensibile habens simi-

militudinem saltem Analogicam, & symbolicam cum dominio in vitam, & mortem; sed hanc non habet, nisi res oblata destruatur; ergo ad rationem sacrificii spectat victimæ destructio.

Confirm. Illud spectat ad rationem sacrificii, quod in omnibus sacrificiis reperitur, sicut ad rationem sacramenti spectat, quod est commune omnibus sacramentis; quandoquidem ista composita artificialia non habent essentiam suam ex natura rei, sed ex arbitrio institutoris; atqui omnibus sacrificiis est commune, quod res oblata destruatur, ut docent communius; ergo hoc spectat ad rationem sacrificii.

Resp. 1. nego majorem: sicut enim ramus viridis potest esse signum ad placitum venditionis vini, quin ullam similitudinem habeat cum vino vendibili; ita sacrificium, necnon etiam sacramentum potest esse signum ad placitum, & non symbolicum. Secundo, transmissa maiore, nego minorem. ad sacrificium enim spectat, quod per illud denotetur dominium Dei, non solum in mortem, sed etiam, & multo magis, in vitam nostram; cum præstantior sit virtus ad creandum, & conservandum, quam ad destruendum: ergo si sacrificium debet habere similitudinem cum re significata, magis habebit hanc similitudinem res oblata, si remaneat integra, & significet dominium Dei in vitam nostram, quam si destruatur, & significet dominium Dei in mortem.

Ad confirm. similiter nego majorem. In artefactis enim istis non solum est attendendum, quod contingit communiter, sed etiam ad quem finem instituantur; cum autem sacrificium institutum sit ad finem colendi Deum cultu summo, qui bene consistere potest citra physicam immutationem victimæ, hæc non spectat ad essentiam sacrificii, etiamsi omnia sacrificia hactenus instituta hanc physicam immutationem ferrent; sicuti non spectat ad essentiam, & finem Domus v. g. quod non sit pentagona, quamvis nulla domus hactenus fuerit pentagona. Deinde transmissa maj. nego min. ostendimus enim, plura sacrificia fuisse in veteri testamento, & apud Gentiles sine victimæ destructione. Adde ex Tannero disp. 5. q. 9. quod licet in multis sacrificiis mosaicis interfuerit consumptio rei oblatæ; nihilominus sacrificium non consistebat in ea consumptione, sed in aliquo positivo, quod post consumptionem remanebat, puta in flamma, & nidore, quod ex consumptione victimæ proveniebat: Hinc Levitici 17. dicitur: *Adolebit adipem in odorem suavitatis Domino.* ex quibus hanc tradit regulam Lugo n. 52. si id, quod destruitur, est nobilius, illud principaliter offertur, v. g. ovis quæ destruitur, non cadaver quod consurgit, offertur principalius: contra vero si est ignobilius id, quod destruitur, illud minus principaliter offertur: v. g. quia thus est ignobilius, quam suffitus, & odor Thuris; ideo Thus minus principaliter offertur, quam suffitus.

ARTICULUS III.

Utrum Ratio sacrificii competat Missæ? Et quid in ea sit Res oblata? Quis offerens?

X. Missam esse verum sacrificium, constat ex perpetua traditione Ecclesiæ, & ex Conciliis, præsertim Tridentino sess. 22. can. 1. Et ratio est, quia illi competit sacrificii definitio: est enim oblatio externa, & sensibilis facta a Legitimo sacerdote in protestationem divini dominii. quamvis enim Christus Dominus, qui offertur, non sit sensibilis in propria specie; fit tamen sensibilis per species panis, & vini; habeturque immutatio victimæ, saltem moralis, per hoc quod complexum ex speciebus, & corpore Christi fiat sacrum, dum Deo offertur: quidquid sit, an habeatur etiam in Missa immutatio victimæ physica, aut per sumptionem sacramenti, si ea constituat sacrificium, aut per hoc quod Christus ponatur per consecrationem in statu proclivi ad desitionem; aut per hoc quod ex vi Verborum ponatur in Hostia solum corpus, & in calice solus sanguis; unde habetur Christus veluti exanguis, & occisus, ut loquitur Lessius, non gladio materiali, sed gladio Verborum consecrationis: aut demum quia destruitur substantia panis, & vini, quæ in multorum sententia ingreditur, tanquam pars minus principalis, constitutionem rei oblatæ in hoc sacrificio; de quo infra.

Est etiam Missa non solum verum sacrificium, sed etiam rememorativum sacrificii cruenti crucis, juxta illud Christi D. *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.* & Apostolus 1. Corint. 11. habet: *Quotiescumque manducabitis panem hunc &c. mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Quamvis autem hoc sacrificium nunc sit rememorativum sacrificii cruenti; quando tamen a Christo D. oblatum fuit in cœna, tunc fuit sacrificii cruenti prognosticum,

isthæc enim prædicata per accidens competunt huic sacrificio.

XI. Circa rem oblatam in Missæ sacrificio dicendum, rem primo, & principaliter oblatam esse Christum Dominum sensibilem per species panis, ut constat ex Tridentino sess. 22. cap. 2. ubi docet, in hoc Sacrificio eundem illum Christum incruente immolari, qui in Ara Crucis semel se ipsum cruente obtulit. Quia tamen Christus in propria specie non est nobis sensibilis, sed fit sensibilis per species panis, & vini, ideo hujusmodi species integrant materiam hujus Sacrificii, & partialiter constituunt rem oblatam; ut docent communius cum Suario contra Vasquez, & Coninck. Et ratio est, quia ad essentiam Sacrificii spectat, quod res oblata sit sensibilis; ergo quidquid constituit Christum ut sensibilem in hoc sacrificio, constituit rem oblatam; sed species panis reddunt Christum nobis sensibilem; ergo constituunt rem oblatam.

Neque dicas, quod si species panis partialiter constituerent rem oblatam, non esset idem sacrificium Missæ, & cruentum in Ara Crucis, contra definitionem Triden. Nam id, quod immolatur, est substantia victimæ, non eius accidentia, quæ simul cum substantia immolantur; cum autem eadem sit substantia Christi immolata in sacrificio missæ, & in Ara Crucis, ideo idem est Sacrificium, quamvis sub accidentibus diversis, quæ spectant ad materiam oblatam, tamquam pars minus principalis. Sic in omnium sententia diversa habuit accidentia Christus in Cruce, quam nunc. Ibi enim habuit passibilitatem, dolores, &c. nunc vero in Sacrificio Missæ habet impassibilitatem, immortalitatem, &c. & tamen in omnium sententia, idem est sacrificium cruentum, & incruentum, quia eadem est substantia rei oblatæ.

XII. Dubitatur, An etiam substantia panis, & vini ingrediantur rem oblatam, tamquam partes minus principales? Affirmant Suarius, & Bellar. apud Lugo disp. 19. n. 99. Quia etiam panis, & vinum destruuntur in Dei obsequium. Unde videntur esse pars minus principalis rei oblatæ, non secus ac species panis, & vini. Alii tamen probabilius negant; quia destructio panis, & vini non intenditur per se in hoc Sacrificio, sed ut prærequisitum, & dispositio ad hoc, ut introducatur sub illis speciebus substantia victimæ offerendæ. Quod ex eo probant, quia dum in Canone Missæ dicitur, *Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata*, verba ista non possunt cadere, nisi solum supra substantiam Christi, cui solum competit, quod sit sacrificium illibatum. Præterquamquod non esset idem Sacrificium cruentum, & incruentum, si non esset eadem in utroque substantia, quæ offertur, esto substantia principaliter oblata esset eadem.

XIII. Circa offerentem. Principalis offerens in hoc Sacrificio est etiam ipse Christus Dominus, ut definit Triden. dicens loco citato: *Idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc obtulit in Cruce*. Per hoc autem dicitur Christus Sacerdos, & offerens principalis, quia quando instituit hoc sacrificium, delegavit Sacerdotibus hoc munus sacrificandi nomine suo. Quare non debet dici principalis offerens Christus, quia instituit hoc sacrificium, ut putat Vasquez: Tum quia ad rationem Sacerdotii non spectat sacrificia instituere; Tum quia Deus non erat principalis offerens sacrificia veteris legis, quamvis ea instituisset. Neque est offerens principalis, quia efficacia hujus sacrificii fundatur in ejus meritis; poterat enim applicatio meritorum Christi competere huic sacrificio, etiamsi non offerretur nomine Christi. Neque demum quia Christus illud actu offert, dum offertur a sacerdotibus suis ministris. Nam licet re vera hunc actum eliciat in Cœlo; is tamen non requiritur ad hoc, ut Christus sit offerens principalis; sufficit enim, quod habens perpetuum Sacerdotium dederit in perpetuum facultatem Sacerdotibus suis ministris offerendi hoc Sacrificium nomine suo, & quod voluntatem hanc non retractaverit.

XIV. Ex dictis sequitur, hoc sacrificium omnes omnium sacrificiorum prærogativas includere; sicuti quatenus est Sacramentum, omnes omnium Sacramentorum prærogativas includit; adeo ut illi tribuenda sit omnis efficacia, ac virtus causandi quemcumque effectum, qui ab aliis sacrificiis, vel Sacramentis causatur; nisi de aliquo effectu constet oppositum. Ratio est, quia res principaliter oblata, & principalis offerens est ipse Christus Dominus dignitatis infinitæ, & fons omnis effectus, & gratiæ provenientis a quibuscumque Sacrificiis & Sacramentis. Propterea Trid. sess. 22. cap. 1. dixit, hanc esse Hostiam, quæ *per varias sacrificiorum naturæ, & legis tempore similitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio, & perfectio, complectitur*. Et Ecclesia in Oratione Dominicæ VI. post Pen-

Pentec. dicit: *Deus, qui legalium differentiam Hostiarum unius perfectione sacrificii sanxisti; &c.*

QUÆSTIO II.

In quanam actione adæquate consistat essentia sacrificii Eucharistici?

I. SEx sunt hac in re sententiæ celebriores apud Arriagam. Prima est Cani reponentis essentiam sacrificii in fractione Hostiæ; per quam denotatur Christi Mors; & separatio animæ a corpore. Secunda Soti in oblatione præcedente consecrationem. Tertia, quæ tribuitur Scoto, & Gabrieli, in oblatione, quæ consecrationem subsequitur, quando dicitur, *Unde & memores; &c.* Quarta Ledesmæ in communione Sacerdotis. Quinta Lugonis, Bellar. Amici in sumptione simul, & consecratione; quamvis Lugo salvet rationem sacrificii in utraque seorsim, eo modo quo Sacramentum Eucharistiæ habetur in utraque specie seorsim; Bellarminus vero in utraque complexim. Sexta Suarii, Vasquez, & communior, in sola consecratione. Quod non consistat in fractione Hostiæ, docent communiter; tum quia hæc cæremonia non est in usu in omnibus Liturgiis, teste Suario; Tum etiam quia si Hostia consecrata ceciderit in Calicem ante fractionem, non debet frangi, ut habetur in Rubricis. Quare examinandum; An consistat in aliqua ex oblationibus, cum essentialiter ad rationem sacrificii spectet oblatio externa? An in sumptione, saltem partialiter? An in sola consecratione? Ac demum quærendum, An ad essentiam sacrificii spectet, quod consecratio fiat sub utraque specie panis, & vini?

ARTICULUS I.

Essentia sacrificii neque in oblatione reponitur; neque in sumptione.

II. DIco primo: Non pertinet ad essentiam sacrificii oblatio illa vocalis, quæ fit ad offertorium.

Prob. Tum quia tunc non offertur Christus; unde si ibi desisteret Sacerdos, non obtulisset nisi substantiam panis; Tum etiam quia Christus Dominus non præmisit hujusmodi oblationem, quæ solum Auctoritate Ecclesiæ introducta est, ex Suario; Tum demum quia ad essentiam sacrificii spectat quidem oblatio externa; ea tamen non debet esse verbalis, sed sufficit, quod Hostia offeratur per ipsam immolationem; sicut in veteribus sacrificiis ipsa mactatio, v. g. vituli, erat oblatio externa pertinens ad sacrificium.

III. Dico secundo: Neque spectat ad essentiam sacrificii oblatio illa, quæ fit in Missa post consecrationem.

Prob. Tum quia neque legitur in Scriptura, eam a Christo Domino factam post consecrationem; & ex eodem Suario Ecclesiæ auctoritate est introducta. Tum etiam quia si Sacerdos in sumptione Calicis deprehendat, ibi non fuisse vinum, debet iterum vinum apponere, benedicere, consecrare, & statim sumere, ex Rubricis, quin debeat post consecrationem offerre.

IV. Dico tertio: Ne partialiter quidem sumptio spectat ad essentiam sacrificii.

Quod non spectet adæquate; constat, quia si Sacerdos extra Missam communicet, non sacrificat. Quod vero neque spectet partialiter, probatur; Tum quia PP. communiter apud Suarium, & Vasquium, horam immolationis vocant solum illam, qua Sacerdos consecrat: Tum etiam quia Trident. sess. 22. declarans, quo pacto Christus Dominus in nocte cœnæ ostenderit se esse Sacerdotem, solum meminit de consecratione ab ipso facta. Evangelistæ etiam nullam faciunt mentionem de sumptione facta a Christo; non est autem verisimile illos omissuros fuisse partem essentialem sacrificii: quicquid sit, an Christus vere sumpserit; quod fecisse, probabilius censet D. Th. Tum demum, quia sumptio non est oblatio Hostiæ facta Deo, sed potius, ut notat Coninck, est oblatio facta nobis, & quamvis potuerit Christus hanc actionem in sacrificium instituere, non constat tamen, quod instituerit: præsertim quia minus apte significatur submissio nostra erga Deum, & protestatio, quod parati simus pro illo mori per illud ipsum, quod in ea actione in nostram utilitatem convertimus. Adde, actionem sacrificalem debere fieri principaliter a Christo primo Sacerdote, qui per suos ministros consecrat, & offert seipsum in holocaustum; sumptio autem non fit nomine Christi principaliter sumentis; ergo non est actio sacrificalis.

V. Objic. 1. illud Augustini 17. de Civ. 5. *Manducare panem in novo testamento est sacrificium Christianorum*: Secundo D. Th. q. 80. art. 12. dicentem; quod Sacerdos in persona omnium sumit sacrificium. Tertio, quia

Ecclesia post consecrationem applicat sacrificium pro Defunctis. Quarto, quia in Feria sexta majoris Hebdomadæ non consecratur, & tamen Ecclesia illud vocat sacrificium, dicens: *Sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie; &c.*; & deinde, *Orate Fratres, ut meum, ac vestrum sacrificium, &c.* Quinto, nisi sumptio esset sacrificium, non est ratio, cur tam rigide præcipiatur; adeo ut si species vini effundantur, debeat novum vinum consecrari, & sumi. Et ratio ex D. Th. q. 83. art. 6. est, quia aliter sacrificium maneret imperfectum. Denique quia præcisa sumptione, non habetur victimæ destructio essentialiter ad sacrificium requisita, præsertim ad holocaustum. Victima enim est Christus, ut sensibilis per species panis, & solum per sumptionem Christus ut sic sensibilis destrui potest.

Resp. ad primum cum Arriaga, ibi Augustinum loqui de communione Laicorum, non Sacerdotis, & panem vocat Sacrificium Christianorum, quia est materia sacrificata; non quia ejus comestio est actio sacrificativa.

Ad secundum: ex hoc quod aliqua actio fiat nomine publico a Sacerdote, non sequitur, quod sit sacrificium. Nam etiam nomine publico Sacerdos orat in Templo.

Ad tertium: applicatio Sacrificii debet ante consecrationem fieri, & Ecclesia in offertorio dicit, Hostiam offerri pro vivis, atque defunctis. Quare in Memento defunctorum solum funduntur preces speciales pro defunctis. Potest tamen Sacerdos sequi probabilem opinionem, quod sacrificium in sumptione consistat, & sic illud applicare in Memento defunctorum, prout explicabimus quæst. 4. n. 5.

Ad quartum: negandum cum communiori ea die fieri Sacrificium. habetur enim in Concilio Toletano can. 8. Feria VI. in Parasceve nullum omnino Sacerdotem posse missam celebrare; & Rubertus lib. 6. de divinis officiis cap. 3. *Hodie*, inquit, *non sacrificamus, dum nobis Hostia de manibus tollitur, non sacrificant Amici, dum trucidant inimici*. Quare verba illa Ecclesiæ intelligenda sunt de sacrificio in latiore significatione, quatenus est complementum sacrificii diei antecedentis, in quo hostia, quæ tunc sumitur, fuerat consecrata. Et ratio est, tum quia eo Parasceves die non fit consecratio; Tum etiam quia non habetur utraque species panis, & vini, quæ ad essentiam Sacrificii spectat, ut infra dicemus.

Ad quintum: Rigidissime præcipitur sumptio post consecrationem, quia Christus Dominus, qui voluit hoc sacrificium esse etiam Sacramentum, jussit jure merito sacrificantem de eo participare: Sic etiam rigide præcipitur oblatio illa offertorii, *Suscipe Sancte Pater, &c.* adeo ut si debeat nova hostia, & vinum consecrari, debeat saltem mentaliter, ut notat Tamburinus, illa Oblatio præmitti; nec per hoc spectat ad essentiam sacrificii; ergo nec sumptio. Ex Angelico autem sacrificium sine sumptione idcirco remaneret imperfectum, non quia careret ulla parte essentiali, aut integrali, sed quia careret ornatu debito: sicut homo quamvis nulla parte integrali careat, non est tamen cum perfectione debita, si careat accidentibus propriis.

Ad ultimum: diximus ad essentiam sacrificii sufficere immutationem moralem rei oblatæ: quæ pariter sufficit ad essentiam Holocausti, hoc est sacrificii Lautretici instituti præcise ad Deum colendum; cum hoc etiam sacrificium sit signum ad placitum. Præterquamquod in sacrificio missæ etiam habetur aliqua immutatio physica independenter a sumptione, ut dicemus artic. sequenti. Adde, immutationem physicam specierum Sacramentalium non fieri per sumptionem, sed post longum tempus, quando in stomacho species digeruntur. Quare ex hoc capite sacrificium non deberet reponi in sumptione, sed in digestione specierum; quod nemo dixerit.

ARTICULUS II.

An in sola Consecratione consistat essentia hujus Sacrificii?

VI. Respondeo affirmative cum communiori, ex D. Thom. qu. 82. art. 10. ubi habet: *Consecratione hujus Sacramenti Deo Sacrificium offertur.*

Prob. tum impugnatione facta aliarum sententiarum; tum auctoritate Patrum apud Vasquez, & Lugo; tum etiam quia Evangelistæ non commemorant nisi consecrationem, quando Christus sacrificavit, & hoc sacrificium instituit in nocte cœnæ; ergo in sola consecratione illud consistit: Alioquin, ut notat Suarius, Evangelistæ commemorando hanc solum actionem, omissa ea, in qua dicitur consistere essentia Sacrificii, dedissent ansam errori in re gravissima; quod non est præsumendum.

Ratio a priori est, quia illa sola actio est

est essentialis oblatio hujus Sacrificii, atque adeo formaliter sacrificativa, quæ sola usurpata est a Christo Domino; & fit ejus nomine tanquam offerentis principalis: Atqui sola consecratio dicitur a Christo Domino usurpata in Euangelio, & ea tantum fit a Christo Domino, tanquam principali offerente, cum in persona Christi dicat Sacerdos, Hoc est Corpus meum: ergo sola consecratio est essentialis oblatio hujus Sacrificii. Major videtur innegabilis. cum enim Christus sit principalis offerens, illa actio dici debet formaliter sacrificativa, quæ a Christo, ut Sacerdote, fuit exercita, & ejus nomine fit, dum sacrificatur.

Confirm. quia Sacerdotium per se primo ordinatur ad Sacrificium; & consequenter illa actio, ad quam primo, & per se confertur potestas Sacerdotalis, est formaliter sacrificativa: sed potestas Sacerdotalis primo, & per se confertur in ordine ad consecrandum, ut patet: ergo in consecratione habetur formaliter actio sacrificativa.

Confirm. demum, quia consecratio non solum est moraliter immutativa victimæ, sed etiam physice; ergo nihil deest illi, quominus Sacrificium adæquate constituat. Antecedens probatur, tum quia ex Bellar. consecratio ponit Christum Dominum sub speciebus; unde illum aliquatenus destruit, quatenus reponit in statu proclivi ad desitionem; non minus ac per Adversarios sumptio dicitur Christum sub speciebus destruere, per hoc quod illum ponat in via, & statu desitionis: Tum etiam, quia ex Lugo, & Goneto Christus sub speciebus ponitur mortuo modo, nempe ad humanos usus inutilis: Tum etiam, quia ex Lessio ex vi verborum corpus Christi a sanguine separatur; atque adeo consecratio gladio verborum, ut loquitur Cyrillus, ex mactativa Christi: Tum demum, quia est Tannero probabile est, substantiam panis, & vini ingredi rem oblatam, tanquam partem minus principalem, & cum illa destruatur per consecrationem, habetur consequenter aliquatenus victimæ destructio.

VII. Objic. 1. Sine victimæ destructione non habetur Sacrificium. non enim aliunde Abraham dicitur affective tantum, non effective sacrificasse Isaac, nisi quia illum non occidit; sed per consecrationem destructio victimæ non habetur; ergo. Probatur minor. non potest enim salvari destructio Christi sub speciebus per consecrationem, juxta viam Bellarmini, per hoc scilicet quod ibi Christus ponatur in statu proclivi ad desitionem. Nam, ut notat Arriaga, Pomum v. g. non dicitur destrui, quando generatur in Arbore; quamvis tunc ponatur in statu, ut possit comedi, & destrui: nec ovis, quæ generatur, aut Templum, quod erigitur, dicitur destrui, quamvis sint destruibilia: ergo idem in casu nostro. Neque aliæ viæ Lugonis, Lessii, & Tanneri evincunt veram Christi mactationem factam per consecrationem, ut patet; ergo.

Resp. 1. nego majorem. diximus enim, ad rationem sacrificii sufficere solam moralem victimæ immutationem. Quare si Deus, vel Respublica instituissent in actionem sacrificativam, quod infans offeratur in protestationem Divini dominii, talis oblatio esset sacrificativa; quia tamen in veteri testamento Deus instituit in sacrificium, quod animal occidatur; ideo Abraham tunc non sacrificavit. Deinde, omissa majore, nego minorem, & quicquid sit de aliis viis, bene subsistit prima via Cardinalis Bellarm. sicut enim per Adversarios Christus, prout sensibilis per species, dicitur destrui per manducationem, quia tunc ponitur in statu proximo ad destructionem; ita bene dici potest, quod per consecrationem destruatur, per hoc quod ponatur in statu inferiori ad naturalem Christi conditionem, & proximus ad desitionem; facile enim species illæ corrumpuntur; quod Christo neque qua glorioso, neque qua homini competit; Sic etiam in antiquis Sacrificiis, & libaminibus, quando vinum effundebatur in Dei honorem, dicebatur destrui; non quia tunc destruebatur, sed quia tunc siccabatur, & consumebatur. Ad id, quod objicitur ex Arriaga: idcirco Pomum, Ovis, Templum, dum ponuntur, non dicuntur tunc destrui, quamvis sint destruibilia, quia ponuntur in statu iis debito: At Christus Dominus per consecrationem ponitur sub speciebus in statu indebito, & proximo ad destructionem; non secus ac quando Sacramentum manducatur; ergo per consecrationem apte dicitur Christus sub speciebus poni simul, & destrui.

VIII. Objic. 2. Materia Sacrificii, seu res offerenda præcedere debet ipsam oblationem, seu actionem sacrificativam; ergo Christus ut sensibilis per species, qui est materia offerenda, præcedere debet actionem sacrificativam; sed non præcederet, si actio sacrificativa consisteret in consecratio-

tione, ut patet; ergo non consistit in consecratione. Antecedens probatur, quia universim in omnibus aliis Sacrificiis victima præcedit oblationem ejusdem. Præterea in Sacrificio cruento victima præcessit illud; & Incarnatio fuit positio, & præparatio victimæ, non vero Sacrificium; juxta illud ad Hebr. 10. *Corpus autem aptasti mihi;* ergo etiam in Sacrificio incruento Christus ut sensibilis per species, qui est victima, debet illud præcedere; atque adeo consecratio est solum positio, & præparatio victimæ, non Sacrificium.

Confirm. 1. quia Trid. sess. 23. cap. 1. dicit, Apostolis, eorumque successoribus in Sacerdotio traditam esse potestatem consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus Christi; ergo ex Trident. aliud est consecrare, aliud offerre, seu sacrificare, & aliud ministrare; Atque adeo sicut ministrare consequitur ad offerre, tanquam actio diversa; ita offerre ad consecrare.

Confirm. 2. quia actio productiva victimæ non potest esse ejusdem destructiva, aut immutativa; sed consecratio ponit Christum sub speciebus, qui est victima, & actio sacrificativa debet hanc victimam destruere, aut immutare; ergo consecratio non est actio sacrificativa.

Resp. Esse certum, materiam Sacrificii inadæquate præsupponi ad consecrationem. cum enim offeratur Christus ut sensibilis per species, & species ingrediantur partialiter hanc rem oblatam, ut diximus quæstione antecedenti, sequitur, quod res oblata minus principalis, nempe species panis, & vini, ad consecrationem præsupponatur. Quod autem sufficiat, materiam oblatam inadæquate tantum præsupponi, ex eo constat, quia quando Deo offerebatur thus, adeps, &c. in Sacrificium; juxta illud Levitici 1. *Holocaustum est, & oblatio suavissimi odoris Deo*, Tunc odor ille, & nidor, qui per combustionem producebatur, & offerebatur, non præsupponebatur antecedenter, nisi tantum quoad materiam, ex qua odor ille consurgebat; ergo pariter in Sacrificio Missæ.

Resp. 2. distinguo antecedens: debet victima præire ad Sacrificium prioritate solum rationis, quatenus ideo offertur, quia producitur, non e converso ideo producitur, quia offertur, concedo; prioritate reali, aut temporis, nego antecedens, & consequentiam. Potest enim eadem actio & victimam producere, & illam Deo immolare: cum enim Sacrificium sit oblatio externa, & signum ad libitum, poterit institui, quod hujusmodi signum sit actio productiva alicujus rei sensibilis; in quo casu eadem actio est simul productiva, & sacrificativa: sic si Deus præcipiat offerri sibi mustum ex uva pressum, & effusum, eadem actio, quæ exprimeret, & primo poneret mustum, ac effunderet, esset simul sacrificativa: sic etiam si quis posset ovem producere, ac illam, dum producit, ponere in igne, eadem actione haberetur & positio, & immolatio ovis.

Ad probationem antecedentis, primo nego antecedens. nam dum offerebatur Thus in Sacrificium, solum præsupponebatur materia, ex qua consurgebat res oblata, ut in casu nostro præsupponitur panis. Deinde transmisso antecedente, non per hoc sequitur, non posse institui Sacrificium, in quo materia non præsupponatur; cum Sacrificium sit signum ad libitum: Sicut quamvis nulla Ecclesia hactenus fuerit pentagona, non per hoc non potest dari Ecclesia pentagona. Ad id, quod additur de Sacrificio cruento, concedo antecedens, nego consequentiam. disparitas est, quia quando Christus primo positus fuit, non fuit tunc positus in ara Crucis, sed fuit immolatus post triginta tres annos: At quando primo ponitur sub speciebus, tunc offertur, & immolatur super altare. Secunda disparitas est, quia Christus, qui est principalis offerens, debet præsupponi ad rem oblatam, & actionem sacrificativam, cum debeat causa saltem natura præire effectum; ergo ut offerret se ipsum in Ara Crucis, debuit præfuisse: At ut offerat se ipsum in Sacrificio incruento, sufficit, quod præfuerit in propria specie. Tertia disparitas est, quia si ad rationem Sacrificii requiritur victimæ destructio, Incarnatio nullatenus fuit destructio Christi, & ideo non potuit esse actio sacrificativa: contra vero consecratio est moraliter destructio Christi Domini; cum per eam ponatur Christus sub speciebus in statu proximo ad comestionem, & destructionem.

Ad primam confirm. Consecrare, & offerre in præsenti providentia sunt duæ actiones ratione tantum distinctæ penes diversa connotata. consecrare enim fert solum ponere Christum sub speciebus; offerre vero, seu sacrificare fert ponere Christum sub speciebus in protestationem Divini dominii; ita ut hoc fiat a Ministro publico, & posita institutione talis Sacrificii: Propterea potuit Christus velle in alia provi-

videntia, quod homines possent consecrare, & non sacrificare, si non instituisset hanc actionem in Sacrificium; in quo casu habens potestatem consecrandi non esset Sacerdos; cum Sacerdos dicat relationem ad Sacrificium.

Ad secundam: transmisso, quod ad sacrificium requiratur victimæ destructio; quamvis actio productiva non possit esse simul physice ejusdem rei destructiva, potest tamen esse destructiva in æstimatione morali per hoc, quod ponat rem illam in statu proclivi ad destructionem: sicut enim per Adversarios dum sumuntur species sacramentales, dicitur Christus sub speciebus destrui, non quidem in rigore physico, sed moraliter; & in Libaminibus, dum vinum effundebatur, solum in morali æstimatione destruebatur; ita in casu nostro: sicut etiam si quis per potentiam obedientialem produceret v. gr. ovem in igne, dum illam producit, diceretur simul illam physice ponere, & moraliter destruere.

ARTICULUS III.

An spectet ad essentiam hujus Sacrificii, quod consecratio fiat sub utraque specie?

IX. Dico 1. Potuit Christus Dominus hoc Sacrificium instituere ita, ut in una tantum specie consecraretur. Ita communiter cum Suario, Lugo contra Vasquez apud Arriagam disp. 50. sect. 6.

Prob. Sacrificium est oblatio externa in protestationem Divini dominii, & signum sensibile ad libitum instituentis illud; ergo potuit Christus ad libitum instituere in Sacrificium solam oblationem sumet sub speciebus alterutrius speciei; præsertim quia etiam in hoc salvaretur, quod repræsentetur corpus mortuum Christi Domini in Cruce; cum ex vi verborum veniat solum corpus, aut solum sanguis: sicut etiam salvaretur, quod victima destruatur, per hoc quod ponatur Christus sub iis speciebus in via ad defitionem; quamvis neutrum ex his ad rationem Sacrificii sit necessarium, ut ostendimus.

Neque dicas cum Vasquez, quod hujusmodi Sacrificium non esset rememorativum mortis Christi. Nam ad rationem Sacrificii non spectat, quod Christi mortem, vel passionem rememoret. Deinde satis rememoraret per hoc, quod in consecratione alterutrius speciei solum Christi corpus, aut solus sanguis repræsentetur.

X. Dico 2. Utriusque speciei consecratio in præsenti providentia spectat ad essentiam Sacrificii. Ita communiter apud Suarium, & Arriagam ex D. Thom. q. 80. art. 12.

Prob. ab aliis aliter; sed insufficienter, ut discutit Arriaga. Ratio potissima est, quia de facto sic voluit Christus Dominus hoc Sacrificium instituere; quod constat ex fere communissimo DD. sensu. Congruenter autem sic voluit Christus Dominus; quia sic expressius significatur Sacrificium incruentum, & separatio corporis a sanguine; & cum sit Sacrificium simul, & Sacramentum refectivum, expressius etiam significatur convivium spirituale per cibum, & potum simul.

XI. Objic. 1. Innocentium Octavum cum Norvegis carentibus vino dispensasse, quod sine vino consecrarent; ut refert Volaterranus: Atqui si ad quidditatem Sacrificii spectaret consecratio sub utraque specie, non potuisset Pontifex Christi Vicarius in hoc dispensare, ut patet; ergo non spectat ad essentiam Sacrificii consecratio sub utraque specie: Ea proinde præcipitur solum præcepto Divino positivo, quod in casu necessitatis dispensari potest a Pontifice: sicut potest dispensare in votis, & relaxare juramenta.

Resp. de hac dispensatione non constare: & communiter DD. asserunt, Historiam hujus Authoris esse apocrypham: tum quia Pontifex nequit dispensare in iis, quæ spectant ad quidditatem sive Sacrificii, sive Sacramentorum institutam a Domino: tum etiam quia adhuc dato, quod ex præcepto tantum Divino deberet consecratio fieri sub utraque specie, neque datur causa sufficiens, ut possit Pontifex in hoc dispensare; non solum quia facile potest adduci vinum in Nationes, quæ illo carent; sed etiam quia hoc Sacramentum, & Sacrificium non est necessarium necessitate medii. Propterea communiter docent, non esse celebrandum sine vestibus Sacris ad dandum viaticum moribundo: quia scilicet cum gratia hujus Sacramenti non sit necessaria necessitate medii ad salutem, non datur sufficiens causa dispensandi in jure naturali de celebrando cum debita decentia: contra vero datur sufficiens causa, cur Pontifex nomine Dei promissarii dispenset in votis, &c. quia facile vota emittuntur: & nisi daretur in terris potestas dispensandi, essent in laqueum, non in salutem, ut fuse Suarius loco citato.

XII. Objic. 2. Si Sacerdos consecrat panem, & non vinum, vel quia in calice est aqua, aut acetum, vel quia sacrilege non vult illud consecrare, in tali casu vere hostia est consecrata; ergo ad essentiam sacrificii non spectat consecratio sub utraque specie. Prob. conseq. quia eadem est potestas consecrandi, & sacrificandi in Sacerdote; ergo quoties consecrat, sacrificat; ergo in casu adducto, in quo datur unius tantum speciei consecratio, datur verum sacrificium sub una tantum specie; atque adeo utraque species non requiritur ad rationem sacrificii in præsenti providentia.

Resp. cum Arriaga sect. 7. potestatem datam Sacerdoti valide consecrandi esse quidem connexam cum potestate sacrificandi, non tamen esse eandem tum realiter, tum formaliter. potest enim dari consecratio sine sacrificio, ut quando per errorem in calice non est vinum, sed aqua, vel acetum; ergo potestas ad consecrandum formaliter distinguitur a potestate ad sacrificandum. Quare, concesso antecedente, nego consequentiam. Ad probationem distinguo antecedens: est eadem realiter, omitto; formaliter, nego antecedens, & consequentiam.

XIII. Ex quibus fit, quod si Sacerdos velit consecrare panem, & simul sacrificare, quatenus vult etiam deinde consecrare vinum, in tali casu vere consecrat panem, etiamsi deinde mutata voluntate vinum non consecret; At si velit consecrare panem tantum, & nullatenus vinum, certe tunc panem non consecrat. Ratio est, quia inter intentiones contrarias prævalet quæ est magis efficax, & absoluta, ut diximus cum de ministro sacramentorum habente contrarias intentiones, disp. 2. q. 2. n. 16. unde etiam fit, quod si Sacerdos velit utramque speciem consecrare, & simul nullatenus velit sacrificare, neque in tali casu consecrabit: sicuti si christianus vellet contrahere matrimonium, sed efficacius nollet sacramentum conficere, Matrimonium in foro interno non contraheret.

In tantum itaque panes obvii consecrati aliquando ex nequitia alicujus Sacerdotis ab Ecclesia habentur pro consecratis, quia præsumitur, quod Sacerdos habuerit voluntatem absolutam consecrandi sine voluntate efficaciori non sacrificandi, atque adeo cum voluntate implicita sacrificandi, si hæc voluntas est necessaria ad validam consecrationem; quamvis re vera tunc non sacrificet sub una tantum specie.

QUÆSTIO III.

Quosnam effectus præstet Sacrificium Eucharisticum.

I. Diximus in loco de effectibus Eucharistiæ, in quantum est Sacramentum; dicendum nunc de iisdem, in quantum est sacrificium. Est autem Eucharistia sacrificium Lautreuticum, in quantum Deo offertur in recognitionem supremi ejus dominii: est etiam eucharisticum, in quantum fit in gratiarum actionem ob accepta beneficia: est pariter propitiatorium, prout offertur in remissionem peccatorum, & pœnarum; unde Deus ex offenso redditur placatus, & propitius: est demum Impetratorium, quatenus offertur ad gratias impetrandas. Cum de his postremis effectibus sint nonnullæ difficultates enodandæ, ideo inquirimus hic solum de effectibus, quos ut propitiatorium & impetratorium parit ex opere operato, seu independenter a bonitate offerentis; nam ex opere operantis, seu quatenus est actus virtutis Religionis, certum est eosdem effectus habere, quos reliqui actus virtutis; nimirum mereri ipsi sacrificanti augmentum gratiæ, satisfacere pro peccatis propriis, vel pro peccatis ejus, cui talis satisfactio applicatur, & impetrare sibi, vel aliis aliquod bonum.

II. Dico 1. effectus ex opere operato primus, & immediatus hujus sacrificii, radix aliorum, est reddere Deum propitium, & placatum. Ita communiter cum Bellar. cap. 3. Cornelio a Lapide, qui in cap. 10. ad Hebræos, *Sacramentorum*, inquit, *est sanctificare, sacrificii propitiare*.

Prob. ex Trid. sess. 22. cap. 2. ubi dicitur: *Hac oblatione placatus Deus Gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit*. Ex quibus verbis colligitur, hoc sacrificium esse propitiatorium, & placativum Dei, & hinc oriri reliqua bona, quæ causat. Quod si quæras, quid sit Deum propitiari, & placari? Resp. esse tolli a Deo obicem indignationis positum a peccatis, quo sublato, fit nobis specialiter benevolus, & beneficus.

III. Dico 2. Missæ sacrificium ex opere operato causat remissionem mortalium, non quidem immediate, & directe, sicut sacramenta causant gratiam justificantem; sed tantum mediate, impetrando scilicet auxilia ad contritionem, vel attritionem cum sa-

sacramento, vi quorum immediate obtineatur remissio mortalium. Ita communiter.

Prob. tum ex Verbis laudatis Triden. dicentis, *Hac oblatione placatus Deus Gratiam*, (videlicet excitantem) *& donum pœnitentiæ concedens crimina &c. dimittit*. Tum etiam, quia hic effectus causandi Gratiam Justificantem non est tribuendus sacrificio, si non constet ex Scripturis, Conciliis, PP. aut traditione; cum nec ipsi sacrificio cruento crucis voluerit Christus hanc prærogativam tribuere causandi gratiam immediate.

IV. Dubitatur, An auxilia ad pœnitendum vi hujus sacrificii causentur infallibiliter in eo, pro quo sacrificium offertur? Vasquez, Suarius, Gonetus, Lugo putant non causari infallibiliter, licet causentur ex opere operato; sicut nec per Extremam Unctionem causatur infallibiliter sanitas corporis, nec per Eucharistiam infallibiliter causatur auxilium efficax ad perseverandum; quamvis hujusmodi effectus causentur ex opere operato. Probabilius tamen censeo, quod ea auxilia infallibiliter causentur, quamvis ex nostra culpa non semper sint efficacia: Infallibiliter etiam causatur sanitas corporis per Extremam Unctionem, quādo sanitas prodest animæ, dummodo non detur obex, & adsint circumstantiæ debitæ; cum sub hac hypothesi sanitas corporis sit promissa: Sicuti orationi promittitur a Deo id quod petitur; atque adeo infallibiliter confertur, dummodo adsint debitæ circumstantiæ. Et eodem modo per sacramentum Eucharistiæ infallibiliter conferuntur auxilia ad perseverandum, quamvis ea non semper sint efficacia ex culpa voluntatis. Ratio, cur infallibiliter per sacrificium conferantur auxilia ad pœnitendum, est, quia sunt promissa a Christo Domino. sensus enim illorum Verborum Matth. 7. *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur*; non solum est, quod sanguis Christi effundendus erat tunc in sacrificio cruento, sed etiam quod sit effundendus nunc in sacrificio incruento in remissionem peccatorum; quatenus vi meritorum sanguinis Christi causantur, & effunduntur auxilia ordinata ad remissionem peccatorum obtinendam.

Dico 2. Probabile est, remissionem peccatorum venialium causari immediate ex opere operato per sacrificium Missæ in eo, cui applicatur, dummodo nullum habeat affectum actualem, vel habitualem erga illa, ut diximus, cum de effectibus sacramenti Eucharistici. Ita Platel. n. 478. contra Lugo, Arriagam, & alios putantes, quod solum mediate causetur sicut mortalium, ita & venialium remissio.

Prob. quia Triden. sess. 22. cap. 1. docet, per hoc sacrificium virtutem Passionis Christi applicari in remissionem peccatorum quæ a nobis quotidie committuntur, hoc est venialium, nulla facta mentione pœnitentiæ, ut facit cap. 2. dum tribuit eidem sacrificio virtutem remittendi mortalia; ergo venialia vi hujus sacrificii probabiliter remittuntur immediate ex opere operato.

V. Dico 4. sacrificium hoc, quatenus propitiatorium, & satisfactorium, causat etiam ex opere operato remissionem pœnarum; tam si pro vivis applicetur, quam si pro defunctis. Ita communiter.

Prob. ex Trid. sess. 22. can. 3. ubi anathematizatur qui dixerit, *Missæ sacrificium &c. soli sumenti prodesse; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere*. Et sane cum sanguis Christi Domini effundatur in remissionem peccatorum, debuit etiam se extendere ad remissionem pœnarum: Tum quia non diceretur sublatus per hoc sacrificium obex indignationis divinæ, nec Deus placatus, si nihil de satisfactione sibi debita remitteret: Tum etiam, quia etiam pœnæ peccatis debitæ dicuntur peccata, quatenus sunt reliquiæ, & effectus peccatorum, juxta illud secundo Machab. 12. *Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*, hoc est a pœnis peccatorum.

VI. Dubitatur. 1. utrum hunc effectum causet immediate, an solummediate, sicut causat remissionem mortalium; videlicet impetrando ex opere operato vires spirituales ad augenda opera pœnitentiæ, quibus Deo satisfaciamus ex opere operantis, sive pro nobis, sive pro defunctis, applicando illis nostras satisfactiones? Secundo, An causet hunc effectum infallibiliter?

Ad primum: Probabile est, quod causet immediate; cum Tridentinum can. 3. dicat prodesse pro pœnis, & satisfactionibus: Et quamvis etiam dicat prodesse pro peccatis, pro quibus solum prodest mediate; at cum expresse cap. 2. doceat, quod prosit pro mortalibus tantum mediate, & nusquam idem doceat de venialibus, & de pœnis; ideo probabiliter remissio venialium, & pœnarum a sacrificio missæ causatur etiam immediate.

Ad secundum: Communissime Theologi apud.

apud Vasquez n. 29. & Arriagam sect. 3. docent, quod hic effectus causetur infallibiliter. si enim sacrificia antiqua infallibiliter purgabant ab Immunditiis legalibus, a fortiori hoc sacrificium infallibiliter purgat a pœnis, quæ removent Justum a cœtu Beatorum. Et sane cum hoc sacrificium sit essentialiter propitiatorium, & placativum Dei offensi, tollendo obicem indignationis, dicendum, quod tollat infallibiliter saltem partem pœnarum debitarum; Quomodo enim offensus dici potest placatus, si nullam partem satisfactionis debitæ remittat?

Notat tamen Bonac. de Indulg. puncto 6. quod quando pro defunctis applicatur sacrificium, tunc liberum sit Deo illud acceptare; cum non teneatur offensus acceptare satisfactiones, quæ non præstantur ab ipso offensore: Propterea Indulgentiæ, Sacrificia, & alia opera satisfactoria, quæ pro defunctis offerimus, dicuntur offerri per modum suffragii, hoc est per modum solutionis pro illis exhibitæ, non per modum absolutionis judicialiter præstitæ, ut fit in Sacramento pœnitentiæ, quia Ecclesia nullam habet in defunctos auctoritatem.

VII. Dico 5. Sacrificium Eucharisticum, quatenus impetratorium, causat ex opere operato non solum bona spiritualia, sed etiam temporalia, si tamen ad salutem conducant. Ita communiter.

Prob. tum ex usu Ecclesiæ offerentis ad hunc finem sacrificia; tum ex Tridentino loco laudato, ubi dicit, sacrificium offerri non solum pro peccatis, pœnis, & satisfactionibus, sed etiam pro aliis necessitatibus. Ubi notat Bellar. lib. 2. cap. 3. quod si sacrificium valet pro peccatis dimittendis, valere etiam debet pro aliis necessitatibus, quatenus ex peccato ortæ sunt; propterea si Deus hac oblatione placatur, & redditur propitius, debet communiter removere pœnas peccatis debitas, & tollere necessitates ex peccatis ortas, ac simul conferre bona temporalia, si conducant ad salutem. Hos etiam effectus causat infallibiliter juxta dicta, dummodo bonum, quod petitur, cum debitis circumstantiis petatur: sicut oratio infallibiliter impetrat ex opere operantis quodcumque petitur, cum id promissum sit a Christo Domino Joan. 10. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Petendum tamen est cum debitis circumstantiis; aliter, ut advertit Arriaga, redderentur homines torpentes in divino servitio, si auxilia efficacia, & perseverantiam finalem infallibiliter obtinerent per quamcumque orationem, aut per quodcumque sacrificium.

VIII. Dubitatur demum, An effectus sacrificii participentur ab iis, pro quibus offertur, pro mensura propriæ devotionis.

Negat Suarius disp. 79. sess. 10. Conink, & alii. Sed affirmandum probabilius cum D. Th. 3. p. q. 79. art. 5. ubi habet: *Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit magis satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis*. Idem docet Cajetanus tomo 2. opusc. tract. 3. qu. 2. quod probat ex Verbis canonis. Postquam enim sacerdos oravit pro Ecclesia, pro Papa, pro circumstantibus &c. subdit: *quorum tibi fides cognita est, & nota devotio*: Quod non recte adjiceretur, si in distribuendo fructu sacrificii nulla fidei, ac devotionis ratio haberetur. Probat hoc etiam Lugo, quia sicut congruum fuit, ut merita Christi infinita sacramentis applicarentur ad effectum finitum, determinandum juxta dispositionem suscipientis, ad hoc ut homines excitarentur ad ea recipienda cum meliori devotione, ac reverentia: ita congruum fuit, ut Christi satisfactiones infinitæ sacrificio applicarentur ad effectum finitum, determinandum juxta dispositionem, ac devotionem ejus, pro quo offertur, ut magis se disponat ad eum recipiendum. & sicuti sacramenta causant Gratiam pro mensura devotionis suscipientis, non vero conferentis illa; ita in sacrificio relate ad effectum ex opere operato non attenditur devotio offerentis, sed ejus, pro quo offertur. Et quia etiam audientes sacrum offerunt illud pro se, ut constat ex illis Verbis canonis: *pro omnibus circumstantibus, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt pro se, suisque omnibus*: ideo etiam circumstantes probabiliter participant effectum sacrificii pro mensura propriæ devotionis, non quatenus sunt offerentes, sed quatenus pro se illud offerunt.

Dices: Si Petrus applicet alteri satisfactionem proprii jejunii, non erit major satisfactio in illo per hoc, quod sit major devotio; ergo neque si sacrificium applicet.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quia satisfactio orta ex jejunio est finita: ergo non potest commensurari devotioni majori, & majori in infinitum: secus vero satisfactio Christi infinita.

QUÆ.

QUÆSTIO IV.

An sacrificium Eucharisticum sit valoris Infiniti in actu primo proximo?

I. DIstinguenda est in hac celebri quæstione infinitas valoris in actu primo remoto consistens in sufficientia ad hoc, ut possit institui sacrificium cum vi causativa effectus syncategorematice infiniti, ab infinitate in actu primo proximo, quæ importat in sacrificio de facto vim causativam effectus syncategorematice infiniti; adeo ut sit de facto institutum ad impetranda bona, & ad remittendas pœnas syncategorematice infinitas. Distinguenda etiam est vis causativa infinita intensive, quæ scilicet se extendat ad obtinenda eidem bona majora, & majora in infinitum, a vi causativa infinita extensive, quæ se extendat ad obtinenda eadem bona pluribus, & pluribus in infinitum. Si verum est, competere de facto sacrificio missæ utramque vim causativam infinitam, videlicet intensivam simul, & extensivam, verum etiam erit, quod singulis, pro quibus offertur, æque semper prosit, sive offeratur pro pluribus, sive pro paucioribus, sive pro uno tantum; non secus ac æque prodest sacrificium audientibus sacrum, sive pauciores sint, sive plures.

Quod attinet ad infinitatem valoris hujus sacrificii in actu primo remoto, ea communissime admittitur. cum enim ex Triden. eadem sit hostia, & idem offerens in sacrificio cruento, & incruento, nempe Christus Dominus, eadem est valoris infinitas in utroque in actu primo remoto, quatenus poterat institui cum vi causativa effectus majoris, & majoris in infinitum. Solum itaque dubitatur de infinitate valoris in actu primo proximo, seu an de facto ita institutum sit, ut possit causare effectus syncategorematice infinitos tum intensive, tum extensive, ut proinde æque prosit singulis, sive pro pluribus, sive pro paucioribus offeratur.

II. Dico 1. Sacrificium Eucharisticum est infiniti valoris in actu primo proximo intensive. Ita D. Th. Cajetanus, Lugo contra Suarium, qui ratiocinatur cohærenter ad sua principia. docet enim, ex majori dispositione ejus, pro quo offertur, non crescere effectum hujus sacrificii: propterea negat eidem vim causativam intensive infinitam.

Prob. Sacrificium, ut diximus, causat effectum suum juxta mensuram devotionis, & dispositionis illius, pro quo offertur; sed devotio potest crescere in infinitum, saltem divinitus; ergo potest sacrificium ponere effectus syncategorematice infinitos intensive; sed hoc præstare non posset, nisi haberet vim causativam in actu primo proximo infinitam intensive; ergo hanc habet.

Confirm. Theologi ex hoc probant, quod in sacramentis sit vis causativa effectus intensive infinita; quia scilicet effectus sacramenti ex opere operato crescere potest ad incrementum dispositionis subjecti, juxta doctrinam Tridentini; ergo idem dicendum in sacrificio.

Ratio ulterior, quare negari non debeat sacrificio Missæ vis causativa in actu primo proximo infinita intensive (idemque dicendum de infinita extensive) descendit ex illo principio, quod sicut Christo Domino, & Sacramento Eucharistiæ Christum continenti, ita etiam huic sacrificio nihil perfectionis denegandum, quod non pugnet cum revelatis, & cum sensu Ecclesiæ, ob summam eorum præstantiam.

Accedit, conveniens fuisse, quod Christus Dominus hujus sacrificii effectus non limitaret, relate ad eos, pro quibus offertur, nisi spectata eorum devotione, ac dispositione: sicut non limitavit effectus hujus sacramenti relate ad suscipientes, nisi spectata pariter eorum devotione, ac dispositione. sic enim ex una parte consuluit dignitati sacrificii, & sacramentorum, reddendo ea juxta præsentem Institutionem infiniti valoris in actu primo proximo; & ex altera parte consuluit devotioni, ac venerationi eorum, qui ad sacrificium concurrunt, aut Sacramenta suscipiunt, dum majorem devotionem majori effectu compensat.

Hinc patet, quare non sufficiat ad tollendum omnem reatum pœnæ unum sacrificium; quamvis vim habeat tollendi pœnam syncategorematice infinitam; sed requiratur, quod missæ iterentur. non enim id oritur ex intrinseca insufficientia sacrificii, sed ex limitata devotione ejus, pro quo offertur. Quamvis autem effectus sacrificii commensuretur devotioni ejus, pro quo offertur a Sacerdote, commensuratur etiam devotioni ipsius Sacerdotis, necnon inservientium, & circumstantium, qui pariter illud pro se offerunt, ut diximus: ita tamen ut cæteris paribus major fructus percipiatur

ab eo, cui sacrificium applicatur, minor a Sacerdote, minor etiam ab inservientibus, adhuc minor a circumstantibus, & multo minor a tota Ecclesia, pro qua generatim offertur. Ubi notandum, triplicem distingui a Theologis fructum hujus sacrificii; Generalem, quem participat tota Ecclesia; specialem, quem participat is, pro quo sacrificium offertur; & specialissimum, quem participat Sacerdos. Hunc fructum specialissimum æquivalere fructui speciali docuit Molfesius. Filiucius, Navarra, & alii putant fructum specialissimum trium missarum æquivalere fructui speciali unius missæ. Quamvis autem possit Sacerdos hunc etiam fructum specialissimum sibi debitum alteri applicare; damnata tamen est propositio octava Alexandri VII. dicens: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem missa accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem*. Et ratio est, quia stipendium Missæ datur Sacerdoti pro ejus sustentatione, quæ non est major per hoc, quod applicet alteri præter fructum specialem, etiam specialissimum Missæ.

III. Dico 2. Sacrificium Missæ probabiliter est etiam infiniti valoris in actu primo proximo extensive, quatenus vim habet causandi effectum syncategorematice infinitum pro aliis, & aliis, pro quibus offertur; ita ut ex eorum multitudine effectus non minuatur; ut proinde sacrificium æque prosit singulis, sive pro pluribus, sive pro paucioribus offeratur: Sicut Lux eodem modo illuminat, sive plura subjecta sint disposita ad lucem recipiendam, sive pauciora: & sicut vox eodem modo auditur tam a pluribus, quam a paucioribus: & sicut etiam idem Sacramentum Eucharistiæ si replicetur, eodem modo gratiam causat singulis, sive plures sint, sive pauciores, qui illud suscipiunt. Ita Vasquez, Hervæus, Cajetanus, Corduba, Sotus contra Suarez, Coninck, Lugo apud Dicastillum tract. 5. dub. 5.

Prob. tum quia nulla prærogativa deneganda est huic sacrificio, quæ non pugnat cum revelatis, & cum sensu Ecclesiæ; tum etiam quia fructus hujus sacrificii ex multitudine offerentium, seu circumstantium non decrescit in singulis; ergo a pari neque ex multitudine eorum, pro quibus offertur; cum in utroque casu requiratur virtus extensive infinita: Tum demum quia sacrificium cruentum vim habet causativam effectus extensive infinitam; adeo ut non decrescat fructus ex multitudine eorum, pro quibus fuit oblatum; ergo idem dicendum de sacrificio incruento; cum non constet, quod voluerit Christus ejus virtutem limitare.

Confirmatur. Sacrificium incruentum habet vim causativam effectus infinitam intensive, juxta dicta in prima conclusione: ergo etiam extensive. Probatur consequentia: Universim enim virtus, quæ potest causare effectum syncategorematice infinitum intensive, potest etiam extensive: v. g. virtus calefactiva, quæ potest calefacere idem subjectum intensius, & intensius in infinitum, potest etiam calefacere plura, & plura subjecta sine termino: sic idem Sacramentum Eucharistiæ, quod causare potest gratiam syncategorematice infinitam in eodem subjecto, juxta majorem & majorem ejus dispositionem, si replicetur in pluribus, & pluribus subjectis in infinitum, potest causare gratiam extensive infinitam.

Confirm. 2. quia Sacerdos ex Ecclesiæ præscripto offert Sacrificium pro pluribus, ut patet ex illis verbis Canonis: *Quem tibi offerimus pro Ecclesia tua Sancta Catholica, &c.* Quod si per oblationem sacrificii pro his omnibus fructus diminueretur, id esset valde noxium ei, qui dedit stipendium pro sacro, cum dividendus esset fructus in tot partes.

IV. Objic. 1. ex Suar. Ecclesiæ consuetudo applicandi sacrificium pro illo tantum, qui stipem offert, ita ut illi prosit quantum potest, indicat, sacrificium non esse infiniti valoris extensive in actu primo proximo: si enim ex institutione Christi æque prodesset ei, qui stipem offert, quamvis pro aliis offerretur, Sacerdotes non deberent alios eodem fructu privare; ergo non est valoris infiniti extensive.

Confirm. ex Fagundez: Quamvis sacrificium incruentum non sit minoris valoris intrinseci, quam cruentum; expediens tamen fuit, quod virtus sacrificii incruenti limitaretur a Christo Domino saltem extensive, ut sic magis ad illud fideles afficerentur, & frequentius iterarent; quod sacrificio cruento competere non potest; ergo ut prius.

Resp. ex Ecclesiæ consuetudine confirmari potius conclusionem. usus enim Ecclesiæ est, quod Sacerdos sacrificium offerat universaliter pro tota Ecclesia, pro vivis, ac defunctis, & specialiter pro Pontifice, Antistite, circumstantibus, ut patet

ret ex Canone Missæ. Neque solum pro his offertur, quatenus est impetratorium, ut quidam putant apud Suarium disp. 79. s. 9. sed etiam quatenus satisfactorium, cum in Canone dicatur offerri *pro Redemptione animarum suarum*. Cum enim Redemptio sit solutio a malis culpæ, & pœnæ, hoc magis præstatur satisfactione, quam impetratione; ergo ex Ecclesiæ consuetudine videtur constare, quod sacrificium hoc sit valoris infiniti extensive in actu primo proximo. Verum quidem est, quod specialissime offeratur pro eo tantum, qui stipem contulit; ita ut ei prosit quantum potest: Ratio tamen hujus est, quia non habetur certitudo, sed sola probabilitas de hac virtute extensive infinita; unde fit, absolute applicandum esse sacrificium ei, qui dedit stipendium, ita ut prosit illi quantum potest, & solum conditionate possit aliis applicari, si scilicet vera est hæc sententia. Propterea advertit Cajetanus, tertia parte q. 79. art. 5. arguendos, instruendosque eos, qui stipem erogando petunt, ut totum sacrificium sibi applicetur, & nullatenus alteri: nihil enim minus habebit ille de sacrificio per hoc, quod aliis etiam applicetur sub ea conditione explicata.

Ad confirm. nego antecedens. Ad devotionem enim erga sacrificium confert, quod apprehendatur valoris infiniti, quia sic dignius de illo sentitur; ex eo autem quod limitatio effectus habeatur a limitatione propriæ devotionis, fit etiam, ut quilibet incitetur ad sacrificia iteranda.

V. Objic. 2. Data ista virtute extensive infinita in sacrificio, quilibet perciperet fructum cujuscumque sacrificii, perinde ac pro se tantum offerretur; ergo statim quælibet anima e pœnis purgantibus liberaretur, & quilibet immensum haberet fructum ob tot sacrificia.

Confirm. quia posset Sacerdos multiplex stipendium accipere pro eodem sacrificio, si pro pluribus illud offerret, juxta hanc probabilem sententiam. Neque dicas, debito certo ex Justitia non satisfieri per solutionem probabilem, & incertam. Nam solum est opinio probabilis quod sacrificium olim applicatum Petro illi prosit, etiamsi non detur hic, & nunc intentio saltem virtualis offerendi pro illo; (cum id neget Vasquez disp. 38. de Sacram. cap. 6. & alii) & tamen hac solutione probabili satisfit obligationi ex Justitia, quam habet Sacerdos applicandi sacrificium Petro, qui stipendium obtulit; ergo etiam in casu nostro. Similiter, quia probabile est, essentiam sacrificii consistere in sumptione, qui post consecrationem ante sumptionem applicat Missam pro illo, qui dedit stipendium, satisfacit per hanc solutionem probabilem debito ex justitia.

Confirm. 2. quia saltem posset idem sacrificium applicari tum ei, cui debetur ex justitia ob stipendium acceptum, tum alteri, cui solum debetur ex fidelitate.

Resp. infallibilitatem effectus ex opere operato hujus sacrificii esse instar infallibilitatis effectus provenientis ex opere operantis ab oratione. sicut enim quia id, quod petitur, promissum est a Christo Domino, si petatur sub circumstantiis debitis, & quia nobis non innotescit, an sub circumstantiis debitis petamus, ideo iterare debemus orationes: ita pariter dicendum de effectu sacrificii; & ideo non statim omnes animæ a pœnis purgantibus liberantur. Præterquamquod probabile est, quod relate ad satisfaciendum pro illis animabus effectus sacrificii non sit infallibilis, cum non præstetur Deo offenso satisfactio ab ipsomet offensore.

Ad primam confirmationem, nego sequelam; tum quia stipendium unice datur ob congruam sustentationem Sacerdotis, non in pretium Missæ; tum etiam quia accipiens stipendium implicite se obligat ad offerendum pro illo sacrificium absolute, ita ut prosit illi quantum potest; & est rationabiliter invitus, si idem sacrificium absolute etiam alteri applicetur; non tamen censetur invitus Petrus, quod pro se sacrificium offeratur juxta illam probabilissimam, & communem opinionem, videlicet cum sola intentione habituali non retractata. Ad id quod additur: tunc satisfacit obligationi ex justitia, qui applicat Missam debitam post consecrationem ante sumptionem, quando āte consecrationem non applicaverat alteri. Et ratio est, quia voluntas illa antecedens satisfaciendi debito ex justitia, habitualiter perseverans simul cum intentione actuali, quæ habetur post consecrationem, sufficit ut solutio talis debiti sit moraliter certa. Quod si ante consecrationem Missa fuerit alteri applicata, falsum censeo, quod post consecrationem possit hanc voluntatem retractare, ita ut satisfaciat debito ex justitia per hoc quod post consecrationem illam applicet, quamvis applicet ante sumptionem. etenim in hoc casu solutio debiti ex justitia esset solum probabilis, atque adeo insufficiens, ut docent communiter: quicquid adversus hanc communem doctrinam opponat Cardinalis

de-

de Lugo disp. 16. de Justitia num. 105.

Ad secundam. Aliqui sequelam admittunt apud Mendo differ. 13. q. 5. & apud Tambur. lib. 3. de Sacr. Missæ cap. 1. §. 3. n. 10. Sed videtur etiam neganda. quamvis enim Missa, quæ absolute applicatur pro eo, qui dedit stipendium, possit etiam alteri applicari conditionate, si scilicet vera est sententia de infinitate valoris sacrificii in actu primo proximo, & ita ut nullatenus derogetur ei, cui debetur ex justitia; nihilominus non potest pro pluribus applicari absolute. Ratio est, tum quia promittens sacrificium censetur obligari ad illud offerendum absolute, non conditionate; nec potest absolute pro duobus offerri, si alteri ex justitia debetur: tum etiam quia petens sacrificium non solum postulat effectum ex opere operato, sed etiam effectum, qui provenit ex orationibus Ecclesiæ, qui finitus est; ac proinde ex multitudine eorum, pro quibus offertur, diminuitur.

QUÆSTIO V.

An liceat cuilibet Sacerdoti die Sabbati Sancti privatim celebrare?

I. IN Morali Theologia innumeræ discutiuntur quæstiones circa tempus, locum, & alias circumstantias hujus Sacrificii. Illud hic inquirendum censeo ad fovendam nonnullorum devotionem, & ad comprimendum scandalum pusillorum ortū ex ignorantia, Num liceat Sabbato majoris hebdomadæ cuilibet Sacerdoti absque ulla Prælati licentia privatim celebrare? Quod liceat feria quinta majoris hebdomadæ, ubi non est specialis prohibitio, docent passim Doctores apud Suar. disp. 80. de Euch. sect. 2. & Lugo disp. 20. sect. 1.; & ostendit praxis plurimorum passim privatim celebrantium. quamvis enim ad repræsentandam Eucharistiæ institutionem, in qua Christus Dominus Apostolis, quos tunc Sacerdotes instituit, seipsum præbuit, soleant Sacerdotes in Missa solemni communicare; hæc tamen consuetudo non fert, ut nemo possit privatim celebrare; præsertim quia multi Confessionibus audiendis occupati, nisi antecedenter Sacrum facerent, deberent & ipso die, quo sacra hæc mensa instituta est, ab hoc vitali epulo abstinere, aut parum devote illud sumere. Decretum autem S. Congregationis adductum a Persico l. 1. de off. Sacerd. d. 6. n. 40. quod in cœna Domini una tantum Missa sit celebranda, vel loquitur de Missa solemni, vel de illo non constat authentice, dum praxis est in contrarium.

II. Quod attinet ad feriam sextam Parasceves, indubitatum est, nec publice, nec privatim celebrari posse. Officium enim illius diei est sine consecratione, sive ad testandum luctum de morte Christi, ex Hugone de S. Victore, qui hæc habet: *Hodie non sacrificamus, dum nobis hostia de manibus tollitur; non sacrificant amici, dum trucidant inimici;* sive quia *veniente veritate, cessat figura*, ut habet D. Th. q. 83. ar. 2. ad 2. hoc est, quia eo die, quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio, quæ est repræsentatio, ac exemplum Dominicæ passionis. Hinc eo die non tenentur fideles celebrationi illius officii assistere, etiamsi sit dies festus, ex declaratione S. Congregationis 19. Febr. 1622. apud Gavantum. Verum, teste Ysimberto qu. 80. disp. 5. in nonnullis Ecclesiis Galliæ Beatæ Virgini dicatis ex speciali privilegio quilibet Sacerdos celebrare potest die Parasceves, quoties incidit in festum Annunciationis Beatæ Virginis.

Utrum autem die Parasceves liceat omnibus communicare? Affirmant Suar. Vasq. Laym., & alii apud Dianam p. 4. tr. 4. res. 227. eo quod nusquam id prohibeatur. Rubricæ enim Missalis, dum dicunt, reservandam esse Eucharistiam pro infirmis, non prohibent ne etiam reservetur pro sanis, qui vellent eo die communicare. Et quamvis ob summum ejus diei mœrorem soleant passim etiam a spirituali hujus convivii dulcedine abstinere, non proinde ea consuetudo censetur obligatoria. Nihilominus cum Innoc. XI. in decreto circa communionem quotidianam hæc habeat; *Episcopi, Parochi, seu Confessarii curent, ut circa communionem in feria sexta Parasceves Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus servetur;* usus autem Ecclesiæ Romanæ videatur ferre, quod a communione eo die abstineatur in signum mœroris de morte Domini, idcirco non est ab ea consuetudine recedendum. Et in diœcesi Neapolitana sub pœnis Eminent. Archiepiscopo reservatis, tam publica, quam privata communio prohibetur; sed ea solum pro Viatico ægrotis ministrari potest.

III. Difficultas potissima est de die Sabbati Sancti. Navarrus, & alii apud Suarium, & Dianam locis laudatis putant, eo die non posse celebrari aliam Missam a publica, & solemni, quia in Can. *Sabbato* de

Con-

Consecrat. ubi sermo est de feria sexta, & sabbato majoris hebdomadæ, habetur, *ex traditione Ecclesiæ biduo illo Sacramenta penitus non celebrari.* Et quamvis consuetudine introductum sit, ut Missa solemnis, quæ initio noctis Resurrectionis olim celebrabatur, fiat ante meridiem, hæc tamen consuetudo non videtur extendenda ad Missas privatas. Quod confirmatur, quia in Missa Sabbati Sancti non habetur introitus pro Missis privatis; sicut habetur in vigilia Pentecostes, in qua officium solemne est pariter sine Introitu in Missa. Ex quo videtur inferri, quod non liceant Missæ privatæ Sabbato Sancto, sicut licent in vigilia Pentecostes.

Verum Suarius loco citato putat, secluso scandalo licitas esse Missas privatas eo die, ut opinatur Soto dist. 13. qu. 2. art. 2. addens, alios modernos Scriptores, & multos viros doctos, ac timoratos hanc opinionem sequi in praxi, & usu. Arr. disp. 54. n. 14. docet, quod sicut præter Missam solemnem licitum est omnibus Episcopis Missam aliam celebrare eo die ad Ordines conferendos, ita licitum sit singulis Sacerdotibus privatim celebrare, idque ex consuetudine jam introducta anticipandi mane tam Missam solemnem, quam alias privatas: Additque, Romæ ante paucos annos fuisse consuetudinem post *Gloria* inchoatum in Sacro cantato alios Sacerdotes celebrare; & licet ea consuetudo cessaverit, non cessavit tamen ob ullam prohibitionem Pontificiam, sed ut solemnius officium illius diei celebraretur; qua de causa unica tantum missa in singulis Ecclesiis eo die publice celebratur. Lugo etiam disp. 20. de Euch. n. 19. docet, multos de facto in sacellis, & Oratoriis ex devotione eo die celebrare; objicitque sibi ex Vasquez, quod hæc consuetudo sit occulta, ac Episcopis ignota; & respondet, non posse Pontificem, & Episcopos ignorare usum istum, quem innumeri Auctores in publicam lucem editi, & qui in omnium manibus habentur, testantur ubique dari, & ita fieri. Martinonius disp. 40. n. 5. pariter docet, quod sicut dicta Nona, juxta Rubricas Missalis, Sacerdos procedit ad benedicendum novum ignem; & post *Exultet*, & Prophetias, & Litanias solemniter celebrat; ita possint pariter eodem tempore, dicta Nona, alii Sacerdotes privatim celebrare: & ad eum modum, quo potest ex rationabili causa privatim anticipari recitatio Nonæ; ita pariter possit ex rationabili causa anticipari celebratio Missæ privata: Sicut Episcopi anticipant summo mane Missam ad Ordines conferendos, ut possint Officio solemni, ac publico interesse: quod si absque causa anticiparetur, non credit Lugo, quod esset lethalis culpa. Huic sententiæ etiam adstipulatur ConincK qu. 83. n. 211. dicens, fere ubique aliquos privatim mane celebrare, idque videntibus, & non contradicentibus Prælatis Ecclesiæ; ut proinde videatur contraria consuetudo penitus abrogata. In eadem sententia sunt Ledesma, Fagundes, Guttierez Sylvius, Molfesius apud eundem Lugo, & alii apud Dianam p. 4. tr. 4. ref. 247. necnon p. p. tr. 14. ref. 21. Quare spectata extrinseca auctoritate tot tantorumque doctorum non videtur dubitari posse, quod liceat vitato scandalo pusillorum, quod ex publica celebratione haberetur, privatim eo die post dictam in choro Nonam celebrare, quo tempore licitum est officium solemne publice peragere.

IV. Et ratio hujus doctrinæ, ut notant passim DD. cum Con. loco citato, est, quia finis illius prohibitionis, quæ habebatur in Can. *Sabbato* de Consecrat. cessat universim, non solum relate ad Missam publicam, sed etiam relate ad Missas, quæ privatim celebrantur. Idcirco enim in Ecclesia olim penitus non celebrabatur, quia toto illo die fideles usque ad initium noctis protrahendo jejunium, lugebant mortem Christi, quasi haberent præsentem realem Christi mortem; unde non minus, quam feria sexta Parasceves, abstinebant etiam illo die usque ad noctem omni sacrificio, quo Christus mystice immolatur; & initio noctis Resurrectionis primum sacrificium Deo offerebatur; (ut fuse ostendit Lugo contra Vasquez, & alios putantes, quod post mediam noctem Missa celebraretur) cum autem Ecclesia, forte ad levandum onus jejunii usque ad noctem protracti, incipiat de facto ante meridiem celebrare noctem Resurrectionis, sequitur, quod sicut olim licebat privatim celebrare ab eo tempore, quo Ecclesia incipiebat Resurrectionem Christi solemniter celebrare; ita etiam nunc liceat; quia scilicet tota ratio prohibitionis ex tunc incipit universim cessare; quoties autem finis legis cessat non solum pro casu particulari, sed etiam universim pro omnibus casibus, toties cessat pariter universim lex obligare.

Neque obstat, quod in Missali non habeatur Introitus pro Missis privatis. Nam, ut notat Arriaga, sicut eo die etiam Missa

sa solemnis dicitur absque Offertorio; ita quælibet Missa dicitur etiam absque Introitu, cum Offertorium, & Introitus non sint tanti momenti, ut ex eorum defectu debeat totum Sacrum omitti.

V. Objic. 1. Esto abrogata sit prohibitio illius Canonis, ne Sabbato Sancto celebretur, etiam relate ad Missas privatas, negari non potest, quod quibusdam in locis vix sit reperire aliquem, qui privatim celebret, præter Episcopum, qui ante officium solemne celebrat ad Ordines conferendos; ab hac autem consuetudine, quamvis non esset graviter obligatoria, non videtur posse nos licite elongari; præsertim quia populus saltem ob ignorantiam hujus doctrinæ scandalizaretur; ergo absolute non licet eo die privatim celebrare.

Confirm. quia si posset aliquis ex devotione privatim celebrare, procul dubio liceret cuilibet Sacerdoti celebrare etiam propter stipendium; hoc autem posito, non pauci de facto celebrarent; cum autem non celebrent de facto nisi perrari, dicendum absolute id non licere.

Resp. Quamvis de facto pauci admodum alicubi privatim celebrent, non proinde dicendum, quod ista consuetudo sit ullatenus obligatoria, ita ut ab ea recedere non liceat: sicuti quamvis pauci admodum eo die communicent, non proinde illicitum est ex devotione die Sabbati Sancti communicare. Eadem enim de causa, ob quam olim abstinebant eo die usque ad initium noctis Resurrectionis tam a Sacris privatis, quam a communione, videlicet ob mœrorem de morte Christi Domini, nunc etiam communius ab utrisque abstinent; etiamsi ante meridiem publice celebretur officium spectans ad noctem lætissimam Resurrectionis. Neutrum tamen est illicitum; quinimo sicut laudabiliter posset aliquis etiam publice in Missa solemni Sabbati Sancti communicare ex devotione; ita laudabiliter poterit Sacerdos ex devotione privatim celebrare. Ratio autem, cur pauci admodum alicubi privatim celebrent, (esto fere ubique non pauci celebrent, ut diximus ex Soto, Lugo, Con.) est multiplex. Primo quia cum olim ob mærorem illius diei nemo ante initium noctis celebraret, ideo plurimi antiquæ illi consuetudini se accommodant; præsertim quia nonnulli DD. cum Navarro putant, præceptum non celebrandi eo die impositum in eo Canone *Sabbato* de Consecrat. adhuc vigere quoad Missas privatas. Secūdo quia olim pauci admodum in ea nocte privatim Sacrificium offerebant ob onus jejunii naturalis premittendi; & idcirco juxta antiquam consuetudinem pauci etiam nunc ante meridiem post inchoatum solemne officium celebrant privatim. Tertio quia etiamsi de facto multi vellent celebrare privatim, deest tamen illis opportunitas. etenim in Oratoriis privatis Nobilium non permittitur eo die Sacrum, sicut nec in festo Paschæ, & aliis solemnioribus, inter quæ recensetur etiam feria quinta in Cœna Domini, ex decreto S. Congregationis, ut dicitur in Ordine divini Officii hujus diœcesis. Nec permittuntur in Ecclesiis aliæ Missæ præter solemnem, ut hæc solemnius celebretur, & ad vitandum scandalum pusillorum, qui ob ignorantiam putant eas non licere. Quare superest ut in nonnullis privatis capellis, præsertim Religiosorum, ea Sacra possint privatim celebrari: nec de facili cuilibet ea facultas a Præpositis horum Sacellorum permittitur; vel quia opinantur standum esse antiquæ consuetudini, quam plerique etiam nunc observant; vel quia cupiunt, ut solemni officio, ac Missæ omnes, quoad fieri possit, assistant. Non est itaque mirum, quod alicubi pauci admodum privatim eo die celebrent.

Ad Confirm. jam diximus, quare perrari de facto celebrent, quamvis multi vellent ob stipendium celebrare; deest quippe illis opportunitas. Qui tamen commode posset, vitato pusillorum scandalo, in Sacello privato celebrare, & ad id ex speciali devotione duceretur, non videtur nota ulla inurendus, quin potius commendandus, dummodo citra rationabilem causam non anticipet in celebrando consuetum tempus Officii solemnis, quod publice dicta Nona celebratur.

VI. Objic. 2. ex decreto S. Congregationis anno 1690. quando die festus Annunciationis incidit in Sabbatum Sanctum, ne eo die plures Missæ celebrarentur, ut posset populus obligationi audiendi Sacrum commode satisfacere, statutum fuit, ut festum de præcepto Annunciationis transferretur ad diem lunæ post Dominicam in Albis; (sicut etiam factitatum est ultimis hisce temporibus; dum festum Annunciationis incidit in feriam sextam Parasceves) ergo signum est, quod non possint die Sabbati Sancti præter Missam solemnem aliæ Missæ celebrari.

Respond. Sacram Congregationem eo decreto nihil adversus hanc opinionem statuisse, quod scilicet licet eo die privatim ce-

lebrare. Olim anno 1617. occurrente festo Annunciationis hoc die, plures Missae celebratae sunt in singulis Ecclesiis Dioecesis Toletanae, & ita faciendum esse in simili casu, docuerunt Ledesma, Fernandez, Silvius, Molfesius, & alii contra Villalobos, ut videre est apud Dianam p. 1. tr. 14. ref. 21. Ad vitandas tamen harum opinionum varietates juremerito statuit S. Congregatio, ut in posterum festum de praecepto Annunciationis transferatur; praesertim quia Missae, quae ob populi commoditatem eo die praeter solemnem permittebantur, non permittebantur antequam solemne officium inchoaretur, nec multae in singulis Ecclesiis. Nunc autem translato eo festo, non divertitur populus a solemnitate Resurrectionis Dominicae ob concurrentiam cum solemnitate Dominicae Incarnationis, & suo tempore opportunius potest obligationi audiendi Sacrum satisfacere: Quare in forma concesso antecedente, distinguo consequens: signum est, quod non possint eo die aliae Missae celebrari publice, transmitto; privatim, nego consequentiam. Atque hic sit hujus annui pensi,

(Sed ob ubi Aeternitatis!)

FINIS.

L. D. & B. V. sine labe Concepta.

THESES PROPUGNATÆ
EX HOC TRACTATU
DE SACRAMENTIS.

I. Rite Sacramentum definitur, signum sensibile, permanens, ac practium, ad causandam aliquam sanctitatem, & ad gratiam significandam institutum. Sacramenta antiqua erant signa gratiæ prognostica, & nova figurabant, quæ sunt signa practica ejusdem gratiæ; univoce tamen utraque conveniunt tum in ratione signi, tum etiam in ratione causæ; & de facto sunt signa symbolica, quamvis id non spectet ad rationem Sacramenti, quippe quod potuit etiam per signa non symbolica institui.

II. In statu Legis Naturæ verisimile est ex D. Gregor. & aliis, duo fuisse Sacramenta, nempe parentum fidem in Christum externam, qua pueri ab originali mundarentur; & Sacrificium, quod simul haberet rationem Sacramenti instituti ad tollenda peccata personalia adultorum: ecquis enim dixerit, Deum, qui misericors, & miserator est, & multum misericors, omnes in eo statu, absque ullo remedio reliquisse? In statu vero Legis scriptæ plura fuerunt Sacramenta, Circumcisio, Agnus Paschalis, Lustrationes, Sacerdotum consecrationes, quæ Baptismo, Eucharistiæ, Penitentiæ, & Ordini respondebant. Demum in statu Legis Gratiæ septem congruenter Sacramenta recensentur. Sicut enim in vita corporali homo generatur, nutritur, crescit, curatur a morbis, & a morborum reliquiis, & ad prælium armatur, in gradu honorifico constituitur ad alios regendos, & propagationi vacat; Ita congruum fuit, quod in vita spirituali Baptismus institueretur, quo spiritualiter homo generatur, Confirmatio, qua augetur, ac roboratur, Eucharistia, qua crescit, & nutritur, Pœnitentia, qua morbos peccatorum depellat, Extrema Unctio, qua eradat morborum reliquias, & ad pugnandum armetur in mortis agone, Ordo, quo in statu honorifico ad alios dirigendos reponatur, & Matrimonium, quo fidelium propagationi sancte vacet.

III. Novæ Legis Sacramenta ex rebus, & verbis, tanquam ex materia, & forma, juxta doctrinam Florentini, intrinsece componuntur; & hujusmodi res ac verba se habent ut materia secunda relate ad institutionem Divinam, seu vim significativam, ac Sacramentalem, quæ est ultima, & completiva forma Sacramentorum. Potuit intentio Ministri esse merum requisitum; de facto tamen ad intrinsecam Sacramenti constitutionem spectat, quippe quæ actionem ministerialem, puta absolutionem, atque adeo formam, ac materiam nomine Christi a ministro positam intrinsece constituit; quicquid sit, an etiam potestas Sacerdotis ad absolvendum, consecrandum, &c. Sacramentum componat? quod problema est inter illos ipsos, qui intentionem inter constitutiva recensent; videtur tamen verosimilius negandum: quamvis enim ea potestas ad valide absolvendum, & consecrandum spectet, non proinde actionem ministerialem, ac Sacramentum debet constituere; Sicut Sacramentum Matrimonii non constituunt quæcumque spectant ad valide contrahendum.

IV. De facto materia, & forma Sacramentorum novæ Legis a Christo Domino determinata fuit eadem pro quovis tempore, & loco, quamvis non eodem modo relate ad omnia: aliqua enim determinata fuit usque ad speciem atomam, aliqua solum in genere; proinde nihil in iis immutare potest Ecclesia: difficultas autem, quæ oritur ex irritatione facta ab Ecclesia Matrimonii clandestini, facile diluitur; etenim cum materia hujus Sacramenti sit contractus legitimus, potuit Ecclesia sua lege efficere, quin sit legitimus aliquis contractus, ac proinde facere, quod non sit materia Sacramenti; non secus ac si voces, quibus v. g. Baptismus confertur, amitterent publica auctoritate vim significativam, non essent amplius forma Baptismi, eo quod non remanerent eædem moraliter. Baptismus autem tempore Apostolorum in nomine Christi conferebatur, quatenus formæ a Christo institutæ inserebatur venerandum Nomen, dicendo: Ego te baptizo in nomine

Pa-

Patris, Filii ejus Jesu Christi, & Spiritus Sancti.

V. Mutatio accidentalis materiæ, aut formæ a Christo Domino institutæ Sacramentum non irritat; secus vero mutatio substantialis, quando scilicet materia non convenit in morali æstimatione cum materia a Christo instituta, adeo ut diversam obtineat nomenclaturam; & quando in forma mutatur sensus, ac significatio, quæ est anima verborum. Quod si forma verborum ita accidentaliter mutetur, ut remaneat ambigua, accedente legitima intentione ministri, Sacramentum fit validum; cum vocis ambiguitas, teste Angelico, ex intentione proferentis determinetur.

VI. Non repugnat creatura tantum obedientialiter activa; quinimmo repugnat creatura, quæ non possit obedientialiter elevari ad producendum quodlibet non repugnans, seu quodlibet quod non ostendatur positive specialiter illi repugnare: qua ratione in qualibet creatura agnoscimus potentiam obedientialem congenitam, non solum activam, sed etiam passivam. Hinc possunt Sacramenta physice gratiam producere per hujusmodi potentiam obedientialem.

VII. Negata obedientiali potentia, non posset physice causari gratia a Sacramentis per omnipotentiam mere extrinsece assistentem: posset tamen ea physice causari per qualitatem supernaturalem, quæ esset instrumentum connaturale relate ad productionem gratiæ, sicut est lumen gloriæ relate ad productionem visionis; & in ea hypothesi ea qualitas esset tota ratio agendi. Possunt etiam Sacramenta physice gratiam producere per omnipotentiam specialiter inexistentem, tanquam per virtutem iis appropriatam; qua via possunt Sacramenta physice gratiam producere, etiamsi non existant, eo prorsus pacto quo planta, quæ extitit per semen, tanquam per virtutem propriam, dicitur physice plantam generare.

VIII. In præsenti ordine Sacramenta non solum moraliter, sed etiam physice gratiam causant; quatenus Sacramenta sunt actiones Christi Domini principaliter operantis per suum Ministrum exercitæ, causant gratiam moraliter; quatenus vero cum illis coagit omnipotentia, causant illam physice. Utraque causalitas magis conducit ad præstantiam Sacramentorum, necnon ad Christi D. dignitatem, & excellentiam, cujus sunt instrumenta; & ideo non debet iis denegari.

IX. Causantur etiam a Sacramentis virtutes infusæ, & gratia Sacramentalis propria, consistens non in habitu supernaturali distincto, aut in gratia sanctificante specifice, aut numerice diversa, sed in ipsa gratia prout exigente ex decreto Dei extrinseco specialia auxilia in singulis Sacramentis. Sacramenta antiqua non causabant gratiam ex opere operato, sed erant meræ conditiones, quibus positis, infallibiliter gratia causabatur intuitu meritorum Christi futuri.

X. Sacramenta ejusdem rationis æqualem gratiam conferunt ex opere operato æqualiter dispositis, inæqualem vero dispositis inæqualiter; Sacramenta pariter diversæ rationis, & inæqualia æqualiter dispositis gratiam conferunt inæqualem. Sacramenta vivorum possunt per accidens primam gratiam causare; cum non sit obex primæ gratiæ per Sacramenta vivorum recipiendæ carentia vitæ, si per accidens id contingat; (puta ex invincibili oblivione peccati, cujus habetur in genere attritio, aut si credatur invincibiliter, attritionem peccati, cujus habetur memoria, sufficere, vel si attritio sit contritio putata, quando urget Communionis necessitas, nec datur copia Confessarii] sicut non est obex gratiæ secundæ per Sacramenta mortuorum recipiendæ carentia mortis, seu vita gratiæ præsupposita.

XI. Tria dumtaxat novæ Legis Sacramenta characterem imprimunt, ea videlicet, quibus homo fit Christi Domesticus, ac de ejus familia, miles, & minister, reliqua illum non causant, quippe quæ, ut advertit Scotus, non reponunt hominem in aliquo peculiari gradu, aut officio, in quo debeat charactere speciali ab aliis contradistingui. Porro Character non est entitas moralis, ut prima Tonsura, Doctoratus, sed physica, cum sit ex Conciliis signum indelebile in anima impressum, possintque hæc verba in proprio sensu explicari per qualitatem supernaturalem. Hæc autem qualitas apte dicitur pertinere ad primam speciem qualitatis, quæ a Philosopho appellatur habitus, & dispositio; per hanc enim bene se habet anima immobiliter, ut proinde dicenda sit habitus potius, quam dispositio; quamvis nec det facile, nec det simpliciter posse, cum non sit potestas, sed signum potestatis per Sacramentum acceptæ, seu conditio a Christo Domino prærequisita, ut possit Baptizatus Sacramenta suscipere, Confirmatus hostibus fidei resi-

stere, & Ordinatus Sacramenta administrare; propterea non spectat ad tertiam qualitatis speciem, quæ dicitur potentia, & impotentia, cum non sit activa, nec passiva potentia: multo minus spectabit ad primam qualitatis speciem, quæ dicitur Forma, & Figura, aut ad secundam, quæ dicitur passio, & passibilis qualitas; hæc enim residet in parte animæ sensibili, ordinemque dicit ad aliquam transmutationem sensibilem, quam causat, vel a qua causatur: quod characteri non competit.

XII. Probabilius Character est signum naturale potestatis per Sacramentum acceptæ, speciem quandam, ac similitudinem naturalem Christi, ejusque potestatis spiritualis repræsentans, juxta illud Apostoli: *Omnes qui baptizati estis, Christum induistis*, videlicet Chacterem, quo animæ Christi configuramur, a quo omnis potestas spiritualis derivatur, ut proinde juxta variam hujus potestatis participationem diversus sit character. Si enim esset signum ad placitum, non deberet esse qualitas supernaturalis, de cujus ratione est, ut hic supponimus, quod connectatur cum gratia; nec daretur congrua ratio, cur Christus Dominus eo careret; quamvis enim oves, servi, subditi, milites, ministri charactere signentur, non Pastor, Dominus, Superior, Dux, aut Princeps, ornatus tamen omnes decet. Beatissima Virgo, quamvis immunis ab originali fuerit, probabilius insignita fuit charactere baptismali, necnon Confirmationis, quippe quæ inter domesticos, & milites Christi fuit Antesignana.

XIII. Sacramentum Baptismi ficte susceptum, sublato obice, ac recedente fictione, reviviscit, & gratiam causat, cum non possit in præsenti Providentia aliter tolli originale, quam per Baptismum, aut in re, aut in voto, nec possit amplius contritio consequens esse votum Baptismi. Proportionalis ratio suadet, Sacramentum Pœnitentiæ valide, & informiter susceptum, sublato obice, reviviscere. Probabiliter etiam reviviscunt Sacramenta Confirmationis, & Ordinis, quippe simpliciter irreiterabilia; necnon Extremæ Unctionis, ac Matrimonii, quæ sunt secundum quid irreiterabilia, nempe in eodem morbo, & cum eodem conjuge. Ipsa etiam Eucharistia probabiliter reviviscit, si cum fictione negativa, & inculpabili suscepta fuerit, secus vero, si cum fictione positiva, & sacrilege.

XIV. Merita justorum ex hoc præcise, quod gratiam in Sacramentis recipiant intuitu meritorum Christi, redduntur digna majori præmio, quam si aliunde, aut omnino gratis a Deo, aut ex meritis puræ creaturæ eadem gratia conferretur; per hoc enim quod Christus Dominus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, virtutem influat in justificatos, in hos derivat ex conjunctione ista speciali cum Christo capite specialis quædam dignitas, ratione cujus opera justorum redduntur magis accepta Deo, ac digna uberiori remuneratione: faciunt quippe justi cum Christo capite unum corpus mysticum, & morale, juxta illud Apostoli 1. ad Cor. 11. *Vos estis Corpus Christi, & membra*; & Christum ut fratrem primogenitum agnoscunt, & ita sunt hæredes Dei, ut sint etiam Christi cohæredes.

XV. Christus in quantum homo immediate Sacramenta omnia novæ Legis instituit. Puræ creaturæ communicari potest a Deo potestas ministerialis, & delegata relate ad instituenda Sacramenta; potestas vero excellentiæ, ac meritoria, quæ Christo Domino competit, communicari potest puræ Creaturæ solum relate ad instituenda Sacramenta Vivorum, non Mortuorum; cum supponamus hic, non posse puram creaturam mereri de condigno peccatori gratiam peccati remissivam. De lege ordinaria solus homo viator est Sacramentorum minister; de extraordinaria potest Angelus administrare, non conficere Sacramenta.

XVI. Ad valide Sacramentum administrandum requiritur in Ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia, non solum materialiter, hoc est adhibendo serio externos ritus, sed etiam formaliter: Debet enim Sacramentorum Minister agere qua Minister, adeoque nomine principalis: sufficit tamen ad hoc virtualis intentio; quidquid sit, an ea consistat in virtute aliqua in potentiis externis causata ab intentione præterita, an vero in quodam actu appetitus sensitivi, seu in imaginatione relicta; an in quadam tenui intentione actuali perseverante, quam non advertimus in se, sed in suo effectu? Quod ex eo docent communius, ne dicamus, quod si quis post intentionem actualem dormiendo proferret formam absolutoriam, ob illam qualitatem ex intentione præterita prodeuntem valide absolveret. Intentio habitualis, quæ non sufficit ad valide administranda Sacramenta, sufficit ad ea valide recipienda. Si concurrant duæ intentiones contrariæ,

illa

illa prævalet quæ est magis absoluta, & appretiative major.

XVII. Eucharisticum Sacramentum, in quo Salvator, ut habet Tridentinum, divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, constituunt Christi Corpus, & Sanguis, necnon species Sacramentales, ac verba consecratoria cum debita intentione prolata; sicut etiam unio inter species, & Corpus, ac Sanguinem Christi, quæ physica est, non moralis, intrinseca Accidentibus, & extrinseca Corpori Christi, ad quod pure terminatur. Usus, seu sumptio Eucharistiæ non est pars aut essentialis, aut integralis Sacramenti, sed merum requisitum ut gratia nutritiva causetur. Quamvis alia sit materia, & forma relate ad Corpus, alia relate ad Sanguinem, unum tamen est in specie atoma Sacramentum, unitate specifica non desumpta ex unitate rei sub speciebus contentæ, aut ex unitate institutionis, sed ex unitate finis, ad quem ordinatur, qui est refectio spiritualis, quæ ex cibo, & potu integratur. Sacramentum hoc non est necessarium necessitate medii ad salutem, aut in re, aut in voto, neque ad perseverandum in gratia, sed solum necessitate præcepti.

XVIII. Materia Calicis est etiam vinum lymphatum, utpote usuale; aqua illa modicissima immixta vino potest immediate converti in Sanguinem Christi, quicquid sit, an possit aqua in vinum immigrare? Verba consecrationis recitative simul, & enunciative proferuntur, ad essentiam tamen consecrationis solum spectat, quod proferantur enunciative. Ex veritate hujus formæ fit, substantiam panis, & vini sub speciebus Eucharisticis non contineri; quinimmo desinere simpliciter. Sicut autem ad conversionem Eucharisticam spectat, quod terminus a quo, seu substantia panis, & vini simpliciter desinat, ita pariter spectat, quod terminus ad quem, seu Corpus, & Sanguis Christi, iterum producatur, quin sufficiat quod tantum adducatur. Potest Christus in Eucharistia naturaliter agere, & pati, posseque naturaliter videri, ac moveri motu etiam progressivo. Probabiliter effectus ab Eucharistiæ speciebus causantur etiam, quousque in stomacho perseverant, dummodo accedat nova devotio: Nec est improbabile, quod major gratia ceteris paribus conferatur communicanti sub utraque specie, quam sub una tantum.

XIX. Sacrificium est Oblatio externa rei sensibilis Deo præstita a legitimo, & publico Ministro, in protestationem supremi ejus dominii in omnia, præsertim in vitam, ac mortem. Ad rationem sacrificii non spectat immutatio physica victimæ, sed sufficit moralis. Essentia sacrificii Eucharistici neque reponitur in oblatione, neque in sumptione, sed in sola consecratione; & in præsenti providentia essentialiter requiritur consecratio sub utraque specie. Hoc sacrificium non solum est valoris infiniti in actu primo remoto, & quoad sufficientiam, sed probabiliter est etiam infiniti valoris in actu primo proximo, quatenus institutum est cum vi causativa suorum effectuum infinita syncategorematice, tum intensive juxta majorem, & majorem subjecti dispositionem, tum extensive pro multitudine majori, & majori, pro quibus offertur; adeo ut æque prosit singulis, sive pro pluribus, sive pro paucioribus offeratur.

XX. Omnes omnium Sacrificiorum dotes complectitur hoc Sacrificium; est quippe Lautreticum, Propitiatorium, Eucharisticum, & Impetratorium; quatenus Lautreticum, repræsentat Holocaustum; quatenus Propitiatorium, Hostiam pro peccatis; quatenus Eucharisticum, & Impetratorium, hostiam pacificam. In quantum est Propitiatorium, & Impetratorium, habet reddere nobis Deum placatum, tollendo obicem indignationis; tollit enim mortalia mediate, impetrando auxilia ad resurgendum: tollit etiam venialia, & probabiliter etiam immediate: causat pariter pœnarum remissionem, & impetrat bona etiam temporalia. Probabile est, hujusmodi effectus participari pro mensura devotionis ejus, pro quo offertur, necnon causari infallibiliter; non secus ac infallibiliter ex Divina promissione a Deo accipimus quicquid orantes petimus, dummodo tamen non desint circumstantiæ a Deo præscriptæ.

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hac Septima Parte
DE SACRAMENTIS
Continentur.

Primus numerus designat Disputationem, Secundus Quæstionem, Tertius numerum Marginalem.

G

I

M

Ne-

N

O

P

Q

R

S

FINIS.